את ה'
וללמד
ם מסה
ויר קט
ה

תחיל
צונו׳
שלים
חסדיו
ל ציון
ה׳
בונה׳
נא׳

הנחון
וכו׳
נטל
ק׳ חסר
ג׳ת

ספר

אלה המצות

שר צוה יי' את משה אל
בני ישראל בהר סיני

מצות במילואו מם צדי ואו תיו עולה

תרי"ג

שר יעשה אותם האדם וחי בהם · כולם נקבצו
באו לך · בחשבון וסדר נאה ומשובח · בלשון
מקרא לחוד · ולשון חכמים לחוד ·
במכתב הראשון למען תהיה
תורת ה' בפיך · והיו
הדברים האלה על
לבבך · ושננתם
לבניך וגו' :

באמשטרדם

בדפוס מוהר"ר נתנאל פואה כר"ו :
נת והמכתב מכתב אלהים הוא לפ"ק ·

הקדמה

אלו הם הי"ד שרשים שהקדים הרמב"ם ז"ל למנין המצות וקצרת מדעות החולקין עליו בקיצור האפשרי :

השורש האחד שלא יבואו למנין בכלל התרי"ג מצות אפילו אותן הצווים שנקראו בשם מצות דרבנן כגון נר חנוכה ומקרא מגילה · נטילת ידים ועירובין · והדומיהן והוא מן הטעם שאמרו בתלמוד ערוך (מכות דכ"ג) תרי"ג מצות נאמרו למשה בס"ני · שלשון זה מחייב שלא למנות בכלל נר חנוכה ומקרא מגילה שקבעום רז"ל, בבית שני ודומה להן (ועיין מס"ל בסוף הג"מת השרשים)

ודע כי הגאון ר"ש קיירא בעל הלכות גדולות ז"ל ה' מנאן ותפס עליו הרמב"ם ז"ל במושלם. ועם היות שהרמב"ן ז"ל ה' בקש להצילו בכל יכלתו · סוף כל סוף הוא ז"ל בחשבונו לא הכניס מצות דרבנן · אחרי אמרם ז"ל תרי"ג מצות נאמרו למשה בסיני :

ועוד דע כי מה שנמנו למצות דרבנן חנוכה ומגילה · ועירובין וכיוצא · ולא נמנו גם כן למצות דרבנן · איסור השכיות בלאוין · ומאה ברכות בכל יום · והלל ודומיהן בעשין · הטעם

שהעיקר הוא שאין למנות למצוה בפני עצמה . כל
אותן הדברים שנתוספו במצוה אחרת · רק יחשבו
כחלק מחלקי המצוה ההיא · שאפילו במפורש
בתורה · אין ראוי למנות כל חלק בפני עצמו ·
כמבואר בשרש י"א ובפרטים אחריו · בשגם כל אותן
המצות שאינם חלק ממצוה אחרת · כמו שכן ·
מגילה · וחנוכה · ועירובין · ראויות הן שיהיו
נקראין ובמנין לעצמן בשם מצות דרבנן :

וע"ד גמר ההלל אודיעך שיש שלש דעות חלוקות
זו מזו · הדעת הראשונה שהיא העיקרית
אצלינו · הוא דעת הרמ"בם ז"ל דס"ל שהוא מד"ס
ואין למנותו למצוה דאורייתא כלל עיקר עפ"י
הקדמתו בשרש הזה · ועם היות שבערכי פסחים
דקי"ו רבו הדעות שמרע"ה אמרו · כמו שהודה
הרב במ"א ז"ל להרמ"בן ז"ל · עכ"ז אף הוא יצא
במכהנו ליסע הרמבם ז"ל · וכתב שלא מפני זה
שמשה אמרו · נאמר שיהא מן התורה · מאחר
שהציווי לא בא בתורה וגם רז"ל לא הסכימו עליו
שהוא דאורייתא · ופוק חזי כמה וכמה דברים
שעשה ותיקן לנו משה רבינו · ולא מפני כך מצאנו
ראינו שיאמרו לנו רבותינו היותם של תורה .
וכבר השריש לנו הרמ"בם ז"ל בש"הב כי כל הענפים
שיתחדשו ויצאו מן השרשים תרי"ג שנאמרו למ"ב ·
אפילו שיהיה הוא בעצמו המוציאם · אין למו
להביאם בחשבון ולכן דעת הישר מסכים · שההלל

אינו אלא דרבנן · ולפי דעת בה"ג ז"ל שהביא במנינו מצות דרבנן · ראוי והגון לו שימנה את ההלל בראש כולם :

ודעת קדושים תמצא להקדוש הרמב"ן ז"ל שעם היות שהוא ז"ל לא הביא בחשבונו ההלל · מכל מקום מגלה כל לבו שהיא מצות עשה מן התורה להללו כשיעשה עמנו אות לטובה · וסמך ראשו ורובו במה שכתוב בתורה הוא תהלתך · וגם בקרא דכתיב קדש הלולי' לה' · שר"ל שכשתגדל שמחתינו נהללו בפינו באופן שתפס במושלם שההלל משה אמרו והוא של תורה · וראוי לבוא למנין · כפי דעת הרוב בנין · שדברו בענין בפ"ב דפסחים כאמור :

והרב הרשב"ץ בעל זוהרי חמה ז"ל ס"ל · שהגם שנאמר שהוא מן התורה · לא ימנה · כפי מש"ל שכל זמן שהוא חלק מחלקי מצות השמחה שנצטווינו לשמוח ברגלים · כמ"ש וביום שמחתכם ומועדיכם ותקעתם בחצוצרות והיה השמחה בפה ובכלי · כדי לבסומי קלא · כמ"ש בערכין מנין לעיקר שירה מן התורה · מהכא תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב · איזוהי עבודה שהיא בשמחה · הוי אומר זו שירה עי"ש · כי לפי שעה די לך בשערים אלו ולאידך פירושה זיל גמור הלוא בספריהם :

השורש השני שאין למנות כל מה שלמדין

הקדמה

באחת מהי"ג מדות · שהרי אמרו רז"ל שבימי אבלו של מרע"ה · נשתכחו אלף ות"ש ג"ש וק"ו · ואם היו אלו נמנין היה עולה המספר לאין קץ · שמה שלא שכחו · הוא יותר ממה ששכחו · (אך בזאת יאות לנו למנות כל אותם שנאמר עליהם בפירוש שהן מגופי תורה · כגון ערות הבת שלמדוה מג"ש שבאה במנין הכללי מק"לה וכן אותה של קמ"ד שאמרו בכריתות · אל תהא ג"ש קלה בעיניך שהרי פגול מגופי תורה ולא למדנו הכתוב כי אם מג"ש ויליף עון עון מנותר כתיב הכא עונה תשא וכתיב התם ואוכליו עונו ישא מה להלן כרת אף כאן כרת : ודומה להן ראוי למנותן כי דבר הנלמד בג"ש דבר תורה ממש הוא וסוקלין עליו ומביאין קרבן על שגגתו ככל הדברי' המפורשים בתורה ואם תראה דלפעמים קרו להו דברי סופרים או דרבנן כגון כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש רצונם לומר על אותו דבר שאילולי שקבלו סופרים פירושו מסיני לא היו מבינים אותו · ולא פשוט היו מפרשין אותו כך כמ"ש מרנא הכ"מ בריש ה' א' עי"ש נמצא דלכך ראוי למנות כל אותן שכתבו בפירוש שהן מגופי תורה אך לא זולתן · (ויש חולקין בדבר אמנם הרמב"ן ז"ל מסכים לזה) ותחת סוג השורש הזה נכנס שאין ראוי למנות כל הנלמד מרבוי דקרא · כגון כבד את אביך · לרבות אשת אביך בחיי אביך ואת אמך לרבות בעל אמך בח"א ·

וי"ו

הקדמה

ו"ו יתירה לרבות אחיך הגדול · ודומה לו את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח · דאם באנו לחשבון ריבוי דאתים וגמים ולאו מוסיף יעלה החשבון לאין מספר : (ובסה"ג מנה ריבוי את עיין שם)

השרש השלישי שהמצות שנצטוו לפי שעה ולא נהגו לדורות כגון לקיחת הפסח מבעשור · והיו נכונים לג' · גם הצאן והבקר אל ירעו · ודומיהן · אין ראוי למנותן · (והטעם לפי שדרשו תורה צוה לנו משה. מורשה · מה ירושה אין לה הפסק כך התורה והמצות וכו' והוא ז"ל ס"ל שכל שאינה נקשרת בזמן אעפ"י שנעדר הדבר ההוא תקרא מצוה לדורות אחר שאילו היה במציאות היינו חייבין בו כגון שימת המלך שמשנמשח דוד היתה המלוכה לדוד ולזרעו עד עולם עכ"ז תקרא מצוה לדורות ע"ד שאר הפרטים שבמצוה ההיא · וכן כמו הריגת שבעה עממים ומחית זרעו של עמלק כי בכל שעה שהם נמצאין ויהיה בידנו אנו מצווין באבודם ואע"פ שבאבודם תתבטל אותה מצוה ראוי שתיקרא מצוה לדורות מאחר שצוה עליה יודע העתידות הוא והוא ידע שתהיה אותה מצוה נוהגת לדורות וקרא דכי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק יוכיח שהיא לדורי דורות ותילף מינה לכל שאר עממים · דבחדא שייטא שייטי) :

אמנם · כל מצוה שהיא כמו לקיחת הפסח מבעשור · וכן נמי והיה בעברכם את הירדן ·

הירדן ונתת את הברכה על הר גרזים ואלו שהן מצות לשעה · כמו המכס שנא' במלחמת מדין שאמר שהביאו את המלקוח ואת השבי וידבר ה' אל משה לאמר שא את ראש מלקוח השבי והרמות מכס לה' ממחציתם תקחו ונתת לאלעזר הכהן תרומת ה' ועם היות שהבע"הג מנה אותה · כבר דחו דבריו הרמב"ם והרמב"ן ז"ל בשורש זה · והרמב"ן ז"ל הסכים לדבריהם והכריחם באמרו שאם היתה מצוה לדורות כדעת בה"ג היו מונים במקום כ"ד מתנות כהונה כ"ה · ועוד שבספ' אמרו במסכת מנחות שאין למדין ממדין לפי שאין למדין דורות משעה · הרי לך שמכס מדין קראוהו מצוה לשעתה :

ועוד תמצא לבע"הג שמנה והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה ושדת אותם בשיד · וטען שאע"פי שנראה היות מצוה לשעתה עכ"ז ענינה קיים לדורות שנצטוינו שיהיו שם האבנים ועליהם דברי התורה באר היטב · ועם היות שהרמב"ן ז"ל הרבה להראות בעדו פנים להובות · ברוב הקדושה שהיתה בו הודה על האמת וכתב שחשבונו של הרב בע"הג לא כסדר ענייננו לפי שמנה כללות במקום פרט ולאוין במקום עשין :

השורש הרביעי שהצווים והאזהרות הכוללים כל התורה כלה · כגון ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו · ושמרתם

את

הקדמה

את כל מצותי ועשיתם אותם · את חקתי תשמרו · ושמרתם את משמרתי · ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד · וכדומה למקראות הללו · אין ראוי למנותם · כי אינם צווי על דבר מיוחד אלא צווי כללי שמצוה לישראל שיעשו כל מה שנצטוו ויזהרו בכל מה שהוזהרו · ולא ישנו דבר ממה שנגזר עליהם · (וכמצא להרב"הב שמנה קדושי' תהיו וגם מנה פסוק תמים תהיה עם ה' אלהיך שהכונה בו שנאמין שהי"ת לבדו ברא הכל · ולא נתפתה אחר הוברי שמים והמכשפים · ואר"זל מנין שאין שואלין בכלדיים ת"ל תמים תהיה וגו' גם אמרו בספרי אם עשית כל האמור בענין שהוא ההרחקה מן הכשופ' ומשאול באוב וידעוני ומתים ומעונן וקוסם ותאמין שהכל ביד הקב"ה · והוא מפר אותות בדים וקוסמים יהולל · ובא בדברי הנבואה אל דרך הגוים אל תלמודו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה ס"ז נקרא תמים] ובודאי שדעת הרמ"בם ז"ל שלא מנאה הוא מפני שהיא מן הכוללו' כל התורה כמו ושמרתם את כל מצותי קדושים תהיו שהתכלית הוא שצוונו הי"ת שבעשייתינו כל המצות יהי לבנו תמים · ולא נאמר מה עיקר יש למצוה זו · ומה טעם יש בה · גם שלא יתקיים בעשותו המצות משום אדם · ועל זה היה מתפלל דוד המלך ע"ה יהי לבי תמים בחקיך. למען לא אבוש:

השורש

השורש החמישי שאין למנות טעם המצות למצוה בפני עצמה כגון לא תחלל את בתך להזנותה ולא תזנה הארץ · (ר"ל לא תחלל את בתך כדי שלא תזנה הארץ · ולפיכך כלל אותו בלאו דלא תהיה קדשה · וכתב הרמ"בם שמנענו מלבעול אשה בלא כתובה ובלא קדושין שנא' לא תהיה קדשה · וכבר נכפל לאו זה בלשון אחר אל תחלל בתך להזנותה באופן שלדעתו ז"ל הבועל אשה פנויה עובר בלאו זה · ואם האב מסרה לזנות ג"כ עובר · והרמ"בן ז"ל תפס עליו באומרו דלאו דקדשה לא בא להזהיר לבועל בלא כתובה וקדושין שאין בזה איסור תורה שהרי הכתובה אינה מן התורה · וגם לא חיוב קנין האשה אלא שעיקר לאו זה הוא להזהיר שלא לבא על האשה שהיא אסורה לבועל כגון א"א או כל שאר עריות שאם היה מקדש הבועל לא היו תופסין בהן הקדושין · ועוד טען עליו שאם כדבריו אם כן לא יהא אסור אלא בארץ · באופן שדעתו נוטה לדעת בה"ג שמנה ולא תחטיא את הארץ אזהרה אחרת והחזיק בידו לומר דולא תזנה הוא אזהרה לב"ד או לאו מוסיף בא"י בשני וכל שלא יבא לטעם בפירוש כמו לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו כולם נמנין לאזהרות) :

השורש הששי שהמצוה שיש עשה ול"ת ראוי למנות העשה שבה עם

הקדמה

מצות עשה׃ (וזה על אחד משלשה אופנים אם שיהיה מעשה מן המעשים מ"ע והעובר עליו יעבור על מצות ל"ת כגון שבתו י"ט ושמט' שעשיית מלאכה בהם מצות ל"ת והמנוחה בהם מ"ע׳ וכן כמו יום כפור הוא מ"ע והאכילה בו הוא מל"ת׳ ואם שיהיה לאו שקדמו עשה כמו אומרו באונס ומ"ר ולו תהיה לאשה שהוא מ"ע ואמר אח"כ לא יוכל לשלחה כל ימיו זו מל"ת׳ ואם שיהיה לאו קודם וינתק לעשה כמו לא תקח האם על הבנים ואח"כ שלח תשלח את האם כל אחד מאופנים הללו ראוי שימנה׃ העשה בעשין והלאו בלאוין׃ והנה הרמ"בם ז"ל מונה לאו הבא מכלל עשה כגון כל צפור טהורה תאכלו הא טמאה לא תאכלו׳ ולפיכך מנה ארבעה מצות בענין אכילת בהמות וחיות׳ עופות׳ חגבים׳ דגים׳ שהם במספר העשין ס"ח ס"ט פ׳ וקל"ד׳ והב"הג לא מנאן׳ והרמ"בן ז"ל סובר שבא לומר שיש גם איסור עשה באכילת הטמאים כלומר אלו תאכלו ולא טמאים ולאו הבא מכלל עשה עשה׃

השורש השביעי שאין למנות דקדוקי המצות

(המשל בזה למנות קרבן חטאת עולה ויורד לשלש מצות אי אפשר׳ לפי שאינו אלא מצוה אחת בלי ספק שמי שמטמא מקדש וקדשיו וכו' יקריב חטאת׳ ומה שאח"כ ביאר לך הכתוב שיביא כשבה׳ או שתי תורים׳ או

שני

שני בני יונה · ואם עוד לא תשיג ידו · שיביא
עשירית האיפה סולת · נקרא דקדוק וביאור
הקרבן · ולא שלשה צווין וא"כ אין לחושבן כי אם
לאחד · שאם באנו למנות על האופן הזה · דהיינו
דקדוקי פרטי המצות · למצות · יהיה עולה
החשבון · למנין גדול · דוק והבן) :

השורש השמיני שאין ראוי למנות שלילת
החיוב במנין האזהרות שהן
מצות לא תעשה: (כגון לא יסגירנו כי טמא הוא
שהכוונה היא שאין צריך להסגירו כי טמא הוא ·
וכן כמו לא תצא כצאת העבדים · שהודיע לנו
הכתוב שאינה יוצאה לחרות בחסרון אברים כמו
שיוצא העבד כנעני · ואין כאן אזהרה כי אם
שלילה · לשלול דבר שאינו בין שיהיה אותו דבר
בסיפור דברים · אך אמנם אם התורה ספרה
וגזרה בשלילת פועל דבר מהדברים או ימנה בכלל
מל"ת כגון לא אכלתי באוני ממנו או ודאי מוכרח
שהוזהר עליו שלא יאכלנו כשהוא אונן ולכן יש
למנותו · כי כל אזהרה באה להזהיר על דבר מה
שלא לעשותו · ואינה אלא על עתיד בהשמר פן
ואל לא תעשה מלאכה · והשלילה אינה אלא לשלול
דבר שאינו כאמור · או בדבר שעבר · והווה ·
ועתיד · כגון ולא קם נביא עוד בישראל כמשה ·
לא איש אל ויכזב · ואדם אין · והאתים אינם
יודעים מאומה ·

השורש התשיעי שכשיבואו באחת מן המצות הרב' צווים צווי אחר צווי אין למנותם אלא למצוה אחת (כגון מצות ציצית שאמרו ז"ל שבאו בה חמש עשין ובתפילין שמנה עשין והשביתה שנשנית בתורה פעמים רבות · וכן בי"ט · וכן כל כיוצא בהן הרבה · לא מפני כך יבואו לכלל מנין אלא במספר א' כי הכפל בא לחיזוק וזירוז המצו' ולא זולת · ובמ"לת מפל המחלוקת הרמ"בם ז"ל כתב שאם באו מניעות רבות בדבר א' כגון הדם שנאמרו בו לאוין הרבה · כיון שאינו לוקה אלא אחד לפיכך אינם נמנין הלאוין אלא ללאו א' · דכיון שהשם א' אין לוקין שתים אף כי נתרבו בו אלף לאוין אין בכך הכרח כי בהכפל הלאוים לא ירבו המצות כשיהיה הענין אחד · וכן כמו לא תשיך לאחיך נשך כסף נשך אוכל נשך כל דבר אשר ישך שהוא לאו א' כולל מינין הרבה אשר בהם כולם ענין אחד בעצמו · אך ורק כשנמצ' מפורש שיאמרו רז"ל הרי זה לוקה שתים או שלש · דברים כאלו יורינו שהשביעו בהם שהן כשתי מצות חלוקו' ויש למנותן לאחת ושתים אחת ושלש ומ' · ולפיכך בפסוק ולחם · וקלי · וכרמל · נמנו שלשה לאוין · ובפסוק לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך · תירושך · ויצהרך · ובכורות בקרך וצאנך · נדרך · ונדבותיך · ותרומת ידך · נמנו שמנה לאוין באופן שדרכו ז"ל למנות הנושאים שהן הלאוין כפי מספר המלקיות · וגם לאו כזה לא יקרא לאו שבכללות כמ"ש בכריתות לפי שבאו מצות יתירות

הקדמה

לרמוז לכל אחד מהן ולפיכ׳ לוקה על עשיית כל א׳ וא׳ והרמב״ן ז״ל חלוק עליו ומוציא מעשר שני של דגן ותירוש ויצהר ללאו א׳ וכן השלש ראשונות לאחד לפי שאינו מסכים לחילוק המלקיות את בעניני הנאסרים ואין כאן מקום להאריך כי משא ומתן מחלוקתם לש״ת רב הוא הלוא בספרתם ובפרט בס׳ אחד המיוחד ספר מגלת אסתר שבעיני המכיר ערכו הוא כתלמוד קטן. פקח עיניך בו תמיד כי יטיב לך ויאורו עיניך הי״ת ברחמיו יאיר עינינו לעובדו בלבב שלם :

השורש העשירי שההקדמות וההצעות שהן לתכלית ידיעתינו איך תעש׳ המצוה אין ראוי למנותן (כגון ולקחת סולת · ואפית אותה · שאתי פעולות אלו שהוא לקיחת הסולת ואפיית הפת אינן אלא הכנה לתכלית המצוה שהו׳ ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד · ובכן אין ראוי למנות כי אם דוקא להיות הלחם תמיד לפני ה׳ · ודומה לזה ויקחו אליך שמן זית זך שאין ראוי למנות אלא הטבת הנרות שהיא להעלות נר תמיד · וכן כמו קח לך סמים שאין קיחת הסמים מצוה אלא הקטורת ודומה להן רבים · ובא לאפוקי הבה״ג ע״ש)

השורש האחד עשר שאין מן הראוי למנות חלקי המצוה כל חלק וחלק בפני עצמו כשיהיה המקובץ מהם מצוה אחת (כגון מצות לולב שהוא ארבעה מינים אין למנות פרי עץ הדר למצוה א׳ וענף עץ עבות למצוה אחרת וכן השני

מינים

מינים אחרים לפי שכל אחד מהן אינם אלא חלקי מצות
הלולב · ועל זה ההקש בעצמו ענין טהרת המצורע ·
ובמצות תכלת ולבן כפל המחלוקת לפי שאמרו שאין
מעכבין זה את זה · והבה"ג מנאם לשתי מצות · אמנם
דעת הרמב"ם ז"ל והוא הנכון הפם במושלם ע"ש
במכילתא דר"י יכול שהם שתי מצות ת"ל והיה לכם
לציצית מצוה אחת היא ולא שתים · נמצא שלפעמים אפי'
שאמרו שחלקים אין מעכבין זה את זה יהיו מצוה אחת
כשיהיה התכלית המבוקש אחד כגון הכא שהתכלית הוא
הציצית · ואין להשגיח כי אם על הענין אם הוא אחד
או שנים כמבואר שם באריכות בס"הט עי"ש) :

השורש השנים עשר שאין ראוי למנות חלקי
המלאכה מהמלאכות שבא הציווי
בעשייתה כל חלק וחלק בפני עצמו (ולזה כמנה
ועשו לי מקדש מצוה אחת ולא כמנה כל הפרטים שנאמרו
בעשייתו · ובענין הקרבנות כפל המחלוקת · (ובענין
מנין הכ"ד מתנות כהונה כתב הרמב"ם ז"ל שהוא טעות
למונין לכ"ד מצות אחר שמונין קצת המצות שהמתנו'
חלק מהן כמו עור העולה והחזה ושוק · ועל כן מונה
ההפרשה ולא הנתינה · והרמב"ן ז"ל סובר שהמתנות
שעד שלא הופרשו היו טובלין ואוסרין באכילה עד
שיופרשו · ולפיכך יש למונין שתי מצות הפרישה
והנתינה כגון חלה ותרומה שהעיסה אסורה עד
שיפריש חלה · וכיון שהפרישה אפילו נטרפה החלה
מותרת העיסה · והציווי הוא חלה תרימו תרומה ·

ובזה תחשב הכתיבה דכתיב מראשית עריסותיכם תתנו לפי שהיא מצוה בפני עצמה · אבל ראשית הגז לא תהיה מצוה אלא הכתיבה לפי שקודם הפרשה לא היה אסו' לאכול השה ועיק' המצוה שיתננה לכהן· והרמ"בן ז"ל מוסיף למנות עוד שתה מצות עשה שיאכלו הכהנים תרומה ובא בפסקים הרי הוא אומר ועבדתם עבודת מתנה אתן כהונתכם עשו אכילת תרומה בגבולין כעבודת בית המקדש · והרמ"בם ז"ל בללה עם אכילת הקדשים · ועוד מנה מ"ע שיאכלו הכהנים בשר הקדשים כחטאת ואשם שנאמר ואכלו אותם אשר כופר בהם . והרמב"ם ז"ל מנה מצוה זו שתמצאה' במנין תרי"ג ק"ג והרמ"בן סובר שהיא חלק מחלקי מצות הקרבנות שצוה הי"ת לעשות החטאת כסדר הזה ויאכלו אותו הכהנים · עוד מנה שיאכלו שיירי המנחות מה שנשאר אחר שהקטירו הקומץ למזבח שנאמר במנחת מרחשת והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו ואומר זאת המנחה וגו' ואמרו בספרי מצות תאכל מצוה · יבמה יבא עליה מצוה · כלומר כמו שזה מצוה זה מצוה · עוד מנה שימנעו מלאכול תרומה טמאה שנא' בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדיו ופי' אפילו טמא וטהור בקערה א' מותר לאכול בבשר קדשים בעלי מומין שנפדו דכהו משמעי קרא דכתיב וכי יהיה בו מום פסח או עור לא תזבחנו וגו' ודרשו ז"ל תאכלנו אותו אתה אוכל בטומאה ואין אתה אוכל את התרומה בטומאה (ור"ל כשנטמאה התרומה עצמה אך

הקדמה

דם נשמה האדם ואכל ת"ט חייב כרת) וא"כ לאו הבא מכלל עשה עשה והוא מרבדי הרמב"ן ז"ל · עוד מנה מ"ע שיהיה בשר החולין או השלמי' שנבלעו מבשר החטאת כמוהו שנאמר זאת תורת החטאת וגו' כל אשר יגע בבשרה יקדש ואמרו בגמרא בפ' דם החטאת יקדש מ"ע שיהיה כמוהו אם פסולה פסולה וכו' · עוד מ"ע להרים מן היפה שנאמר מכל מתנותיכם תרימו את תרומת ה' מכל חלבו וכו' ולשון חלב הוא הטוב והיפה שנאמר ואכלו את חלב הארץ כ"כ הרמב"ן · ונראה שזהו חלק ממצות התרומה · והרמב"ן ז"ל הביא מ"ש בפ' אלמנה לכ"ג בבת כהן שנשאת לישראל ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל הא קודם לכן לא תאכל ולאו הבא מכלל עשה עשה ויש בה לאו שנא' היא בתרומת הקדשים לא תאכל ע"ש)

השורש שלשה עשר שהמצות לא יתרבה מספרם לפי מספר הימים שנתחייב בהם המצוה ההיא: (וצוה ראוי למנות קרבנות המוספי' שבכל השנה לשמנ' מצות לפי מנין המועדות דהיינו **א** כל שבעת ימי הפסח **ב** כל שבעת ימי סוכות · **ג** שמיני עצרת לפי שהוא חג בפני עצמו · **ד** ראש השנה · **ה** יום הכפורים · **ו** שבועות · **ז** שבתות · **ח** ראשי חדשים :) ודלא כדעת מי שמנה המוספים כולם מצוה אחת :

השורש ארבעה עשר שאין להכניס במנין העונשים כגון כל המלקיות ומיתות

ב"ד 2 3 ג ב (○)

ב"ד שהם עשה (והרמב"ם ז"ל מנה הארבע מיתות
לבד לארבע מצות עשה והמלקות למצוה אחת · אך
לא ימנה סקילת מחלל שבת למצוה א' · וסקילת בעל
אוב · למצוה אחרת · וסקילת ע"ז למ"א ולכל אחד
שלוקה למצוה בפני עצמה כי אז היה מתרבה החשבון
ויוצא מכלל מספ' תו"רה. צוה לנו משה · ודעת הרמ"בן
ז"ל שלא למנותם כי אם למצוה א' לב"ד שימיתו מי
שנתחייב מיתה שנא' ובערת הרע מקרבך · והביא
ראיה דבפרק שילוח הקן אמרינן עוף שהרג את
הנפש · צריך להביאו לב"ד · ולקיים בו ובערת הרע
מקרבך · ואין פסוק זה כתוב כלל בבהמה שהרג את
האדם אלא השור יסקל. ומתכו למדין לכל בהמה ועוף ·
עוד אמרו בפרק הנשרפין גבי טריפה שהרג כן וכו' ·
ומשם הכריח שכל המומתין הם בכלל · ואם כן קשה
דלפי דעתו היה לו למנות כל המועדות אחד שהרי
הוקשו זה לזה שנא' אלה תעשו לה' במועדיכם וגם
שביתה א' יש בכולם עי"ש כי יש דעות בזה ואין הפנאי
מסכים לפני להאריך לך עוד בדבר הזה · ואם אתה
קורא חביב תורה ותחשוק נפשך בתורה תחפש ותמצא
שורש כל דבר הלוא בספרתם :

ואני טרם אכלה לדבר אשלמה נדרי לך מש"ל
בשורש הראשון שתעיין בהקדמת מלין אלה
לפניך : ועתה תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצורנה
כי יש בהם אהבה ויראה לדעת את ה' ואת דרכי
תורתו נביאיה וחכמיה שהם אמת ודבריהם האמת

והצדק שאין לך רשות להרהר אחריהם כל עיקר · שמענה ואתה דע לך :

הקדמת השמח בחלקו

אמת ואמונה כל זאת קיים עלינו ועל בנינו ועל דורותינו· ועל כל דורות זרע ישראל המאמינים הראשונים והאחרונים ודבר טוב וקיים מתוקן ומקובל וטוב ויפה הדב' הזה עלינו לעולם ועד להאמין באמת ובאמונ' מש"ל רז"ל (בפ"ב דמגילה די"ט) ועליהם ככל הדברי' וגו' מלמד שהראהו הקב"ה למשה דקדוקי תור' ודקדוקי סופרי' ומה שסופרים עתידין לחדש ומאי ניהו מקרא מגיל' (ועוד אמרו בראשון דברכות ד"ה) ואתנה לך לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם לוחות אלו עשרת הדברים· תורה זה מקרא· והמצוה זה משנה· אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים להורותם זה גמרא שכול' נתנו למשה בסיני· והאמת יורה דרכו שהמרא' אשר הראה ה' אותו בהר· והשמחה שמח משה במתנת חלקו שהכל נתנו לו בסיני כנזכר במאמרים הנזכרים· הכל בעיני הוא מעין ההיא דאמרו רבנן (בב"ר פמ"ט) על פסוק וה' אמר המכסה אני מאברהם וגו' שאמר הקב"ה גניכם גליתי לו· מתן תורה גליתי לו·· דינה של סדום מתרי' ואיני מגלה לו· וכו' עי"ש· ועוד איתא בפ"ח מפרקי ר"א שהקב"ה מסר סוד העיבור לאדם הראשון· ואדם

הקדמה

מסרו לחנוך · וחנוך לנח · ונח לשם · ושם לאברהם · עד יעקב ליוסף · שאחר מיתתו ומיתת אחיו נתמעטו העיבורים מישראל כמו שהן היום בגלותינו · עד יערה עלינו רוח ממרום כימי לאחינו מ״מ · (ואם החסידים הראשונים הנז׳ ואב לאומתינו א״א ע״ה · לא היו שומרים אלה מועדי ה׳ למה היו צריכים לידע סוד העיבור ובפרט א״א לצוות לבניו אחריו כמ״ש ושמרו דרך ה׳ וגו׳ אלא שבאמת עם היות שלא היו מצווין היו עושין · וא״א ע״ה הוא אשר צוה לבניו אחריו בעבודת ה׳ נאמנה ישמרו לעשו׳ בכל אשר הורהו ה׳ עד שנאסף מכח הגלות נשתכח מרוב ההמון והעיקר הוא דסוף כל סוף התורה אצלינו היא נחלת אבות העולם כדכתיב וממתנה נחליאל וגו׳ וכתיב תורה צוה לנו מ״ש קהלת יעקב וכתיב מגיד דבריו ליעקב · והשכל הישר יודה כי כל אותה הידיעה שידע בה א״א וכל השמירה שהיו יודעים ושומרים בניו אחריו לא היתה נקראת פעולה בפועל עד שהגיע אותו עת הרצון שרצה הקב״ה לזכות את ישראל על יד נאמן ביתו במאמר החדש הזה לכם ע״ע היה אצלי מכאן ואילך שלכם הוא וכשבאו למעמד הר סיני באותו וועד הכללי שענו ואמרו כל אשר דבר ה׳ לאבותינו נעשה מה שאבותינו לא היו מצווים ועושים ונשמע אם יש דבר חדש שנצטווה בו לעשותו בשכר זאת זכו לכתר תור׳ הם וכל שאר ענפי נשמותיהן של ישרא׳ שכל א׳ וא׳ קבל חלקו בסיני בפני הפרסו׳ הנאמן

והיה

הקדמה

והיה הדבר ההוא שמחה לאיש זה משה · שנאמרו לו ולהם כל הדברים שעתידין ושמאותו הזמן והלאה בלעדיו לא ירים איש את יד לשונו להוסיף ולגרוע מאותן המצות שנאמרו לו · ולא פחות מאותם הדברים שנאמרו בפניו להתחדש ולתקן לעתידין לבוא · דור דור ונביאיו וחכמיו צור תעודה · חתום תורה · באלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר ולא אלי דבר יותר ממה שנתקבל שם · בשגם שיתה הקבלה והידיעה לכמה וכמה אלפים ורובי רבבות שנתחדשו · ושעתידין להתחדש בתור' המתמדת אצלינו כמו הידיעה ראשונ' שהודיע לא"א · שלא באה לידי פועל · אלא בימי משה · כך כל אותן הדברי' שנחלקו בהן חכמי ישראל · ושחדשו · נתגלו למשה ונמסרו ביד כל א' בעיניו ובפניו לעיני כל ישר' · ובאופן זה נמצינו למדין דאין כל חדש אצלינו המקבלי' · אלא בפועל הזמן שבא עליו הציווי מאז ומקדם שיתגלה אותו דבר · בזמן אותו נביא · או אותו חכם · ועם שנראה שנתרבה המחלוקת בין התלמידים הב השלום עשה שלום ביניהם והאירו ברקיו תבל · רגזה ותרעש הארץ · בתחלה יראה · ולבסוף שקטה · כי קול נתנו שחקים · אלו ואלו דברי אלהים חיים · והלכה כבית הלל · כדאיתא (בפ"ק דעירובין די"ג) אשר לזאת נודה לאלהינו · התולה ארץ על בלימה · כי הוא ידע את מקומה · כמ"ש רשי ז"ל (בכתובות דכ"ז) דומכין דשייך האי טעמא ומכין דשייך האי טעמא וכו' עי"ש שדבריו ז"ל עם היותן לפי הפשט עכ"ז מכוונו' אל דרך האמת

הקדמה

כד"א כל הנחלים הולכים אל הים · ובחיבה כל הולך
אל מקום אחד שטעם הדברי' התחתונים מהתהפך לפי
שינוי המדות העליונו' ובזה נמצאו כל משפטי ה' אמת
צדקו יחדיו כמ"ש (בז"ו ד"ו) ר' אבא לר' אחא ור' יאשי'
לית לך מלה דאמרין כלהו חבריא דלא הכי ודא הוא
דלא אזיל כלא לאתר חד ולמבועא חד אתכנש וכו'
ע"ש · וכי יפלא מאתנו דבר נתלה החסרון בידיעתינו
כמרז"ל (בירושלמי דפיאה ושביעית ובפרק לולב וערבה) על
פסוק כי לא דבר רק הוא ואם רק הוא מכם הוא · הולך
וסובב למ"ש [במש"ט] על פסוק כי המצוה הזאת אשר
אנכי מצוך היו' לא נפלאת היא ואם נפלאת ממך היא
שלא עמלת בה כי קרוב אליך הדבר התורה כתנה
בכתב ובעל פה כמ"ש רש"י ז"ל · והרמ"בן ז"ל בשער
הגמול חתם דבריו על אמונת הגלגול האמיתי ז"ל
ואסלא תשיב דעתינו כילד יהיה זה נאמין שהוא כן כי
הגוזר אמ' שמו ידע מסודות הנפש יות' מהתחכמותינו ·
ופוק חזי (בז"פ ט"ל דקנ"ד) מה שהשיב רבי אבא לרבי
יהודה מה שיש לך רשות לידע חקור ודרוש ומה שלא
פורשת כתיב אל תתן את פיך להחטיא א"ב דדרכי
הי"ת וסתריו גבהו מאד ונסתרין הם מבני אדם ועל
זה נאמר הנסתרות לה' אלהינו · כן הדבר הזה
אשר אני דובר אליך יש לנו להאמינו שדברי המוכין
והמחייבין המטהרין והמטמאי' האוסרין והמתירי'
מסורת להם ממשה רבינו מפי הגבורה וכל התכלית
סובב סובב והולך אל מקום אחד · להורות אמיתות
התורה

הקדמה

התורה ומפרשיה ולסתום פיהם של מכחישי האמת · כדי להוכיחם על פניה' לכדי שלא יבאו להכחיש אפי' דבר א' מהדברים ששנו חכמים שאם ח"ו ואיזה א' הגיעו להכחיש דבר אחד מהם וללגלג עליו · אלליכו בעלי האמונה נקרא סר מדרך הקבלה האמיתית ומה לנו ולאמונתו · כמ"ש רש"י ז"ל במשנה ראשונ' (דף צ ע"א) האומר אין תחיית המתים מן התור' שכופר במדרשי' דדרשינן בגמרא לקמן מנין לתחיית המתים ואפילו יהא מודה ומאמין שיחיו המתים · אלא שאומר דלא רמיזא באורייתא· כופר הוא · הואיל ועוקר מ"ש דיש תחיית המתים מן התורה · מה לנו ולאמונתו · וכי מהיכן הוא יודע שכן הוא · הילכך כופר גמור הוא עכ"ל· וכן (בפ"ג מה' ת"ה ה"ח) מנה הרמ"בם ז"ל להכופ' בפירושי התורה · והיא תורה שבע"פ · או המכחיש מגידיה· לכופר בתורה· ומקור הדין· הוא מהא דתנן ואלו שאין להם חלק לע' הב · שפירשו בגמרא ואפילו אומר כל התורה מן השמים חוץ מדקדוק זה · מק"ו זה· מג"ש זו · דמדאמרו ק"ו וג"ש אלמא לא שנא כופר בתורה שבכתב · ול"ש כופר בתורה שבע"פ· ולא שנא אם כופר בכל התורה שבע"פ· ול"ש בכופר באחד מן הדברים שנאמרו בה מדקדוקי סופרים · הרי זה ככופר בתורה · וילמד סתום מן המפורש בתורה שבכתב · וכן למדתי מתורתו של מרנא ורבנא הגדול מוהרי"קא ז"ל בכסף משנה המווקק עי"ש:

אלה איפה הם דברים ראוים לכתבם ודברי טעם

בעיקר

הקדמה

בעיקר הס עפ"י היסוד האמיתי · שכל התור' שבע"פ מסורה היא בידנו מימות מר"עה · ובאופן שעוררם לך · בו יתיישב בדעתך · ענין המסורת הזה · כל אח כפי שיעורו · וכפי הנידון שיפול לך בו הספק · והשמו את לבבך · הא כדאיתא · והא כדאיתא · לפעמים הוא כפי פשוטו · ולפעמים הוא כפי משמעו · ולפעמים משמעו כפשוטו · כשהיא דשכחום וחזרו וייסדום והכל סובב אל מקור האמת · כי מפי עליון כאמה למשה · הדעות המתחלפות · והמתחדשות בכל יום תמיד · ואין כל חדש · וכל פסוק דלא פסקיה משה אנן לא פסקינן ליה · · (כדאיתא בראשון דברכות די"ב ובשלהי דמגילה ד') ואפילו בקוצה של יוד אין ביד מכר' לשנותה כי האותיות מחכימות רומזות במאורות העליונות כנודע לכל מגיה סודם שבקומתן כברא ובלי בינה כלטיירו ובוראן משבחם ומי מבנן · ומי נותן בהם דופי לשנותן ח"ו · לא כאיס הן ומשובחין הן · במספר במשקל לצורך בכין עד קל' ולפיכך נקראו אנשי כנס' הגדולה סופרים שהיו סופרים את אותיות התורה ודורשים אותן לפי קבלתם · וכמ"ש בעל הערוך (בערך כן) על ההיא דהמכנה בעריות לומר אביו ואמו : במקום אביך ואמך · אומרים לו · קרא הפסוק כמו שכתוב · זכי אתה מברר מילין שלא ביהר משה רבינו · וכן פסקו הרמ"בם והרש'בא ז'לה"ה ומרנא מוהרי"קא"ז"ל (בא"ח סי' קמ"א) דכל תיבה שהיא קרי וכתיב שכן הלכה למשה מסיני שתהא כתבת כמו שהיא בתור' וקריאת

בענין

הקדמה

בענין אחרי והביא מעשה שהיה כא' שקראו לפני גדולי הדור רבותיו ולה"ה והתרו בו שיקרא כפי המסורת ולא רצה ונידוהו והורידוהו מהתיבה · וזה פשוט דמי שלא ידו או פיו ולשונו בקבלת המסורת שבידינו מאבותינו ונקה כי לא ינקה ה' ודאי את אשר ישא את שמו לשוא שהרי כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה והמשנה דבר אחד הרי הוא כנוקב שם השם המבורך ומזמה [כמו שכתב הרמ"בם ז"ל בג' דה' אמרים] על מי שנתפרסם לכופר בתורה שבע"פ שהוא מסור ומיתתו בכל אדם והיה כל מוצאו יהרגהו · דאתם דקו להמית כי אינו בכלל ישראל · ואין צריך לא עדים ולא התראה ולא דיינים · וכל ההורג אחד מהן · עשה מצוה גדול' והסיר המכשול · מדרך הרבים · וכבר הסכימו (במס' חגיגה די"א) דהן והן גופי תורה כלומר בין אותן שאין להם על מה שיסמכו כגון היתר נדרים שהרשו לא יחל הוא אינו מוחל אבל אחרי' מוחלין לו · שהוא מעט רמז במקרא · אלא שכך הוא מסור לרז"ל · ובין אותן שיש להן על מה שיסמוכו כגון הדינין דתניא (בסנהדרין דע"ט) רבי אומ' נפש תחת נפש ממון וכו' דילפי נתינה דכאן מנתינה דדמי וולדות דלעיל מיניה · והעבודות להולכה הדם דהניא (בפסחים ז"ג) והקריבו זו קבלת הדם היא שהרי לאחר שחיטה נאמר · ואין הולכה אלא א"כ קבל הדם · ואפקה בלשון הולכה · לומר דהולכה עבודה היא · והטהרות דהני' (סס דק"ט וביומא דל"א) ורחץ את בשרו וגו' מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן

הקדמה ·

וכו׳ · וטומאות מן השרץ דילפי לה בת״כ ולמ
בחגיגה מדכתיב כל הנוגע בהם · וכתיב כל א
יפול עליו מהם · הא כיצד עד שיגע במקלתו שה
כמלו · שערו חכמים כעדשה שכן חומט תחלת
כעדשה · ועריות לבתו מאנוסתו · דלא כתיבא ואת
הנה הנה · זמה זימה · כמבואר (ביבמות ד״ג ובכמ
דוכתין) ובין אותן שהן כהררים התלוים בשערה כגו
הלכות שבת דהא אמרינן (בשבת דע״ג) מלאכו
מחשבת אסרה תורה · ולא כתיבא בשבת אלא במשכ
כתיב : ומדסמך פרשת שבת לפרשת משכן אנו למדי
מלאכת מחשבת לשבת · והלכות חגיגה ומעילה דיש
בהן הלכות מרובות שהן תלויות ברמז במקרא מועט
ואפ״ה ומדברי קבלה ילפי להו הוו כהררים התלוים
בשערה ועל כולם נמנו ונמרו דאלו ואלו גופי תורה הן
שכולה קבלתן באמונה דור אחר דור עד משה מפי
הגבורה : (וכה״א בחגיגה ד״ג בעלי אסופות אלו ת״ח שיושבין
אסופות · אסופות · ועוסקין בתורה · הללו מטמאין וכו׳ שמא יאמר
אדם הואיל והללו מטמאין · והללו מטהרין · היאך אני לומד תורה ·
ת״ל כולם ניתנו מרועה אחד · וכולם פרנס אחד אמרם · מפי
אדון כל המעשים ברוך הוא שנא׳ וידבר אלהים את כל הדברי׳ האלה
ואמר ר״ש בפ״י דף נ״ב ע״ב כדברים מתקשרן דא בדא · האלה · כל
אינו טעמין כל אינו רזין כל אינו סתרין גזרין ועונשין · לאמר ·
למהוי ירותא לכלא · דכתיב תורה צוה לנו משה מורשה · ולאית יתמא
לגלאה מה דלא אצטריך לכל בר נש · כתיב אנכי ה׳ אלהיך כמה
דאנא טמירא וסתים כך יהיו מילין אלין טמירין וסתימין בלבך ·
ור׳ יהודה אמר וידבר אלהים את כל הדברים : האלה אינון
דאיתגליין לאמר דכתיב וכל העם רואים את הקולות) . הוא

הקרמה

הרב' אשר דברו החכם דעדיף מנביא בתנחומא עפ"ו
וידבר אלהים את כל הדברי' האלה לאמר אר"י אף מה
שהנביאים עתידין להתנבאות כלם קבלו מהר סיני
דכתיב את אשר ישנו פה עמנו וגו' ואת אשר איננו מי
שעתיד להבראות ואיננו · עמנו היום · עמנו עומד
אין כתיב כאן אלא עמנו היום אלו הנשמות שעתידין
להבראות שלא נאמר בהן עמידה שאף הן היו בכלל ·
וכן הוא אומר משא דבר ה' ביד מלאכי על מלאכי לא
נאמר אלא ביד ללמדך שכבר היתה הנבוא' בידו מהר
סיני וכן ישעיה אמר קרבו אלי שמעו זאת לא מראש
בסתר דברתי מעת היותה שם אני ועתה ה' אלהים
שלחני ורוחו אמר ישעיה משעה שנתנה תורה קבלתי
הנבואה הזו הוי אומר מעת היות התורה שם אני אלא
ועתה ה' אלהים שלחני ורוחו שעד עכשיו לא נתנה לי
רשו' להתנבאו' עכשיו ניתן לי רשות · ולא הנביאים
בלבד אלא כל החכמים שהיו ושעתידין להיות שנא' את
כל הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם · (עמ"ש בז"ח
ש"ס על פסוק שמורה · אני ונאוה ובספר הקנה ותמצא קרוב לזה)
וכן אמרו בבמ"ר פי"ג) על פסוק כף אחת עשרה זהב
מלאה קטורת ובמדרש שיר השירים על פסוק ידיו
גלילי זהב אמרו שבין כל דיבור ודיבור שהיו
בלוחות פרשיותיה ודקדוקיה של תורה היו כתובין ·
ממולאים בתרשיש זה התלמוד · שהוא כים הגדול
הדא דאת אמר תרשישה הד"א כל הנחלים הולכים
אל הים וגו' מפיו עשת שן וו תורת כהנים וגו' עי"ש
ובמ"ש 3 2 ב ג (ס) ·

הקדמה

(וכמ"ש רבה בשני דערובין דף כ"א במאי דכתי' ויותר מהמה בני הזהר וגו' ומ"ש פרש"י ז"ל שם ע"ש) :

הראיתיך בעיניך מאמרי רז"ל המורים באצבע אלהים אמיתות אמונה זו הנקראת באמונתינו הקדושה · מקטנם ועד גדולם · לפי שהיא יסוד שהכל תלוי בה לשמור לעשו' את כל דברי התורה הזאת · אשר רצה הקב"ה לזכות בה את ישראל · שמאתו יתעלה היתה הנסיבה · והוא יתברך חשבה לטובה · להגדיל את התורה והמצות · על יד חכמי ישראל המתקיים שבכל דור ודור · כמאמר רבה"ע שפסוק ה' חפץ למען צדקו · יגדיל תורה ויאדיר · הגדיל לא נאמר · אלא יגדיל · שהוא רמז למה שבכל יום ויום · ובכל דור ודור · חכמי ישראל מחדשים בתורה כל א' וא' כפי השגתו בידיעת קבלתו · ביום חתונתו את' עם כנסת ישר' · כלה כלולה בכחות אשר קדשנו במצותיו וצונו · על דברי תורה · שבאמונתה יכולה היא לומר לבעלה הראשון · לכה דודי נצא השדה וגו' · שדרשוהו רז"ל בעירובין שעתידה לומר כ"י רבש"ע בא ואראך · מה בין בני לבני א"הע וכו' · נשכימה לכרמים · כי כרם ה' צבאות בית ישראל · המשכימים ומעריבים בבתי כניסיות ובבתי מדרשות · נראה אם פרחה הגפן · פתח הסמדר · הנצו הרמונים · אלו בעלי תלמוד · שהן בה מה גמורה · וראוין להורות · ואלו הרקנין שבה המלאים מצות כרמון · כמ"ש כפלח הרמון רקתך · (ואל ירע לבבך שאני משתמש מתיבה א' ·

לשלמים

לשלמים ולחסדים · דוק ותשכח · כי השלמים הם רמון שלם · ושכנגדם הם כפלת · שפכת תירה זו · הזכרתו רז"ל לפרשה · על הזקנים שבישראל) שכולם כאחד מלאים מצות חדשות · גם ישנות מה שקבלו מסיני ·· ומה שנתחדש להם מפי סופרים ומפי ספרים ·· ושם אתן את דודי לך · שם אייחד את כבוד ושבח בני ובנותי · שהדודאים נתנו ריח התור׳ בהבל פיהם שאין בו חטא · שעליה׳ נאמר מפי עוללים ויונקים יסדת עוז התורה · וזהו שבח כנע"ים שמביא אביה : וגם אפשר שבא הרמז על שני דודאי התאנים שהראהו ה׳ לירמיה הדוד הא׳ טובות והדוד השני תאנים רעות אשר לא תאכלנה או פושעי ישראל שאפשר שביהם נתנו ריח טוב החדשים מכח שחזרו בתשוב׳ שלימה · גם ישנים על הטובים מעיקרן שלא חטאו מעולם · ובאופן זה או תמצא על פתחינו כל מגדים · שיש בידינו שכר מצות הרבה · חדשים גם ישנים שהיו אצלינו להשגת השלמות התכלי׳ האחרון · שהוא הראשון בתכלית העליון ·· על כל ההשגות · כי כאשר נשיג בחכמתינו מן המצות · אילו היה באפשרות יכולתינו להשיג ולדעת התועלת המגיע לנו בשמירת עשייתן · היינו שמחים שמחה שלמה :

אמנם עכ"פ כאשר אין אנו משיגים מהם התועלת המתהווה לנו מהן · יש לנו להאמין ולחשוב · כי ביתרון החכמה אשר לברוך חכם הרזים על כל בריה ידע התועלת אשר לנו בשמירת ועשיית המצות · ועל כן צוונו עליהם ומצוה עלינו להתעסק בהם :

הקדמה

כמ"ש רז"ל (במנחות ד"ס) מאי דכתיב לעולם זאת על ישראל וגו' אמר רב גידל אמר רב וכו' ורבי יוחנן אמר אלו ת"ח שעוסקין בהלכות עבודה. ומעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה ב"המ בימיהם. אר"ל מאי דכתי' זאת התורה לעולה למנחה וגו' כל העוסק בתורת חטאת (כגון סדר קדשים דאיירי בהלכות עבודה) כאילו הקריב חטאת. וכן לאשם וכו' עי"ש:

(וכת"ש בעלי התו' בריש כתובות ד"ס ד"ה עד שיקחם שגולל שהוכיחו דהוה ניחא להו לרבנן לאפסוקי הלכת' למשיחא כדאמרו בסנהדרין דנ"א. למנין בת כהן שזינתה. והיא דעגל בדבר הנעשה בפנים דליתא בזבחים פ"ד. ובפ"ק דיומא די"ג. על שאלת כיצד הלבים משה לאהרן כו'. דהקשו שם מאי דהוה הוה. ולעתיד כשיבא אהרן ובניו. יבא משה עמהן. והיתה תשובתם דחובה עלינו לחקור על זה. ועל כיוצא בהם. לאיסבר קראי שיהיו מיושבים על מכונם: א"כ מבעם דרוש וקבל שכר דאלת"ה כל שמעתת קדשים נמי לא הוה להו למתני. כמ"ש אביי שם וכפ"ש רב יוסף בזבחים):

הלוא זה הדבר אשר העירני כאיש אשר יעורר(ו)הו משנתו. לנכות את הרבים ולכתוב על הלוחות. את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים וכאשר בינותי בספרים וראיתי לרבותינו האחרונים ז"ל. שכל אחד לפי הרחבת שכלו. אזן ותקן ובירר לו מכין בפני עצמו. כי יש מהם שמנו אותן ע"פי ענין גלאוין לא ו(י)אף זו. זה אומר בכה. וזה אומר בכה. להפיק חדא. ולעייל הדא. ולא ראי זה כראי זה. ולכל אחד ואחד יש לו סמוכים מן התור' לצדק חשבונו' אז עלה בדעתי. לסלק את ידי מאופן וכיוצא כי נלוי

הקדמה

וידוע לפני בורא עולם מכיר אני את מקומי · ואם
בארזים נפלה שלהבת השגיאה מה יעשה אזוב ארץ
כמוני איש נודד מקנו · כציפור נודדת מן קנה ואי
צפורי אתעקרו מאתרייהו לא ידעי לאן טאסן · ועלי
הדיין נאמן כי דחיות הזמן · הם הגורמים לי כי
ארשת שפתי אין אתי · ותושיה נדחה ממני · להוציא
כלי שלם לידי פועל · כאשר היה עם לבבי · וסוף דבר
רפו ידי · כאשר ראיתי לאחד קדוש מדבר בצדקה ·
הוא האלהי הרמ"בן זלה"ה · במה שכתב בחיבור
השגותיו על הרמ"בם ז"ל · וז"ל ובאמת שחשבון המצות
הוא דבר אשר אני חושד בו את כלנו · ומניח אני
ביאור אמיתותו במחשבתי למי שהניחו לו כל הספקו' ·
ונאמר בו אנחנו מ"ש השלמים בכל חכמה אליהו עתיד
לפרש פרשה זו · או אמרתי תנחומי אר"שי דאפשר
שגם לזה כוון המאמר האלהי הרשב"י ז"ל · כי רוח ה'
בקרבו · במאמרם ז"ל עתידה תורה שתשתכח מישראל
שביבנה ואמר ח"ו שתשתכח תורה מישראל · אלא
ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו הלכה ברורה
במקום אחד שלדעתי כוונתם ז"ל היתה על מנין
תרי"ג שהן המצו"ת דבגמטריא הכי הוו שתשתכח
מישראל דהיינו מההמון הישראלי · כאשר בעו"ה עינינו
המה הראות · לקצת מבני עמינו שנימולו לשמנה שאם
נשאל להם עד היכן ידיעתם מגעת בפרטות מנין
המצות · לא ידעו מה להשיב כי יחשבו ויאמרו כי אותן
בגלויות וידועות להם · במצות שבת ר"ח ומילה
ודומיהן ·

הקדמה

ודותיהן · הן הנה היו לבני ישראל לתורה שבכתב ושבע"פ והן הן גופי תורה וכל זולתן יהיה בעיניהם כדבר חדש · וס"ו בעונותינו · כאילו נשתכחה תורה מישראל · על זה בא מאמר הרשב"י ז"ל · ואמר ח"ו שתשתכח תורה מכוללות כל ישראל · ואם יש ביניהם מסוג זה שאמרנו עליהם · הם בטלים במיעוטם · ונידונים אחר רובם כי חל"י לא אלמן ישראל ויש ויש תור"ה בישראל · ולא תמוש מפינו · ומפי זרעינו מעתה ועד עולם · אלא החסרון שיחסר מאתנו הוא שבשישוטטו לבקש את דבר ה' שלא ימצאו הלכה ברורה במקום א' · דהיינו חשבון המצות ברור ובלול ומוסכם כאחד · ועתה ישראל מאחר כי הלך השוה שבהם סכום המספר הכללי מוסכם ומושלם בתורת ה' תמימה · כי עדות ה' נאמנה ומשפטי ה' אמת צדקו יחדיו · להשלים מנין התרי"ג · ועם היות כי עדיין לא הונח לנו · ומוכרחים אנו להניח בירור אמיתות פרטות חשבונ' במחשבתינו לבעל המחשבו' והחשבונו' האמיתיים · כיהוא היודע ועד · שאלו ואלו הן דברי חיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים כמ"שלל · איעלך ויהי א"ע ולמען נלך בדרך טובים · וארחות צדיקים נשמור לעשות לאהבה את ה' אלהינו ולדבקה בו בכל לבבינו ובכל נפשינו · ולמען דעת כל עמי הארץ · חשבון ברור ובלול · ולא יתערבבו בחשבונות · הדרי בי והדרי בי ונמרתי בדעתי וסדרתי לי ולבני גילי · רשום בכתב אמת · וקיימתי בגוף החשבון

הקדמה

דעת שניהם · בהיותי מסדר את מניינם הכללי
באותיות בשוות · מקבילות הלולאות · מחוברות אחת
אל אחת · למלאת חשבון מספר המצות · ויחדיו יהיו
תמים עפ"י סדר התורה · דאיהו גופא דאתגליא ·
וה"יה שמשה בהיותי מוליך לימין משה · מספר
העשין דמסטרא דימינא נעשין · זכר לדבר ימין ה'
עושה חיל · חילה של תורה · והלאוין ימנו מספרן ·
לצד שמאל · הנשמרים בשב ואל תעשה · ובעיקר
החשבון סמכתי ראשי ורובי על נכון דעת אבי
התעוד' הרמ"בם ז"ל · דריהטא דשמעתא מסתברא
דסלקא כותיה · וכולי עלמא רהטי אבתריה · ועם
היות כי הנה גם הוא · לא נמלט מהמכשלה הזאת
וכל אוהבי שם תהלתו · הסכימו בשגגתו · בשנים
שלשה גרגרין · עכ"ז אותו ראינו אחריו ששגגותיו
מועטות · וידוע הוא כי לא היה בעולם אדם שהשיג
לדעת כל החכמה עד סופה · ואפילו על רבן של כל
הנביאים נאמר ששער החמשים נעלמה ממנו · וכן
הגדול שבחכמים ובמלכים הודה ולא בוש · באומרו
אמרתי אחכמה · והיא רחוקה ממני · ואין חכם
כבעל הנסיון כמוהו · שראה שבדברים שנתגלו
טעמן · הוא עם כל חכמת אלהיו שהיתה בקרבו ·
נכשל בהם · והמלך החסיד אביו אמר כל אדם
כוזב · הכל לתכלית שלא יתהלל חכם בחכמתו ·
וידע כי גבוה מעל גבוה שומר · הוא ה"ית
שהוא מקור החכמה והדעת והתבונה · והעושר

והכבוד

הקדמה

והכבוד מלפניו וכי הוא מושל בכל · ואין זולתו שלם בשום דבר מהדברים · ולכן לא נפלאת היא ולא רחוקה · כאשר שמלא ימלא · לאחד מגדולי ישראל · איזה טעות ושגיאה · ולכן סמכתי על הרמב"ם ז"ל · כאשר כדאי הוא לסמוך עליו · ואף שלא בשעת הדחק · ובתחלת התחלת סדר המצות והדפסתם · לא היה בדעתי אלא לתפוס לשון המקרא לחוד · למען יהיה נקל לקרות אותם בכל יום פעם אחת · לקיים מ"ש לא ימוש ספר התורה הזה מפיך · והגית בו יומם ולילה · אמנם אח"כ מיראי ה' וחשובי שמו עוררוני ונתעוררתי להיות מלקט בעומרי ספרי רז"ל כמלקט שבולים · יוצא מענין לענין לפעמים באתי בדרך ארוכה וקצרה ופעמים בדרך קצרה וארוכה הכל לפי השעה שעת הפנאי שהיתה לפני · ועם היות כי באתר דדהבא שריא ספסיתא לא אדכר קיניה · וכבר קדמוני כמה אנשים חשובים שבמקרא בתועלת הנמצא במלאכה זו · עכ"ז אקוה דנא פרקסא דעניא דכוותי לומנין תשכח מרגניתא · ועל הרוב השגחתי כדי לעורר את לב היראים אשר ישנו אוכם למוסר בטעם לשבח שארז"ל · היות המצות עשה · כנגד מספר כל אברים שבאדם · וכר לדבר · שכל אבר ואבר אומר לו עשה בי מצוה · והיות מצות לא תעשה כנגד מספר ימי השנה אשר בא הרמז עליהם שכל יום ויום אומר לו לאדם · אל תעשה בי עבירה ומכח הלימוד · יזכור כל א"וא

הקדמה

בפה · ואל ישכח בלב כי מציון הלז תצא תור"ה
דבגמטריא הכי הוו · יחד אנכי ולא יהיה לך · כי
הוא הדבר אשר דבר ה׳ · ושתים זו שמענו ועשינו
להחיותינו כיום הזה · * וכבר נמנו וגמרו גדול
תלמוד שמביא לידי מעשה. ונמצאו שניהם בידו ·
וכמ"ש בפ"ק דע"ז ע"פ כי אם בתורת ה׳ חפצו ·
והדר בתורתו · ואמר רבא לגרס אינש והדר לסבר ·
ואע"ג דמשתכח ואע"ג דלא ידע מאי קאמר שנאמר
גרסה נפשי לתאבה אל. משפטיך בכל לב · וכן
אמרו בפרק במה אשה א"ר כהנא כד הוינא בר
תמני סרי שנין הוה גמירנא לכוליה תלמודא ולא
הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו · עד
השתא · מאי קמ"ל דלגרס אינש והדר לסבר עי"ש
במספר"שי ז"ל · הרי לך מבואר דגדול תלמוד
המביא · לידי מעשה הסברא וההבנה · ולכן גמרתי
לכתוב אלה הדברים בספר להיות בידם מפתח ·
ועיני התלמידים פוקח · ולכל מבין ומשכיל · יהיה
לו להועיל. שמכח הלימוד התדירי יהיו המצות שגורות
בפיו ולבו שוין. לטובה לקיים מ"ש ושננתם לבניך
ודברת בם ולא בדברים אחרים · ולמען תהיה תורת
ה׳ בפיך חלקתים למי שאי אפשר לו ללומדם ביום א׳
לפחות בכל יום ילמוד. מהן · כמנין עטרת פז ·
ויזכה לראשו כתם פז וביום השבת המקודש נתוספו
בו ארבעה מצות הרומזות לד׳ אותיות השם הקדוש
אשר בכללן הם כמספר הידוע מהשם הקדוש בכתבו

וקריאתו

הקדמה

וקריאתו אמ"ן ומובטח אני בישראל קדושים הם ש
יעשו וכה יוסיפו לעשות מאהבה ויראת הרוממ
לשמור לעשות באלה המצות · כסדר המסודר לפניהם
ואל יתרשלו בהן · כי בחסד ואמת יכופר עון · ואח
שאלתי מאת ה' אותה אבקש תנתן לי נפשי בשאלת
ורוחי בבקשתי · לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו הי
שער השמים · עם כל הכתוב לחיים בירושלם · ויזכ
לעלות ציון ברנה של תורה · להיות ממצדיקי הרבי
ככוכבים · ויאר עיני במאור תורתו · ויחמול ע
ברחמיו בכלל עמו ישראל · ויגמור בעדי לטובה
ועל פשעי יכסה להצילני מחרון אפו · ויזכני
להוליד בנים ותלמידים · עוסקים בתורה
לשמה ביראת ה' היא תהיה אוצרם:
ולא ימוש ספר התורה מפי
ומפי זרעי מעתה ועד
עולם אמן כן
יאמר

יהוה אלהי ישראל העולה
תרי"ג

ליום ראשון

עשין | תרי"ג | בראשית | לאוין

בראשית

יש בה מצות עשה אחת:

א | א | לפרות ולרבות שנאמר ויברך אותם אלהים) ויאמר להם אלהים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה :

לך לך

יש בה מצות עשה אחת:

ב | ב | למול את הבן שנאמר וזאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריך המול לכם כל זכר: (וכפלה בתורה לצורך כדכתיב וביום השמיני ימול בשר ערלתו:

וישלח

יש בה מצות לא תעשה אחת:

ג | שלא לאכול גיד הנשה שנאמר א

על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה :

בא

יש בה כ' מצות תשעה עשין וי"א לאוין :

ד לקדש חדשים ולחשוב שנים בבית דין בלבד שנאמר החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה :

ד ח לשחוט כבש הפסח בזמנו שנאמר ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים :

ה ו לאכול בשר פסח בליל ט"ו בניסן שנאמר ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלוהו :

ז שלא לאכול בשר פסח נא ומבושל שנאמר אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים : (כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו :) ג

ח שלא להותיר מבשר הפסח שנאמר ולא תותירו ממנו עד בוקר ג

בוקר: (והנותר ממנו עד בוקר באש תשרפו:)

ט לבער חמץ ביום ארבעה עשר
מניסן שנאמר אך ביום הראשון
תשביתו שאור מבתיכם:

י לאכול מצה בליל ט"ו בניסן
שנאמר בראשון בארבעה עשר
יום לחדש בערב תאכלו מצות:

יא שלא ימצא חמץ כל שבעה ד
שנאמר שבעת ימים שאור לא
ימצא בבתיכם:

יב שלא לאכול תערובת חמץ ה
שנא׳ כל מחמצת לא תאכלו:
(להרמ"בן ז"ל כל דבר המחמץ)

יג שלא להאכיל בשר פסח ו
לישראל משומד שנאמר זאת
חקת הפסח כל בן נכר לא
יאכל בו:

יד שלא להאכילו לתושב ושכיר ז
שנא׳ תושב ושכיר לא יאכל בו:

טו שלא להוציא הבשר מהחבורה ח
שנאמר בבית אחד יאכל: לא
תוציא מן הבית מן הבשר חוצה:

טז שלא לשבור עצם מהבשר שנא׳ ט
ועצם לא תשברו בו:

לאו		תרי"ג	עשין
י	שלא יאכל ערל בשר פסח שנא' וכל ערל לא יאכל בו : (ערל זה שמתו אחיו מחמת מילה וכל שכן עבריין לערלות)	יז	
	לקדש הבכור שנאמר קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא :	יח	ח
יא	שלא לאכול חמץ בפסח שנאמר ולא יאכל חמץ :	יט	
יב	שלא יראה חמץ כל שבעה שנאמר ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור בכל גבולך :	כ	
	לספר ביציאת מצרים עם הבן ליל ט"ו בניסן שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר : בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים :	כא	ט
	לפדות פטר חמור וליתן פריונו לכהן שנאמר וכל פטר חמור תפדה בשה :	כב	י
	לערוף פטר חמור אם לא רצה לפדותו שנאמר ואם לא תפדה וערפתו :	כג	יא

בשלח

יש בה לאו אחד :

שלא

כד שלא ילך אדם חוץ לתחום יג
בשבת שנאמר אל יצא איש
ממקומו ביום השביעי:

יתרו

יש בה שבעה עשר מצות שלש עשין
וי"ד לאוין:

יב כה לידע שיש שם אלוה שנאמר
אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך
מארץ מצרים מבית עבדים:

כו שלא לעלות במחשבה שיש יד
אלוה זולתו שנאמר לא יהיה
לך אלהים אחרים על פני:

כז שלא יעשה ולא יעשו לו אחרים טו
שום צורה שתעבד שנאמר לא
תעשה לך פסל וכל תמונה:

כח שלא להשתחוות לע"ז אפילו טז
אין דרך עבודתם בכך שנאמר
לא תשתחוה להם:

כט שלא לעבוד ע"ז בדברי' שדרכה יז
להעבד אף על פי שעבודתם
דרך בזיון שנאמר ולא תעבדם:

ל שלא לישבע לשוא שנאמר לא יח
תשא את שם ה' אלהיך לשוא:

יג לא לקדש יום השבת שנאמר זכור

ארת יום השבת לקדשו :
(ורוצה לומר זכרהו על היין)

לב | שלא לעשות מלאכה בשבת | יט
שנאמר לא תעשה כל מלאכה :

יד | לג | לכבד אב ואם שנאמר כבד את
אביך ואת אמך :

לד | שלא להרוג נפש שנאמר לא | כ
תרצח :

לה | שלא לבא על אשת איש שנא' | כא
לא תנאף : (ואיכא דילפי לה
מקרא דכתיב ואל אשת עמיתך לא
תתן את שכבתך (אחרי מות)

לו | שלא לגנוב נפש מישראל שנא' | כב
לא תגנוב :

לז | שלא להעיד שקר שנאמר לא | כג
תענה ברעך עד שקר :

לח | שלא לחמוד דבר של חברו | כד
שנאמר לא תחמוד :

לט | שלא לעשות צורת אדם | כה
ואפילו שאינה אלא לנוי שנא'
לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי
זהב לא תעשו לכם :

מ | שלא לבנות אבני המזבח גזית | כו
שנאמר(ואם מזבח אבנים תעשה
לי :) לא תבנה אתהן גזית :

שלא

מא שלא לעלות במעלות על המזבח כדי שלא תתגלה ערות העולה, שנאמר ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו: כז

משפטים

יש בה נ"ג מצות כ"ד עשין וכ"ט לאוין

טו מב לדון בדין עבד עברי בכל הלכותיו שנאמר כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעי יצא לחפשי חנם:

יו מג ליעד אמה העבריה לו או לבנו שנאמר אם רעה בעיני אדניה אשר לא יעדה: וגו׳ ואם לבנו יעדנה:

יז מד לפדות אמה העבריה אם לא רצה ליעדה שנאמר והפדה:

מה שלא למכור אמה העבריה שנאמר (לעם נכרי) לא ימשול למכרה בבגדו בה: כח

מו שלא למנוע מאמה העבריה ומכל שכן משאר בנות ישראל שאר והוא מזונות׳ כסותה כפשטו׳ ועונתה דרך ארץ שנא׳ כט

אם

עשין	תר"יג		לאוין
		אם אחרת יקח לו שארה כסותה ועונתה לא יגרע :	
	מז	שלא להכות אב ואם שנאמר מכה אביו ואמו מות יומת :	לז
יח	מח	לדון בחנק שנאמר מכה אביו ואמו מות יומת : (ולית ד"ל ממות יומת הנואף והנואפת דפ"ק וסתם מיתה חנק)	
יט	מט	לדון דיני קנסות שנא' וכי יריבון אנשי' והכה איש את רעהו וגו' :	
כ	נ	להיות ב"ד הורגין בסייף שנא' נקם ינקם : (שכן כתי' חרב נוקמת)	
כא	נא	לדון דין שור שנאמר וכי יגח שור את איש :	
	נב	שלא לאכול בשר שור הנסקל שנאמר ולא יאכל את בשרו :	לח
[illegible]	נג	לדון דיני בור שנאמר כי יפתח איש בור :	
כג	נד	לדון דיני גנב שנאמר וכי יגנוב איש שור או שה: (רל"ע הרמב"ן מגמגם על זה)	
כד	נה	לדון בנזקי מבעה והוא הנקרא מבער והוא הנקרא תולדות שן ורגל שנאמר כי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירה ובער בשדה	

עשין	תרי"ג	
		בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם :
כה	נו	לדון בנזקי האש שנאמר כי תצא אש ומצא קוצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם ישלם המבעיר את הבערה :
כו	נז	לדון בדין שומר חנם שנאמר כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וגונב מבית האיש :
כז	נח	לדון בדין טוען ונטען שנאמר על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבדה וגומר :
כח	נט	לדון בדין שומר שכר שנאמר כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וגומר :
כט	ס	לדון דיני שואל שנאמר וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם :
ל	סא	לקנוס המפתה שנאמר וכי יפתה איש בתולה אשר לא אורשה וגומר :
	סב	שלא להחיות מכשף שנאמר מכשפה לא תחיה : (ודבר הכתוב בהוה).

שלא

עשין	תרי"ג		לאוין
	סג	שלא להונות לגר צדק בדברים שנאמר וגר לא תונה :	לג
	סד	שלא להונות גר צדק בממון שנאמר ולא תלחצנו :	לד
	סה	שלא לענות יתום ואלמנה שנא' כל אלמנה ויתום לא תענון :	לה
לא	סו	להלוות לעניי ישראל שנאמר אם כסף תלוה את עמי את העני עמך : (וחובה הוא)	
	סז	שלא יתבע ללוה עני ולא יצר לו כשידע שאין לו שנאמר לא תהיה לו כנושה :	לו
	סח	שלא להשית יד בין מלוה ללוה ברבית להיות ערב סופר ועד שנא' לא תשימון עליו נשך :	לז
	סט	שלא לברך השם שנאמר אלהים לא תקלל (וזה האזהרה ועונשו ונקב שם ה' מות יומת :)	לח
	ע	שלא לקלל לדיינים שנאמר אלהים לא תקלל :	לט
	עא	שלא לקלל נשיא או מלך שנא' ונשיא בעמך לא תאר :	מ
	עב	שלא להקדים תרומה לביכורים ומעשר לתרומה שנא' מלאתך ודמעך לא תאחר :	מא

שלא

עשין	תר״יג		לאוין
	עג	שלא לאכול מבהמה טרפה שנאמר ובשר בשדה טרפה לא תאכלו :	מג
	עד	שלא לשמוע לאחד מבעלי הדין כשאין חבירו עמו שנאמר לא תשא שמע שוא :	מג
	עה	שלא יעיד בעל עבירות שנאמר אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס :	מד
	עו	שלא להרוג עד שיהיו המחייבים יותר על המזכים שנים שנאמר לא תהיה אחרי רבים לרעות :	מה
	עז	שלא ילמד חובה מי שלמד זכות תחלה בדיני נפשות שנאמר לא תענה על ריב לנטות : (רפ״נ הרמ״בד ז״ל מסינ)	מו
לב	עח	לנטות אחרי הרוב שנאמר אחרי רבים להטות :	
	עט	שלא לרחם על העני בדין שנא׳ ודל לא תהדר בריבו :	מו
לג	פ	לפרוק מעל בהמת חברו הרובצת תחת משאה שנאמר כי תראה חמור שנאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב עמו :	

שלא

עשין	תר"יג		לאוין
	פא	שלא להטות הדין על בעל עבירה שנאמר לא תטה משפט אביונך בריבו: (רולה לומר אביון במצות לדעת הרמ"בם ולדעת הסמ"ג עני ואביון ממש)	מח
	פב	שלא לחתוך הדין באומד הדעת אפילו ראהו רודף ובידו חרב ובה דם · וההרוג מפרפר · עד שיראו עדים גופו של דבר שנא' ונקי וצדיק אל תהרוג :	מט
	פג	שלא ליקח שוחד שנאמר ושוחד לא תקח :	נ
לד	פד	להשמיט בשנה השביעית מה שתוציא הארץ שנא' והשביעית תשמטנה ונטשתה:	
לה	פה	לשבות בשבת שנאמר וביום השביעי תשבות :	
	פו	שלא לישבע בשם ע"ז שנאמר ושם אלהים אחרים לא תזכירו : (סמ"ג לא מנאה לעצמה אלא בכלל מצוה :)	נא
	פז	שלא להדיח אחר ע"ז שנאמר לא ישמע על פיך : (זו מוזהרת למדיח)	נב

ליום

ליום שני

לו פח לחוג בשל"ש רגלים שנאמר
שלש רגלים תחג לי בשנה :

פט שלא לשחוט הפסח ועדיין כג
החמץ קיים שנאמר לא תזבח
על חמץ דם זבחי : (ואית ד"ל
מקרא דלא תאכל על חמץ
דפרשת כי תשא)

צ שלא להלין אמורי הפסח שנא' כד
ולא ילין חלב חגי עד בקר :

לז צא להביא בכורים לבית הבחירה
שנאמר ראשית בכורי אדמתך
תביא בית ה' אלהיך :

צב שלא לבשל בשר בחלב שנאמר כה
לא תבשל גדי בחלב אמו :

צג שלא לכרות ברית עם אחד כו
משבעה עממים שנאמר לא
תכרות להם ולאלהיהם ברית :
(ואית די"ל מקרא דלא תכרות
להם ברית מפרשת ואתחנן :)

צד שלא להושיב עובדי ע"ז בארץ כז
ישראל שנא' לא ישבו בארצך
פן יחטיאו אותך לי :

תרומה

יש בה ג׳ מצות ב׳ עשין ולאו אחד :

עשין	תרי"ג	
לח	צה	לבנות בית הבחירה בכניסתם לארץ שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם :
	צו	שלא יצאו בדי הארן בשארת אותו שנאמר בטבעות הארן יהיו הבדים לא יסורו ממנו :
לט	צז	להסדיר הכהנים לחם הפנים ולבונה זכה לפני ה׳ בכל שבת שנאמר ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד: (כ"ז הרמב"ן מסיג) :

תצוה

יש בה שבעה מצות ד׳ עשין ושלשה לאוין :

עשין	תרי"ג	
מ	צח	לערוך הכהנים נרות המנורה לפני ה׳ שנאמר באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדות יערוך אותו אהרן ובניו :
מא	צט	ללבוש בגדי כהונה לעבודה שנאמר ועשו בגדי קדש לאהרן

אחיך

אחיך ולבניו לכהנו לי :

ק שלא יזח החשן מעל האפוד כט
שנאמר ולא יזח החשן מעל
האפוד :

קא שלא יקרע המעיל שנאמר שפה
יהיה לפיו סביב מעשה אורג
כפי תחרא יהיה לו לא יקרע :

מב קב לאכול כהנים בשר קדש
והבעלים מתכפרים שנאמר
ואכלו אותם אשר כופר בהם :

[illegible] קג להקטיר הכהן קטרת בכל יום
שנאמר והקטיר עליו אהרן
קטרת סמים בבקר בבקר
בהיטיבו את הנרות יקטירנה :

קד שלא להקריב במזבח הזהב סא
שבהיכל שום דבר עבודה חוץ
מהקטרת שבכל יום והזאת
הדמים ביוה״כ שנאמר לא
תעלו עליו קטרת זרה וגו׳ :

תשא

יש בה תשעה מצות ארבעה עשין
וחמשה לאוין :

מד קה לתת מחצית השקל בכל שנה
שנאמר זה יתנו כל העובר על

הפקודים מחצית השקל בשקל
הקדש עשרים גרה השקל
מחצית השקל תרומה לה׳ :

מה קו לקדש הכהן ידיו ורגליו לעבודה
שנאמר ורחצו אהרן ובניו ממנו
את ידיהם ואת רגליהם :

מו קז למשוח כהנים גדולים ומלכים
בשמן המשחה שנאמר ועשית
אותו שמן משחת קדש :
(ונאמר והכהן הגדול מאחיו אשר
יוצק על ראשו שמן המשחה :)

קח שלא למשוח זר בשמן האמור סב
שנאמר על בשר אדם לא ייסך :

קט שלא לעשות שמן כשמן האמור סג
שנאמר ובמתכנתו לא תעשו
כמוהו :

קי שלא לעשות כמתכונת סד
הקטורת וכמשקלה להריח בה
שנאמר והקטרת אשר תעשה
במתכונתה לא תעשו לכם :

קיא שלא לאכול ולשתות שום סה
דבר מתקרובת ע"ז (ויין נסך
בכלל) שנאמר פן תכרות
ברית ליושב הארץ וזנו אחרי
אלהיהם וזבחו לאלהיהם וקרא

לך ואכלת מזבחו : (ומשמשי ע"ז
לקיון י"ל מקרא דולא תביא תועבה
אל ביתך בפרשה עקב :)

מו קיב לשבות מעבודת הארץ בשנה
השביעית שנאמר ששת ימים
תעבוד וביום השביעי תשבות
בחריש ובקציר תשבות :

קיג שלא לאכול בשר בחלב (ולא סו
ליהנות ממנו) שנאמר לא
תבשל גדי בחלב אמו :

ויקהל

יש בה לאו אחד :

קיד שלא לענוש מי שחייב מלקות סז
או א׳ מארבע מיתות בשבת
שנאמר לא תבערו אש בכל
מושבותיכם ביום השבת : (ר"ל
לא תבואו לידי חיוב שריפת אש
או אחד משאר חיובין :)

ויקרא

יש בה ששה עשר מצות י"א עשין
וחמשה לאוין :

מח קטו לעשות מעשה העולה כמשפטה
שנאמר אם עולה קרבנו מן

הבקר זכר תמים יקריבנו :
(ואית ד"ל מקרא דזאת תורת העולה דפרשת צו :)

מט קיו לעשות מעשה המנחה כמשפטה שנאמר ונפש כי תקריב קרבן מנחה :

קיז שלא להקטיר שאור ודבש שנאמר כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' : סח

קיח שלא להשבית מלח מעל הקרבנות שנאמר ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך : סט

נ קיט למלוח כל קרבן שנאמר על כל קרבנך תקריב מלח :

נא קך להקריב ב"ד קרבן אם הורו שלא כהלכה שנאמר ואם כל עדת בני ישראל ישגו וגומר והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת :

נב קכא להביא היחיד קרבן קבוע על שגגת חיוב כרת שנאמר ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ וגו' והביא קרבנו שעירת עזים :

נג קכב להעיד כל מי שיודע עדות לתבעת

עשין	תר"יג		לאוין
		לחברו בבית דין שנאמר אם לא יגיד ונשא עונו :	
נד	קכג	להביא קרבן על עבירות ידועות כל אחד כפי אשר תשיג ידו שנאמר והביא את אשמו לה' על חטאתו אשר חטא נקבה מן הצאן: (וזהו קרבן עולה ויורד :)	
	קכד	שלא להבדיל חטאת העוף שנאמר ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל :	ע
	קכה	שלא יתן שמן במנחת חוטא שנאמר לא ישים עליה שמן :	עא
	קכו	שלא ליתן לבונה במנחת חוטא שנאמר ולא יתן עליה לבונה :	עב
נה	קכז	להוסיף החוטא במעילה מן הקדש חומש על הקרן ויחזירנו שנאמר ואת חמישתו יוסף עליו :	
נו	קכח	להביא היחיד אשם על עון אם נסתפק לו אם חטא אם לא חטא בחטאים שחייבים על זדונם כרת ועל שגגתם חטאת שנאמר והביא איל תמים מן הצאן בערכך לאשם : (וזהו	

אשם

אלה המצות

עשין	תרי"ג		לאוין
		(אשם תלוי :)	
נו	קכט	להשיב את הגזלה שנאמר והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל :	
נח	קל	להקריב קרבן על עבירות ידועות השוגג במעילה או בגזלה או בשפחה חרופה או כופר בפקדון ונשבע על שקר שנאמר ואת אשמו יביא לה' איל תמים מן הצאן : (וזהו אשם ודאי :)	

צו

יש בה שמנה עשר מצות תשע עשין ותשע לאוין :

עשין	תרי"ג		לאוין
נט	קלא	להרים הדשן מעל המזבח שנאמר והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה :	
ס	קלב	להדליק אש על המזבח תמיד שנאמר והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה וביער וגו' :	
	קלג	שלא לכבות אש מעל המזבח שנאמר לא תכבה :	עג
ס	קלד	לאכול כהנים שירי מנחות שנאמר והנותרת ממנה יאכלו אהרן	

עשין	תר"יג	
		אהרן ובניו :
	קלה	שלא לעשות שיירי מנחות חמץ עז שנאמר לא תאפה חמץ חלקם נתתי אותה מאשי :
סב	קלו	להקריב כהן גדול מנחה בכל יום שנאמר זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' (וזהו מנחת חביתין :)
	קלז	שלא תאכל מנחת כהן שנאמר עח וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל :
סג	קלח	לעשות מעשה החטאת כמשפטה שנאמר זאת תורת החטאת :
	קלט	שלא יאכל מבשר חטאות עט הנעשות בפנים שנאמר וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף :
סד	קמ	לעשות מעשה האשם שנאמר וזאת תורת האשם קדש קדשים הוא :
סה	קמא	לעשות זבח השלמים כמשפטו שנא' וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה' :

שלא

קמב שלא להותיר מקרבן התודה עד מחרת יום זביחתו שנאמר ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר : — עז

סו — קמג לשרוף הנותר מבשר הקדשים אחר עבור זמן אכילתן המוגבל לכל אחד ואחד שנאמר והנותר מבשר הזבח ביום השלישי ישרף :

קמד שלא לאכול פיגול שנאמר לא יחשב לו פגול יהיה : (והוא הקרבן שחשב עליו הכהן מחשבה פסולה בשעת זביחה או הקרבה לאכול או להקטיר חוץ מזמנו המוגבל :) — עח

קמה שלא לאכול בשר הקדשים שנטמא שנאמר והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל : — עט

סז — קמו לשרוף קדשים שנטמאו שנאמ' והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף :

קמז שלא לאכול חלב בהמה טהורה שנאמר כל חלב שור וכבש ועז לא תאכלו : — פ

קמח שלא לאכול דם בהמה חיה — פא

ועוף

ועוף שנאמר וכל דם לא תאכלו
בכל מושבותיכם לעוף
ולבהמה :

שמיני

יש בה י"ז מצות שתי עשין וי"ה
לאוין :

קמט שלא יכנסו הכהנים למקדש פב
פרועי ראש דהיינו מגודלי
שער כאבלים שנאמר ראשיכם
אל תפרעו :

קנ שלא יכנסו שם הכהנים קרועי פג
בגדים שנאמר ובגדיכם לא
תפרומו :

קנא שלא יצאו הכהנים מן המקדש פד
בשעת עבודה שנאמר ומפתח
אהל מועד לא תצאו : (ונאמר
בכהן גדול ומן המקדש לא יצא ולא
יחלל הוי אומר בשעת עבודה :)

קנב שלא להכנס למקדש כשהוא פה
שתוי יין ולא שאר דברים
המשכרים שנאמר יין ושכר
אל תשת אתה ובניך אתך
בבואכם אל אוהל מועד :

סח | קנג לבדוק סימני בהמה וחיה
בשנרצה

כשנרצה לאוכלם שיהיו מעלה גרה ושסעת שסע שנאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ: כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות. מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו: (קמ"ט הכל"כד מסיג)

קנד שלא לאכול בהמה טמאה שנאמר אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה את הגמל וגו': פו

סט קנה לבדוק סימני הדגים כשנרצה לאוכלם שיהיה להם סנפיר וקשקשת שנאמר את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אתם תאכלו:

קנו שלא לאכול דג טמא שנאמר ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו ואת נבלתם תשקצו: פז

קנז שלא לאכול עוף טמא שנאמר ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו שקץ הם: פח

ע קנח לבדוק בסימני חגבים כשנרצה לאוכלם שיהיה להם כרעים ממעל

ממעל לרגליו שנאמר אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף ההולך על ארבע אשר לו כרעים ממעל לרגליו וגו׳:

עא | קנט | להיות השמנה שרצים הכתובים בתורה טמאים ומטמאים שנאמר וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ החולד והעכבר וגו׳: (הרמב"ן ז"ל אינו מונה דין הטומאות לפי שהן רשות מכל צד כמ"ש בסמ"ק שלנו ע"ש)

עב | קס | להיות כל האוכלין אחר שנתלשו ובא עליהן מים או כל דבר הנקרא משקה (שהן י"ד שח"ט ד"ם) מכשיר זרעים לטומאה שנאמר מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא:

עג | קסא | להיות הנבלה טמאה ומטמאה במגע ובמשא שנא׳ וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה וגומר:

קסב | שלא לאכול שרץ הארץ שנאמ׳ וכל השרץ השורץ על הארץ | פט

שקץ הוא לא יאכל :

קסג שלא לאכול מיני שרצים ל
הנולדים בפירות ובורעים
שנאמר לכל השרץ השורץ על
הארץ לא תאכלום כי שקץ הם :

קסד שלא לאכול משרץ המים לא
שנאמר אל תשקצו את
נפשותיכם בכל השרץ השורץ
וגו' (והרמ"בן ז"ל סובר שאין
זה לאו מיוחד אלא לאו כולל)

קסה שלא לאכול מן השרצים לב
המתהוים מן העפוש שנאמר
ולא תטמאו את נפשותיכם בכל
השרץ הרומש על הארץ
(וה"ה כל טמא)

תזריע

יש בה שבע מצות חמשה עשין ושני
לאוין :

עד קסו לטמא היולדת שנאמר אשה
כי תזריע וילדה זכר וטמאה
שבעת ימים וגו' :

קסז שלא יאכל הטמא מן הקדשים לג
עד שיטבול ויעריב שמשו ואם
צריך כפרה עד שיביאה שנא'
בכל

בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא וגו':

עה קסח שתקריב היולדת קרבן כשישלימו ימי הטהר שלה שנאמר ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת וגו' (שאם היא עניה היתה מביאה שתי תורים או שני ב"י אחד לעולה ואחד לחטאת:)

עו קסט שכל מי שיהיה מצורע יבא אל הכהן לשאול את פיו לטהרו או לטמאו שנא' אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת וגו' ובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו וגו': (ובמצוה זו כוללת כל ענייני טומאת הצרעת)

קע שלא לגלח שער שעל מקום הנתק שנאמר ואת הנתק לא יגלח: גר

עז קעא שיתנהג המצורע כמשפט הכתוב בפרשה שנא' והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וגו':

עח | קעב | לעשות בנגעי בגדים כמשפט הכתוב בפרשה שנאמר והבגד כי יהיה בו נגע צרעת וגו':

מצורע

יש בה אחד עשר עשין:

עט | קעג | לעשות טהרת המצורע כמשפט הכתוב בפרשה שנאמר זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו:

פ | קעד | שיגלח המצורע את כל שערו שנאמר וגלח את כל שערו וגו':

ליום שלישי

פא | קעה | שנטבול עצמינו במי מקוה של מ' סאה כדי להטהר מכל טומא' ונוכל אז לאכול בקדשים וליכנס למקדש שנא' ורחץ את בשרו במים וטהר וגו' (וזה כפי' הקבלה מים שכל גופו עולה בהם והוא שעור מקוה:)

פב | קעו | שיקריב המצורע כשיתרפא קרבן שנאמר וביום השמיני יקח

יקח שני כבשים תמימים וכבשה אחת בת שנתה תמימה ושלשה עשרונים וגו׳ :

פג קעז לטמא בית המנוגע שנאמר ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית :

פד קעח להיות הזב בשתי ראיות טמא ומטמא שנאמר וזאת תהיה טומאתו בזובו רר בשרו את זובו :

פה קעט שיקריב הזב קרבן כשיתרפא שנאמר וביום השמיני יקח לו שתי תורים או שני בני יונה :

פו קפ להיות השכבת זרע של אדם טמא בכל שהוא ומטמא בכעדשה שנאמר ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו וטמא עד הערב :

פז קפא להיות הנדה טמאה ומטמאה שנאמר ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זבה בבשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנוגע בה יטמא עד הערב :

פח קפב להיות הזבה טמאה ומטמאה שנאמר ואשה כי יזוב זוב דמה

ימים רבים בלא עת נדתה וגו׳:

פט | קפג | שתקריב הזבה קרבן כשתתרפא שנאמר וביום השמיני תקח לה שתי תורים וגו׳:

אחרי מות

יש בה כ"ח מלות שני עשין וששה ועשרים לאוין:

קפד | שלא יכנסו הכהנים אל מקומות המקדש אלא כדי לעשות עבודתם בעת שנצטוו בה ולא זולת שנאמר ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל פני הכפרת אשר על הארון ולא ימות: | לה

צ | קפה | שיעשה הכהן גדול כל עבודת יום הכפורים על סדר הכתוב שנאמר בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה וגו׳:

קפו | שלא להקריב קדשים בחוץ שנאמר ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה׳ וגו׳: | לו

צא | קפז | לכסות את דם חיה ועוף אחר שחיטתן שנאמר כי יצוד ציד

חיה

חיה או עוף אשר יאכל ושפך
את דמו וכסהו בעפר :

קפח שלא נתעדן ונתקרב לאחת מן לז
העריות בשום מין קירוב
כחיבוק ונשוק וכדומה לעידונים
אלו שנאמר איש איש אל כל
שאר בשרו לא תקרבו לגלות
ערוה אני ה׳ :

קפט שלא לגלות ערות האב שנאמ׳ לח
ערות אביך לא תגלה : (תוספת
האזהרה על משכב זכור לחייבו
שתי חטאות כששגג בשכיבתו)

קצ שלא לגלות ערות האם שנאמר לט
וערות אמך לא תגלה : אמך
היא לא תגלה ערותה :

קצא שלא לגלות ערות אשת האב מ
לעולם שנא׳ ערות אשת אביך
לא תגלה :

קצב שלא לגלות ערות אחותו מא
מאביו או מאמו או שתהא
מאנוסת אביו או שתהא
אחותו מאמו מן הזנות בכל
ענין שתהיה נאסרה עליו שנא׳
ערות אחותך בת אביך או בת
אמך מולדת בית או מולדת

הרץ לא תגלה ערותן :

קצג שלא לגלות ערות בת הבן קב
שנאמר ערות בת בנך: לא
תגלה :

קצד שלא לגלות ערות בת הבת קג
שנאמר או בת בתך לא תגלה
ערותן כי ערותך הנה :

קצה שלא לגלות ערות הבת קל' קד
וחומר מערות בת בנך ולפי
שאין עונשין מן הדין לא למדה
הכתוב אלא מגזרה שוה
כמבואר במסכת יבמות אתיא
הנה הנה אתיא זמה זמה :
(והרי היא מגופי תורה)

קצו שלא לגלות ערות בת אשת קה
אביו דהיינו אחותו . מנשואת
אביו שנאמר ערות בת אשת
אביך מולדת אביך אחותך
היא לא תגלה ערותה (ותוספת
אזהרה זו כדי לחייבו בשתי חטאות
כשבא בזאת האחות)

קצז שלא לגלות ערות אחות האב קו
מכל מקום שנאמר ערות אחות
אביך לא תגלה שאר אביך
היא :

קצח שלא לגלות ערות אחות האם קז
בכל ענין שתהיה שנאמר ערות
אחות אמך לא תגלה כי שאר
אמך היא :

קצט שלא לגלות ערות אחי אביו קח
בכל ענין שיהיה נקרא אחיו
שנאמר ערות אחי אביך לא
תגלה : (ולאו זה נוסף על לאו
דואת זכר לא תשכב לחייבו כששגג
בשתי הטאות כמו שכתב לעיל
באביו)

ר שלא לגלות ערות אשת אחי קט
אביו שנאמר אל אשתו לא
תקרב דודתך היא (וכיון
שנתקדשה לדודו נאסרה עליו
אפילו שאח"כ נרשה או שמת :)

רא שלא לגלות ערות אשת מי קי
שקרוי בנו ואפילו ממזר פרט
לבן שפחה ונכרית כי אין זה
קרוי בנו שנאמר ערות כלתך
לא תגלה : אשת בנך היא לא
תגלה ערותה (ולא אמרתי לך
אלא כשיש לבנך בה אישות · פרט
לאנוסה שפחה ונכרית)

רב שלא לגלות ערות אשת אחיו קיא
בכל

בכל ענין שתהיה חוץ מכשהיא במקום מצוה שהתורה התם התירו בפירוש והכא אסרו שנאמר ערות אשת אחיך לא תגלה ערות אחיך היא (ואחר מיתתו כשנשארו ממנו בניס או אחר שגרשה חייב כרת: ובחיין בעודה תחתיו מיתתן בחנק)

רג שלא לגלות ערות אשה ובתה קי"ב שנאמר ערות אשה ובתה לא תגלה וגו' (ולא אסר הכתוב אלא על ידי נשואי הראשונה או חייב על ביאת השניה ולפיכך כתוב לא תקח לשון קיחה דבכל מקום הוא לשון נישואין ואז יתחייב הוא והשניה כשבא עליה בחיי הראשונה כאמור שריפה כמבואר במצות רס"א)

רד שלא לגלות ערות אשה ובת קי"ג בנה על ידי נשואי הראשונה כנזכר במצוה הקודמת שנאמר את בת בנה: לא תקח וגו':

רה שלא לגלות ערות אשה ובת קי"ד בתה על ידי נשואי הראשונה שנאמר

שנאמר ואת בת בתה לא תקח
לגלות ערותה שארה הנה
ומה היא :

רו שלא יקח אדם אחות אשתו כל קטו
זמן שאשתו בחיים ואפילו
שגרש את אשתו אחותה
אסורה עליו בכל ענין עד
שתמות אשתו זו שנתקדשה
לו ראשונה שנאמר ואשה אל
אחותה לא תקח· לצרור·
לגלות ערותה· עליה· בחייה :

רז שלא לבוא על האשה נדה ולא קיו
יקרב אליה בשום צד קירוב
ונגיעה שנאמר ואל אשה בנדת
טמאתה לא תקרב :

רח שלא למסור אחד או שנים קיז
מבניו כדי להעבירם באש כדרך
עבודת המולך שנאמר ומזרעך
לא תתן להעביר למולך :

רט שלא לבוא על הזכר ולא להביא קיח
הזכר עליו שנאמר את זכר לא
תשכב משכבי אשה תועבה
הוא : (כדעת רבי עקיבא דקרי
ביה לא תשכב· פסוק זה אזהרה
לשוכב ולנשכב)

שלא

רי שלא לבוא על שום בהמה וחיה ולא יביאם עליו שנאמר ובכל בהמה לא תתן שכבתך לטמאה בה : קיט

ריא שלא תביא האשה בהמה על עצמה שנאמר ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה תבל היא : קך

קדושים

יש בה כ"א מצות י"ב עשין ושמנה ושלשים לאוין :

צב ריב לירא מהאבות שאפילו הכו לבן וירקו בפניו לא יכלימם שנאמר איש אמו ואביו תיראו :

ריג שלא לפנות אחר הע"ז לא במחשבה ולא בדיבור ולא פחות בראיה שנאמר אל תפנו אל האלילים: קכא

ריד שלא לעשות ע"ז ואפילו לגוי שנא' ואלהי מסכה לא תעשו לכם : קכב

רטו שלא לאכול הנותר מן הקדשים אחר זמן המוגבל לאכילתו שנא' והנותר עד יום השלישי באש ישרף וגו' ואוכליו עונו ישא וגו' : קכג

שלא

ריו שלא לקצור כל זרע השדה · שנאמר ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצור: קכד

צג ריז להניח פאה מזרע השדה לעניים שנאמר לעני ולגר תעזב אותם:]

ריח שלא ללקט השבולים הנופלים בשעת הקציר שנאמר ולקט קצירך לא תלקט: קכה

צד ריט לעזוב אותם השבולים שילקטום העניים שנאמר לעני ולגר תעזוב אותם:]

רכ שלא לאסוף כל פירות הכרם שנאמר וכרמך לא תעולל: קכו

צה רכא להניח פאה ועוללות בכרם לעניים שנאמר לעני ולגר תעזוב אותם:]

רכב שלא נלקט פרט הכרם שהן גרגיר אחד או שנים הנפרטים מן האשכול בשעת הבציר שנא' ופרט כרמך לא תלקט: קכז

צו רכג לעזוב פרט הכרם הנזכר לעניים שנאמ' לעני ולגר תעזוב אותם:

רכד שלא לגנוב ממון חבירו אפילו קכח

להכעיסו לשעה ואפילו על מנת
לשלם לו ארבעה וחמשה
שנאמר לא תגנבו :

רכה שלא לכחש ממון אחרים קכט
שבידו באיזה אופן שיהיה שנא'
ולא תכחשו :

רכו שלא לישבע על כפירת ממון קל
חבירו שכפר בו וכחשו
ואם נשבע שקר גם על
מה שנאמר ולא תשקרו איש
בעמיתו :

רכז שלא לישבע לשקר שנאמר ולא קלא
תשבעו בשמי לשקר (והיא
שבועת בטוי שנאמרה בתורה או
נפש כי תשבע לבטא בשפתים
להרע או להטיב · בדבר הרשות
שבידו לעשותם · או שלא לעשותם
כגון אכלתי או לא אכלתי · זרקתי
אבן לים או לא זרקתי · אמנם
הדברים שהתורה מעכבת על ידו
או מחייבו אין שבועת ביטוי נוהגת
בהן)

רכח שלא להחזיק בממון חבירו דרך קלב
אלמות או דחייה ורמאות וזהו
שנאמר לא תעשק את רעך :

שלא

רכט שלא ליטול דבר מאת חבירו קלג
בעל כרחו בכח זרועו ובפירסום
שנאמר ולא תגזול :

רל שלא לאחר פרעון השכר שכיר קלד
עד אחר הזמן המוגבל שנאמר
לא תלין פעולת שכיר אתך
עד בקר :

רלא שלא לקלל בשם כל אדם כשר קלה
מישראל שהוא בחיים ודומה
לחרש שנאמר לא תקלל חרש :

רלב שלא לייעץ לאיש תם וישר קלו
שהוא סומא בדברי העולם ואינו
מבחין בין טוב לרע · עצה
שידע בה היועץ · שאינה הגונה
למתייעץ בין בצורכי הגוף ·
בין לצורך תיקון הנפש · שנאמר
ולפני עור לא תתן מכשול :

רלג שלא יעוות הדיין המשפט קלז
דהיינו שידון נגד מה שידע בו
שהוא האמת ·בדין התורה
שנאמר לא תעשו עול במשפט :

רלד שלא לכבד לאחד מבעלי הדין קלח
בשעה שעומדין בדין ואפילו
לגדול ונשוא פנים שראוי לכבוד
שנאמר ולא תהדר פני גדול :

צז רלה להשות בעלי הריב בכל הדברי׳
ולדון ביניהם הדין תורה כמו
שיודע בו ואם יעשה פשרה שיש
בה שלום מה טוב לו כמו שנא׳
בצדק תשפוט עמיתך :

רלו שלא להגיד לחבירו דברים קלט
הרעים שנכנגדו דבר עליו
שלא בפניו שנא׳ לא תלך רכיל
בעמך (ואמנם אם הוא דבר שיש
בו סילוק הנזק והבאת שלום
בהיותו מגיד לחבירו אזי מצוה
לגלות את אזנו וזכר לדבר לא
תעמוד על דם רעך וסמיך ליה
אני ה׳ שהוא יברך לבדו היודע
למה תכלית הוגד לו הדבר ההוא)

רלז שלא להמנע מלהציל׳ נפש קמ
מישראל כשנראה אותו בסכנה
ויש בידינו להצילו בשום צד
שנאמ׳ לא תעמוד על דם רעך:
(ומכאן יש סמך שאין בידינו
להעלים את העין על המאבד
עצמו לדעת בעבירות שאם על
גופו חסה תורה ק"ו על נפשו)

רלח שלא לשנוא את אחד מאחיו קמא
בני ישראל שנאה הכבושה בלב
שנאמר

שנאמר לא תשנא את אחיך בלבבך: (כי שנאת הלב גורמת רעות רבות וצרות כאשר הנסיון מוכיח)

צח רלט להוכיח אפילו מאה פעמים ואפילו קטן לגדול שנראה בו שאינו מתנהג כשורה בין בדברים שבין אדם לחבירו ומכ"ש בדברים שבין אדם למקום שנאמר הוכח תוכיח את עמיתך (וצריך ישוב והשגחה פרטית איך יוכיח ומתי ולמי שראוי להוכיח · כי באמת שכר מצוה זו מרובה · עד שנאמר במוכיח אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה כי רבים ישיב מעון · ועונשה לא מועט שהרי אמרו ז"ל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפס בעון החוטא · כי הרי לא נמצא מקום שהי"ת חוזר מדיבורו הטוב· כי אם דוקא בעד התרשלות זה · כדמוכח ממראה נבואת יחזקאל סי"ט' שניתן אח"כ הרשות כנגד המאנחים והנאנקים על כל התועבות הנעשות באומרו

4 5 ג ד ומִמקדשי

ומאמקדשי קהלו וגו' כמו שנכתוב לקמן)

רמ שלא לבייש פני חבירו ברבים קמג
ואפילו בתחלת התוכחת
בדברים שבין אדם למקום
שנאמר ולא תשא עליו חטא:
(אמנם אם לא ישוב מזה להכלימו
ולפרסם חטאו ולבזותו ולקללו
עד שישוב מדרכו הרעה)

רמא שלא לגמול לחבירו כמעשהו קמג
הרע שהרע לו שהוא נטילת
נקימה ואסור שנאמר לא תקום:

רמב שלא לשמור בלב הדבר שהרע קמד
לו חבירו· אפילו שאינו כדי
להרע לו· אלא להזכירו בלבד
אסור· שנאמר ולא תטור:

רמג לאהוב כל אחד מישראל צט
הכשרים אהבת הנפש וכמו
שחומל על עצמו ועל ממונו כך
צריך לחמול על חבירו הישראל
כי זה כלל גדול בתורה שנאמר
ואהבת לרעך כמוך:

רמד שלא להרביע שום בהמה וחיה קמה
במין שאינו מינו שנאמר את
חקתי תשמרו בהמתך לא
תרביע כלאים:

שלא

רמה שלא לזרוע בא"י שני מיני קמו
זרעים כגון חטה ושעורה או
פול ועדשה כאחד שנאמר שדך
לא תזרע כלאים :

רמו שלא לאכול ערלה כל שלש קמז
שנים הראשונים לנטיעת האילן
שנאמר שלש שנים יהיה לכם
ערלים לא יאכל:

ק רמז להיות כל פירות היוצאים
באילן בשנה הרביעית לנטיעתו
קדש כדי שיאכלום הבעלים כמו
מעשר שני בירושלם שנאמר
ובשנה הרביעית יהיה כל פריו
קדש הלולים :

רמח שלא להרבות באכילה ושתיה קמח
המבוארה לשפוך דם והיא
אכילת הבן סורר ומורה
שלהיותו זולל וסובא חייב מיתה
וזהו שהזהירה התורה לא
תאכלו על הדם : (לפי שרוב
חטאות האדם יבואו מריבוי אכילה
ושתיה כמ"ש וישמן ישורון ויבעט
וכן שמנת עבית כשית)

רמט שלא יאמר אדם דבר זה אירע קמט
לי טוב או אינו טוב ומפני כך
יִמנע

ימנע מלעשות שום מעשה כי
והו ניחוש שהזהרנו עליו שנאמ׳
לא תנחשו :

רנ שלא לקבוע עתים ולומר שעה קנ
פלונית טובה לעשות בה פעולה
פלונית או להפך שנאמר ולא
תעוננו :

רנא שלא לגלח ולהשוות שערות קנא
ראשו לאחורי אזניו ולפדחתו
כי זה הנקרא הקפת פאתי
הראש שאסרה תורה שנאמר
לא תקיפו פאת ראשכם (מ"ג
הראב"ד ז"ל ס"ל למקיף
ולמסתפר)

רנב שלא לגלח אפילו פאת אחת קנב
מחמשה פיאות הזקן שהן שתים
בכל לחי ואחת מלמטן שנקרא
שבולת הזקן ועל כל אחת מהן
לוקה מלקות אחד ואם גלחם
בבת אחת לוקה חמש שנאמר
ולא תשחית את פאת זקנך
(ואין החיוב אלא בגילוח של תער
שיש בו השחתה כאשר כתבו
אלינו בעלי הקבלה האמיתית
אמנם במספרים מותר . ולדעת
סמ"ג

הרמ"בם ז"ל במספרים כעין תער פטור אבל אסור כצ"ל)

רנג שלא לכתוב בבשרינו כתב חקוק ורשום בדיו או בשאר מיני צבעונים שמניחים רושם הכת' החקוק ואינו נמחק לעולם שזהו הנקרא כתובת קעקע שאסרה תורה שנאמר וכתבת קעקע לא תתנו בכם אני ה': קנג

קא רנד ליראה מן המקדש דהיינו לנהוג בו כבוד ולא יקל ראשו כי לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה על מוראו שנא' ומקדשי תראו אני ה':

רנה שלא לעשות מעשה אוב ולא לפנות לשאול בו ואו"ל אוב זה פיתום המדבר משחיו שנאמר אל תפנו אל האובות: קנד

רנו שלא לעשות מעשה ידעוני שהוא מעשה דומה לאוב להניח עצם כתוך פיו והוא מדבר מאליו ויש בשניהם שמץ ע"ז שנאמר ואל הידעונים אל תבקשו לטמאה בהם אני ה' אלהיכם: (וכתיב בעונסם ולא יש קנה

לו

או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני מות יומתו)

קב | רנז | לכבד את החכמים ולקום מפניהם שנאמר מפני שיבה תקום והדרת פני זקן : (כי מכבוד אדון עולם לכבד את משרתיו הת"ח שהם זקני התורה היודעים בדרכי ה' מצד חכמתם מה שהזקן ע"ה היה יכול להשיג מפי השמועה ברוב שניו ולכן עליהם נאמר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך כי הת"ח יכול לומר ולהשיב בידיעתו · אבל הזקן ע"ה אין בפיו מענה מצד חסרון ידיעתו · אמנם אם הזקן ע"ה הוא ירא ה' ומכבד את לומדי התורה ואינו בעל עבירות מצוה לכבדו כמ"ש ואת יראי ה' יכבד ונאמר כי מכבדי אכבד · ובוזי יקלו כי מכח מעשיהם הרעים מכעס ה' מכבוד)

רנח | שלא להונות במדות הלח והיבש ולא במאזנים ולא בכל דבר הנמדד כמדת הקרקעות והבגדים שנאמר לא תעש | קנו

של

עול במשפט · במדה · במשקל · ובמשורה :

ק | רנט | לצדק המאזנים והמשקלות והמדות ולישר אותם בתכלית יושר האמיתות באופן שלא יהיה בהן שום צד רמאות להונות הבריות ולגנוב אותן באמצעותן אלא יהיו כולם מיושרות ומכוונות אל האמת יפה יפה שנאמר מאזני צדק · אבני צדק · איפת צדק · והין צדק יהיה לכם אני ה' וגו' :

רס | שלא לקלל אב ואם ואפילו לאחר שמתו בשם מן השמות המיוחדים ואם קלל מיתתו בסקילה שנאמר כי איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת אביו ואמו קלל · דמיו בו : (וכן כל מקום שנאמר דמיו בו דמיהם בם זו סקילה המפורשת באוב וידעוני שנאמר בהם באבן ירגמו אותם דמיהם בם) ואם קללם באחד מהכינוים לוקה כדרך שלוקה על קללת אדם כשר ואם בזהן קאי בארור מקלה | קנו

מקלה אביו :

קד | רסא | להיות ב"ד עושין במקצרת עבירות משפט בשריפה ואחת מהן היא הבא על אשה ועל אמה שנא' ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה היא · באש ישרפו · אותו · ואתהן : (אמ אחת מהן והיא האחרונה כי הראשונה נכנסה בהיתר)
(הרמ"בן ז"ל לא מנה כל הארבע מיתות למצות כי חשב שפרט חילוק העונשים אין זה מצוה כי אם ביאור ענין מיתה הראויה לחטא ההוא · ובפסוק ובערת הרע מקרבך ס"ל שנכללו כל דיני שיעור כל אחד כפי מה שגזרה בו ידיעתו ית')

רסב | שלא ללכת בחקת ונימוסי הגוי' קמח שנאמר ולא תלכו בחקת הגוי אשר אני משלח מפניכם (ולא נתנהג כהם בשום דבר מהדברים שהם נוהגים כגון טיטראות וקרקסאות והאסטראות וגידול שער הבלורית פן יהיו לנו למוקש כמ"ש בספרי שלא תאמר הואיל

הואיל והם יוצאין בארגמן · אני יוצא בארגמן · הואיל והם יוצאים בקלוסין · אני אצא בקלוסין · ת"ל השמר לך · פן · תנקש אחריהם וכתיב ובחקותיהם לא תלכו · וכאן נאמר ולא תלכו בחקת הגוי אשר אני משלח מפניכם (ושמא תאמר לא אסרה תורה כי אם בחקת האמורי וחבריו אך לא משאר עממים לכך נאמר ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי אם אתם מובדלים מהם הרי אתם שלי ואם לאו וכו' ובפירוש כתבו הרמב"ם בה' עכו"ם פי"א. עי"ש ואל תתן את פיך להחטיא וגו':

ליום רביעי

אמור

יש בה ס"ג מצות ארבע ועשרים עשין וט"ל לאוין:

רסג שלא יטמא. כהן הדיוט למתים קרוב זולתי אל המפורשים במקרא שנאמר אמור אל הכהנים· בני

אהרן ואמרת אליהם לנפש
לא יטמא בעמיו (בעוד שהמת
בתוך עמיו ולא מת מצוה:

קה רסד שיטמאו הכהנים לקרוביהם
המפורשים בכתוב שהם ששה
ואם לא רצו מטמאין אותם בעל
כרחם כאשר מפורש אצלינו
מרבותינו המקובלים על פסוק
שנאמר לה יטמא (תמה וזו
חובה).

רסה שלא ישמש כהן טבול יום עד קס
שיעריב שמשו כי קודם הערב
שמש אחר הטבילה נעשה
שני לטומאה: שנאמר קדושים
יהיו לאלהיהם ולא יחללו שם
אלהיהם: (אם אינו ענין לטמא
שכבר נתפרש תנהו ענין לטבול
יום ששימש וילפינן מחילול חילול)

רסו שלא ישא ויבעול כהן בין גדול קסא
בין הדיוט אשה זונה שנא' אשה
זונה לא יקחו] (ושם זונה שייך
בסתם גויה שאין קדושין תופסין
בה וכן נמי כל בת ישראל שנבעלה
לאדם שהיא אסורה לו איסור
השוה לכל אדם) ושאר הפרטים
שנה

שזה עיין בהרמ"בם ז"ל הא"ב פי"ז וי"ח ומ"ש המגיד ז"ל לקיים דעת הרמ"בם ושאר המשיגים עליו ז"ל)

רסז שלא ישא ויבעול כהן בין גדול בין הדיוט אשה חללה שנאמר וחללה לא יקחו (וחללה והיא אותה שנולדה מפסולי כהונה כגון בת אלמנה מכהן גדול או בת גרושה מכהן הדיוט או שנתחללה על ידי ביאת אחד מהפסולים לכהונה) קסב

רסח שלא ישא ויבעול כל כהן שום אשה גרושה שנאמר ואשה גרושה מאישה לא יקחו : (כי ריח הגט אפילו מן האירוסין פוסל אותה לכהונה) קסג

קי רסט לקדש זרעו של אהרן ולהקדימו לכל דבר שבקדושה מאחר שהי"ת בחר בהם וקרבם ולקחם לעבודתו שנאמר וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב :

ער שלא יכנס כהן גדול באוהל המת ואפילו לאותם המתים שחובה על שאר הכהנים להטמא הוא אינו יכול להטמא קסד

שנאמר ועל כל נפשות מת
לא יבא [illegible]

רעא שלא יטמא כהן גדול לא במגע קסה
ולא במשא אפילו לאביו ולאמו
שנאמר לאביו ולאמו לא יטמא:

קז רעב שישא הכהן גדול נערה בתולה
ולא קטנה ובוגרת שנא' והוא
אשה בבתוליה יקח (ולדעת
הרמ"בם והסנינורין שלו מהכא
ילפי שאינו נושא שתי נשים כאחת
לעולם שנא' אשה אחת ולא שתים)

רעג שלא ישא כהן גדול את קסו
האלמנה ואפילו מן האירוסין
שנאמר אלמנה וגרושה וחללה
זונה את אלה לא יקח (ואם קדשה
ובעלה לוקה שתים. אך אם קדשה לבד
אינו לוקה. ואם בעלה לבד לוקה) וכי
תאמר בלבבך למה נכפלה בו האזהרה
בגרושה וחללה וזונה שהרי אפילו ההדיוט
מוזהר עליהן דע שכבר אמרו בגמרא שבא
ללמד שכאשר נמצאו באשה אחת ארבעה
איסורין הללו כסדר שנמנו בפסוק שאז
הוא נקרא איסור מוסיף. לפי שהאלמנה
כשנתגרשה נאסרה גם על הכהן הדיוט
שהיתה מותרת לו ובשנעשת חללה נתוסף

בה

בה עוד איסור שנאסרה בתרומה·
ואחר כך כשנעשת זונה נאסרה גם על
הישראל· באופן שכל אחת מהפעולות
הנזכרות הוסיף בה איסור מחדש שלא היה
עליה מקודם· ולכן אם הכהן גדול בעל
אשה אחת בעלת ארבעה מומין אלו שאמרנו
דאוי הוא שיתחייב ארבע מלקיות· וכן
הדין בכהן הדיוט שבא על אשה שהיתה
גרושה ונעשת חללה ואח"כ זונה שילקה שלש
ומכאן אתה למד שאין צרי' לומר שאם יבוא
על גופין מוחלקין דהיינו על ארבעה נשים
שאחת היתה אלמנה והאחת גרושה וכו' או
איסור זונה מפסיק ביניהם והתרו בו עליהן
שלוקה כל אחד מהכהנים כפי מדרגתו
בלאוין שעבר ולכך נשנו במקרא זה הגרושה
וחברותיה· להודיעך שהן לאוין נפרדים
(והוצרכתי להודיעך זה לפי שכלל הוא
בידינו שאין איסור חל על איסור· אמנם
הכא שאני שהוא איסור מוסיף ולפיכך לוקה
עליהן· וכן כשיהיה איסור כולל· או
שני איסורין הבאים כאחת שאז נמי לוקין
עליהן)

רעד שלא יבעל כהן גדול את קכו
האלמנה ואפילו בלא קדושין
שנאמר ולא יחלל זרעו בעמיו:

(אמכס השלש אחרות כדי שיתחייב
עליהן כדי שיבעול אותן בקדושין)

רעה שלא יעבוד כהן בעל מום קבוע קסח
בבית המקדש שנאמר איש
מזרעך לדורותם אשר יהיה בו
מום לא יקרב להקריב וגו׳ :

רעו שלא יעבוד כהן בעל מום עובר קסט
כל זמן שהמום בו שנאמר כי כל
איש אשר בו מום לא יקרב וגו׳ :
(אז נתב או ילפת) (והרמ"בן
ז"ל אינו מונה לאו זה ויכלול אותו
בלאו היותו קבוע הנז׳ עי"ש ע"א)

רעז שלא יכנס כהן בעל מום להיכל קע
שנאמ׳ אך אל הפרוכת לא יבא
(ואל המזב׳ לא יגש כי מום בו (להיכל
דכללו כלומר המזבח ובין האולם
ולמזבח והאולם וההיכל (והרמ"בן
ז"ל אינו מונה לאו זה עי"ש ס"ס)

רעח שלא יעבוד כהן בעודו טמא קעא
שנא׳ ולא יחללו את שם קדשי
(וינזרו מקדשי בני ישראל)

רעט שלא יאכל כהן טמא תרומה קעב
שנאמר איש איש מזרע אהרן
והוא צרוע או זב בקדשים לא
יאכל עד אשר יטהר :

שלא

רפ שלא יאכל כל זר תרומה · ובכורים שנקראו תרומה שנא' · וכל זר לא יאכל קדש · (ותרומה) קנג

רפא שלא יאכל תושב כהן ושכירו תרומה כנוכר שנאמ' תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש · (ותרומה) קנד

רפב שלא יאכל ערל קדש ותרומה ונלמד מגזרה שוה נאמר תושב ושכיר בפסח · וכן בתרומה מה תושב ושכיר שנאמר בפסח כל ערל אסור בו אף תושב ושכיר האמור בתרומה כל ערל אסור בה וה"ה לכל שאר הקדשים (רבי עקיבא אומר איש איש לרבות את הערל) קנה

רפג שלא תאכל החללה את הקדש דהיינו תרומה וחזה ושוק שנא' · ובת כהן כי תהיה לאיש זר · היא בתרומת · הקדשים לא תאכל · (לאיש זר · כיון שנבעלה לפסול לה פסלה · היא בתרומת הקדשים במורם מן הקדשי' דהיינו חזה ושוק לא תאכלו · ולכתוב קרא היא בקדשים לא תאכל · מאי בתרומת הקדשים · שמע מינה תרתי · חדא דכיון שנבעלה לפסול לה נפסלה בתרומה · ושהיא כשתהא בגותה קנו

נשואה לזר · ומת · חוזרת לתרומה · ואינה חוזרת לחזה שוק · והרי זה שלאו כולל שני ענינים אחד להזהיר לחללה שלא תאכל בקדשי׳ · ועוד אזהרה לכהנת שנשאת לזר שלא תאכל חזה ושוק אף על פי שמת בעלה או גרשה (ואמנם איסור אכילתה בתרומה בהיותה נשואה לזר ילפי לה מדכתיב וכל זר לא יאכל קדש דהיינו מי שהיא תחת הזר הרי היא כזר ולואת יקרא אשה וגו׳)

רפד שלא לאכול טבל דהיינו הדבר קעו
שלא ניטל ממנו תרומה ומעשרות שנאמר ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה׳ (בעתידים להרים הכתוב מדבר · וחייב מיתה האוכל טבל שלא נטלה תרומה גדולה · וכן הלוי שאוכל המעשר קודם שנטלה ממנו תרומת מעשר · ואמנם אם הוא טבל למעשרות · או אפילו לאחד מהן · לוקה · כי אזהרתו הוא מקרא דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך וגו׳)

רפה שלא להקדיש בעלי מומים לגבי מזבח שנאמר כל אשר בו מום לא תקריבו כי לא לרצון יהיה לכם : (ואמרו הרי הוא עובר משום בל תקדיש פר"ל אפילו שלא הקריבו) קעח

קח רפו שיהיו כל הקרבנות הקרבים על גבי המזבח שלמים במינם ותמימים מן המומים שנתפרשו בכתוב ואותן שאמרו על פי הקבלה שהן מומין שנא' תמים יהיה לרצון : (פ"א הרמב"ד ז"ל משיב)

רפז שלא ליתן מום בקדשים שנאמר כל מום לא יהיה בו : (אל תתן בו מום) קעט

רפח שלא לשחוט בעלי מומין לשם קרבן שנאמר עורת או שבור או חרוץ או גרב או יבלת לא תקריבו אלה לה' : קפ

רפט שלא להקטיר אמורי בעלי מומין שנאמר ואשה לא תתנו מהם על המזבח לה' : (החלב שעל הקרב ושעל הקיבה ושתי הכליות בחלב שעליהן וחלב שעל הכסלים ויותרת קפא

ויותרת הכבד הוא הנקר' אמוריס
נוסף במין הכבש שהיו נוטלין
ממנו האליה תמימה עם חוליות
שבשדרה עד מקום הכליות כמו
שנאמר לעמת העצה יסירנה)

רצ שלא לזרוק דם בעלי מומין לגבי קפב
המזבח שנאמר ומעוך וכתות
ונתוק וכרות לא תקריבו לה' :

רצא שלא לסרס שום בעל חי ומכ"ש קפג
אדם שנאמר ובארצכם לא
תעשו (לרבות כל אשר בארצכם
וקאי-על כלי התשמיש שנזכרו
בתחלת הכתוב)

רצב שלא להקריב קרבנות בעלי קפד
מומין מיד הגוים שנאמר ומיד
בן נכר לא תקריבו :

קט רצג להקריב קרבן מהבהמות אחד
שיהיו מבן שמנת ימים או
יותר אך לא פחות מזה כי או
יקרא מחוסר זמן בגופו שנאמר ושור
או כבש או עז כי יולד והיה שבעת
ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה
ירצה לקרבן אשה לה' : (וכן הדין בשאר
מיני הקרבנות כגון תחלת הזהוב שנוה
ושנוה פסול לפי שהוא גדלות ביונים וקטנו'
בתורים

בתולים · ועוד אמרו כי יולד פרס
ליוצא דופן · אחת אמו פרט ליתום
שנולד אחר שמיתת אמו · שפסולים
לקרבן)

רצד שלא נשחוט כל עיקר בהמה קפט
ובנה ביום אחד שנאמר ושור
או שה אותו ואת בנו לא
תשחטו ביום אחד : (אף בכו
ואותו במשמע)

רצה שלא לעשות שום דבר שימשך ק
ממנו חילול השם הנכבד והנור'
אשר בחר בנו מכל עם להיות לו עם
סגולתו שנא' ולא תחללו את שם קדשי
(ודע כי עון זה מלינו שהוא חמור מע"ז
שעליה ויתר הק"בה · ועל חילול שמו הגדול
לא ויתר · ותשובה ויסורים ויוה"כ תולין ·
ומיתה ממרקת ודמיון החילול הוא כגון
שעושה עבירה שאין בה תאוה כמו שהיא
להשבע בשם הי"ת על מנן · הרי זה ח"ה
כמ"ש ולא תשבעו בשמי לשקר · וחללת את
שם אלהיך · עוד יש אופן חילול השם אם
העושה אותו דבר הוא איש מסויים מוחזק
בכשרות ומפורסם בחסידות · שבעיני ההמון
לפי ערך גדולת אותו האיש מתחלל ש"ש :
עוד יש אופן ח"ה דהיינו שלא קדש ש"ש
ברבים

ברבים ועבר על אחת מהשלש עבירות שנאמר בהם יהרג ואל יעבור · או העובר על אחת משאר המצות בפרהסיא או בשעת השמד אפי' בצנעה שלא קדש ש"ש · הרי זה חילל ש"ש: ועונשו חמור · רחמנא ליצלן)

קי | רצו חובה עלינו לקדש את השם ולמסור אפילו נפשינו למות על קיום מצות הדת שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם וגו':

(ועם היות שכתוב אחד אומר וחי בהם ודרשו בו מפי הקבלה ולא שימות בהן · יש לנו להאמין גם המפורש מפי עצמה · באיזה ענין וזמן נאמר חיובו זה · כי בפירוש נאמר לנו שבכל עת וזמן כל אדם מישראל חייב ליהרג ואל יעבור · על אחת משלש אלה · שהן ע"ז ג"ע וש"ד וכל ענייני פרטיהם · והמצוה הראשונה מסורת היא בידינו מאבותינו · חנניא מישאל ועזריה · שלא שתו לבם לפחד גזרת העוכר ישראל נבוכדנצר הרשע · והשליכו עצמם לכבשן האש · בלב שלם ובנפש חפצה · לפרסם האמונה האמיתית · שהית' תקועה בלבבם · וכמו כן רבי עקיבה שכל ימיו היה מצטער

על

על מקרא זה נאה שקטה כשמתו כשילאה באחד וכולם למדו מאבינו אברהם הזקן · שאפילו שלא נלטוה בכך · והיה בין עובדי אלילים ועשה מדעתו והשליך את עצמו לאור כשדים · למען אשר ילמדו לעשות בניו אחריו ככה כאשר יצטוו עליה · ולכן אין לנו עליה שום צד פיטור כל עיקר · כי המיתה על דבר גדול כזה · הוא השגת החיים הנצחיים שאין מעלה למעלה ממנה · ויחד אנשים ונשים וטף מלווים עליה · באין אומר ואין דברים · ונתחברו אליה ב"ע וש"ד שאחרונה מנה הסברא הישרה שמסכמת ליהרג ואל יעבור כמבואר בדבריהם ז"ל מאי חזית וכו׳ · והשלישית מנה היקשא כמפורש בדבריהם · אמנם בשאר עבירות חילקו ז"ל ואמרו · דשלא בשעת השמד · ובצנעא יעבור ואל יהרג ׃ ואפילו הגוי האלה מתכוין להעבירו · אבל בפרהסיא שיש עשרה מישראל · אם עושה הגוי להעביר לישראל על דת · יהרג ואל יעבור · ואם להנאת הגוי יעבור · אמנם בשעת השמד · אפילו בצנעא · ואפילו להנאתו של גוי או אפילו על מצוה קלה · שרוצה הגוי להכריח לישראל · שידמה לגוים אפילו ברצועת המנעלים לבד חייב ליהרג ואל יעבור · ועוד חילקו בין כשמכריח לישראל לעבור בקום עשה · או בשב ואל תעשה · ובין כשהוא אדם מפורסם · וכל ענין זה זכרהו בפה ושמרהו בלב ואל תשכחהו בשעת מעשה כי הוא עיקר קיום

הדת שכל אחד מישראל מחוייב
בידעתו כדי שיתקיים בנו מה שהובטחנו בנ
לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו כי
בראותו ילדיו מעשה ידיו בקרבו יקדישו שמי
ונו' וברוך מקדש שמו ברבים) :

קיא רצז לשבות ממלאכת עבודה ביום ראשון של פסח שנאמר ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם :

(וכל מקום שנא' בתורה שבתון גבי יום טוב הוא עשה ולא הותר בו כי אם מה שפרט לך הכתוב בפ' בא אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם ולא זולת : ולפי שנאמר בו מקרא קדש פרשו רז"ל קדשהו שלא תעשה בו מלאכה וכן בכל שאר מועדות שנאמר מלאכת עבודה הוא דאסרה תורה ולא מלאכת אוכל נפש)

רצח שלא לעשות מלאכת עבודה ביום ראשון של פסח שהוא יום ט"ו בניסן שנאמר ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו : קפ

(ומי שעושה מלאכה בי"ט עובר על עשה ולא תעשה)

קיב רצט להקריב קרבן מוסף בכל שבעת ימי הפסח שנאמר והקרבתם

אשה

אשה לה׳ שבעת ימים :

קיג ש לשבית ממלאכת עבודה ביום שביעי של פסח שנאמר וביום השביעי מקרא קדש :

שא שלא נעשה מלאכת עבודה ביום שביעי ש״פ שנאמר וביום מקרא קדש כל מלאכת עבודה לא תעשו : קפ

קיד שב להקריב ביום שני של פסח שהוא׳ ששה עשר בניסן יתר על קרבן המוסף מנחת העומר שנאמר והבאתם את עומר ראשית קצירכם והניף את העומר לרצונכם ממחרת השבת (ומנחה זו היתה עומר אחד של שעורים ועמה כבש תמים בן שנתו לעולה · והיא אשר רמז עליה הכתוב ואם תקריב מנחת בכורים · שאם זה הוא אחד מהשלשה שהם חובה · שנאמר תקריב מנחת בכוריך · הרי שהוא חובה ולא רשות · ולהיות שהשעורים היא התבואה המבכרת יותר מן החטים · לפיכך היתה באה שעורים והיא היתה המתרת כל שאר התבואות · ואמרתי לך ביום שני של פסח שהוא ששה עשר בניסן · סימן בתוך סימן · שאינו אלא לאפוקי דוררות הקראים ימח שמם שהם אותן אשר סרו מהר מדרך האמת

שקבלנו אנו האומה הנבחרת · שזה שנאמר וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' · אין שבת זה שבת בראשית · כפי פשט הלועז שלועזים התינוקות בספרם שבת של בראשי' · שאם כן לא ידענו איזה שבת יהיה ויום מתן תורתינו ישתנה מזמן המוגבל · לכן הוא מוכרח מאליו · שאינו אלא יום שני של פסח שהוא י"ו בניסן דוקא · כי כבר פרשנו שיום ראשון ש"פ נקרא שבתון · ולמחרתו הוא נקרא מחרת השבת · שעליו בא הרמז ושמרו בני ישראל את השבת וגו' · שר"ל פי' מלת השבת באיזה מקום הוא מורה על שבת בראשית · ובאיזה מקום אינו · כי פירוש זה דוקא הוא אמור אצל בני ישראל · ולא אצל המכחשים את האמת ימחו מספר חיים וגו')

שג שלא לאכול לחם העשוי מתבואה חדשה קודם שישלם יום ששה עשר בניסן שנאמר ולחם : וקלי : וכרמל : לא תאכלו עד עצם היום הזה] : קפ

שד שלא לאכול קלי מתבואה חדשה קודם שישלם יום י"ו בנ שנאמר וקלי · לא תאכלו עד עצם היום הזה] : קנ

שלא

קלא שה שלא לאכול כרמל מן החדש קודם שישלם יום יו"בג שנאמר וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה:

קטו שו לספור מיום הבאת העומר יום יום ושבוע שבוע עד מלאות תשעה וארבעים יום שהם שבעה שבועות תמימות שנאמר וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום: (והקרבתם מנחה חדשה לה׳)

קטז שז להביא ביום חמשים מהקרבות העומר שתי הלחם חמץ עם הקרבנות הבאים בגלל הלחם מלבד מוסף היום שנאמר ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתים שני עשרונים סולת תהיינה חמץ תאפנה וגו׳: (והכהנים היו אוכלים שתי הלחם אחר הכפתם עם כבשי השלמים וזאת המנחה היתה הראשונה לכל המנחות הבאות מן החטים)

קיז שח לשבות ממלאכת עבודה ביום עצרת שנאמר וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש יהיה לכם: (והוא יום ששה בסיון הנקרא

עשין	תר"יג	אלה המצות	לאוין
		חג השבועות)	
	שט	שלא לעשות מלאכת עבודה ביום עצרת שנאמר כל מלאכת עבודה לא תעשו וגו':	קלג
קיח	שי	לשבות ממלאכת עבודה בראש השנה שנאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש:	
	שיא	שלא לעשות מלאכת עבודה בראש השנה שנא׳ כל מלאכת עבודה לא תעשו:	קלג
קיט	שיב	להקריב קרבן מוסף בראש השנה שנאמר והקרבתם אשה לה': (כמו שמפורש בפרשת פנחס ועשיתם עולה לריח ניחח לה' פר וגו')	
קך	שיג	להתענות ביום הכפורים שנא׳ אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשותיכם:	
קכא	שיד	להקריב קרבן מוסף ביום הכפורים שנאמר והקרבתם אשה לה': (כמו שמפורש בפ"פ פר בן בקר אחד איל אחד וגו')	

שלא

שטו שלא לעשות מלאכה כל עיקר קלד
ביום הכפורים שנאמר וכל
מלאכה לא תעשו בעצם היום
הזה: (ואין בין שבת ליום הכפורי'
אלא שזדון מלאכה בשבת הוא
בסקילה · ובי"הכ הוא בכרת)

שיו שלא לאכול ולשתות ביום קלה
הכפורים שנאמר כי כל הנפש
אשר לא תעונה בעצם היום
הזה ונכרתה מעמיה:

קכב שיז לשבות ממלאכה כל עיקר ביום
הכפורים שנאמר שבת שבתון
הוא לכם: (והאי שבתון עשה
הוא כמ"ש במצות רל"ז)

קכג שיח לשבות ממלאכת עבודה ביום
ראשון של חג הסוכות שנאמר
בחמשה עשר יום לחדש
השביעי הזה חג הסוכות שבעת
ימים לה' ביום הא' מקרא קדש:

שיט שלא לעשות מלאכת עבודה קלו
ביום ראשון של סוכות שנאמר
כל מלאכת עבודה לא תעשו:

קכד שכ להקריב קרבן מוסף בחג הסוכו'
שנאמר שבעת ימים תקריבו
אשה לה' (כמ"ש בפרשת פנחס
והקרבתם

והקרבנס עולה)

קכה **שכא** לשבות ממלאכת עבודה ביום שמיני עצרת. שנא' ביום השמיני מקרא קדש יהיה לכם (והוא יום כ"ב בתשרי)

קכו **שכב** להקריב קרבן מוסף ביום שמיני חג העצרת שנאמר והקרבתם אשה לה' עצרת היא (כמ"ש נפ"פ וידוע הוא. כי יום זה קדש הוא לאלהינו כמשל המלך שזימן לבניו לכך ימים וביום המוגבל להפרד בניו ממנו עכבם עוד יום אחד להראות להם אהבתו אותם כי היתה פרידתם קשה עליו ולפיכך הוקבע יום זה לרגל בפני עצמו שאינו בכלל חג הסוכות אלא סוף המועדים)

שכג שלא לעשות מלאכת עבודה ביום שמיני חג העצרת שנאמר כל מלאכת עבודה לא תעשו : קלז

קכז **שכד** ליטול לולב אחד ואתרוג אחד ושני בדי ערבה ושלשה בדי הדס כשר שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל וגו' :

קכח **שכה** לישב בסוכה שבעה ימים בימי החג

הרמ: שנא' בסכת תשבו שבעת ימים :

בהר

יש בה כ"ד מלות שבעה עשין וי"ז לאוין :

שכו שלא לעבוד את הארמה בשני שביעית שנא' ובשנה השביעית שרך לא תורע : קלח

שכז שלא לעבוד עבודה גם באילנות בשני שביעית שנאמר וכרמך לא תזמור : קלט

שכח שלא לקצור מה שהצמיחה הארץ מעצמה בשנה השביעית כמו שנקצור בכל שנה בהכנה ותיקון שנאמר את ספיח קצירך לא תקצור (מה שלומחת הארץ ממה שנפל בה בעת הקליר זהו הנקרא ספיח שאינו מותר לקלרו אלא מעט מעט ולחבוט ולאכול כי זהו השנוי שלריך לעשות כדי להורות שהוא הפקר ואינו כשאר השנים ורז"ל אסרו ספיחי ירקות ותבואה וקטניות מפני הרמאים פן יזרעו נינתם בסתיו ויאמרו ספיחים הן · אמנם פירות האילן והעשבים הצמחים מאליהן מותרין כמש"ה והיתה שבת כ

שבת הארץ לכם לאכלה)

שכט שלא ללקט מה שיצמחו כח
האילנות מן הפירות בשנה
השביעית כמו שנאסף פירותיהן בכל
שנה שנאמר ואת ענבי נזירך לא תבצור
(אלא ע"י סיכוי כאמור להורות שהן הפקר)

קכט | של להיות הב"ד הגדול של
הסנהדרין מונין שנה שנה
מהחמשים שנה ושבוע שבוע של שנים
עד שנת היובל · כמו שאנו מונין ימי
ספירת העומר שנאמר וספרת לך שבע
שבתות שנים · שבע שנים שבע פעמים :

קל | שלא לתקוע בשופר בעשרה בתשרי
משנת החמשים שנא' והעברת
שופר תרוע' בחדש השביעי בעשור להד'
ביום הכפורי' תעבירו שופר בכל ארצכם
וקראתם דרור וגו' : (וזהו לפרסם חירות
העבדים בו ביום · ויהיו כל הקרקעות חוזרין
לבעליהן · ולשביתת הארץ)

קלא | שלב לקדש שנת החמשים בביטול
עבודת האדמה והפקר מה
שתצמיח כמו בשנת השמטה
שנאמר וקדשתם את שנת
החמשים שנה וגו' :

שלג שלא לעבוד את האדמה ואת רג
האילנות

האילנות בשנת היובל שנאמר יובל היא שנת החמשים שנה תהיה לכם לא תזרעו:

שלד שלא ללקוט ולקצור ספיחי תבואות שנת היובל כמו בשאר השנים שנאמר ולא תקצרו את ספיחיה: כג

שלה שלא לקבץ פירות האילנות בשנת היובל כמו בשאר השנים שנאמר ולא תבצרו את נזיריה: רד

קלב שלו לדון בדין מקח וממכר שנאמר וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך (ורולה לומר לעיין נפנים אשר נהן יתקיים המכר בין המוכר והקונה כמ"ש שדבר תורה מעות קונות והמשיכה במטלטלין תקנת חכמים היא וכן המסירה וההגבה כמ"ש כדרך שתקנו משיכה במוכרין תקנו משיכה בלקוחות וכו')

שלז שלא להונות שום אחד מישראל במקח וממכר שנאמר אל תונו איש את אחיו: (ובאונאת ממון הכתוב מדבר) רס

שלח שלא להונות שום אחד מישראל בדברים שנאמר ולא תונו איש את עמיתו וגו': (הרי אונאת דברים: רז

דברי' אמור שאם היה בעל תשובה לא יאמ' לו זכור מעשיך הראשוני' וכיוצא באופן שיבישהו כי על זה נאמר ויראת מאלהיך אני ה')

שלט שלא למכור שדה בארץ ישראל לצמיתות שנאמר והארץ לא תמכר לצמיתות: (ר"ל לחלוטין דהיינו מכירה עולמית ועם היות שהיובל מפקיעה בעל כרחו של קונה אי אפשר להם להתנות על זה ואם התנו ועשו מעשה אע"פי שהוא בטל שניהם לוקין· ולדעת הרמ"בן ז"ל לאו זה בא להזהיר שלא למוכרה לגוי שיחזיק בה לעולם אבל לישראל שיחזירנה לו אין כאן מלקות כלל ולדעתו ז"ל אם התנה· הגוי להחזירה יהיה מותר למוכרה לו) רז

קלג שמ להשיב בשנת היובל לבעלים הראשונים כל אשר בשם קרקע יתכנה בלא כסף ובלא מחיר שנאמר ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ וגו':

קלד שמא שיהי' פריון לקרקעות הנמכרים תוך חומות המדינה עד תום שנה לבד ואחר השנה יתקיים לקונה ולא יצא ביובל שנאמר

ואיש

ואיש כי ימכור בית מושב עיר-
חומה וגו': (ודבר זה הוא
זריזות למוכר שישתדל לגאול
אותה)

שמב שלא לשנות מגרשי ערי הלוים רח
ושרותיהם שנאמר ושדה מגרש
עריהם לא ימכר: (ובאה הקבלה
שלא ימכר ענייננו הוא לא ישונה
העיר מגרש ולא המגרש עיר ולא
השדה מגרש ולא המגרש שדה)

שמג שלא להלוות ברבית שנא' את רט
כספך לא תתן לו בנשך וגו':
(והוכפלו האזהרות וההתראות בעסק זה
להיות שחמדת הממון יכולה לפתות את
האדם להורות התר לעצמו ולומר וכי איך
אפשר שאני הלוה מעותי ויהיו בטלות·
לכן אתלה אותן ואומר שהן של גוי· וע"י כך
אטול את הרבית· לכך חלקן הכתוב וכפל
האזהרה והיראה שנאמר בו ויראת מאלהיך
וגו' אני ה' וגו' על מנת כן הוצאתיך מ"מ
וכו' וכל המקבל רבית באיזה אופן שיהיה
הוא מכחיש ביציאת מצרים וכו' וסופו להיות
מתמוטט ומתרושש ואבד העושר ההוא
בענין רע פקח עיניך ושמור את נפשך)

שמד שלא לעבוד בעבד עברי בעבוד' רי

שיש בה מיון ועינוי גדול והכנעה שריך לעבוד כן בעבד כנעני שנאמר לא תעבוד בו עבודת עבד :

שמה שלא למכור עבד עברי כדרך שמוכרין הכנעני בהכרזה על אבן המקח אלא בהצנע ודרך כבוד שנאמר לא ימכרו ממכרת עבד : ריח

שמו שלא להעביד עבד עברי בדבר שאין לו צורך בו שנא' לא תרדה בו בפרך : (כגון שלא יאמר לו חמם לי את הכוס והוא אינו צריך לו וכיוצא בזה הוא הנקרא עבודת פרך) ריט

קלה שמז לעבור בעבד כנעני לעולם שנא' לעולם בהם תעבודו : (ואינו משחררו ולא יוצא לחירות כי אם בשן ועין או ראשי אברים שאינן חוזרין)

שמח שלא להניח הגוי השוכן בא"י להעביד עבד עברי שמכר עצמו בעבודת פרך שנאמר לא ירדנו בפרך לעיניך) רינ

ליום

ליום חמישי

שמט שלא לעשות אבן מוכנת להשתחוות עליה אפילו היה זה לאל יתברך שנא' ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה: (כי כך היו פוסים העמים לעבודת אליליהם) ליד

בחקתי

יש בה י"ב מצות ו' עשין וה' לאוין:

קלו שנ לדון בדין ערכי אדם שאמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי שצריך שיתן לכהן כפי ערך השנים לזכר ולנקבה כמו שבא בכתוב ולפי ענין המעריך שנאמר איש כי יפליא נדר בערכך נפשות לה' וגו':

שנא שלא להמיר הקדשים שהקדיש למזבח בבהמות אחרות שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו וגו': רעו

קלז שנב להיות תמורת הקרבן קדש כקרבן עצמו שנאמר והיה הוא ותמורתו יהיה קדש: (הרי

שסתיהן קדש הוא ותרומה שלו)

קלח שנג לדון בדין ערכי בהמה שהקדישה
ונפל בה מום הרי זו נערכת
ונפרית ע"פ כהן שנא' והעמיד
את הבהמה לפני הכהן והעריך וגו' :
(והוא הדין בהמה טמאה שהקדישה לבדק
הבית · צריכ' העמדה לפני הכהן שיעריכנה
ואם מתה קודם עריכה ופדיון : אין פודין
אותה · אמנם אם שחטה · אע"פי שהיא
כמתה ברוב פנים · לענין ערכין הרי היא
כעדיין חיה · וצריכה העמדה לפני הכהן
כדי שיעריכנה ·)

קלט שנד לדון בערכי בתים שהקדישום
הבעלים ורוצים לפדותם מיד
ההקדש · שצריך להעריכם הכהן ונותן
לו כפי הערך שיאמר · ועוד חומש נוסף
על מה שהעריך שנאמר ואיש כי יקדיש
את ביתו קדש לה' והעריכו וגו' :

קמ שנה לדון בדין ערכי שדות שהקדישו'
הבעלים ורוצים לפדותם צריך
שיתן כערך הקצוב בפרשה שנאמר ואם
משדה אחוזתו יקדיש איש לה' והיה
ערכך לפי זרעו :

שנו שלא לשנות הקרבנות והיינו ריו
שלא יעשה הבכור עולה ולא
שלמים ·

שלמים אשם או האשם חטאת
שנאמר אך בכור אשר יבכר
לה׳ בבהמה לא יקדיש איש
אותו : (אלא יכיח אותו כמות
סכוא)

קמא שנז לדון בדיני חרמים אם הם לה׳ ·
או לבדק הבית · או סתמם
לכהן · עם פרטי דיניהם שנא׳
אך כל חרם אשר יחרם איש
לה׳ וגו׳ :

שנח שלא ימכרו שדות וקרקעות ריז
ומטלטלין שהחרימו אותן
הבעלים אלא ינתנו לכהנים
שבאותו משמר שנא׳ לא ימכר]

שנט שלא יגאלו שדות וקרקעות ריח
ומטלטלין המוחרמים שאין להם
פריון אלא ניתנים לכהנים שנא׳
ולא יגאל כל חרם :

קמב שס לעשר כל הבהמות הטהורות
שהם בקר וצאן ועזים הנולדים
בעדרינו בכל שנה ושנה ולהביא
המעשר לירושלם ולאוכלו שם אחר
הקרבת החלב והדם במזבח שנאמר וכל
מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת
השבט העשירי יהיה קדש לה׳ :

ז ג 3 7 (הקועלת

(התועלת הנמשך מזה כפי מה שבא בספרי הקדש· הוא להמשיך לב האדם לעלות לירושלם הוא או אחד מבניו · ומתוך עליה זו· ימשך להם ידיעת התורה· כי שם היתה· בית ועד לחכמים או סנהדרי גדולה יודעי ספר ומדע · אשר ילמדו · את חקי האלהים ותורותיו· לכל העולה שם ובאופן זה תמלא הארץ דעה את ה'· ובכל בית מישראל יהיה איש חכם· ואם לא מפי ספרים · יהיה מפי השמועה· ישמע חכם ויוסף לקח)

ריט שסא שלא ימכור מעשר בהמה בשום צד אלא יאכלוהו בעליו או מי שירצו הם עכ"פ בירושלם שנאמר לא יגאל: (אלה המצות אשר צוה ה' את משה וגו' לסיבה הנזכרת מאהבת המקום והרגלת התורה בידיעת המצות כמ"ש בעל הטורים ת"ח בני' מצו"ת עוד שם חכם לב יקח מצות במילואם הי"ת יחזיר העטרה ליושנה)

נשא

יש בה ח"י מצות שבעה עשין וי"א לאוין:

קמג שסב לשלח הטמאים מן המחנה שנאמר וישלחו מן המחנה כל

צרוע

צרוע וכל זב וכל טמא לנפש:
(וזה המחנה הוא מחנה שכינה · והמצורע
היה משתלח חוץ לשלש מחנות · דהיינו
חוץ לירושלם · והזבים וזבות ונדות ויולדות
היו משתלחים חוץ לשתי מחנות · דהיינו
חוץ להר הבית · וטמא מת ובועל נדות וכל
הנוגעים דרך כלל לא היו משתלחין אלא חוץ
למחנה אחת · דהיינו מן החיל)

שסג שלא יכנס כל טמא במקדש רכ
וכל שדומה לו לדורות כל
העזרה משער ניקנור ולפנים
שהוא עזרת ישראל שנאמר
ולא יטמאו את מחניהם אשר
אני שוכן בתוכם:

קמר שסד להתודות על העונות והחטאים
גדולים וקטנים שחטאנו לפני
האל ית' ואפילו מביטול מצות
עשה חייבין אנו בעת שנרצה לשוב אליו
לבקש סליחתו · להתודות שנאמר דבר
אל בני ישראל איש או אשה אשר
יעשו מכל חטאות האדם · למעול מעל
בה' · ואשמה הנפש ההיא והתודו את
חטאתם אשר עשו : (עיקר הוידוי הוא
התחלת התשובה דהיינו להכיר האדם
בעצמו שחטא · ושלא טוב עשה לפרוק את
עול

עול מלכות שמים מעל צוארו · בשום פרט
מהפרטים שנצטוה בהם · כי באחד מהם שעבר
בין בשוגג בין במזיד די ומספיק להיותו נקרא מורד
ופורק עול ומשורת הדין באחת מאלה המצות שלא
עשאם או שעברה בהן חייב עצמו למיתה כמ"ש תורה
הנפש החוטאת היא תמות · וכך היא דרכה של
מלכותא דארעא · כי מי שימאן לשמור את מצות
המלך בעשין או בלאוין אשר גזר · יהיה כמו שיהיה
אופן ההעברה ידונו אותו במיתה קלה או חמורה ·
וסוף כל סוף לא יחיה ולא יאריך ימים ולא פחות
יקרא בשם עבדי המלך ונאמניו · ובעון הזה
ילקו הבנים וירדו מגדולתם בהיותם נקראים בני
המורד במלך · ולא יועיל לו הודאת החטא ועזיבתו
בשנס במלכות דרקיעא ממלך מלכי המלכים
הקב"ה לא כך היא המדה והוא ברחמיו מתרצה
במה שהאדם יכיר את הדבר הרע אשר עשה
שקלקל לעצמו וקפח פרנסתו והמרה את כבודו
בלא יועיל הוא יצרו הרע אשר בקרבו · כי אחריתו
עדי אובד והוא שטן · הוא יצה"ר · הוא מלאך
המות · וכאשר יכיר החוטא בעצמו את אשר
עותו ויתחרט ודאי יעזוב רשע דרכו · ואיש און
מחשבותיו ולכן ראוי שיגמור בלבו ובמחשבתו שלא
לשוב עוד לכסלה · פן יהיה ח"ו ככלב שב על
קיאו · ואז יתודה כל ימיו בשוכבו ובקומו כי לא ידע
עת מותו ויאמר אנא ה' חטאתי עויתי פשעתי וכך

וכך

וכך עשיתי שר"ל שיפרט העונות והחטאים
והפשעים שעשה · המעטים הם אם רבים · הקלים
הם אם חמורים כאשר יהיה בינו למקום בעזיבת
החטא והודאתו · ובושתו · יהיה לבו בטוח · שגם
השם יעביר חטאתו ולא ימות לשחת וזהו הנקרא
וידוי דברים · אמנם עכ"פ צריך שיגדיל תשובת
העבודה · לפי מה שלבו יודע בכובד המרידה · כי זו
היא הנקראת תשובת המשקל · שכל בעל שכל יכול
לשער בדעתו ויחייבהו כי לא ישוה תשובת מברך
את השם שהוא בסקילה · לתשובת מקלל את
הדיינים בשם שהוא במלקות אחת ושתים · וכן על
פי דרך זה מי שהתמיד בעבירה אחת · למי שילדו
אנסו ולא עשאה כי אם פעם אחת · ופוק חזי
דוד מלך ישראל עם היות לפי הפשט שההמון סוברי
שחטא · גם עיניהם הרואות שה"ית אמר לו ע"י
נביא גם ה' העביר חטאתך לא תמות · ועכ"ז הוא
עליו השלום לא שלו ולא שקט ולא נח · כמ"ש וחטאתי
נגדי תמיד · וצער עצמו על היין · כמ"ש ושקוי
בבכי מסכתי · והתענה מה שלא נצטווה · כמ"ש
ענתי בצום נפשי · וכיוצא בזה כנראה ממזמוריו
האלהיים. אם כן כל אחד ידון ק"ו בעצמו ולבבו
יבין ושב ורפא לו · ויקח התרופה כפי החולי ·
ואל ישען בדברי שקר אשר בפי ההמון · כי לא ידעו
מה הוא · וכמו שהאדם לא יתרפא מחלואי גופו
כי אם מרופא מומחה ובקי · כך לרפואת נפשו ·

לא יתרפא כי אם מחכמי האמת והצדק · המומחים ובקיאים על פי הקבלה · שקבלו רפואות כל מכת חלל שבנפש · הלא בספירקס שהם אמרו והם אמרו · שעל עבירות שבין אדם לחבירו · אין הוידוי מועיל לו · ואין יום הכפורים מכפר · עד שירצה את חבירו ואוי על מה שנחטאות האדם המורה רצון קונו שאוהו על הונאתו ועל גזלתו · כשירצה חבירו בארץ מתחת ככה הוידוי שיתודה · ירצה גם כן אלוה ממעל :)

קמה שסה להביא האשה הסוטה אל הכהן שיעשה לה כמשפט הכתוב בפרשה שנאמר והביא האיש את אשתו אל הכהן וגו׳ :

שסו שלא ינתן שמן בקרבן הסוטה שנאמר והביא את קרבנה וגו׳ לא יצוק עליה שמן: רכא

שסז שלא יושם לבונה בקרבן הנזכר שנאמר ולא יתן עליה לבונה : רכב

שסח שלא ישתה הנזיר יין ושכר היוצא מן הגפן שנאמר מיין ושכר יזיר חומץ יין וחמץ שכר לא ישתה וגו׳ : רכג

שסט שלא יאכל הנזיר ענבים לחים שנאמר רכד

שנא' וענבים לחים: לא יאכל]

שעה שלא יאכל הנזיר צמוקים רכח
שנאמר וענבים לחים: ויבשים
לא יאכל].

שעא שלא יאכל הנזיר גרעיני הענבי' רכו
הנקראים חרצנים שנאמר
מחרצנים: לא יאכל]

שעב שלא יאכל הנזיר קליפת הענבי' רכו
הנקראת זג שנאמר מחרצנים
ועד זג לא יאכל]

שעג שלא יגלח הנזיר אפילו שערה רכח
אחת כל ימי נזירותו שנא' תער
לא יעבור על ראשו: (והמגלח
לוקה כמו המתגלח אפילו גלח
גלח אלא שער אחד)

קמו שעד שיגדל הנזיר שער ראשו כל ימי
נזרו בקדושה שנאמר גדל פרע
שער ראשו:

שעה שלא יכנס הנזיר באהל המת רכט
שנאמר ועל נפש מת לא יבא:

שעו שלא יטמא הנזיר למת כל עיקר רל
שנאמר לאביו ולאמו לאחיו
ולאחותו לא יטמא להם:

קמז שעז שיגלח הנזיר את ראשו ויביא
קרבנותיו כשישלים ימי
נזירותו

נזירותו · או כשיטמא · שנאמר
זאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו
יביא אותו אל פתח אהל מועד והקריב
את קרבנו וגו' וגלח הנזיר וגו': ולפי
שהנזיר אין הבאת קרבנותיו גורמת להיותו
נקרא מחוסר כפרה · כי הנה תגלחתו
והבאת קרבנותיו יתירוהו לשתות היין ולא
יספיק לו אחת משתים היש לכך פה נמנין
למצוה אחת · מה שאין כן במצורע שתגלחתו
השנייה מטהרתו מלטמא כשרץ · ועדיין
נשאר מחוסר כפרה כזבים וזבות ויולדות ·
אם לא עד שיביא קרבנותיו ויכופר כל עיקר
שלכך ראוי למנות התגלחת לבד · והבאת
הקרבנות לבד עמ"ש הרמ"בם ז"ל בסמ"ק
שלו קי"א ובשורש השביעי ויתבאר לך
דבר זה)

קמח **שצח** לברך הכהנים את ישראל בכל
יום שנאמר כה תברכו את בני
ישראל אמור להם וגו': (והמברך
מתברך כמ"ש ואני אברכם ונאמר ומברכיך
ברוך ולכן יש להזהר שלא להתרשל במצוה
מכח איזו טענה שלא מתפרשה כי אין לנו
מפורש אלא ששה דברים הם המונעין מן
הכהנים נשיאות כפים · הלשון · והמומין ·
והעבירה · והשנים · והיין · וטומאת הידים ·

ומי

ומי שאין בו אחת מאלו אע"פי שאינו חכם ·
ואינו מדקדק במצות או שהיו העם מרננים
אחריו או שלא היה משאו ומתנו באמונה ·
הרי זה נושא כפיו · ואין מונעין אותו · לפי
שזו היא מצוה על כל כהן שראוי לנשיאות
כפים · ואין אומרים · לאדם רשע · הוסף
רשע והמנע מן המצות · ומטעם זה אמרו
כי בשעת התפלה · אין לך רשע מישראל ·
שלא יהא ראוי לתפלין · ק"ו מספר תורה
שהוא מקודש יותר · והכל אוחזין בו בשעת
התפלה ודרשו עוד כי יותר חפץ הק"בה
באדם רשע שיניח תפלין · מאדם צדיק ·
כי עיקרן של התפלין נצטוו להיות זכרון
לרשעים · ולישרם בדרך טובה · כאלו
שהרשע הוא שצריך זכר וחיזוק · מאותו
שנתגדל ביראת שמים כל ימיו · וכבר הוא
צדיק · וכבר נמצ' אדם אחד שנמנע מעבירה
גדולה · להיות שהיה מלובש בטלית שיש בה
ציצית · שראה וזכר את מצות האלהים ·
ולכן אמרו רז"ל כל מי שאינו מניח תפלין
עובר בשמנה עשין בכל יום · שהרי יש שש
ד"פ ובכל אחת יש מצות עשה של יד · ומצות
עשה של ראש · והמניחם מקיים שמנה עשין ·
ועוד אמרו כל הקורא ק"ש בלא תפלין
(בזמנם) כאלו מעיד שקר בעצמו · ועוד

איתא במדרש ש"ט אמר ר"א אמרו ישראל לפני המקום אנו רוצים ליגע בתורה יומם ולילה · אבל אין לנו פנאי אמר להם הקב"ה קיימו מצות תפלין (בכל יום) ומעלה אני עליכם כאילו אתם יגיעים בתורה יומם ולילה · ר"י אמר מקרא מלא הוא והיה לאות על ידכה וגו' למען תהיה תורת ה' בפיך · ור"א בר"ש משם אביו אמר שבא הרמז על הנחת התפלין בפסוק ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם כמ"ש במ"ה פ"אם דף קכ"ט ואם יתבאר לך גודל מעלת הנחת התפלין מלבד האמור שלהמון העם הישראלי הוא נחשב להם כאילו עסקו בתורה · ונודע הוא שת"ת שקול כנגד כל המצות כמ"ש ותלמוד תורה כנגד כולם · וכן מצות ציצית שקולה כנגד כולם · כמצא (שבעטיטוף הציצית עם) הנחת התפלין · יהיה האדם הישראלי כמו שיהיה טהור או בלתי טהור חייב לקיימם · כי אינו יהודי שלם אלא אם כן יש לו שני עדים שהוא יהודי והיינו אות הברית ואות התפלין · ולפיכך בשבת וי"ט שנקראו אות פטור אדם מלהניח תפלין · אבל בחול כל מי שאינו מניחן חשוב כמנודה לשמים כמ"ש במסכת פסחים פ"ו · רחמנא ליצלן) וכל הרגיל בתפלין

מאריך

אחריך ימים שנאמר ה' עליהם
יחיו וגו' ובכן אל ירע בעיניך
באחיך השואל לקיים מצו' כהלכתה
ומשים שני זוגות של תפלין כסברת
רש"י ור"ת ז"ל כסדרן של פרשיות
כי תכליתו הוא לעשות רצון
הבורא כרצונו)

קמט **שעט** שנצטוה כל שבט לוי לשאת את
הארון על כתפיהם כשירצו
להוליכו ממקום למקום שנאמר
כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו :
(ודע שהכהנים והלוים כשרים במשא הארון
מן התורה · שכולם נקראו לוים כמ"ש
והכהנים הלוים · ולכן כל השבט כשר למשא
הארון · כמ"ש ויתקדשו הכהנים והלוים
להעלות את ארון אלקי ישראל · כאשר צוה
משה בדבר ה' בכתפם במוטות עליהם ·
והיכן צוה ולבני קהת לא נתן וגו' · כי
כולם נקראים בני קהת · ופסוק הוי מקרא
מלא בימי דוד שנאמר ויהי בעזור אלקים
את הלוים נושאי ארון ברית ה' · וכתיב וכל
הלוים הנושאים את הארון וגו' הרי לך
מפורש שכל השבט כשר · אך מפני שהלוים
לא היו נכנסים בבית קדש הקדשים ·
כאמר בספר מלכים ויביאו הכהנים את

ארון ברית ה' אל מקומו אל דביר
הבית אל קדש הקדשים וכן כשוכר בדברי
הימים מחלקות הכהנים לכ"ד משמרות ·
אמר אלה פקודתם לעבודתם לבא לבית ה'
כמשפטם ביד אהרן אביהם כאשר צוהו
ה' אלהי ישראל · שאמרו רז"ל שהוא רומז
אל היות עבודת הכהנים לשאת את הארון
על הכתף (בשעה שיכניסו אותו אל בית
קדש הקדשים · שאין הלוים יכולים להכנס
שם · וזהו כאשר צוהו ה' אלהי ישראל ·
וזהו כמשפטם וכו')

בהעלותך

שלשה עשין ושני לאוין :

קנ שפ שכל מי שלא עשה פסח ראשון
בזמנו · נצטוה בצווי מיוחד
לשחוט הפסח השני ביום י"ד
באייר · שנאמר בחדש השני בארבעה
עשר יום לחדש יעשו אותו וגו' : (וכל
מצות שבגופו של פסח · כגון לאוכלו
צלי ועל מצות ומרורים · ושלא להותיר ממנו ·
ושלא לשבור בו עצם · שוה השני לראשון
כמ"ש ככל חקת הפסח יעשו אותו · ומה
עצם מיוחד שבגופו ופרטו הכתוב · אף כל
וכו' : יצא החמץ שבשני חמץ ומצה עמו
בבית

נבית · ושאינו נוהג אלא יום א׳ ·
ואינו אסור במלאכה ואינו טעון הלל
באכילתו רק בעשיתו · וכיוצא בזה (ואם
הזיד בזה ובזה חייב ואם שגג בזה ובזה פטו׳ ·
ואם הזיד וביטל את הראשון ושגג את השני ·
הוא ענוש כרת על זדונו ועל שגגתו אינו
מביא קרבן · וזה לך אחד משלש אלה
לפניך שחייבין על זדונם כרת ואין בשגגתן
חטאת ואלו הן שני עשין. ולאו אחד · ביטול
פסח · וביטול המילה · והמגדף)

קנא **שפא** לאכול בשר פסח שני בליל ט"ו
מאייר על מצה ומרור שנאמר
על מצות ומרורים יאכלוהו :

שפב שלא להותיר מבשר הפסח שני · רלא
שנא׳ לא ישאירו ממנו עד בקר :

שפג שלא לשבור עצם מעצמות רלב
הפסח שנא׳ ועצם לא ישברו בו :

קנב **שפד** לתקוע בחצוצרות במקדש · עם
הקרבת הקרבן · מקרבנות
המועדות · שנאמר וביום שמחתכם
ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם
בחצוצרות על עלותיכם וגו׳ : (וכן גם
הציווי לתקוע בחצוצרות בעתות הצורך
והצרות כשנועק לפני הי"ת שנאמר וכי תבא
מלחמ׳ בארצכם על הצר הצורר אתכם וגו׳)

שלח

יש בה שני עשין ולאו אחד :

קנג | שפה להפריש חלה מכל עיסה וליתנה לכהן שנא' מראשית עריסותכם חלה תתנו לה' תרומה : (ושיעור עיסת חלה הוא עומר שהו' עשירית האיפה שהן מ"ג ביצים וחומש ביצה וכן למעלה ומתנה זו אחת מהכ"ד מתנות שנתן הי"ת למשרתיו הכהני' העוסקים בעבודתו תמיד ·

א חטאת בהמה · ב חטאת העוף :
ג אשם ודאי · ד אשם תלוי ·
ה זבחי שלמי צבור · ו לוג שמן של מלורע ·
ז מותר העומר · ח שתי הלחם ·
ט לחם הפנים · י שירי מנחות ·

אלו הן עשר מתנות שבמקדש היו צריכין לאכלם · ואלו הן ארבעה בירושלם :

א הבכור · ב והבכורים ·
ג המורם מתודה ושלמים ואיל נזיר ·
ד ועורות קדשים · ועוד עשרה בגבולין :

א תרומה · ב תרומת מעשר ·
ג חלה · ד פדיון הבן · ה פדיון חמור ·
ו ראשית הגז · ז הזרוע ולחיים וקיבה ·
ח שדה אחוזה · ט שדה חרמים ·
י גזל הגר :

להטיל

קנד | שפו להטיל ציצית בבגד שיש לו
ארבעה כנפים או יותר שנאמר
ועשו להם ציצית וגו' : (וכא' גדילים תעשה
לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה
בה · למען תזכרו ועשיתם כי הזכרון מביא
לידי מעשה ואין לך דבר מועיל יותר לזכירה
כי אם הדבר שהוא תמיד בין עיניו כמו
הציצית שנרמז בו התר"יג מצות בצירוף
השמנה חוטין שבו והחמשה קשרים
הנעשים בו)

שפז שלא לתור אחר מחשבות רלב
הרעות שהלב מחשב הפך מה
שהתורה מחייבת · ולא אחרי ראות
העין שרואה וחומד תאוות גשמיות
שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי
עיניכם : (כי לבא ועינא תרי סרסורי
דעבירה הם · ועל זה אמרו אחרי לבבכם
זו מינות · שעליו אמר הנביא למען תפוש
את בית ישראל בלבם · שאפילו במחשבה
בלבד נעשה אדם רשע גמור לפני המקום ·
מה שאין כן בשאר מצות · שעם היות
שהמחשבות הרעות בהם · הן אבות
הטומאה · אמנם בניהם אשר יולידו הם
המעשים · ואם ימות האדם טרם יוליד ·
שוב אין זכר ממנו · כן הדבר אם חשב אדם
לעשות

לעשות עבירה · וכנס את יצר מחשבות לבו ולא עשאה · הרי אותה המחשבה היתה כנפל טמון וכנפל לא ראה מאורות מימיו כי לא יצאה לאויר העולם וזה יוכיח כי לא יהיה בגדר אחר אותה המחשבה מאחר שלא באה לידי פועל · רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן יהיה עם לבבך דבר בליעל וגו' · מחשבה זרה בענין האמונה ושאר הפרטים שעליהם נתאר גם האיכות · רחמנא ליצלן מינה ומאבוריה · כי במחשבת הלב ילכד בפח ויפול אל הפח · · וכן כמו כלוה אל אזהרה זו שלא לתור אחר ראיית העינים · כמו שעשה שמשון שאמר לאביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני · וזהו אשר אתם זונים אחריהם · כאילו אמר מתוך ראיית העינים ודאי תבואו לזנות את בנות הארץ · ולהתערב בגוים ח"ו. כמ"ש רז"ל העין רואה והלב חומד וכו' · וזהו ואחרי עיניכם זו זנות · הרי לך ע"ז וג"ע הבאים מכתוב אחד ושני כתובים המביאים לידי ש"ד כאשר הנסיון מוכיח הי"ת ישים בלבינו אהבתו ויראתו על פנינו לבלתי נחטא) :

קרח

יש בה ט' מצות חמשה עשין וארבעה לאוין:

קנה **שפח** שישמרו ד"המקדש הכהנים
מבפנים והלוים מבחוץ שנאמר
ושמרו משמרתך ומשמרת כל
האהל וגו': (וילכו סבינו בשמירה
מסודרת· לכבוד ולתפארת כי ידוע הוא
שגדולת הפלטרין ורוממתו· הם השומרים
המוסדרים עליו· אך לא מחמת פחד
ורעדת אויב כלל כי בזמן שהיינו עושין רצונו
של מקום כאמר ופנית בבקר והלכת לאהלך
מלמד שתהא פרתך רועה באפר ואין חיה
מזיקתה וכו' ועוד כאמר וידעת כי שלום
אהליך ואם כך הובטחנו משומר דלתות
ישראל מה פחד יהיה בדלתות היכלו אלא
שלהיותו כלו אומר כבוד לרי' לכבדו בשומרי'
קבועים ומסודרים איש איש על עבודתו ·
כדי שתיעשה המלאכ' בסדר ובזריזות כדרך
כל המלאכות המוטלות על מספר אנשים
ידועים אונס המוטל על הרבים פעמים
יטילו קלתם על קלתם ע"ד קדרה דבי
שותפי דלא קרירא וכו':

שפט שלא יתעסקו הלוים בעבודות רלו
המיוחדות לכהנים ולא פחות
בעבודת הלוי חבירו· ולא הכהנים
בעסק המיוחד ללוים ולא פחות בעבודת
כהן חבירו שנאמר אך· אל כלי הקדש
ואל

ואל המזבח לא יקרב ולא ימותו
גם הם גם אתם : (וכתיב
בפרש' במדבר איש איש על עבודתו
ואל משאו והכהנים ע"י הלוים
במלקות והלוי' ע"י הכהני' במיתה)

שצ שלא יעבוד הזר שאינו מזרע רלה
אהרן שום עבודה מהארבעה
עבודות המיוחדות לכהנים
שנאמר וזר לא יקרב אליכם :
(זריקה: הקטרה: נסוך המים:
ניסוך היין:)

שצא שלא לבטל שמירת המקדש רלו
הנזכרת שנאמר ושמרתם את
משמרת הקדש: (ולשון שמירה
עומד במקום. לאו כאשר ידעת
במאמרם ז"ל בזבחים דף ק"ו כל
מקום שנאמר השמר פן ואל
אינו אלא לא תעשה)

קנו שצב שיפדה הישראל את הבן הבכור
שנולד לו מהישראלית מן הכהן
שזכהו הי"ת בו שנא' אך פדה
תפדה את בכור האדם וגו' :

שצג שלא לפדות בכור בהמה רלז
טהורה כמו שנצטוינו לפדות
הפטר חמור שנאמר אך בכור
שור

שור או בכור כשב או בכור ע
לא' תפדה :

קנו שצד להיות הלוים שוערים ומשוררי' קבועים במקדש שנא' ועבד הלוי הוא את עבודת אהל מועד :

קנח שצה לתת ללוים חלק אחד מעשרה ממה שתוציא הארץ והוא הנקרא מעשר ראשון שנא' כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה נתתי ללוים וגו' :

קנט שצו שהלוים יפרישו מעשר מן המעשר הניתן להם ויתנו אותו לכהנים וזהו הנקרא תרומת מעשר שנאמר ואל הלוי' תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר וגו' :

חקת

יש בה שלשה מצות עשין :

קס שצז לעשות פרה אדומה כדי שיהיה אפרה מוכן ומזומן למי שיצטרך אליו לטהרת

כטמאות

טומאת מת שנאמר ואת חקת
התורה וגו׳ דבר וגו׳ ויקחו אליך
פרה ארומה וגו׳ והיתה לעדת
בני ישראל וגו׳ :

קסא שצח לדון ולהתנהג בכל דיני טומאת
מת כמו שצותה התורה שנאמ׳
זאת התורה אדם כי ימות באהל
כל הבא אל האהל וכל אשר
באהל יטמא :

קסב שצט להיות מימי הזיית אפר הפרה
מטהרין לטמא ומטמאין לטהור
המזה אותן שנא׳ והזה הטהור על
הטמא וגו׳ ומזה מי הנדה יכבס
בגדיו : (ולשון מי נדה רוצה
לומר מי הזייה מלשון זריקה כמו
וידו אבן בי (ק״ח הרלב״ג מנמנם
בזה :

פנחס

יש בה ששה מצות עשין :

קסג ת לדון בדיני הנחלות כמו שצוותה
התורה שנאמר איש כי ימות ובן
אין לו והעברתם את נחלתו
לבתו וגו׳ :

קסד תא להקריב במקדש לשם כל ישראל
שני

שני תמידין בכל יום אחד בבקר ואת השני בין הערבים שנאמר צו את בני ישרא' ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי וגומר כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עולה תמיד וגו' :

קסה | תב | להקריב קרבן בכל שבת מוסף על תמיד היום שני כבשים שנא' וביום השבת שני כבשים בני שנה וגו' :

קסו | תג | להקריב קרבן בכל ראש חדש מוסף על תמידי היום שנאמר ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לה' פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימם ונסכיהם וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת לה' :

קסז | תד | להקריב קרבן מוסף ביום חמשים להקרבת העומר והוא יום ששי בסיון שנאמר וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' וגו' והקרבתם עולה לריח ניחוח לה' : (וקרבן זה נקרא מוסף עצרת)

קסח | תה | לשמוע קול שופר בראש השנה

שהוא יום ראשון של חדש
תשרי · שנא׳ ובחדש השביעי
באחד לחדש וגו׳ יום תרועה
יהיה לכם :

מטות

יש בה ב׳ מצות עשה א׳ ולאו אחד :

קסט תו לדון בדיני הפרת נדרים כמו
כמו שבא מפורש בדברי קבלת
התורה שנאמר איש כי ידור
נדר לה׳ וגו׳ :

תז שלא לעבור ולשנות מה שנדר רלח
ונתחייב בו האדם מכח דיבורו
אע״פ שהוא בלא שבועה שנא׳
לא יחל דברו : (ואלו הן הנדרים כמו
שיאמר אדם כשיהיה כך פירות העולם
אסורין עלי או כשאעשה כך פירות מדינה
זו אסורין עלי ודומה חייב לקיים כדרו
ולא יעשה הוא דבריו חולין אבל אחרים
מוחלין לו) :

מסעי

יש בה ששה מצות ב׳ עשין וד׳ לאוין :

קע תח לתת ללוים ערים לשבת כי אין
להם חלק ונחלה בארץ שנאמר

צו את בני ישראל ונתנו ללוים מנחלת אחוזתם ערים לשבת:
(ואלו הן ערי מקלט אמנם היו מאן מיוחדות לכך שהיו קולטות בין לדעת בין שלא לדעת ולא היה נותן שכר הבית ושאר הערים שלא היו מיוחדות לא היו קולטות אלא לדעת והיה נותן שכר הבית)

תט שלא להרוג למי שעבר עשרה רלפ מעש' רע בעדים והתראה קודם שיעמוד לדין לפני ב"ד שנאמר ולא יומת הרוצח עד עמדו לפני העדה למשפט: (ואפילו ב"ד הגדול שראו לאחד שהרג או כאף אין בידם להורגו עד שיעמדו לפני ב"ד אחר ויעידו בפניה' והב"ד השני ישפטו הם ועל פיהם יהיה דבר המשפט הן למות הן לחיים ולא זולת כי יהיה כדון העושה זאת כהורג נפש נקי מוך מרודף אחר חבירו להורגו או אחר הנערה המאורסה והוהירוהו ולא רצה להמנע שאז אפי' שלא קבל התראה חייבים להורגו כמבואר במצוה תק"כא ות"ר)

קעא תי להוציא מכה נפש בשגגה מעירו לעיר מקלט שנא' והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו:

תיא שלא יהיה העד טוען ומדבר דברים אחר שהעיד עדותו לא לזכות ולא לחובה שנאמר ועד אחד לא יענה בנפש למות: (אלא יעיד וישתוק · כי לדיינים נוגע שידונו על פי עדותו כפי מה שיראה להם · לזה אמרו כי אין עד נעשה דיין · משום דהוי כנוגע בעדותו · שלא יוזם ויתחייב · והאזהרה זו היא לבד בדיני נפשות אבל בדיני ממונות יש לעד ללמד זכות או חובה · אך לא ימנה מן הדיינים בדבר שצריך עדים מדאורייתא אבל בקיום שטרות וכיוצא שהוא מדבריהם עד נעשה דיין) רמ

תיב שלא ליקח כופר נפש ההורג במזיד כדי לפוטרו מן המיתה ואפילו שיתן כל ממון שבעולם שנאמר ולא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות.) רמא

תיג שלא ליקח כופר מההורג בשוגג כדי לפוטרו מן הגלות שנא' ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו: (והטעם ברור ופשוט בהיכנס שאם תותר הרשעה ליקח כופר נפש או כופר גלות ועתה מרצחים כל העשיר מחבירו יקום עליו ויהרגנו ואח"כ יפטר בנתינת הכופר ואז היה נמצא.. רמב

כמלא העולם בטל בנגד רצון בוראו יתברך
שמו לעולם ועד:

כשראה משה רבינו ע"ה שתם כל הדור אנשי המלחמה
למות מקרב המחנה כאשר נשבע ה'
להם ואחרי הכותו את שני המלכים
האדירים סיחון ועוג שהיו עומדין על
ספר א"י וכי קרבו ימיו למות בשנת
הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים
הואיל משה באראת התורה הזאת לבניהם
אשר קמו תחת אבותיהם ליכנס לארץ
והודיע להם רוב מצות התורה הצריכות
לישראל והזהיר אותו אזהרות מרובות
בעונשים מרובים ויוסיף לפעמים הביאור
בקצת מן המצות ויחדש להם איזה מצות
כגון מצות יבום וחליצה וגרושי האשה
ומשפט העדי זוממין ודומיהן ודוק בדברי
שכתבתי וחידש להם איזה מצות היה
רצוני בזה להודיעך שאותו חידוש היה להם
לדבר חדש אך לא אצל משה דחלילה
לומר שחידש שום דבר מדעתו כי כולם
נאמרו לו מפי הגבורה בסיני ובאהל מועד
בשנה הראשונה ובערבות מואב לא נתחדש
לו אלא דברי הברית ולכן לא קראה
שיאמר בספר הזה וידבר ה' אל משה

לאמר

לאמר · דבר אל בני ישראל · או צו אל בני
ישראל · ואמרת אליהם · כמו שנאמר
בספרים שקדמו · ואל תתמה על האפן ·
שנתאחר משה מלאומרם עד כה · כי תלמד
שיכולים אנו לומר שאמרם מקודם · ולא
נכתבו כי אם פה · לומר לך כי אין מוקדם
ומאוחר בתורה כיאמרם ז"ל · אמנם עוד
יכולים אנו לומר שעשה כן בכונה מכוונת ·
כדי שיראו שיש מדרש · ויש חידוש · ויערב
להם משנה התורה ולא יזלזלו בו · באומרם
אין כל חדש אצלינו · ומה לנו ולקריאתו
ח"ו · והסכים הקב"ה עמו · כי ראה כוונתו
רצויה כרועה נאמן להוכיחם בשעת מיתה
כמו שלמד מיעקב להיות כי היא השעה
הראויה שיכנסו הדברים באזני ההמון ולא
ילכו ויכיתוהו באומרם אינו בא להוכיחנו ·
אלא לקנתר : אמנם אחר שהוא על פרק
הנסיעה · וכבר הראה להם פעולותיו
הטובות · והוריש להם ארצות גוים · אמר
להם תשובו לתוכחתי · הנה אביעה לכם
רוחי · אודיעה דברי אתכם · שאמרו במש"ע
מלמד שהוכיחם ופרש להם התורה
בדקדוקיה · ופירוש טומאה וטהרה · ואיסור
והיתר · ולכך נקרא בשם משנה תורה ·
שנכתב ע"פי הגבורה :

דברים

דברים

יש בה שני לאוין :

תיד שלא להעמיד דיין שאינו הגון רמג
ובקי בחכמת התור' ולכך נאמר
לא תכירו פנים במשפט: (כי אותם שיתמנו דיינים על הצבור צריכין להיות אנשים חכמים יודעים לדון דין אמת ואם אין בהם ידיעת התורה כשאלו מזכים את החייב ומחייבין את הזכאי לא מפני רשע אלא מחסרון ידיעה וגם לא תספיק להם הידיעה לבדה אלא צריך שיקלוה אליהם יראת ה"ת ויהיו בעלי מדות טובות כמ"ש וידועים לשבטיכם ואנשי חיל להציל עשוק מיד עושקו כי זה אי אפש' אם לא שהם תחל' יהיו גבורים על יצרם לכבוש אותו כי אז ודאי יעשה ויציל במינוי שנתמנה בו לפי שאינו מתירא שיאמרו לו מדוע ככה עשית כי הצדיק אינו מתירא כי אם מפני האלהים ולא מאנוש ימות ומבן אדם חציר ינתן כמ"ש דהע"ה מה יעשה בשר לי)

תטו שלא לירא מאיש פן יהרגהו או רמד
שידבר עליו עתק ומכח מוראו
ימנע מלחתוך הדין על אמיתותו שנאמר לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא

הוא : (אלא הדיין יש לו לעשות את הדין כמו שנתברר לו ויהיה מה שיהיה אח"כ · כי אין מעצור להי"ת להושיעו משופטי נפשו והיה ה' עם השופט כתיב)

ואתחנן

יש בה י"ב מצות שמנה עשין וארבעה לאוין :

תי"ן שלא להתאוות שום דבר מחבירו אפילו בלב שנאמר ולא תתאוה בית רעך שדהו וגו' : (ולשון המכלתא כ"ה נאמר כאן לא תחמוד ונאמר להלן לא תתאוה לחייב על התאוה בפני עצמה ועל החמוד בפני עצמו · ועוד אמרו מנין שאם התאוה שסופו לחמוד · שנאמר לא תתאוה ולא תחמוד ומנין שאם חמד שסופו לאנוס ולגזול ת"ל וחמדו שדות וגזלו ופוק חזי מעשה אחאב ונבות · הרי לך מבואר שאם ראה אדם טליתו של חבירו ונתאוה לה עבר על לא תתאוה ואם אחר שנתאוה לה השתדל שימכרנה לו או יחליפנה אפי' בדבר ששוה כפלים מאותו דבר שנתאוה לו עבר גם על לא תחמוד ואם האיש הבעל מחזיק בטליתו ואינו רוצה למוכרו ולהחליפו כמו שאומר

עשין תר"יג

שאומר לו החמדן ויקחהו באונס הנה הוא עובר על לא תגזול והרי לך ההפרש שיש בין לא תתאוה ללא תחמוד ושים עיניך לאזהרות אלו שבנקל האדם נכשל בהם בחושבו כי אין טעם לאיסור וקא חזי שמניעו׳ הדברי׳ לבוא אל שפיכות דמים השם יצילנו)

קעב תיז ליחד שמו ית׳ באמונה שלמה שיהיה לנו שהוא פועל כל המציאות וסיבתו הראשונה והוא אחד ארון הכל · בלי שותף · ונקבל על עצמינו עול מלכות שמים באחדות גמורה · וזהו שנאמר שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד:

(וזהו עיקר האמונה · אחר הידיעה הראשונה שיש אלוה בעולם · צריך להאמין בכל שעה ורגע שהוא ית׳ אחד · ואין שני לו · ומבלעדיו אין אלהים · וכל אחד מישראל חייב ליהרג · ולא לעבור על מצות היחוד · ולקיים מקרא שכתוב כי עליך הורגנו כל היום וגו׳ צריך שיכוין האדם בדעתו ויגמור במחשבתו כשאומר פסוק זה שהוא מוסר עצמו למיתה על יחוד קדושת שמו ית׳ ואם ח"ו המצא ימצא אויב שירצה להכריח אותו להכחיש יחוד האמונה זה שיקבל עליו כל הארב׳ מיתות ואולחתיהן והוא לא יכחיש אמונת זה לא בדיבור ולא במחשבה ולא במעשה.

במעשה שיוכיח ההפך מזה ואז יתגלה האלהים הלוה אל אדוניו כאילו בא לידי גמר ומעשה ויהיה לפניו כקרבן אשה כי מחשבה טובה כזו שיעשנה בהסכמת הלב הוא יתברך שהוא בוחן הלבבות ויודע בו שבמחשבתו ואת היה עושה אילו היה בא לידו הנה שכרו אתו כאילו עשאה בפועל ודבר זה יש לו למין כשמאריך בדלת של אחד כי אחרי היותו אחד ושוא הבורא הוא היוצר השש קצוות שהם הארבעה רוחות ומעלה ומטה ומלכותו בכל מעלה ומבלעדיו אין אלהים לא אחד שמו אח׳ ראוי להעבד ולמסור בעבורו הגוף והנפש והממון וכל דבר הנאהב אצל האדם כמו א״א ע״ה שנאמר לו קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולא נמנע מלעשותו בעבור אהבתו וידיעתו אחדות שמו יתברך וזו היא אהבה ואחדות דרך כלל ואשריו למי שיזכה לידע אחדות שמו בכל פרטיו כאברהם שזו היא מעלה שאין הכל זוכין בה להיות שהיא צריכה תלמוד גדול בנגלה ובנסתר ומפי סופרים בקיאים ומומחים · וסיוע מן השמים ואל תתמה על זה · כי ודאי ידיעה זו איננה ביד כל אדם פרטי שהרי דוד לא היה מצוה לבנו החכם שיוכה עשר קדושו׳ בחכמה שידע את אלהי

אביו

אביו ויעבדהו על הידיעה שכל אחד מההמון הולם בדעתו ליודעה וגם לא על ידיעה כללית זו כאמר אשנבהו כי ידע שמי ונו' ישמע חכם ויוסף לקח ונבון תחבולות יקנה לבבינ פרטות אמיתות יחוד זה אם יוכל לזכות בו ואם לאו די ומספיק לו בדרך כלל זה דלא סגי בלאו הכי שהמנמם בעיקרים אלו כוח לו שלא נברא):

קעג תיח לאהוב את הי"ת באופן שישים האדם את כל לבו ודעתו וכל מגמתו לדעת דרכיו ולאהבה אותו כמ"ש ואהבת את ה' אלהיך: (ומן הפעולות יודעו הכתות כמ"ש ז"ל אהבה ע איני יודע כילד ממה שנאמר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך ונו' הוי אומר שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם ותשיג אמיתותו עד שתניע למעשיו של א"א ע"ה שבעולם הסנתו השליך עצמו לכבשן האש ויקרא שם בשם ה' והודיע אמיתו' זה לכל באי עולם)

קעד תיט ללמוד תורה וללמדה שנאמר ושננתם לבניך: (וידוע הוא שתלמוד תורה כנגד כולם מאחר שהוא המביא לידי מעשה ולא סגי בלאו הכי כי מי שאינו לומד אינו יודע בין האסור למותר

וכיולא

וכיוצא מחקי האלהים ותורתיו וחיוב זה הוא
על כל ישראל בין עשיר בין עני בין בריא בין
בעל יסורין עד יום המות שנאמר ופן יסורו
מלבבך כל ימי חייך ונאמר כי היא חייך
ואורך ימיך ובדבר הזה תאריכו ימים ולמען
תחיה אתה וזרעך חייב אדם ללמוד את התור׳
לבניו ולתלמידיו כמ״ש ולמדתם ועשיתם
ונאמר ולמדתם אותם את בניכם ואמרו ז״ל
ושננתם לבניך בניך אלו תלמידיך כמ״ש ויצאו
בני הנביאים ועוד אמרו שצריך שהלימוד
יהיה שנון ומורגל ומסודר בתוך פיו ויחלק
כל יום ויום לג׳ חלקים שליש בעסק תורה
שבכתב ושליש בעסק ידיעת התור׳ שבעל פה
כגון משנה גמרא שיהיה לו בקיאות בזה ושליש
להבין הדברים שבתורה בשורש ולא יאמר די
לי בלמוד המקרא כי לימוד כזה לא יספיק
לו כי בתורה שבכתב לא נתפרשו הדברים
כהווייתן כי מי יגיד לו שטטפת הם תפלין
ומה פרשות יהיו נכתבים בהן וכעו״ב לכן
צריך הוא גם ללימוד תורה שבע״פ והלימוד
תורה שבע״פ אם לא יהיה עפ״י החקירה
והעיון לחפש אחר שורש הכתוב לא יספיק
לו כי לא ידע על מה אדני התורה שבע״פ
הוטבעו וסוף דבר דע לך כי התורה
שבכתב הוא הגוף והשבע״פ היא הנפש
והחקירה

והחקירה בעיון להבנת הדברים בשורש הם
הבנים אשר פריו יתן בעתו וגו' כל אחד
לפי הרחבת שכלו ובלבד שיכוין לבו לשמים
כי תכלית הגוף והנפש · הוא הפרי היוצא
ממנו · כי לימוד בלי הבנה יתנו לו שכר ·
אבל ידמה לסרים שאינו עושה פירות ·
וממילא משמע כי גוף בלא נפש · ונפש
בלא גוף כל אחד לבדו והיו כלא היו ·
שמענה ואתה דע לך כי לתכלית זה
נתעוררתי לאסף לי ולך מכל המקומות סדר
נכון זה למנין המצות · כדי שנתעסק בו
פחות משעה אחת משעות הפנאי שיש ביום ·
ולתכלית זה חלקתיו לימי השבוע · כמ"ש
בהקדמתי למען תלמוד לעשות ככל הכתוב
בו · תורת ה' תמימה · ויספיק זה לגרסא
בעלמא לתלמידים המתחילין · ולבעלי
בתים היראים · אשר חשקה נפשם בתורה ·
ואזכה בעבורה גם אני להיות מזכה את
היחידים הרבים שיקבעו בביתם לימודם בו
פחות מחצי שעה ביום אחד · שיורגלו בו ·
ובעיני שכל הירא את דבר ה' · ישית
לבו להרגיל עצמו בקריאתם ומספרם למען
תהיה תורת ה' בפינו אמת · וה'
אלהים אמת · ינחנו
בדרך אמת) :

קעה תכ לקרוא קרית שמע ערבית ושחרית· שנאמר ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך: (כי מכח קריאתה שני פעמים ביום· הרי האדם מקבל עליו עול מלכות שמים ביחוד שמו הגדול ביום ובלילה· והיו הדברים האלה לזכרון בין עיניו· ואם ישים אליו לבו בכונה הנצרכת· השכל מחייב שלא במהרה הוא חוטא· כי זכור יזכור מה שהוציא מפיו וכיוון בלבו· כי יש אלוה אחד בעולם· וכי הוא מושל ומשגיח בעליונים ובתחתונים· ואיך ימלאהו לבו לחטוא חלילה· (ודע כי היה מקום למנות הק״ש שביום מצוה א׳ והק״ש שבלילה למצוה אחרת מאחר שאין אינה מעכבת את זו ומנה של זו אינה של זו אמנם דעת הרמ״בם אינו אלא בתפילין):

קעו תכא להניח תפלין של יד שנאמר וקשרתם לאות על ידיך:
(והרמ״בם ז״ל הפך סדר הפסוק להורות לך שהן שתי מצות מאחר שתפלה של יד אינה מעכבת את של ראש וש״ר אינה מעכבת את של יד לשתי מצות יחשבו ולכך הקדים ומנה של יד תחלה):

קעז תכב להניח תפלין של ראש שנאמר
והיו

והיו לטטפת בין עיניך : (ופרשת קדש :
והיה כי יביאך : שמע : והיה אם שמע :
הן הארבעה פרשיות שבתפילין להיות שיש
בהן קבלת עול מלכות שמים ואחדות הש"י
וענין יציאת מצרים שהוא המכריח אמונת
חידוש העולם והשגחתו' בתחתוני' ובאשר
אלו הן יסודות הדת הישראלית נצטווינו
לעשות הישר והטוב להניחן לאות ולזכרון
על לוח לבינו ובין עינינו לחזק אמונתינו •
(אופן סדר הכתיבה • וסדר הכריכה •
ועשיית הבתים בצורתן • וקשירת הרצועות
ומקום הנחתן • היכן הוא על לבבך ובין
עיניך • הכל בחמלת הי"ת אתנו מסורת
בידינו מאבותינו המה רבותינו בעלי הקבלה
האמיתית ומתגבב אלינו האומה הנבחרת
כאשר צוה ה' ביד משה לו וכל החולק
ומנמנם לשנות שום פרט מפרטי קבלתינו
כמו הקראין ימח שמם דבריו כדבריהם
בטלים ומבוטלים מאליהן • ואין טוענין
לאסית) גודל מעלת התפילין ואורך הנחתן
כבר רשמתי לך לעיל במצות שצ"ח עי"ש) :

קעח תכג לקבוע מזוזה במזוזת פתח הבית
שנאמר וכתבתם על מזוזת ביתך
ובשעריך : (ופרשת שמע עם
פרשת והיה אם שמע עד על הארץ הוא

הנכתב בקלף כדי לקבוע אותם במזוזה
לזכרון אמונת הי"ת נבואתו ובלאתו · כנגד
ובכל מאדך שהוא תוך הבית) :

תכד שלא לנסות ולהסתפק בישרין רמז
שיעדו הנביאי' שהוחזקו אצלינו
לנביאי האמת והצדק שנאמר לא תנסו
את ה' אלהיכם : (מליאות הניסיון הוא
שאחר שנתאמת אלינו היות האיש ההוא
תם וישר ירא אלקים וסר מרע הגון
לנביאות ובאו דבריו בעתידות פעמים שלש
מכוון כמ"ש ולא בדרך מקרה אזי אין מן
הצורך להעמים עליו עוד לחייבו שיעשה לנו
נפלאות גדולות כמו שעשו הנביאים
הראשונים ומחוייבים אנו לשמוע למוסריו
ויעודיו שיעיד בנו כדי להדריך אותנו
בדרכי התשובה ושמירת הדת שנמסרה לנו
על יד אדון הנביאים מרע"ה · ולא יחרוך
רמיה לדו הקנאי אשר ירצה לחלוק על
דבריו ולהתיר הרצועה כדי להעליא את חנו
בעיני ההמון במתיקות לשונו שהם ודאי
שונאים את השמועות הרעות והתוכחות
שיעידו להם נביאי האמת · כי לא מן השם
הוא זה שהרי בהכחשת הנביא המתנבא
בשם השם ואמונת הנביא השקר שכל
נבואותיו הן יעודי הטובה · מתרשלים ישראל
מלחזור

ולחזור בתשובה כמו שהכניסין הוכיח.
במעשה חנניה בן עזור שהכחיש נבואת
ירמיה ותא חזי מאי סליק ביה נחרב הבית
ונפלו כמה רבבות מישראל· ואם היו
שומעין לדבר ירמיה וחוזרין בהם כל אותן
היעודין היו מתבטלין ולא מפני כך חזקת
ירמיה היתה מתקלקלת· שזה הוא בכלל
הנביא שמבטיח על רעה שתבוא אפילו על
בא"ה ואנו רואין שלא תבא אין כאן הכחשת
נבואתו ולא אתרע אחזקתו כי הי"ת בטובו
וחסדו עם בריותיו חוזר בו ואפילו בא"ה
נפוק חזי מעשה נינוה· אמנם כשהיתה
הבטחתו לטובה על ישראל ולא נהיתה
הטובה ההיא או ודאי לא ה׳ שלחו דגמירי
אין הקב"ה חוזר מדיבורו הטוב הנאמר
לישראל מפי נביא אפילו שיהיה על תנאי·
ועל הרעה לבד נאמר וינחם ה׳ על הרעה
אשר דבר (ועוד אמרו שבכלל לאו זה·
נכנס שלא לעשות המצות על מנת לקבל
שכר חוץ מהפרשת המעשר שהותר במו
שנאמ׳ הביאו את כל המעשר אל בית האוצר
ובחנוני נא בזאת כי רצה הקב"ה להורות
אהבתו עם משרתיו הכהנים שאותו מעשר
שבעבורם הוא יברך ויתן שכר טוב למביאהם
שעשרו בשביל שיתעשרו ויחזיקו תמיד בידם

כדי שיהיו יכולים לעשו' עבודתם):

קעט **תכה** להרוג ולאבד בכל מקום שיהיו נמצאים משבעה עממים שהיו מחזיקין בא"י קודם שנכבשה והם כנעני וכו' שנאמר החרם תחרים אותם :

תכו שלא לחמול על ע"ז כלל ולא ולא ליפות ולספר בשבח וחן שום דבר ממה שמיוחד להם שנאמר ולא תחנם : רמו

תכז שלא להתחתן בכופרים שנאמר לא תתחתן בם : (וענין חיתון רמח

וזה ר"ל אפילו שנתגיירו · כיון שהן מהשבעה
עממים אסרה תורה · כי בהיותן כופרים
לא שייך חתנות · אמנם שאר עממים אחר
שנתגיירו מותרין לבוא בקהל · ובהיותן
הבועל גויה בפרהסיא · כל מי שיהרגנו
בשעת מעשה כמו שהיה פנחס לזמרי זכה
בו · כי הוא התיר דמו · והתורה התירה
לקנאין שיפגעו בו וע"פי התנאים המפורשי'
באותו מעש'· ואם לא עשה את המעש' הרע
הוא בפרהסיא · הנה עונשו מבואר בדברי
הקבלה שהוא בכרת · כמו שנאמר כי חלל
יהודה קדש ה' אשר אהב · ובעל בת אל
נכר : יכרת ה' לאיש אשר יעשנה · ער
ועונה

וזונה. ועל פי הכלל שאמרתי לך דלא שייך
חתנות אלא אחר שבאו לכלל הדת תבין
באמת כי עונש זה אינו אלא על מי שבועל
אותה דרך זנות ולא בעילה דרך אישות כי
אין אישות בגויה ובלא ימנע הכרת הוא אל
א"ת שהיא בשר אדם כמוך הרי לך בתורה
מפורש שהבועל נדה הוא בכרת ואם תרצה
לשמוע אל דברי חכמים כמו שמוטל עלינו
לחובה הרי הכתובים מוכיחים שאינם אלא
כבשר חמורים וכל שוכב עם בהמה מות
יומת וקאי בארור. המעט בעיניך בן המלך
ה' צבאות להשפיל עצמך להשוות כבודך
עם מי שמנעו ה' מכבוד חלילה לך מעשות
כדבר הזה ולא דפחיתא מינה כי בן יכבד
אב זה יצחק ועבד אדוניו זה אליעזר עבד
אברהם שעם היותו זקן ביתו ונתגייר בת
היתה לו ואולי לא תאבה האשה ללכת
אחרי, היה מזמינה לו ליצחק ואמר לו אבינו
אברהם בני ברוך והוא ארור ואין ארור
מתדבק בברוך אם כן אתה עתה ברוך ה'
השמר פן ואל תשכב עמה בע"הז. להיות
עמה לע"הב כי איסור חמור הוא וכלהו
איתנהו בה וגזרו עליה משום נדה. שפחה.
גויה. זונה. אבל משום אישות לית להו
ופקח עיניך כי לא חס הק"בה על אייהן

וחס:

וחס על כבודך ולפי שנאה מקלה לישראל
על ידם אמרה תורה וכל אשה ידעת איש
למשכב זכר הרגו · כי · הן הנה היו לבני
ישראל בדבר בלעם וגו׳ וכדי שלא יאמרו זו
היא שנתקלקל פלוני על ידה התיר דמה · ואיך
לא תחוס אתה על כבודך שהוא כבוד שמים
ומאחר שישראל נקראו בני מלכים ובנים
אתם לה׳ אלהיכם לא הוצרכה תורה לאוסרו
בפירוש כי הוא דבר שאדם יכול לדון ק״ו
מעצמו אע״פ שלא קבלו מרבו ובעיני כל מי
שיש שכל בקדקדו ראה יראה שהוא אצלינו
כמו דבר פשוט כאילו נתפרש בתורה
כאיסור הבת שלא נכתב · דילפי לה מק״ו
מבת הבת · ולולי שאין עונשין מן הדין
הוצרכו לב״ש · אמנם בזה כבר אמרתי לך
כי עונשו ברור בלא ימנע מן החלוקם ·
ואין לך בו אלא קידושו במה שלא דברה תורה
אלא כנגד יצר הרע · וזולת אותה עת
ועונה שעונשה נגדה כי יהיה לאיש בן
סורר ומורה כדקאי קאי באיסור מוחלט
מכל צדדיו · ותחת סוג ג״ע הוא נכנס
ליהרג ולא לעבור מכ״ש לעשות ברצון ופוק
חזי ספ״ק דקידושין מה שעשה רבי צדוק
בשתבעו ההיא מטרוניתא וכן במי מה שעשה
רב כהנא ואם איסור הגויה אינו תחת סוג
ג״ע

נ"ע למה סכנו את עצמן למיתה א' ליכנס
לתנור ואחר להפיל עצמו מן הגג והלא אין
אדם רשאי לחבל בעצמו אלא ודאי דהוי דבר
שעיקרו מן התורה ולריבוי העונשים שנה
כבוד אלהים הסתר דבר · ולא פורש בתורה
מה יעשה לו · כי נשאר הדבר ברצון האל ·
אם ירצה למחול על כבודו · אם לאו ·
שקרוב הדבר לומר שאופן קלון כזה · שאין
עליו טענת פטור · שאמור יאמר האל הלא
תגמלו זאת טול מה שבחרת ותיסרך רעתך
והרי שלך לפניך · ואחרי היוסף ערל לב ·
שהיה ערל בשר · ואיכי מירך מגבאוסי ·
אשר הוצאתי ממצרים · ששמי העיד עליהם
שלא נתערבו בגוים · ואחת שהיתה פרסמה
הכתוב · ודי לך בהערות אלו בדי שלא
תדרוש שלומם כי אין שלום אמר ה' לרשעים ·
זכור בני מצות אביך ואל תטש תורת אמך
וקשור דבריהם על לבך תמיד ענדם על
גרגרתיך בהתהלכך תנחה אותך בשכבך
תשמור עליך והקיצות היא תשיחך כי נר
מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר ·
לשמרך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה
לשמרך מאשת רע מחלקת לשון נכריה אל
תחמד יופיה בלבבך ואל תקחך בעפעפיה ·
כי רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה

דרכי

דרכי שאול ביתה יורדות אל חדרי מות ועל
כריתך לא דבר שלמה על אשה רעה לבד אלא
על היוצא ממנה ע"ז שהיא שקולה כנג' הכל
ואין לך ע"ז ואשה רעה כגויה זונה המביאך
לידי ע"ז ולא יהיה אלא מכח הבנים שתלד
מזרע הישראלי שבא עליה כי דבר זה ודאי
הוא מעוות שאינו יוכל לתקן ונאף אשה כזו
חסר לב משחית נפשו הוא יעשנה וטעם
לדבר מדוע התירה תורה לקנאים שיפגעו
הבועל ארמית מבלי העמדה לדין · כבר
אמרו כי הכם נודע כי מבעילת הערל
האשה נהנית יותר מביאת המהול ·
וגם שהמהול בועל את הגויה ומרגיש בה
שאינה משתוקקת אליו כאילו היתה ביאתו
ביאת ערל · אוי ילדו תוקפו וכדי לחבב
את עצמו לגויה יפעול בציור מחשבתו באותו
חיבוק מיותר שמראה לה בבעילה · כאלו
הוא ערל והויא ליה מחשבת ע"ז שנאמר
בה למען תפוש את ישראל בלבם ולכן דוקא
בשעת מעשה חייב מיתה כי באותו זמן הוא
שמהרהר · אמנ' אחר שפירש לא גרע משאר
עריות שאין להורגו עד עמדו בדין ואם אין
דין למטה מפורש בתורה יש דין למעלה
ויבא בעל המחשבות ויתפרע ממי שחשב
בדבר בגדיו למחשבת האלהות ולפיכך אין
בידינו

בידינו להורגו כי אין מחשבת זולתינו ודאית
אצלינו· ולא עוד אלא אם פרש זמרי והרגו
פנחס היה נהרג עליו· נהפך זמרי והרגו
לפנחס· אין נהרג עליו שהרי רודף הוא·
כי מאחר שפרש דינו מסור לשמים שהוא
יודע המחשבות ולאיש אשר אלה לו אוי לו
כי נגע וקלון ימצא וחרפתו לא תמחה וגו׳
שהרי על ע"ז וגילוי עריות הנגעים באים
כאשר הניסיון מוכיח בכל אותם שהלכו
בשרירות לבם למלאות תאותם הבהמית·
שנתמלאו בנגעים וחלות וקללות מכת
האדם של נחש שזה הנדבק בגוף הבועלה
והולך אחריה פתאום כשור אל טבח יבא
וכעכס אל מוסר אויל עד יפלח חץ כבת
כמהר צפור אל פח ולא ידע כי בנפשו הוא
ועתה התורה מכרזת על הבנים בכיה
דברים של טעם שישמעו לאמריה אמרי
בינה וישמרו מצותיה ויחיו ימים רבים כימי
השמים על הארץ:

עקב

יש בה ח׳ מצות שתי עשין וו׳ לאוין:

תבח שלא ליהנות מציפוי ותכשיטין שיקששו בהן לע"ז שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם : רמט
ואע"פי

(ואע"פי שהע"ז עצמה אינה אסורה בהנאה לפי שהיתה מדבר שאין בו תפיסת יד כגון ההרים שנאמ' בהן אלהיהם על הרים ולא הרים אלהיהם וכן האילנות והבהמה שלא נאסרו בהנאה עכ"ז הליפוי והתכשיטין שעליהם אסורין בהנאה בכל שהו) :

תכט שלא נדביק ונחבר שום דבר מע"ז ומשמשיה ותקרובת שלה וכל מה שייוחס אליה כדי ליהנות ממנו שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך : רכ

(וכבר בארו שהמגדל בעלי אשרה לוקה שתים א' משום לא תביא תועבה · וא' משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם ששני עניינים הם אחד המכנים דבר ע"ז ברשותו כדי ליהנות בו · וא' הנהנה בו · ואע"פי ששניהם עיקר אחד להם שהיא ההנאה מכל מקום מכיון שיהנה ילקה שתים כמו כהן גדול שבעל אלמנה שלוקה שתים כמ"ש לך במצות רע"ב עי"ש · ותחת סוג לאו זה דרשו ז"ל כל שתיעבתי לך לא תביא אל ביתך כגון ממון של גזל וחמס או רבית שעל כלם נאמר והיית חרם כמוהו · ואין נרכת אל שדי מצויה בממון שאסרה תורה וכענין שאמרו ז"ל שפרוצה של רבית מכלה כמה

אוצרות

אוצרות של ממון שבא זה ואבד את
זה כמש"ל במצות שמ"ג עי"ש) :

תל לברך ברכת המזון אחר אכילת הלחם כדי שביעה שנא' ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך וגו' : (ושם לחם · הוא הפת שנעשה מחטה ושעורה · שבכלל החטה היא הכוסמת · ובכלל השעורה הוא השבולת שועל · ושיפון · ושיעור שביעה זו · האמת שאין לה שיעור שוה בכל אדם · כי הצדיק אוכל לשבוע נפשו · דהיינו כדי מחייתו · ומתרצה באכילה מועטת · ובטן רשעים לא תמלא · אמנם באשר כל ישראל קדושים וצדיקים הם · דקדקו על עצמם עד כזית · ועד כביצה · והם שיערו שמדאורייתא באכילת כביצה לבד · מיתבא דעתיה דאיניש · וכשאכלו שיעור כביצה · נתחייבו לברך ברכת המזון · אפילו שנסתפקו בברכתו · אמנם בפחות מכביצה מברכין ודאי בתחלה ובסוף · אך כשנסתפקו אם ברכו ברכת המזון או לא ברכו אינן רוצים להכשל בברכה לבטלה שעונשה חמור לפי שהיא תחת סוד לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא לכך אמרו שספק ברכות כאלו אזלינן בהו להקל · שלא לברכם · מאחר שהעיקר קפ

חסר · שלא אכל כדי שביעת מזון · עיקר ברכת הזן משה תקן אותה לישראל וכן יהושע תקן ברכת הארץ · ושלמה תקן בונה ירושלים ונוסחם הוא כנוסח כל הברכות שתיקן אותם עזרא ובית דינו הנקראים אנשי כנסת הגדולה שאין לנו רשות להוסיף ולגרוע בנוסח שלהם וכל המשנה ידו על התחתונה ואינו אלא טועה · ברכת המוציא ושאר הברכות הקודמות לאכילת איזה דבר כבר ידעת כי הן דבר שהשכל מחייבן לפי שהוא כנטילת הרשות מבעל הבית הוא אדון כל הארץ ואין רשות לאדם ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה ולכך לא הוצרכה התורה לצוות לנו על זה דאתיא מק"ו אם כשהוא שבע חייב לברך כ"ש כשהוא רעב ולכן על דבר שיש בו הנאה לגוף תקנו ברכה הראויה לו מלפניה ומלאחריה כאדם המחזיק טובה לחבירו שאכל משלו ולכן הזהר במילי דברכות כי בהם תזכה להמשיך עליך ברכת אל שדי אשר כל ישעו וחפצו הוא להריק לך ברכה עד בלי די ואם ח"ו אין אתה נותן לו מקום באמצעות התעררות הברכות בעבור יברכך ה' כמלאת ח"ו מבעל רצונו הטוב שהו' להטיב עם בריותיו וכמלאת חלילה מביא עליך קללה ולא ברכה מה שאין כן

כן אם תברכהו ותעשה רצונו גם ברוך תהיה
כי זו היא ברכתו · וזהו הנחת רוח שיש
בידך לעשות לו · למלאות רצונו · שיברכך
ושישפיע לך כרצונו הטוב · שכבר ידעת
כי הוא ית' הכל צריכין לו · והוא אינו צריך
לכל · כי הוא מקור הברכות · ומבורך על
כל ברכה ותהלה בשכ"מלו (וברכה ראשונה
של תורה לדעת הרי"ף הרמב"ם והרא"ש
והטור וסיעתם ז"ל היא מדרבנן · אמנם
הרמב"ן ומתוך דברי הרשב"א ובעל החינוך
ומהר"י די ליאון ז"ל נראה שהיא של תורה ·
וברכה אחרונה ש"ת לכ"ע היא מדרבנן) :

קפא **תלא** לאהוב את הגרים שנא' ואהבתם
את הגר וגו' : (ועם היות שאחר
שנתגייר נכנס תחת סוג העשה הכללי של
ואהבת לרעך כמוך אמנם בעבור שנכנס
בתורתינו בגלותינו הוסיף לו הי"ת אהבה על
אהבתו באותו לשון שצונו על אהבת אלהותו
וכפל לנו אזהרתו בעשה ולא תעשה על
אהבתו · ואונאתו · ובפרט כי גם עלינו עבר
הגרות כמ"ש כי גרים הייתם וכמו שאמ'
רחמנא עלן ראוי שנחוס גם עליהם) :

קפב **תלב** ליראה תמיד מהאל יתברך
ולהתפחד ממנו שהוא משגיח
ומעניש לעוברים על רצונו שנא'

את ה' אלהיך תירא : (ודבר ידוע הוא כי השמירה הגדולה מן החטא הוא להאמין בעונשים אשר יעידו לנו הכתובים כי אז לא במהרה הוא חוטא שהחטא אינו בא אלא מחמת שהאדם הולך בשרירות לבו ודן את כל הדברים כמאורעים דרך מקרה וטבע אמנם אנו בני ישראל אין לנו להאמין אלא שהכל מסובב מאת ה' מן השמים ולירא ממנו במ"ש בעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו · ואשרי איש ירא את ה' כי אז ודאי במצותיו חפץ מאד ואם אינו ירא את אלהים הוא פורק עול התורה והמצות · ולפיכך אמרו את ה' א"א לרבות ת"ח ויראה זו היא מוכרחת בכל עת ורגע) :

קפג תלג להתפלל בכל יום שנאמר ואותו תעבוד : (וזה נפי' מה שנאמר ולעבדו בכל לבבכם איזו היא עבודה שהיא בלב · זו תפלה · ובמשנתו של ר"א בנו של ר"י הגלילי מנין לעיקר תפלה מצוה · מהכא את ה' אלהיך תירא · ואותו תעבוד · ועם היות כי משמעות הפסוק הוא על עבודת השי"ת שנצטווינו לעבדו בכל לבבינו בלמוד התורה ובעשיית מצותיו עכ"ז האמת יורה דרכו כי פרטות המצוה היא חיוב התפלה בכל יום כי על תפלת יום אחד בשנה

או לעתות בצרה אין זו עבודה · כי
ודאי מי שהוא בצער ובצרה יצעק ויתפלל
לאלהים העונה אותו בעת צרתו והעיקר
אצלינו הוא מש"ה היערוך שועך לא בצר
ולעולם יקדים אדם תפלה לצרה וזו היא
בכל יום כי לא ידע אם למחר תבוא · וכמו
שקרבני התמידים היו בכל יום תמיד ערב
ובקר וצהרים כך תיקנו לנו להתפלל באותן
הזמנים עצמן תפלה · מנחה · ערבית ·
ועשאום ישראל שלשתן קבע ונתחייבו בהן
וגזרו זמנם כמו הקרבנות ולא יעבור
תפלת שחרית מהנץ החמה עד סוף שעה
רביעי' ותפלת מנחה משש שעות ומחצה עד
הערב ותפלת ערבית כל הלילה עד שיעלה
עמוד השחר ואנשי כנסת הגדולה סדרו ·
נוסח התפלות בלשון זה כסדר שהן סדורות
היום בפי כל ישראל ואפילו בפי התינוקות
הן שגורות · ודבר שהשכל מחייב שלא יקדים
אדם שום דבר מעסקיו או עסקי בשר
ודם לעסקי עבודת שמים · אלא יקום
בזריזות כנרץ לעבודת אדון כל הארץ אשר
אנו עובדים אותו במה שאנו שואלים ממנו
ומאתו שיענה אותנו בעת צרה וישמע
תפלתינו לתת לנו כל צרכינו אם כן
אחר שסוף כל סוף עסקי שמים הם דברים

שאנו צריכים להם להצלחתינו ולטובתינו מי הוא זה ואיזה הוא שיניח את הודאי וילך אל הספק כי מהאדון אשר אנו מבקשים עינינו פתוחות אל תחנת עבדיו לשמוע אליהם בכל קראם אליו ולא ימנע טוב להולכים בתמים ומשכימים לפתחו והוא נתן ונותן ויתן בעין יפה לכל איש ואיש די צורך פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסורה׃ כאשר עם לבבו שלם בפרישת כפיו אל התפלה והתחנה׃ כי יש רבים שיתפללו אמנם ותהי יראתם אותו ית׳ מצות אנשים מלומדה ולטעם זה לפעמים יעשו׃ ולפעמים לא יעשו׃ ואפילו באותו פעם שיעשו יהיו מאותם שנאמר עליהם בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני ובעבודת הבורא העיקר הוא כוונת הלב למי שהלב רואה כמ״ש קרוב ה׳ לכל קוראיו לאי״בא ומאחר שכן אל תתמה על החפץ שאנו צועקים ואין אנו נענים כפי הנשאל ומבוקש כי אנחנו ג״כ אין עבודתינו כפי הנדרש מאת הדורש את שלום עמו ומגד רחמיו דוקא הוא מה שעונה אותנו בעת צרתינו ומספיק לנו קצת מצרכינו כי תנאי כל העבודה רבו כמו רבו ובפרט מן הפרט עבודת התפלה כדי שלא תחזור ריקם צריכ׳ תנאים מרובים שיתפללו אלא דרך ארגם

ביחוד

ביחוד הנצרך שעליו נאמר בטחון יקראני
ואענהו וגו׳ ומי יאמר זכיתי לבני לדעת את
ה׳ הוא האלהים בידיעה הפרטית הנצרכת
לעבוד עבודתו ושמירת דתו בתוך ביתו
המקו׳ אשר אמר ה׳ לשכון בערפל והוא להם
למקדש מעט בארצות אשר באו שם אלו בתי
כנסיות ובתי מדרשות כי שם שם נטע
אהלי אפדנו ומשם שכינתו בעבור אהבתו
לקהל עדתו כי להיותם מרובים אין תפלתם
נמאסת כמ״ש הן אל כביר לא ימאס וכתיב
פדה בשלום נפשי מקרוב לי כי ברבים היו
עמדי ובפרט שעתה בעונותינו בגלותינו וה
לא נשאר לנו לפני ה׳ בלתי אם גויותינו
ונשלמ׳ פרים שפתינו ואין נחת לפני המקום
כאותה שעה שישראל מתכנסים ובאים
לפניו מודים במצותיו ומהללים ומיחדים
את שם כבוד מלכותו שיתברך בפה כל חי
תמיד וברוב עם הדרת מלך כי כבר ידעת
משל המרגלית שאינו דומה מרובים
שעושים את המצוה למעטים שעושים
אותה ולעולם ההתחברות אל המרובים
בדבר העבודה ושאר המצות מסוגל מאלית
והאי יתן אל לבו ואם לא ע׳פי ההכרח
הגדול אל יבטל עצמו מלהתפלל עם הצבור
ואפילו על צד ההכרח לפחות יתפלל בשעה
שהצבור

שהצבור מתפללין · ואם יזכה להתפלל
בדמעה אשריו כי מובטח לו שתפלתו תתקבל
ברצון יען כך מקובל אצלינו כי כל השערים
ננעלו ושערי דמעה לא ננעלו וסימניך
והנה נער בוכה ותחמול עליו וגו׳ :

אחר הדברים האלה הנאמרים
באמת שמעתי דבת רבים ויהי
העם כמתאוננים עלי היו כל תלונותם ·
אשר המה מליכים · ויביטו אחרי משה גם
בני אדם גם בני איש · יראי ה׳ וחושבי
שמו · חבל נחלתו ועמו · עלי יתלחשו
לאמר מדוע ככה עשית · להיות נאה דורש
ומורה לאחרים להתפלל ברבים · ואתה
לא כן נאה מקיים להתפלל תדיר עם הצבור
ונמצאת מכשילן לעתיד לבוא גם בניהם
עליך יסמוכו · דקהל רב שלא להתפלל · ונמצ׳
שם שמים מתחלל · לכן אז אמרתי זו היא עת
לעשות לה׳ · ויכתב סרחוני · דכגון האי
מכסה פניו לא יצליח · ועתה באתי
במגלת ספר אכתוב עלי ובאלפי ישראל
אודיע נאמנה כי לא אוכל להתעלם שנפשי
יודעת מאד שהמכשלה הזאת יוצאה מתחתי
ולא כחוטא בהעלם חסרון ידיעתי כי ידעתי
גם ידעתי אוי לו אז יתהלל · רק קנאת ה׳
צבאות תעשה זאת לי בחושבי כי קלקלתי

שקנתי

תקנתי וענוה בי צדקתי · כי הוא היודע
ועד אהבתי מעון ביתו · ומקום משכן
כבודו · ותפלתי זכה וקולי אל ה' אקרא ·
תמות נפשי מות ישרים העומדים בבית ה'
בלילות משכימים ומעריבים בבתי כנסיות
ובתי מדרשות · ואנחותי וסיגופי על הדבר
הרע הזה · אשר אני עושה · ממנו יתברך לא
נסתרו · ועל כי אין לאל ידי לתקנם ·
דצריכא לי מלתא ולא יכילנא · לבי חלל
בקרבי · עת אזכור מאמרם ז"ל על פ' למי
אוי למי אבוי · ובאלה רבות · אשר שם
שמות · זו רעה חולה · היא העולה · על
מורשי לבבי · כי לא די לי צרתי בתוכי · כי אם
לשאת עלי את משא העם המתגללים בי ·
וחולין קלא באילן שהוא אזוב ארץ ולכן כדי
לצאת קצת ידי חובתי לא אחי תלין
משובתי · כי האמת והצדק אהבתי ובזאת
יתהלל המתהלל · החכם יהיה השכל וידוע
לתקן את אשר עותו וידכה ישוח ויתפקק
בהכרתי כמוני היום שנשפקים נשות
וברכים כושלות וגורעות אמרתי אודה עלי
פשעי אל ה' ומכל הכתוב בפרשת האגרת
הזאת · תשמענה הגבעות · שיודע אני
בעצמי כי אין בי לא תורה ולא מצות · ואיני
ראוי שיסמוך שום אדם דעתו עלי להקל
אפילו

אפילו בקלות כל שכן בחמורות · כמו שהיא
מצוה זו להתפלל במקהלות · רבבות עמך
בית ישראל שכן חובת כל היוצרי' לפניך · ולכן
יאו"א בושתי ונכלמתי מהרים פני אליך ·
על כל מה שחטאתי ועויתי ופשעתי · ומבית
קדשיך חללתי · והרע בעיניך מאת וכזאת
עשיתי · וממך לא כסיתי · כי כבן סורר
ומורה הייתי · והן בעון חוללתי · וחטאי לא
ירחיון בהם שכני אז ברחו ורחקו מעלי ובדד
ישבתי · אין בלשוני מלה · לספר את כל
התלאה · הן ה' ידעת כלה · ועם היות כי
לך דומיה תהלה · ממך נאוה כל שאלה · כי
אתה ה' טוב וסלח ורב חסד לכל קראיך
תשמע השמים וסלחת ועשית ונתת לאיש
ככל דרכיו אשר תדע לבבו ואתה לבדך
ידעת את לבב כל בני האדם · גם אני
כאחד מהם כמוני כמוהם · רצונינו לעשות
רצונך כרצונך · ואין כונתינו להכעיסך
חלילה רק כי אין אדם אשר לא יחטא ואשם
מכח הצר הצורר הוא היצר הרע העובר
ומתעבר אשר בכל יום הולך ומתגבר ·
וכאיש גבורתו תחבולותיו וערמימותו
ולהפילו אל תוך פח מצודתו · הולך ומתככר
וההמון כאשר לא ידעו כי אם דבר · מגלים
השטן במעשיו וטרף ואין מציל · כי דוב אורב
הוא

הוא לי · אחרי במסתרים · וכאשר ידעתי
והאמנתי כי אין זולתך גואל · לכן ממך
אני שואל · כי מי אל כמוך נושא עון ועובר
על פשע ועל משמרתי אעמודה ומאימת
דיניך אנוסה אל חמלתך · ומפחדך ארוצה
אל חסדיך ומזעמיך אברח אל היכל קדשך
ואפיל תחנתי לפניך ולא אעזבך עד אשר
תאמ׳ סלחתי כדבריך · אנא ה׳ רצה להצילני
תנתן לי נפשי בשאלתי וסלחת לעוני כי רב
הוא · ורוחי בבקשתי אנא שא נא לפשע אני
עבדך מב״מ אמתך · וחטאתי כי רעה
גמלתיך · ורצה והצלני ה׳ אלהי ואלהי אבותי
ולמענך עשה ולא למעני הצילה מחרב נפשי
מיד כלב יחידתי הושיעני מפי אריה והרב
כבסני מעוני ומחטאתי טהרני וברחמיך
הרבים כוף רוע יצרי הרע להשתעבד אליך
ולשוב בתשובה שלמה לפניך ויחד לבבי
לאהבה וליראה את שמך ואני ברוב חסדיך
אבוא ביתיך · אלמדה פושעים דרכיך
וחטאים ישובו אליך ונחני במעגלי צדק
למען שמך הצילני מדמים אלהים אלהי
תשועתי תרנן לשוני צדקתך ה׳ שפתי
תפתח ופי *יגיד תהלתך ויערב עליו שיחי
אנכי **אשמח** בה׳ אגילה באלהי ישעי
ישמעני אלהי:

להתחבר

תלד להתחבר ולהתיחד ולהתמיד עם חכמי התורה האמיתיים שנאמר ובו תדבק: (כי הם קיום הדת ויסוד חזק לתשועת הנפשות וכמו שהמלכי' ובניהם לעולם מחזיקים הרופא מומחה בחברתם כדי שיודיע להם מה לאכול ומה המאכלים הטובים לבריאות ולהתרחק מזולתם ויראו בחכמת הרגשת הדפק גדר בריאותם כיצד הוא · וכל אשר יאמר להם יאמינוהו ויעשו התרופה ההיא או ההרחקה שיאמר בנתינת טעם לדבריו · ולפעמים מבלי שיודיע להם טעם הדבר · לפעמים מכח שלא מצא הטעם בספרי הרפואות · ולפעמים מכח שאינו רוצה לומר להם טעם ולפי הזמן המעותד לפניו יתנהג : והם עם תוקף מלכותם לא יכריחו לרופא על נתינת הטעם · ולא ימאנו מלעשות הדבר ההוא · אלא ישמרו לעשות ככל אשר יאמר · כך ישראל בני מלכים צריכין להדבק תמיד עם רופאי הנפש שהם החכמים האמיתיים כדי שהם ילמדו אותנו אופני העבודה ותלותיה ויודיעו לנו האמונות שקבלו בה ונאמין אותו האמונות היוצא מפיהם ומפי כתבם ומתוך כך נכיר את מי שאמר והיה העולם שלא לחנם אמרו ז"ל

והוי

והוי מתאבק בעפר רגליהם ועל טוב יזכר
שמם של אחינו אנשי פולין וטורקיא ה"י
שמקיימים החיוב שנכלל בזה המאמר
להתחתן בניהם ובנותיהם עם ת"ח ומהנים
אותן מנכסיהם שע"י כך מקיימים מצוה זו
שהוכפלה ולדבקה בו כי מנח קורבה זו
קובעים בלבם אהבת הי"ת ולומדים סדר
העבודה ומחלקים ביניהם לע"הב חלק
כחלק שחלק משה רבינו ע"ה בקדימת זבולון
ליששכר לפי שזבולון לחוף ימים יושב ויוצא
לפרקמטיא בספינות ומשתכר ונותן לתוך
פיו של יששכר היושב ועוסק בתורה נמצא
שתורתו של יששכר ע"י זבולון היתה •
ואשריהם ליחידי סגולה שבישראל שמקיימים
מצוה זו בכללותיה ופרטותיה ובפרט בדורות
הללו כי התורה בעונותינו אזלא ומתדלדלה
[מחסרון מי שיחזיק ביד לומדיה באופנים
שנותה תורה] כי הנה שכרם אתם גדול
ומפורסם כמ"ש עץ חיים למחזיקים בה
ונמירי גדול המעשה יותר מן העושה וברוך
אומר ועושה יהיה לנו למחסה) :

קפה תלה להשבע בשמו יתברך בעת
הצורך לקיים דבר מהדברים
או להכחישו שנאמר ובשמו
תשבע : (כי בהיותו נשבע במי שאמר

והיה העולם על קיום הדבר ההכרחי ונערך
יוצרו בחלקו ורוממותו וכבודו כי לא יחליף
את דברו מכח השבועה בשמו ית'· ולכן
אין להשבע בשום דבר מכל הנבראים
והשבועה שהאדם נשבע בחיי אביו ואמו
ובניו· אינו אלא כאילו נשבע בחיי הש"ית
אשר בראם ולא זולת כי ח"ו אז היה האדם
נכנס בגדר כל המשתף שם שמים לדבר
אחר שנעקר מן העולם ולכן יש להזהר
הרבה שלא להשבע כל עיקר כי שומר
פיו ולשונו שומר מצרות נפשו ובפרט בשבועת
שקר שאמורה מרוצח וגונב ונואף כי הרי
אלו לא יעשו את רשעם בכל עת שירצו
ואם יעשו יעשו בשביל ההנאה וסוף כל סוף
ימנעו מלעשותו· אמנם ההרגל בשבועות
כאשר שפתינו אתנו יכול אדם לישבע על כל
דבור ודבור כמה מאות של שבועות בלי
הנאה כלל אלא מכח. כי הורגל וההרגל
נעשה לו טבע והוא טבע רע וכלתו אותו
ואת עציו ואת אבניו כמ"ש בינאי המלך
שהיו לו אלפים עיירות וכלן נחרבו על
שבועת אמת לפי שנאמר כי לא ינקה· ומה
יעשה לנשבע לשקר· ובדבר אחד דוקא מותר
להשבע דהיינו לקיים את המצות כמ"ש
נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך ועם

היום שמושבע ועומד הוא מהר סיני עכ"ז כשילכו אוכלו ומעכב על ידו או מפתהו כמעשה בזו שנשבע לילך שלא להזדוג עם רות באותה הלילה כי אם הבוקר אור באורה של תורה אזי מצוה שיתקשר ויתחייב בשבועה חדשה שלא לעבור על רצון קונו הואיל ולה"ר מתגברה בו· ודע כי הרא"בד והרמ"בן ז"ל והר"אש משיגין על מצוה זו שאינה חובה אלא רשות לפי דעתם ונראתה אמנם המצילים בעד הרמ"בם ז"ל יצאו כמנהגם לישע סברתו דהכי מסתברא:

ליום הששי

ראה

יש בה כ"ה מצות שבעה עשר עשין
ול"ח לאוין:

קפו **תלו** לאבד הע"ז ומשמשיה ובתיהם ולא מניח רושם מהן שנאמר אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים:

תלז שלא למחוק שום שם משמות רנא
הקדש ולא שום דבר שיש בו קדושה ולא לנתוץ שום בירת

עבודת האל שנאמר לא תעשון
כן לה' אלהיכם :

קפו תלח להביא כל קרבנות חובה או
נדבה המוטלין על האדם ברגל
הראשון שיפגע מהשלש רגלים
באופן שלא יעברו השלש רגלים
אם לא שכבר הקריב כל
קרבנותיו שנאמר ובאת שמה ·
והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם
וגומר :

תלט שלא להעלות דבר מן הקרבנות רכג
חוץ לעזרה שנא' השמר לך פן
תעלה עלתיך בכל מקום אשר
תראה : (וזה יקרא מעלה בחוץ
ושבמצות קפ"ו יקרא שוחט בחוץ)

קפח תמ להקריב כל הקרבנות בבית
הבחירה שנאמר כי אם במקום
אשר יבחר ה' באחד שבטיך
שם תעלה עלותיך : (ושם
תעשה· כל אשר אנכי מצוך)

קפט תמא לפדות קדשים שנפל בהם מום
ובאותו פדיון לוקחין בהמה
אחרת לקרבן ואותו קדש שנפל בו המום
יוצא לחולין ויהיה מותר לשחוט ולאכול
אותו · שנאמר רק בכל אות נפשך

תזבח

תוכח ואכלת בשריגו׳ : (ואיכו מדבר אלא בפסולי המוקדשים שיפדו)

תמב שלא לאכול מעשר שני של דגן רנג
חוץ לירושלם שנאמר לא תוכל לאכול מעשר דגנך : (אלא א"כ נפדה)

תמג שלא לאכול מעשר שני של רנד
תירוש חוץ לירושלם שנא׳ לא תוכל למ"ר] ותירושך : (אא"כ נפדה)

תמד שלא לאכול מעשר שני של רנה
יצהר חוץ לירושלם שנאמר לא תלמ"רה] ויצהרך : (ודע כי אין לאוין אלו שמקרא זה נקראים לאו שבכללות שהרי בפי׳ אמרו בכריתות ד"ד ומכות די"ח שקרא יתירא כתיב ולמה לי לאהדר לפרושינהו לכלהו ש"מ ליחודי לאו לכל אחד ואחד הוא דאתא)

תמה שלא לאכול בכור תמים חוץ רנו
לירושלם שנא׳ ובכורות בקרך וצאנך : (ולאו זה כולל שני ענינים אזהרה לזר שלא יאכל בכור תמים ואזהרה לכהן שלא יאכלנו חוץ לירושלם ושניהם דינם כחלה בבכור תמים)

תמו שלא לאכול חטאת ואשם חוץ רנו
לעזרה שנא' [לא תוכל לאכול
בשעריך] בקרך וצאנך : (וזה כפי'
המקובל בקרך וצאנך לא בא הכתוב אלא
לאכול חטאת ואשם חוץ לקלעים שהוא עובר
בלא תעשה וכן האוכל קדשים קלים חוץ
לחומות כי אכילת כל דבר חוץ למקום
אכילתו לא תוכל קריאה ביה)

תמז שלא לאכול מבשר העולה שנא' רנח
[לא תוכל לאכול בשעריך]
וכל נדריך אשר תדור : (וזה
בפ"ה ונדריך זה עולה)

תמח שלא לאכול קדשים קלים קודם רנט
זריקת דמים שנא' [לא תוכל
לאכול בשעריך] ונדבותיך :
(וזה בפ"ה לא בא הכתוב אלא לאוכל תודה
ושלמים לפני זריקת דמים)

תמט שלא יאכל כהן בכורים בחוץ רס
שנאמר [לא תוכל לאכול
בשעריך] ותרומת ידך : (ואלו הן
הבכורים כמו שבא בפ"ה שהרי לא הביא
בפסוק זה דבר שהוא טעון הבאת מקום שלא
זכרו בבירור ואמר עוד ותרומת ידך הייכו
בכורים בלי ספק שמודיע לך שטעונין
הבאת מקום כי התרומה ידוע הוא שאין
צריך

צריך הבאת מקום ואיך יזהיר שלא לאוכלה בשעריך)

תנ | שלא לעזוב הלוים ונתעלם מלתת להם חקם שהם המעשרות ובפרט במועדות ה׳ כדי לשמחם שנאמר השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימיך על ארמתך : | רסא

קצ | תנא | לשחוט בהמה חיה ועוף כשנר"צ׳ לאוכלם ולא הותר לנו אכילתם כי אם בשחיטה הראויה שנאמר

חבחת מבקרך ומצאנך : (ומה מוקדשין בשחיטה אף חולין בשחיטה · כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה כמו שמקובל אצלינו הל"מ · והיקש לימוד הדברים בהצטרכות החיה והעוף שחיטה וכיוצא הכל בא בדקדוק אמיתי מרז"ל ומכאן רמז לתורה שבע"פ שהרי לא מצינו בתורה שבכתב שצוה הי"ת למשה על השחיט׳ אלא כאשר צויתיך בע"פ שהשחיטה תהיה בצואר בושט ובקנה ובסכין בדוק · ובה"ג לא מנה מצות שחיטה לפי שסובר שאם ישב אדם כל ימיו ולא שחט לא הפסיד כלום וגם אם שחט לא הרויח כלום לנפשו : ובדעתו

דעת הר"אב"ד ז"ל שמשיב עליו במצות קמ"ו
וק"ק שגם מצות גירושין וחליצה למה ימנה
אותה · והרי בשחיטה יש לפעמים מצוה
לסעודת מצוה ושבתות וי"ט)

תנב שלא לאכול אבר מן החי שנא' רסב
לא תאכל הנפש עם הבשר :
(זה אבר שנחתך מבעל חי בעודנו חי
כשהיה בו בשר כל שהו והוא כשיעור כזית
לוקה וכן נמי אם אכל כזית בשר אף שלא
יהיה אבר לוקה שנא' ובשר בשדה טרפה
דהיינו איסור הבשר לבד וככפלה האזהרה
בפ"כ אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו)

קצא **תנג** להביא כל מה שנתחייבו בח"ל
מחטאת ועולה ואשם ושלמים
אל בית הבחירה שנאמר רק קדשיך
אשר יהיו לך · ונדריך · תשא ובאת
אל המקום אשר יבחר ה' : (וכן בא
בפי' קדשיך אינו מדבר אלא בקדשי ח"ל
תשא ובאת מלמד שחייב בטפול הבאתו עד
שיביאנו לב"ה)

תנד שלא להוסיף בתורה שבכתב רסב
ולא בתורה שבעל פה שום דבר
שנאמר לא תוסף עליו : (והוספה זה
כ"ל לומר ע"ד שאיסורו מדרבנן שהוא אסור
מן אורייתא · וכן נמי ליטול לולב שמנה
ימים

ימים או שני לולבין בשבעת הימים או להניח
שני זוגות של תפלין מסברה אחת שהם
דברים שלא נצטווינו בהם והרי זה התוספת
גרעון וכן נמי מה לו לשקר ולהורות על
איסור שאסרו לנו חכמים שהתורה אסרתו
כנגד קבלתינו אם יאמר שעושה כן כדי שלא
יקלו בו מה זו קולא וכי מפני שחכמים
אסרוהו יקלו בו והלא התורה בפירוש צוה
לא תסור מן הדבר ואוי לו למי שמיקל בדבר
מדברי סופרים שהוא יקל גם כן בשתים מן
התורה וכל המוסיף אינו אלא גורע בכבוד
התורה התמימה · ושלמה הע"ה אמר אל
תוסף על דבריו · פן יוכיח בך ונכזבת)

תנה שלא לגרוע דבר ממה שהתורה רסד
שלמה חייבה אותנו בין בכתב
בין בעל פה שנאמר ולא תגרע ממנו :
(שאם התוספות אסור מכ"ש הגרעון-כי
גרוע הוא ומשחית נפשו הוא יגרע דבר אחד
מדברי התורה והקבלה)

תנו שלא לשמוע למתנבא בשם רסה
ע"ז ולא נאמין לו ולא נשאל
ממנו אות ומופת שנאמר לא תשמע אל
דברי הנביא ההוא : (אלא תכף ומיד
יתרו בו שיכלה גבואתו ויגל מדעתו ודמיונו
הרע ואם לא שיחנק ואוי אם לא תדל
מעשות

מעשות הדבר שהותרה בו אפילו
שהוא נתן אות ומופת ובא האות
והמופת לא נשגיח אליו ואל
טענותיו ויומת בחנק)

תנז שלא להקל נטירת המסית שנא' רסו
לא תאבה לו : (למסית · מסית
הוא ליחיד · שאומר לו ללכת לעע"ז
ומשבחה בפניו · ומדיח הוא לרבים · וצריך
להעדר מן העולם כי יצא מכלל אהבת
הרעים שצותה תורה ואהבת לרעך כמוך
ואין אחד מאלו רעך כי אם מבקש רעתך
והבא להורגך אסור לו הנטירה והשכם
להורגו בב"ד ומצוה שידך תהיה בו בראשונה
ואע"פ שלא נעשה המעשה בדיבור לבד
מתחייב והחמירה בו תורה לומר שאם
הסית לבנים הן הן עדיו ושמכמינים לו את
העדים ושאינו צריך התראה כל התכלית
הוא להרחיק את האדם אפילו ממחשבת
ע"ז · ומיתתו בסקילה)

תנח שלא להטות אזן לדברי המסית רסז
ולשנוא אותו מאד שנאמר ולא
תשמע אליו : (ובא בפי' מכלל
שנאמר עזוב תעזוב עמו יכול
תעזוב לזה ת"ל ולא ת"א)

תנט שלא יציל המוסת למסית רסח
כשיראהו

בשיראהו בסכנת מות שנאמר
ולא תחוס עינך עליו : (ולפי
שנאמר לא תעמוד על דם רעך
יכול אי אתה עומד על דמו של זה
ת"ל לא ת"ע)

תס שלא ילמד המוסת זכות על רסט
המסית ואפילו ידע לו זכות לא
יטעון עליו שנאמר לא תחמול :
(וה"פי לא תלמד עליו זכות)

תסא שלא ימנע המסית וישתוק רע
מללמד חובה שידע בה על
המסית שנאמר ולא תכסה עליו : (וזה
הפי' אם אתה יודע לו חובה אי אתה רשאי
לשתוק וחייב אתה ללמדה עליו) וכתב
הרב בעל החינוך ז"ל שמכלל אזהרות אלו
על המסית יש לומר שמצוה עלינו לשנוא ג"כ
לרשעים העוברים על אחר מצות התורה
אחר שאנו רואים בהם שהשחיתו והתעיבו
עלילה עד שאין תקוה בהם כי לא ישמעו
לקול מורים ויבזו דבריהם ולמלמדם לא יטו
אזן הנה אלה רשעים שהיה דוד המלך ע"ה
אומר עליהם הלא משנאיך ה' אשנא
ובתקוממיך אתקוטט וגו'

תסב שלא להסית שום אחד מישראל רעא
לע"ז שנא' ולא יוסיפו לעשות
כדבר

כדבר הרע הזה בקרבך: (ואם הסית כבר קדמו לך האזהרות להזהירנו יפה על שנאתו ועקירתו מן העולם באזהרה שבמיתות כדי שכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד)

קצב תסג לחקור את העדים כל אחד בפני עצמו ולדרוש אותם היטב בהפלגה הידועה כדי שתתקיים העדות שעל פיה ישפט הדין על האמת שהעידו שנאמר ודרשת · וחקרת · ושאלת · היטב והנה אמת נכון הדבר: (ודבר זה הוא עיקר הדין ויסוד שהכל תלוי בו כדי שלא לשפוך דם נקי וצדיק ולכן הצריכה התורה החקירה והדרישה והוסיפו עליהם הבדיקות כדי לברר האמת · החקירות ודרישות הן בעיקר העדות שהוא הזמן שנעשה המעשה · ומהות המעשה · בזמן כבר אמרו שאפילו שהעידו שהיום הרגו שואלין לכל אחד מהם באיזו שמטה מהז' שמטות שביובל אירע זה המעשה שמעיד עליו · ובאיזו שנה משבע שנים שבשמטה · ובאיזה חדש מן השנה · ובכמה ימים מן החדש · ובאיזה יום משבת ימי השבוע · ובמהות המעשה שואלין לו בדרך משל אם העידו שחלל שבת · שואלין לו באיזו מלאכה היא שחלל · והיאך עשה המלאכה

המלאכה ההיא · וכן כל כיוצא בזה
ובחקירות ודרישות אלו שהן עיקר. העדות
אם נתכוון עדותן יתקיים · ואם השני אומר.
איני יודע עדותן בטלה · נמצא שבחקירות
ודרישות תלוי חיוב ופיטור מי שמעידין
עליו או הזמת עדיו · אך בבדיקות שאינם
עיקר גדול בעדות שלכן נקראו בדיקות
ואמרו כל המרבה בבדיקות ה"ז משובח
ושמעון בן שטח מצינו שבדק בעוקצי תאנה
כי הבדיקה הוא ששואלין לכל א"א מה היה
לבוש הנהרג או ההורג והעפר שנהרג
עליו אם היה אדום או לבן וכיוצא בזה אם
שניהם אמרו שאין יודעים עדותן קיימת
ומכ"ש אם אחד אמר איני יודע וכל זה כשלא
הכחישו זה לזה אבל הכחישו זה לזה אפילו
בבדיקות עדותן בטלה · ומדין התורה
אחד דיני ממונות ונפשות צריך דרישה
וחקירה אמנם כדי שלא לנעול דלת בפני
לווין תקנו שלא נצריך בדיני ממונות
לדרוש ולחקור את העדים אלא דוקא
כשהדיין יראה שהדין מרומה · ואם
הכחישו זה א"ז בחקירות ודרישות עדותן
בטלה: ובבדיקות עדותן קיימת· כיצד
הרי שבאו עדים ואמרו בפנינו הלוה פ"לפ
מנה בשעה פלונית· אע"פי שלא כוונו את:

הקדש · ואת המקום שהלוה בו · ולא את המנה מאיזה מטבע · רק שכניהם שוין בשווי המנה · עדותן קיימת בכך · אבל אם אחד אומר חבית של יין לוה · ואחר אומר לא כי אלא חבית של שמן · א"א בירושלם לוה · וא"א לא כי אלא בלוד לוה · א"א בניסן לוה וא"א לא כי אלא באייר · והו חקירה ודרישה ועדותן בטלה · אבל אם א"א בדיוטה העליונה היו כשהלוהו · והשני אמר בדיוטה התחתונה או שזה אומר מנה שחור לוה וזה אומר מנה לבן לוה וערך שניהם מנה והו בבדיקות ועדותן קיימת ובהודאות והלואות ומתנות ומכירות הוא שהקלו במקום שאין הדין תרומה אמנם בדיני קנסות ומלקות וגלות במכ"ש צריכין ודאי דרישה וחקירה)

קצג תסד לשרוף את כל עיר הנדחת וכל אשר בה ולהרוג אנשיה שנאמר ושרפת באש את העיר · ואת כל שללה כליל (עיר מישראל שנדחו ע"י אנשים בני בליעל לעע"ז וללכת בשרירות לבם היא הנקראת עיר הנדחת ואנשיה נהרגים בסייף וממונם נשרף עם העיר אחר שהוברר ע"פי הסנהדרין ששלחו להתרות בהם ומצאו שהיו מדיחיה שנים או יותר ושהן

ושהיו המודחים ממנה ועד רובו של שבט ויהיו מדיחיהם מאותו שבט ומאותה העיר שנא' מקרבך וידיחו · אמנם אם לא הודח הרוב נדונים כיחידים ומיתתן בסקילה וממונם ליורשיהם שנאמר יושבי העיר ולא כפר קטן ולא כרך גדול וכאלה רבות בפרטי דין זה)

תסה שלא לבנות עיר הנדחת לעולם רעב שנא' תל עולם לא תבנה עוד:

תסו שלא ליהנות ולהחזיק כלל רעג בשום דבר ממון של עיר הנדחת שנאמר ולא ידבק בידך מאומה מן החרם:

תסז שלא לעשות שרט בכל מקום רעד שבגוף על מת שימות לנו או לשם ע"ז שנא' לא תתגודדו:

(ושריטה וגדידה אחת היא פע"ם במכות כ"א והמתגודד על מת בין ביד בין בכלי חייב ועל הע"ז בכלי חייב ביד פטור כמ"ש בפי' ויתגודדו כמשפטם בחרבות (וככלל האזהרה שלא יהיו בני העיר חלוקים במנהגם ועו"א לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות)

תסח שלא לעשות קרחה בראש על רעה המתים שנא' ולא תשימו קרחה

בין עיניכם למת : (וכפלה אזהרה זו
בכהנים לחייב על הראש כבין עיניכם שהם
שנאמר לא יקרחו קרחה בראשם וכאן נתפרש
שדוקא על מת חייב · הרי לך חיוב בתגלחת
מצוה משני כתובים שאחד מגלה על חבירו
ואין מקום להתרשל מללמוד זה מזה כי זה
צריך לזה ולכך לא נאמר הכתוב במקום
אחד)

תסט שלא לאכול פסולי המוקדשים רעג
שנאמר לא תאכל כל תועבה :
(וזהו הפי' שבפסולי המוקדשים הכתוב
מדבר וכגון הגורם און בבכור ואכל ממנו או
מפגול ונותר וכאן נכלל כל איסורי מאכלות
שתיעבתי לך)

קעד תע לבדוק בסימני העוף ועל זה
נאמר כל צפור טהורה תאכלו :
(כי לא כל העופות טמאים שנתפרשו
בתורה ידועים לנו כדי שיהיו כל השאר
מוחזקת טהורים אצלינו ולכן צריך בקי
שיכירם על פי קבלת הסימנים שמסרו לנו
ושקבלו בני המקום על פיהם נתנהג לקרב
או לרחק (והרמב"ן בשורש התשיעי משיב
על מנין הבדיקות בכלל העשין ודעתו שלא
בא הכתוב אלא ליתן עשה על לא תעשה
באוכל מן הטמא עי"ש)

שלא

תעא שלא לאכול משרץ העוף כגון רעו
הזבובים והדבורים וכרומה
שנאמר וכל שרץ העוף טמא
הוא לכם לא יאכלו ·

תעב שלא לאכול מבהמה חיה ועוף רעז
שמתו שנאמר לא תאכלו כל
נבלה: וגם כל פיסול שנפסלו
בשחיטתן קרוי נבלה ומנו רז"ל ששה כגון
מחיים שהם ירך שניטלה וחללה עמה ·
ומפרקת שנשברה ורוב בשר עמה · וקרועה
מגבה כדג · וגרגרת שנפסקה ברובה ·
ונסדקה שנחתכה מחליה לשנים · וושט
שניקב במשהו · אבל תרבץ הושט שניקב
אינו נבלה אלא טריפה · ופסוקת הגרגרת
ונקובת הושט אינן מטמאות מחיים אלא עד
שתמות · ובזמן הבית היתה הנפקותא
דטריפה אינה מטמאה · ונבלה מטמאה
מחיים במשא אע"פי שעדיין לא מתה · ואף
בזמן הזה איכא נפקותא חדא · לענין אותו
ואת בנו · דבנבלה אינו נוהג איסור
שחיטתו כמבואר בסי"ו ס"ט · והט"ז ז"ל
כתב עוד נפקותא לענין ספק בילא טריפה
שאסורה מפני מה שגדלה באיסור מה שאין
כן בספק בילת נבילה דספיקא מותר
כמבואר בסי' פ"ו ס"ג עוד נפקא מינה

לענין חמור· ולענין כדרים):

קצה תעג להוציא מעשר שני שנא' עשר תעשר את כל תבואת זרעך : (והיו הבעלים אוכלין אותו או פדיונו בירושלם)·

קצו תעד להוציא מעשר עני שנא' מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך : (והיא השנה שלישית וששית מן השמטה שבה היו מפרישין המעשר לעניים במקום המעשר שני שהיו מפרישין בשנה אחד"ה משמטה):

דעם תעה שלא לתבוע החובות בשנת השמיטה אלא ישמטו כלם ולא יתבעם עוד· שנאמר שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה לה':

קצז תעו לנגוש לנכרי ולהכריחו לפרוע חובו שנא' את הנכרי תגוש : (והרמ"בן ז"ל סובר ז"ל שאין זה הכתוב אלא להזהיר על החמלה בישראל בעשה ולא מעשה וכן כמו ענין הרבית· והנגשת הנכרי דומה לה אינו אלא מכח הטבע שמדה כנגד מדה לא בעלה· אם מניח הנכרי את הישראל ומלך לו ומבקש רעתו וכוטל ממנו רבית· למה הישראל לא ישיב גמולו בראשו וכאשר.

וכאשר עשה כן יעשה לו והתורה הקילו
כמ"ש ראה ויתר גוים לפי שהם אויבי ה' ית'
ותורתו ועמו ועיין מש"ל במצות
תקפד):

קנח **תעז** להשמיט כספים דהיינו החובות בשנת השמטה שנאמר ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך:

(בשני שמטות הכתוב מדבר אחת שמטת קרקעות ואחת שמטת כספים ומצות שמטת כספים אינה נוהגת מן התורה אלא בזמן ששמטת קרקע נוהגת אמנם עתה בעו"ה שאין היובל נוהג מן התורה אין נוהגים מן התורה רק מדברי סופרים שמיטת כספים נוהגת כדי שלא תשתכח תורת השמטת כספים מישראל ומפני תקנת הלווים התקינו הפרוזבול דהיינו שמוסר שטרותיו לב"ד שאז אינו משמט לפי שנא' ואשר יהיה לך את אחיך פרט לזה שכבר הם כנגוים ביד ב"ד ובכל דבר שבממון יש כח ביד חכמים לדחות דבר תורה מטעם דהפקר ב"ד הפקר ועיין מ"ש בלקט הקמח הלכות רבית סי' כ' ששם ביארתי לך שנוהגת השמטת כספים בכל מקום ובכל זמן מד"ס וכל זמן שלא יש פרוזבול והלוה יטעון טענה בשמיטה יש לאו לדבריו עי"ש)

תעח שלא למנוע הצדקה ועשיית החסר מאחינו בני ישראל הנצרכים כשיש בידינו להחזיק להם שנא׳ לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון: (וזה אזהרה להתרחק ממדת הכיליות והנבלות והאכזריות ולאחוז במדת החמלה והנדיבות והוותרנות ולא יעלה בדעתך שיהיה חסרון בממונך כי חסרון כזה הוא ריבוי בברכת הי"ת ויפה לך ברכתו רגע א׳ מכל כסף וזהב שבעולם) רפ

קצט תעט לעשות צדקה ולחזק ביד העני בכל מה שצריך למחייתו שנא׳ כי פתח תפתח את ידך לו: (ואז"ל אפילו מאה פעמים והוכפלה מלוה זו במלות שונות כמ"ש והחזקת בו · וכה"א וחי אחיך עמך · והכוונה אחת לזרז את ישראל על מעשה הצדקה כי רב הוא · דוחה את הגזרות כמ"ש ברעב פדך ממות כמו שאירע לצרפית · וכמ"ש וחטאיך בצדקה פרוק · וכל המרחם על העניים הקב"ה מרחם עליו כמ"ש דבי דוסתאי בר"י בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו · ב"ו מביא דורון למלך ספק מקבלו ואת"ל מקבלו ספק רואה פניו · ואת"ל שרואה פניו ספק עושה

עושה רצונו · אבל הקב"ה אינו כן אדם
נותן פרוטה לעני זוכה ומקבל פני שכינה
שנא' אני בצדק אחזה פניך · ובפרט אם
עושה אותה במקום הגון וכשר כגון ת"ח
שתורתו אומנותו וירא שמים שאז מעולה
בכפלים וכאילו מקריב ביכורים לה': ואמרו
עוד בירושלמי דברכות רשב"ל אמר ב"ו
אם יש לו קרוב והוא עשיר מודה בו
(שהוא קרובו) אבל הקב"ה אינו כן אלא
אפילו ישראל נתונים בירידה התחתונה
הוא קורא אותם אחי ורעי שנא' ואת עם עני
תושיע · ונאמר והיה מעשה הצדקה שלום
שלום למעלה שלום למטה שנא' או יחזיק
במעוזי שלום יעשה לי · כי העני מתרעם
עם קונו מה נשתנה הוא מאחיו העשיר
אחר שהוא גם בן מלך כמוהו כי הלוא אב
אחד לכולנו ואל אחד בראנו וע"י שמרחמים
עליו ומתקנין לו די מחסורו אשר יחסר לו
כמו שצותה תורה אז ודאי ישבות דין וקלון ·
צריך לעשותה בשמחה · ובצנעא כדי שלא
לביישו כמו שנ' הנסתרות לה' אלהינו
פי' הצדקות הנעשות בסתר הם לה' אלהינו
והנגלות שאינם אלא לכבוד ולתפארת הם
לנו ולבנינו שאינו אלא לקנות שם · ועוד
שכרו וצדקה תהיה לנו אימתי תחשב הצדקה
לנו

לנו כי נאמר לעשות את כל המצוה דהיינו
בצנעה ולא בפרסיא להם יוהרא · ולפיכך
אמרו שאפי' עני המתפרנס מן הצדקה
חייב לעשות צדקה עם מי שהוא גרוע ממנו
כי צדיק ה' צדקות אהב · ועוד אמרו
שאפי' לעשיר שהוא עני בצורה שעה דהיינו
שהוא במקום שאין מכירין אותו · או שהשעה
דחוקה לו מחמת איזה מקרה אנו מחוייבים
להחזיק בידו · כי בכלל הג"ח נכנס הנעשה
עם העשירים בעת שצרכו להחזיק בידם ·
בממון או בדברים טובים וניחומים · כי
לפעמים מי שרואה עצמו נצרך לבריות
ויורד מנכסיו · ותבחר מחנק נפשו · וחושב
כי אבדה תקותו · ואז הוא מצוה לנחמו
ולדבר על לבו דברים המתיישבים על הלב
שאל יצטער על גלגל החוזר ועל עולם
שאינו שלו כי עוד השמש במרומים ושוב ישוב
בלא שבותו כמו ששב את אחרית איוב ויפשפש
במעשיו כי מי יודע אם מאהבת הי"ת אותו ·
לטובתו נשברה רגל פרתו ומי מפיס · כי
אנחנו לא נדע תכלית הטוב והמטיב יתברך
שם מהללו שאין דבר רע יוצא מתחת ידו ·
ויזמין ויסדר לו המנחם לעוזרו בכל מה
שיכולתו · והצטרכותו · שיש קצבה בדבר
שהרי אמרו די מחסורו אתה מצווה להשלים

לו חסרונו אבל אין אתה מצווה להעשירו ׃ ועוד אמרו שלעולם לא בא שום אדם לידי עניות בשביל ריבוי הצדקה כי העושה אותה נוכוה באוצר שאין היד שולטת כמאמר מוכנו המלך׃ ומפני כך זרוה תורה לישראל שאל ירך לבבם ואל ירע עינם בעשייתה בראותם שהשכל מחייב שקובן על יד ירבה ושהחסרון נראה לעין ממה שהוא נותן כי אין זה חסרון אלא תוספת ברכה עד שבשכרם ישראל יהיו נגאלין כמ"ש ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה):

תפ שלא להמנע מלהלוות מפני רפא פחד השמיטה שלא תפקיע החוב שנא' השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע וגו': (ולחיזוק הענין בא שני לאוין בזה אחר זה והרי השמר לך הוא ל"ת ופן יהיה הוא ל"ת עפ"י הכלל הידוע והשמר פן ואל אינו אלא ל"ת וכל התכלית הוא להחזיק לב האדם למדת הנדיבות ולהרחיקו ממדת הכבלו' כי יהיו ככבל אויבי השם דמה הועילו לו במגפה אוצרות רשע ברגע קטן עוזבם והלך לו ולהפך לנדיב נדבות יעץ כי יש מפזר ונוסף עוד ואל יחסר לחמו מפת בג המלך מלכו של עולם וכמו שצוה אדונינו המלך

המלך דוד לשלמה בנו ולבני ברזלי הגלעדי
תעשה חסד והיו מאכלי שולחנך. לפי
שעזרוהו בשעת דחקו ומדה כנגד מדה לא
בטלה ישמע המאמין ויוסיף הבטחתו
באמונתו כי אבן בוחן האמונה הם הפעולות
הנפעלות על צד ההבטחה במבטיח האמיתי
שהוא אדון הכל. אמנם אדם שיאמר שהוא
מאמין בבורא ית' ומעותיו צרורות תחת
מראשותיו ואינם יוצאות מתחת ידיו לפחד
פן יקראם אסון. או מקרה איש כזה
ודאי אין לבו שלם באמונה שהרי אינו בוטח
ובדעתו כי האחיזה בהם הוא דבר היותר
בטוח וסח"ו אין ביכולתו ית' לאבדם ממנו וכן
אם יארע בהם מקר' שאין ביכולתו להחזירם
אליו כמלא מכח פעולת חסרון הבטחתו
שמורה בעסקיו יורה מיעוט האמנה שבלבו.
שמענה ואתה דע לך לשמור את נפשך שלא
לאבדה עבור דבר האבד וכלה באחרית
הימים)

תפא שלא לשלח העבד עברי כשיצא רפב
להירות בסוף הש"ש או ביובל

או במיתת האדון בידים רקניות שנא' וכי
תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם
(אלא נעניקהו כמ"ש במצוה שלפנינו. אבל
לא היוצא בגרעון כסף. וכן האמה שיוצאה
באופנים.

באופני' שאמורים מעניקין לה):

ר תפב להעניק העבד עברי כשיצא
לחפשי ולא יצא בידים רקניות
שנאמר העניק תעניק לו וגו' :
(וכן נתברך בע"הב לרגלו בין לא
נתברך חייב להעניק לו ואז"ל שאין
פוחתין לו משלשים סלע) :

תפג שלא לעשות עבודה בקדשים רפג
שנא' לא תעבוד בבכור שורך :
(ולמדנו שאר קדשים מבכור)

תפד שלא לגוז צמרי הקדשים שנאמ' רפד
ולא תגז בכור צאנך : (ולמדנו
שאר קדשים מבכור· וכל הנהנה מקדשי
שמים בשוה פרוטה מעל)

תפה שלא לאכול חמץ אחר חצות רפה
ביום ארבעה עשר בניסן שנאמר
לא תאכל עליו· חמץ : (ואלת עלינ[ו]
באה על כבש הפסח שחובת זביחתו הוא בין
הערבים ביום י"ד כמאמר שמן התורה מעת
שיגיע זמן זביחתו שהיא מש"ש ולמעלה
אסור אכילת חמץ והאוכלו עובר עליו בלאו
וכדי שלא ליגע באיסור דאורייתא עבדו
רבנן הרחקה יתירה כנודע שאוכלין כל
ארבע· ותולין כל חמש· ושורפין בתחלת
ש"ש· (הרמ"בן ז"ל ס"ל דאין לאו זה בכל[ל]

מבין המצות ולא בא הכתוב אלא לומר לך דקאי עליה במצות השבתה מש"ש ולמעלה · אבל אין בו איסור לאו כלל · כדעת רבי שמעון · והרמ"בם ז"ל בלפני זמן איסורו פסק הלכה כרבי יהודה ככללין דעלמא דר"י ור"ש הלכה כר"י ובלאחר זמן איסורו הוא דקי"ל כותיה דר"ש משום דסתם מתניתין אתיא כותיה כמ"ש הרב המגיד פ"א מה' חמץ ומצה עי"ש) :

תפו שלא להותיר דבר מבשר חגיגת י"ד עד יום השלישי שנאמר ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר : (החגיגה הוא הקרבן שהיה בא עם הפסח כדי להגדיל השמחה והיה צריך לאוכלו בשני ימים ולילה אחת דהיינו יום י"ד בניסן וליל ט"ו ויומו ואסור להליכו בליל י"ו ובחגיגה זו אין אדם יוצא ידי חובתו מחיוב חגיגת המועד שהיא מצות עשה ל"ו שנקרא שלמי שמחה כי שלשה קרבנות היו מקריבים כל אחד מישראל בכל אחד מהמועדים והם הנקראים עולת ראיה והוא במצות ת"ל · וב' שלמי שמחה · וג' קרבן חגיגה · שהיא מצוה זו שבא ב"ה שפסוק זה בקרבן חגיגה הנשחט עם הפסח עדבר) : רפו

רג

שלא

תפז שלא להקריב שה הפסח בבמת יחיד ואפילו בשעת היתר הבמות שנאמר לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך : (וזו דעת הרמ"בם · והרמבן חלק עליו · ויש איסור כולל שלא נשחוט שום קדשים חוץ לבית המקדש ובא עליו העונש האמור בפרשת אחרי מות מצות קפ"ו) : רפו

רא תפח לשמוח ברגלים שנא' ושמחת בחגך : (דהיינו להקריב שלמי שמחה שאף הנשים חייבות בהן ובכלל השמחה הוא מ"ש חייב אדם לשמח את בניו ובני ביתו ברגל וכו' ובלבד שיכוין לבו לשמים) :

רב תפט לחראות כל זכר בירושלם בבית הבחירה שלש פעמים קבועים בשנה שהם פסח שבועות סוכות שנאמר שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך :

תצ שלא לעלות לבית הבחירה בלא קרבן דהוא הנקרא עולת ראיה שנא' ולא יראה את פני ה' ריקם : רפח

שופטים

יש בה מ"א מצות י"ד עשין וכ"ז לאוין :

רג תצא להעמיד שופטים לדון ושוטרים

לכפורת ולרדות במקל כדי שיתקיימו ישראל שנא' שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך : (כדי שלא יהיו כצאן אשר אין להם רועה וכל הגדול מחבירו ירדוף את חבירו · ואיש הישר בעיניו יעשה בגלות התורה · שיהיו מסורות ח"ו לאמונת כל או"א · לכך ע"י מינוי השופטי' והשוטרים על פיהם ישמרו לעשות ככל אשר יורום במילי דשמיא ומילי דארעא ויחזרו להנוטים מדרך האמת בעל כרחם לבחור בטוב ולמאוס ברע ויהיו ארץ חפץ כי כל רואיהם יכירום לזרע ברך ה' כד"א ישראל אשר בך אתפאר) :

תצב שלא ליטע אילנות במקדש או אצל המזבח על דרך הנוי והיפוי שנאמר לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך : (ובכל העזרה נקרא אצל המזבח) רפט

תצג שלא להקים מצבה בשום מקום שנאמר ולא תקים לך מצבה : (והיא בנין גבוה של אבנים או עפר כי כך היו כוהנים הע"ז ומתקבלין עליו לעבודת אליליהם) רל

תצד שלא להקריב קרבן מבהמה שיש בה מום ואפילו הוא מום עובר רלא

עובר שנאמר לא תזבח לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום : (וכבר ידעת שדעת הרמ"בם ז"ל למנות הלאוין לפי חילוק המלקיות ולפיכך מנה המקדיש בעלי מומין למזבח · והשוחטן לשם קרבן · וזורק דמן · ומקטיר חלבן · שעובר בארבעה לאוין ולוקה ארבעה מלקיות · והרמ"בן ז"ל דעתו למנות הענינים הנאסרים לא המלקיות ועם היות יהבא מודה דלוקה על כל אחד ואחד מאלו אינו מונה אותם כי אם ללאו אחד שכמנענו מעשיית הקרבן מבעלי מומין · ולכן במנין שלו אינו נכנס לאו זה כי הוא כולל ומנה בלאו אחד שלא לזבות בעל מום בין עובר בין קבוע · ותכניס בלאו זה מה שדרש בספרי מנין לקדשים שחשב ע"מ לאכלם חוץ למקום אכילתן כגון קדשים קלים חוץ לירושלם או לאכלם חוץ לזמנן וכו' שהקרבן פסול ת"ל לא תזבח וגו' כל דבר רע ר"ל כל דבר שנעשה רע בדיבור הכהן שדבר לאכלם חוץ למקומם או חוץ לזמנן · והרמ"בם חשיב לאו זה ללאו שבכללות) :

דר תצה לשמוע לב"ד הגדול ולעשות כל מה שיצוו שנאמר ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך וגו' על פי התורה

אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה: (ואין הבדל בזה אם מה שיאמרו יהיה דבר שהוציאוהו מן ההקישים שהתורה נדרשת בהם או דבר שהם יסכימו עליו שהוא איסור תורה או שיהיה דבר שדעתם מסכים בו שהוא יושר ויש בו חזוק הדת כגון הגדרים והסייגות והתקנות וכיוצא הכל חובה לשמור ולעשות את כל היוצא מפיהם ולא לעבור ממנו · וזהו אחד מעיקרי קיום הדת) :

תצו שלא לחלוק על בעלי הקבלה ולא לשנות את דבריהם בכל רלב

עניני התורה שנאמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל: (ואמרו ז"ל אפילו שיאמרו לך על ימין שהוא שמאל כי יותר טוב לטעות על פי חכם מלטעות על פי עצמו כי טעות עפ"י חכם יקרה פעם אחת ואדם אחד אמנם הטעות על פי עצמו יקרה פעמים רבות לאישים מוחלקים שאם יהיה דבר התורה מסורה ביד אחד ואחד כל אחד לפי דעתו יפרש אותו דבר כפי שכלו וסברתו וירבה המחלוקת בישראל ותעשה התורה ח"ו כאלף אלפי תורות במספר הדעות שיהיו בעולם ולזה כוונה התורה בהוראה החלטית שנשמע אל חכמי הקבלה

שבכל

שבכל דור ודור ואפילו שיטעו בדבר אחד
מהדברים אין לנו לחלוק עליהם) :

רה **תצז** למנות מלך מישראל שנאמר
שום תשים עליך מלך : (היה
מתמנה על פי ב״ד של ע״א ועפ״י נביא
והיה נמשח בשמן המשחה ואחר שנמנה זכה
במלכות לו ולבניו ואם הניח בן קטן היו
משמרין לו המלוכה כמו שעשה יהוידע
ליואש · וכל הקודם בנחלה קודם לירושת
המלוכה ולעולם הבן הגדול קודם לקטן
ממנו · וכן הדין בכל השררות והמינויים
שבישראל שהמתמנה וזכה באחת מהן זכו בה
בניו אחריו עד עולם בתנאי שיהיה הבן
ממלא מקום אבותיו ביראת חטא · אבל
אם לא היה ירא חטא אע״פ שהיה חכם גדול
אין ממנין אותו בשום מינוי מן המינויים
שבישראל · ואדרבה יש לשנאותו ולהרחיקו
כי עליהם אמר דוד שנאתי כל פועלי
און) · :

תצח שלא להקים מלך שלא יהיה רלג
מזרע ישראל שנאמר לא תוכל
לשים עליך איש נכרי אשר לא אחיך
הוא : (וכל שימות שאתה משים עליך לא
יהיו אלא מקרב אחיך ולכן בשום מינוי
שנוגע לישראל אין למנות איש מקהל גרים
אפילו

אפילו שיהיו נרי לדק עד שתהא אמו מישראל) :

תצט שלא ירבה לו המלך שימלוך סוסים ולות מה שצריך למרכבתו ומרכבת פרשיו שנאמר רק לא ירבה לו סוסים : רלד

תק שלא לילך מא"י לקבוע דירה במצרים שנא׳ לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד : רלה

תקא שלא ירבה לו המלך נשים יותר על שמנה עשר שנאמר ולא ירבה לו נשים : (וקנבה זו כלמדת מתאמר הי"ת לדוד באותו פרק ואם מעט לך והוסיף לך׳ כהנה וכהנה דוק והשכח) : רלו

תקב שלא ירבה המלך לעצמו ממון רב יותר ממה שצריך למרכבתו ועבדיו שנאמר וכסף וזהב לא ירבה לו מאד : (אבל מרבה הוא לצורך ישראל ותועלת שמירתם וחיזוק ערי יהודה וישראל בשמירה מעולה מן האויבים) : רלז

ח תקג שיכתוב לו המלך ספר תורה מיוחד מלבד אותו שהניחו לו אבותיו שנאמר וכתב לו את משנה התורה הזאת :

תקד שלא יטול כל שבט לוי חלק בארץ רלח

בארץ שנאמר לא יהיה לכהנים
הלוים כל שבט לוי חלק ונחלה עם
ישראל: (זולת הערים ומגרשיהן הידועים
והטעם כדי שיהיו עסוקים במלאכת שמים
ולא יטרדו לעבוד את האדמה ויתבטלו גם
מזה הטעם עצמו נמנע מהת"ח התעסקות
במלאכה מאחר שעל הקהל מוטל לפרנסם
כדי שלא ילכו טרודים אחר פרנסתם
ויתבטלו מלימודם):

תקה שלא יטול כל שבט לוי חלק רלט
בביזה שנא' ונחלה לא יהיה לו:

רז **תקו** ליתן לכהן הזרוע והלחיים
והקיבה מכל בהמה טהורה של
ישראל שישחוט שנא' וזה יהיה משפט
הכהנים וגו' ונתן לכהן הזרוע והלחיים
והקיבה:

רח **תקז** להפריש מן הדגן והתירוש
והיצהר תרומה גדולה וליתנה
לכהן שנא' ראשית דגנך תירשך
ויצהרך וגו' תתן לו:

רט **תקח** ליתן ראשית הגז לכהן שנאמר
וראשית גז צאנך תתן לו:

רי **תקט** שיהיו הכהנים והלוים עובדים
במקדש למשמרות שנא' ושרת
בשם ה' אלהיו ככל אחיו הלוים העומדים
שם

שם חלק כחלק יאכלו: (והרגלים
אמרו שהיתה יד הכל שוה כמ"ש וכי יבא
הלוי וגו' ועתש"ל אלות שע"ט. תיקון
משהרמ"בן חביב):

תקי שלא לקסום שנא' לא ימצא בך ס
קוסם קסמים: (והוא האוחז
מקלו בידו ואומר אם אלך אם לא אלך
כמש"ה עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו)

תקיא שלא לעשות מעשה כישוף כלל סא
שנאמר לא ימצא בך] מעונן
ומנחש ומכשף: (שיעשה מעשים בעתים
ידועות וחדשים מכוונים ומי שיעשה
קחבולות בעתים האלו במזיד חייב סקילה
ואם היה שוגג הטאת קבועה):

תקיב שלא לעשות השבעות לנחשים סב
ועקרבים כדי שלא יזיקו שנאמר
לא ימצא בך] וחובר חבר: (וכן מי
שיאמר דברים על המכה כדי שינוח מעליו
הכאב וכדומה לעניינים אלו):

תקיג שלא לשאול בבעל אוב שיודיע סג
לו דבר שנאמר לא ימצא בך]
שואל אוב: (אוב זה פיתם המדבר
משחיו השואל אסור והנשאל בסקילה):

תקיד שלא לשאול בידעוני שנא' לא סד
ימצא בך] וידעוני: (ידעוני
המדבר

המדבר בפיו השום אסור והנשאל בסקילה)

שה תקטו שלא לדרוש אל המתים שנא׳ לא ימצא בך] ודורש אל המתים: (זה המרעיב עצמו ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה)

תקיו לשמוע בקול כל נביא מהנביאים.
ריא בכל מה שיצוה אותנו לעשות לפי שעה׳ חוץ מע"ז׳ שנאמר נביא מקרבך מאחיך כמוני יקים לך ה׳ אלהיך אליו תשמעון: (אך לא להתמיד בביטול או תוספת מצוה שיאמר כי לא יחליף האל ולא ימיר דתו לעולמים אך אמנם לפי שעה כיון שאינו דבר שנוגע בעיקר את שמע לו אחר שהוחזק לנביא אמת ודאי מה שיעשה לשעה יהיה לחיזוק הדת כאליהו בהר הכרמל וכמ"ש עת לעשות לה׳ הפרו תורתיך׳ והעובר על דבריו חייב מיתה בידי שמים כמו הנביא שעבר על דברי עצמו׳ והכובש נבואתו שעלשתן מיתתן בידי שמים וכולם כרמוז בפסוק אשר לא ישמע קרי ביה אשר לא ישמיע)

שו תקיז שלא להתנבאות בשם השם לשקר׳ שנא׳ אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי אשר לא צויתיו לדבר: (לדבר דבר בשמי זה המתנבא מה

שלא

שלא שמע · את אשר לא צויתיו הא לחבירו
צויתיו · ואשר ידבר בשם אלהים אחרים זה
המתנבא בשם ע"ז ושלשתן מיתתן בחנק
בשכל מיתה הנאמרה בתורה סתם היא אלא
חנק) :

תקיח שלא להתנבאות בשם ע"ז שנא' סז
ואשר ידבר בשם אלהים אחרים :
(והוא שיאמר שהש"ת מצוה לעבוד ע"ז
או שיאמר ע"ז פלונית צוה לעבדה ויעדה
גמול וכבר נתבאר במצוה הקודמת שמיתתו
בחנק · והאזהרתו הוא מ"ש ושם אלהים
אחרים לא תזכירו ולא יקרא זה לאו
שבכללות כל זמן שהענין מבואר בכל ענין
וענין יוכל להיות לאו אחד מזהיר אזהרות
על פרטים מרובים) :

תקיט שלא לירא ולהתפחד מלהרוג סח
נביא השקר שנאמר בזדון דברו
הנביא לא תגור ממנו : (אל תמנע
עצמך מללמד עליו חובה ותתרשל בהריגתו
באומרך דמאחר שבא אליך בשם הש"ת פן
יקראך אסון ופגע ועון לכן צוה התורה
שכיון שנתברר לך שקרותו לא יחשוב לך
עון אלא קיום מצות הש"ת) :

ריב תקך להבדיל ולהכין בא"י שש ערי
מקלט מערי הלוים לנוס שמה
מכה.

מכה נפש בשגגה שנאמר שלש ערים תבדיל לך בתוך ארצך וגו' תכין לך הדרך: (שהיו מפנים הדרכים ומישרים אותן כדי שלא יהא שום דבר שיאחר ויעכב את הרוצח בבורחו ובפרשת דרכים היו כותבין מקלט מקלט (וכבר במצות מ"ת בארתי לך שכל ערי הלוים היו קולטות מפני שהקישן הכתוב כולן כמ"ש ועליהם תתנו וגו' ושהפרש שביניהם עי"ש: ודע כי מהשש ערי מקלט משה רבינו ע"ה הבדיל שלש בעבר הירדן כי אמר מצוה שבאה לידי אקיימנה ולא קלטו עד שהבדיל יהושע עוד שלש בארץ. ובימים העתידים לבוא במהרה בימינו מלך ביופיו תחזינה עינינו והוא מלך המשיח שאז נוסיף עוד שלש ערים כמ"ש ויספת עוד שלש ערים וזה הוא אות ומופת חותך כי יקים ה' את דברו הטוב ופקד יפקוד את עמו לתת להם ארץ רחבת ידים ואם זה חובה הוא כאשר נשבע לתת לאבותינו ועדיין לא נתקיימה שבועתו ודברו הטוב אפילו שתאמר שהיא על תנאי הוא יעשה ששניהם יתקיימו בידינו כי הוא אומר ועושה גוזר ומקיים ולא כדין דאמרין ולא עבדין מחסרון שאין בידם לתקן דבר המעכב אלא הוא ית' לא יבצר

ממנו אופני' מדונים כדי שהכל יתוקן כרצונו
וזה וזה יעלה בידו ופוק חזי פקידת שרה
שכדי שלא יאמרו והוא לא יתעכב בדיבורו
עשר עשר נעד כל רחם והקים את דברו) :

תקכא שלא לחוס ולרחם על מי שט
שיהרוג את חבירו או יחסר אחד
מאבריו שנא' לא תחוס עינך עליו וגו' :
(אלא ישלם לו כדי רשעתו כמשפט אשר
צותה תורה עליו. אם עונש מגון ממון אם
עונש גוף. כי התורה חסה על ישוב
העולם וקיומה ולא חסה על הפרט שמאבד
עצמו לדע' להכיח דרכי המוסר והישוב שלות'
בו התורה והלך בשרירות לבו הרע · ואם
אין השבט נטוי על צואר הרשעים והכסילים
לא יתיישבו המדינות ואיש את רעהו חיים
בלעו באופן שרחמי רשעי' אכזרי וכשהחולי
באבר אחד קודם שיתפשט בכל הגוף צריך
לחותכו וע"ז כאמר ובערת הרע מקרבך)

תקכב שלא לגנוב תחום וגבול הארץ שי
שיהיה בינינו ובין זולתינו שנא'
לא תסיג גבול רעך : (וכא"י העוקר
תחומו של חבירו עובר בשני לאוין לאו זה
שנא' בו בנחלתך אשר תנחל בארץ ולאו
דלא תגזול הוא בח"ל שאינו אלא
בלאו אחד) :

דין

ליום

ליום השבת

תקכג שלא נעניש שום אדם עונש ש"ח
גוף או ממון ע"פי עד אחד
אפילו הוא חכם ונביא וכשר שנאמר לא
יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת
(הוא שאינו קם אבל קם הוא לשבועה
דהיינו שאם עד א' מעיד כדברי התובע חייב
הנתבע לישבע · ובשני מקומות בלבד
האמינה התורה לעד אחד בסוטה כדי שלא
תשתה מי המרים · ובעגלה ערופה שלא
תעריף שהרי נודע לאיש אחד · וחכמים
האמינו לעד אחד שיעיד באשה שמת בעלה
משום דדיקא ומנסיבא ולא תתעגן · ולפיכך
האשה עצמה נאמנת · ועוד האמינו לעד
אחד באיסורין דהיינו שיאמר בשר זה כשר
או טרף כשאין אחרים שיודעין בדבר
עדותו קיימת בכל האיסורין שבתורה והכל
כפי מה שעיני החכם רואות יכול לקרב או
לרחק באומרו אמת שהוא נאמן אמנם מכח
שאני רואה בו דבר זה וזה אני איני מאמינו
כיון שהוא למנדר מילתא יעשה ויגלית
בקיום הדת שהרשהו על כיוצא בזה) :

רי"ג **תקכד** לעשות לעדים אשר העידו

שקר כמו שבקשו להזיק בעדותם שהיו מעידין שנאמר ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו: (הן בממון הן במלקות הן במיתה · אופן ההזמה הוא שאחר ששנים או יותר עדים העידו בפני ב"ד על דבר אחד שראו · ואח"כ באו שנים ואמרו להם פנים בפנים ואיך אתם מעידים על דבר פלוני והלא באותו יום שאתם אומרים שראיתם את המעשה ההוא עמנו הייתם במקום פלוני · ובדבר ההזמה כמו שהתורה האמינה לשני עדים כשרים שמעידים על עשרה בני אדם שחללו שבת אע"פ שהעשרה שהם מרובים יכחישום לשני עדים אלו אין בכך כלום ונענשים העשרה ע"פי השנים מפני שהם עדים והעשרה הם בעלי הדבר · כך דבר העדים וזממין התורה האמינה העדים האחרונים על עדות הראשונים אע"פי שהראשונים היו מאה שהרי אמרו תרי כמאה ומאה כתרי · ע"כ אפקיה קרא לעדותן בלשון יחיד כאשר זמם ולא כאשר זממו להורות שהם כיחיד ואין דברין של אחד במקום שנים ונשבעו שניהם מבלי התראה נתחייבו במשפט עצמו שהיה מתחייב בעל הדבר בעדותם · ואם הוציאו בעדותן ממון מחזירין ב"ד הממון לבעליו ומשלמין העדים

כסף

בסך הממון שחשבו להפסידו· אבל בדיני
נפשות באמת אמרו לא הרגו נהרגין הרגו
אין נהרגין שנא׳ כאשר זמם ולא כאשר עשה
והטעם מבואר מאד השכל שיש לחוס על
כבוד הדיינים שההמון לא יקומו כנגדם
לומר שלא ידעו עשות משפט· ועל פי האמת
שאלהים נצב בעדת אל במלא כל זמן שהיה
ה׳עם השופט ולא האיר עיניו להוציא משפט
זה לאשורו זה היה רצונו ושליחותו של מקום
הוא שעשו· אמנם אם הוכחשה ר״ל
שהראשוני׳ או׳ פלוני עשה דבר פלוני ושנים
אחרונים או׳ לא עשה או שמכל דבריהם אנו
רואים שלא עשה אין נענשין על ההכחשה·
ועדות כולן בטלה· אבל אם הוכחשו
ולבסוף הוזמו הרי אלו נענשין כי הכחשה
תחלת הזמה היא):

ריד תקכה למנות כהן משוח מלחמה
כדי להוכיח את העם בשעת
המלחמה בלשון שאמרה תורה שנא׳
והיה בקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן
וגו׳. (ונוסף גם הוא מדבר להם דברים
כפי אות לבו וחכמתו בזמנו ושעתו לעורר
לב העם ולהחזיק לבם שיכנסו למלחמ׳ אותם
שראוים להכנס וישובו אותם שאמרה תורה
והיר׳ מעבירו׳ שבידו מן בעון רשע ידלק עני:

ופקח עיניך וראה דגרסינן בירושלמי שמספר
בין ישתבח ליוצר חוזר עבירה היא בידו ·
וחוזר עליה מתערכי המלחמה · וכן הסכימו
דבותינו בעלי ההוראה אשר כל בית ישראל נכון
עליהם וקבלו את דבריהם · ומרנא מוהר"יקא
זלה"ה בסי' כ"ד · ובסי' כ"א פסק ג"כ דעת הב"ד
הגדול הרב אלפס ורש"י והר"אש ז"ל שכתבו
בפירוש הילכתא דלא מבעיא לאשתעויי מכי מתחיל
ברוך שאמר עד דמסיים ליה י"ח · (ואין לנו עסק
בנסתרות שהאריכו בתיקון סדר שלימות השבעה
היכלות כי בשלומם הכל שלום · וזה הנערה באה
אל המלך · את כל אשר תאמר יכתן לה דמאן
דזכי ליחדא כלהו ביחודא חדא איהו נכתב ונחתם
ונודע בס' הזכרונות לשם ולתהלה מיראי ה' וחושבי
שמו · ולמאן דאיהו גזול אביו ואמו ולא אשלים להו
כדקא יאות דקב"ה אומר כתבו האיש הזה ערירי
גבר לא יצלח בימיו · ובמה שהחמירו עוד חכמי
האמת והצדק בכמה מן המקומות על עונש רע ומר
למאן דמשתעי בבי כנישתא כמבואר בזוהר בראשית
ושמות דף קלא ע"ב שים נא עיניך עליו) · אמנם
לא נדבר כי אם לפי הפשט הידוע דכל בי עשרה
קדמה שכינתא ואקייא · על"כ ו בית הכנסת
שהוא לנו למקדש מעט · שודאי השח בתוכו שיחת
חולין · ובפרט באמצע התפלה · הוא כמעט
מכפים אתונת ישראל שמאמנים האמת במה שהוא

אמת

אמת שהשכינה היא בהיכל קדשו · הוא ושמו ותורתו ועמו הכל אחדות אחד הוא · ואם כן מי הוא זה ואיזה הוא אשר ימלאנו לבו להעיז פניו בפני המלך מלכו של עולם לדבר שיחת חולין בביתו ובפניו בשעת התפלה ובפרט מן הפרט להרים קול · כאשר בעו"ה מכה זו היא מכה מהלכת בין רוב ההמוניים המדברים שיחת חולין תחלת הפרק וסוף הפרק באמצעיתו ומשמיעים את קולם בקול ענות גבורה תגבורות ילרס הרע המתגבר עליהם בכל יום תמיד עד שמכנים אותם כנדר אותם שנא' עליהם כתנה עלי בקולה על כן שנאתיה · ומתרעם עוד עמהם מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי · ומאחר שכן לבי אומר לי שכל איש ירא וחרד אל דבר ה' אשר חנן לו אלהיו לדעת ולהבין קצת כילד מסדר העבודה · ובינו למקום יודע הוא בעצמו שכשהוא מתפלל בחברת ההמוניים אשר טח מראות עיניהם מהשכיל לבותם לא יבינו ולא ידעו כי אם דבר · ושלא די לו בילבול הדעת שנמשך לו בסיבתם · אלא שקרוב לודאי הוא אללו · שיתגלגלו הדברים עד שיעשו · שילטרך גם הוא לדבר כאחד מהם · ושימשיך להבדיל · משכוה נכרי לנכרא · ואין בידו למחות ולתקן כל עיקר · כמו שלפניו ית' ולפנינו גלוי באות ומופת חוזק בהודאת בעל דין דכמאה עדים דמי · איש בוה שיש לו מ"ח בקדקדו ואת ישיב אל לבו ולו הדעת

ולו

אלה המצות

זלו התבונה לאמר לו דאז טוב לבחור ברע במיעוטו
כענין שנאמר ישב בדד וידום כי זה הוא דרך
הישר שהורה לנו אבי התעודה הרמ"בם ז"ל בדעות
הלכותיו הליכות אלי מלכי בקדש ומגלפך לופים
אמרום · והמשכיל יבין וידום שיפה שתיקה לחכמים
בדברים הנאמרים באמת · שאין בו הכחשה והומה
ואל יחטיא את בשרו · כי לא לאדם ישפוטו · כי
המשפט לאלהים הוא הבוחן הלבבות · ויודע
הנסתרות · והנגלות לנו ולבנינו ידועות · ויודעים
אנו לפרסם את הנגועים האומרים לרע טוב ולטוב
רע מאה"בה אהבת השלום כי אין שלום ואין טוב
להחניף אותם נגד כבוד ורצון הבורא ית' ונגד
כבודם כי בני ישראל המה · ובאופן מאהבה זו · יש
שמד ואין שלום עם בעל השלום האמיתי · וכל
כי האי מילתא לימרו משמאי · ויתהלל המתהלל
במחלוקת שהיא לשם שמים שסופה להתקיים · עם
בני אברהם יצחק וישראל שנא' בהם ויטו אזנם
למוסר · ואם להו זרע קדש מצבתם לשלם רעה
תחת טובה הנעשית להם להציל שארם משחת ·
בהדריך לבניהם בדרכי ה' · אך אמנם שמענה
ואתה דע לך כי ידענו את מכאובם כי כאשר בני
מלכים המה · רוצים גם כן שיוכיחום כבני מלכים
ולא יזלזלו בהם · וכאשר באמת זה הוא רצון שמים
שכאשר הם יתנהגו כבני מלכים · שיתנהגו
ראשיהם גם כן עמהם בתוכחות על עון כמוכיח
לבנם

לאכם מאוד · וכל הטענות הללו לא ניתנו
ביד כל אדם כמש"ל מר"לט כי אל דעות ה' ·
וכשם שאין פרצופיהם שוין · כך אין דעותיהם
שוות · והנה לרישא דריסך בשמיני · ותן
הודאה על חלקך המעט הזה · דב הוא לפני
המקום · בהיותך מקבל האמת במה שהוא
אמת ממי שאמרו · ולך תהיה צדקה) :

תקכו שלא לערוך ולהתפחד מן סב
האויבים בשעת המלחמה ולא
לברוח מפניהם שנאמר ואל תערצו
מפניהם : (אלא צריך לבטוח בהי"ת כי הוא
נלחם לנו ולא להבהיל את מלחמת הי"א
וינרוס שימאס לבב אחיו כלבבו לברוח כי
תחלת נפילה ניסה ויהיה הוא גרמא בנזקין
ועובר על ארור מונע חרבו מדם) :

רטז תקכז לקרוא לשלום יושבי העיר
אשר נלחם בה מרצון שנאמר והיה אם
שלום תענך ופתחה לך והיה כל העם
הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך :
(דהיינו שיהיו קובעין להם אגרת שלום
שיפרעו מסים ויהיו כבושים תחת יד המלך
והשרים ושיקבלו עליהם שבע מצות וחוי ·
אם היו מתרצים ומוסרים עצמן אין הורגין
מהם כל עיקר · אבל כשלא השלימו
במלחמת מצוה נאמר לא תחיה כל נשמה ·
ובמלחמת

ובמלחמת הרשות מניחין הטף והנשים ומניחין רוח אחת מופנה מהקפה כדי שיברחו משם וידעו כי ישראל רחמנים הם אמנם בשבעה עממין ועמלק אחר שנקרא להם לשלום ולא ישלימו מקיפין אותן מכל צד ואין מרחמים עליהם) :

תקכה שלא להחיות במלחמת חובה ולא בשום זמן שנמצא שום אחד משבעה עממין ויהיה בידנו מבלי סכנת נפשינו שנאמר רק מערי העמים האלה וגו' לא תחיה כל נשמה : (ושבעה עממין ידועין הם בשמם כנעני פריזי חוי יבוסי חתי גרגשי אמרי) : סיג

תקכט שלא לכרות ולהשחית אילני המאכל כשנצור אחת הערים שנאמר לא תשחית את עצה לנדח עליו גרזן: (כי אין חפץ להי"ת בהשחתת העולם וכל זמן שהעץ הוא עץ עושה פרי אין ראוי להשחיתו אם לא לתכליות ולתועלת וצורך גדול ובשאר דברים שאינם עושין פרי נ"כ עבד איסורא המשחית אותם ללא צורך אבל אינו לוקה כמו על עץ מאכל) : סיד

ריז תקל לערוף עגלה בנחל איתן כשימצ' הרוג בשדה או בדרך ולאנודע מי הכהו שנא' כי ימצא חלל וגו'

תג׳ והורידו זקני העיר ההיא את העגלה
אל נחל איתן: (וראיתי למוהרש״בץ ז״ל
שהרבה להשיב על הרמ״בם ז״ל למה אינו
מונה מצות וראתם אותו כמו שמנה בעל
ספר המצות · ובע״הג שמונה מצות ציצית א׳
ומצות תכלת א׳ · ולדידהו קשיא דאם כן
הכא היה להם למנות מדידה למצוה א׳ ·
ועריפה למצוה אחרת · שהרי אמרו בפ״ט
דסוטה מב״ד הגדול שבירושלם היו יוצאין
משה זקנים ומודדין לקיים מצות מדידה
ואח״כ נפטרו אלו וזקני אותה העיר מביאין
עגלת בקר ולא היו יוצאין מב״ד הגדול אלא
לדבר מצוה · ואמרו שם דצריך להתעסק
במצות מדידה אפילו נמצא סמוך לעיר
שידוע שאין שם עיר אחרת קרובה ממנה ·
ולכן נראה שהעיקר הוא כדעת הרמ״בם
ז״ל שכך היה אפשר לומר אמנם במכילתא
דרבי ישמעאל נתבאר יכול שהם שתי מצות
ת״ל והיה לכם לציצית מצוה אחת היא ולא
שתי מצות · ובתפלין קראום שתי מצות ·
כי הכל הולך אחר העיקר שלפעמים חלקי
המצוה אע״פי שאינן מעכבים זה את זה
יהיו מצוה אחת · כשיהיה הענין אחד · כי
הכונה בציצית הוא למען תזכרו מצורף לזה
ועם כעיקר שטען הרמ״בן ז״ל שלבישת
התכלת

התכלת והלבן המעשה הוא אחד · ובתפלין יש שני מעשים · והקדמנו אפשר שהאריך לך בביאור הדעות כאשר עם לבני אם קורות הזמן יהיו פנוית מלפני בעת ובעונה הֵיה) :

תקלא שלא לעבוד ולזרוע בנחל איתן זה שעורפין בו העגלה שנאמר אשר לא יעבד בו ולא יזרע :

כי תצא

יש בה ע"ד מצות כ"ו עשין ומ"ז לאוין :

תקלב להתנהג עם היפת תאר כמשפט הכתוב בפרשה. רי"ח

שנאמר וראית בשביה אשת יפ"ת וגו' וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה וגו' : (כדי לגעול את הדלת לפני בני ישראל שלא יתערבו בגוים וילמד שחוס נון המפורש דאילו הבויה היתה מותרת לכל בכל עת וזמן למה הגלילה התורה. להתירה במלחמת הרשות והלא הרשות נתולה בכל אשר אוה הנפש הבהמית שא ודאי איסורא איסור תורה לעולם ולא הותרה לו אלא לפי שעה : (כמו השפחה כנענית שלא הותרה לע"ע כי אם לפי שעה ובתנאים הידועים שמגילגו הכתוב שאם לא היה כשוי מתחלה אין

אין רבו מוסר לו שפחה להוליד ממנה עבדים
הכל לתכלית שלא יהיה קשור אתה עמה
באהבת ותאוה · ובסוף הזמן יניחנה וילך לו אל
אשתו הישראלית שהיא מינו הטהור · שהבן היוצא
מאחדותם הוא ישראלי ולא כמו זה שנולד כמוה
עבד · ודע כי הספר זה הוא למוסר אשר יוסר בו
הגנב אשר נמכר בגנבתו · בדרך מדה כנגד מדה
ומאחר שהוא גנב ממונו של חבירו : גם יגנבו זרעו
היוצא ממנו · שע"ז אמרו עבירה גוררת עבירה ·
וכך היא דרכה של תורה · הטוב בטוב משתלם
והרע ברע משתלם · כמ"ש בכפל עוה עוה עוה
אשימנה · וראיה לדבר שאם אמר יאמר העבד
אהבתי את אדוני את אשתי השפחה נויה ואת בני
העבדים והוא הלך בקרי ולא רצה להרגיש בעונש
שענשתו תורה להזדווג אל הנויה · ואדרבה נקשר
עמה באהבתה ככלב · אף התורה הולכת עמו
בחמת קרי · ובדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין
אותו וענשתו בעונש חמור להיותו עבד נרצע לעולם
ואזן ששמעה על הר סיני איסור הנויה החמור
ושאין אישות בנויה והוא חשק להדבק בארורה ולא
עשה חשבון ממה ששמע באזניו לפיכך תרצע בפני
העדים כשרים שהם הדלת והמזוזה אשר פסח ה'
על בתי בני ישראל ואת בתינו הציל · ובוליה האי
ואולי ועדיין אולי כדי שיכנע לבבו הערל שנדבק
בערלה מאוסה) וכן בנדון שלפנינו ראה תראה

שאחר כן לוה לעשות אלפני הניוול שנאמרו בפרשה כדי שתתגנה עליו וישלחנה · וסוף כל סוף לא התירה הכתוב להכשא אלא אחר שתתגייר · ולפי דעת קצת מפרשים אפילו ביאה הראשונה לא הותרה אלא אחר כל המעשי' הנזכרים בפרשה עם היות שדבריהם אין מתיישבים עם מרז"ל שאמרו לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע שאם היצ"הר היה נותן זמן לאדם שיעברו כל הענינים הללו ושתתגייר ודאי אינו יצ"הר וגם הישראל יחשוב בחשק זה שאינו לתועלתו ומוכרח הוא שתוקפו וגבורתו אינו אלא להכשילו בשעה דחוקה דאמנם ליגזבן · בין למר ובין למר פקח עיניך וראה כמה הרחיקה תורה את ישראל מא"ה) :

תקלג שלא למכור אשת יפת תואר שבא עליה פ"א בבירת אחר לקיחת העיר שנא' והיה אם לא חפצת בה ושלחתה לנפשה ומכור לא תמכרנה בכסף : (כי זה מדת נבלות ופחסות אחר ששכב עמה למוכרה ואין ראוי לישראל בני מלכים להתנהג בדרכים הללו): סין

תקלד שלא להשתמש עם האשת יפ"ת הנזכר' כדר' שמשתמשים בשפחות שנא' לא תתעמר בה תחת אשר סין

אשר עניתה: (אכל במלאכת שהכניס עוסות לבעליהן מותר והכל מטעם האמור)

ריח תקלה לתלות על העץ קצת מאותם שנתחייבו תליה שנא' ותלית אותו על עץ: (והם המגדף ועובד ע"ז וידוע שכל הנתלין נסקלים בתחלה כדע' חכמים דפליגי עליה דר"א דאמר כל הנסקלין נתלין) והתליה היתה סמוך לשקיעת החמה והיו מתירין אותו מיד וקוברין אותו עם העץ שנתלה והאבן שנסקל' כמ"ש ואת הבהמה תהרוגו):

סיח תקלו שלא לעזוב התלוי להלין על העץ שנתלה שנאמר לא תלין נבלתו על העץ: (כי קללת אלהים תלוי (ומאחר כי בצלם אלהים עשה תכלית האדם אין ראוי שאחר שקבל את הדין יתבזה עוד שיאמרו עליו מפני מה נתלה זה מפני שחרף ונדף ונמצא ש"ש מתחלל):

ריט תקלז לקבור הנסקל הנזכר וכל הרוגי ב"ד בו ביום שקבלו את הדין שנאמר כי קבור תקברנו ביום ההוא: (ושתי קברות היו שם א' לנסקלין ולנשרפין. וא' לנהרגים ולנחנקים. ואחר שנתאכל הבשר היו מלקטין העצמות. וקוברין אותן בקברות אבותיהם. ובכלל מצוה זו לקבור כל

כל אח מישראל ביום מותו ולא יעבור
ולפיכך למת שאין לו קוברין קורין מת מצוה
מגד החיוב שיש לנו במצוה זו):

רכ **תקלח** להשיב אבידה לבעליה שנא׳
השב תשיבם לאחיך:

תקלט שלא להעלים את העין סט
מאבדת אחינו אשר תאבד
ממנו שנא׳ השב תשיבם לאחיך: (ר"ל
שיעשה עצמו כאילו איננו רואה באומרו מה
לי ולצרה הזאת שאם אבד אבד לעצמו אלא
מחוייבים אנו לקחתה ולהחזירה לו׳ ובכלל
מצוה זו נכנס חיוב השבת נשמתו של חבירו
כי בהיותינו ערבים זה לזה אין לומר אם
פלוני חטא מה לי ולו הוא בחטאו ימות אלא
מצד הערבות הנז׳ לא יוכל להתעלם ויש
לו לטרוח כמה טרחות עד שישיבהו בתשובה
ולפיכך תפקיה קרא בלשון השבה ולא בלשון
חזרה להורות על חיוב מצות השבת הנפש
החוטאת שלא תמות בלא תשובה):

תקם שלא להניח בהמתו של ישראל סב
ומכ"ש הישראל עצמו רובץ
תחת משאו׳ שנא׳ לא תראה את חמור
אחיך או שורו נופלים בדרך והתעלמת
מהם: (כאילו אינך רואהו אלא מחויב
אתה לעוזרו עד שיתקן משאו ומגביה עמו

על נבו או ע"ג בהמתו · ולשון המכילתא וחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב כשאינו למדין שהוא עובר על עשה ולא תעשה · מפני שהעשה הוא במצות פ' לפרוק מעליה המשא · ושלא כעלים את העין ונכית אותה רובצת תחת משאה):

רכא תקמא להקים המשא על הבהמה או על האדם כשיורד לבדו שנא' הקם תקים עמו: (וז טעינה · פי כמו שבא הציווי על הפריקה בא ג"כ על הטעינה):

תקמב שלא ילבשו הנשים מלבושים המיוחדים באותו מקום לאנשי' שנא' לא יהיה כלי גבר על אשה: שכא

תקמג שלא ילבשו האנשים מלבושי הנשים שנא' ולא ילבש גבר שמלת אשה: (ושניהם יחד טעמא כי תועבת ה' כל עושה אלה הדברים המביאים לידי הערוה ויבואו אנשים על הנשים ומלאה הארץ זמה כמו שנהוג בין א"הע ולכן מרחקת התורה אותנו מן הדברים המביאים לידי כך)· וטעם לדבי... תינו האחרונים ז"ל לא הקפידו להחמיר והתירו הרצועה ביומי הפורי' כלע"ד בכתיבת הטעם למה לא כהגו מנהג זה של לבישת הפרצופי' שכב

כי אם דוקא בימים ההם ובזמן הזה · ולא
בשאר ימי משתה ושמחה ממועדי ה׳ או בח׳
ימי חנוכה · ובעיני פשוט כי הימים הללו
נזכרים ונעשים וכו׳ לדבר האלהי רשב״י
ז״ל שאמר לתלמידיו כששאלו לו וכי משוא
פנים יש בדבר א״ל הם לא עשו אלא לפנים
אף הקב״ה לא עשה עמהן אלא לפנים דומה
בדומה ללבישת הפרצופים שמשנים צורת
פניהם לצורות משונות ויתנכרו איש אל
רעהו מכח אותו פרצוף אמנם לובשי
הפרצופים עצמן מכירין זה את זה וכל אחד
יודע מה שבלב חבירו המתלוה עמו וכמצא
שאותו שינוי אינו אלא לפנים כי כל אחד
כדקאי קאי · דומה בדומה · למה שאירע
לאבותינו בהשתחוייתם לצלם שהם לא עשו
אלא לפנים מיראה ולבם היה לשמים ואף
הקב״ה גזר להם בתורתו ואנכי הסתר
אסתיר פני דומה ללבישת הפרצוף שמסתיר
פניו מחבירו אמנם לב שניהם שוה ומכירין
זה את זה · אם כן מאחר שכן לא נפלאת
היא ולא רחוקה להתירם בימים ההם ובזמן
הזה [illegible] מנים אחרי׳ וכדי לצאת ידי חובת
סברת תלמידי הרשב״י ז״ל מאחר שמשתה
האנשים היה לבד ומשתה הנשים לבד ראוי
והגון שהפרצופים נ״ב יהיו על האופן הזה
שלא

שלא ילבש גבר שמלת אשה וגו' כי הזכר יכול להתקיים בלאו הכי דוק ותשכח כי הוא כפתור ופרח):

תקמד שלא נקח קן צפור בעודה שכב
הצירה האם על הבנים שנא'
לא תקח האם על הבנים: (ולאו זה וכיוצא בו נקרא לאו הניתק לעשה שאין לוקין עליו · ועתה אבאר לך השתה מיני לאוין שאמרו שאין לוקין עליהן:

הא' הוא הנקרא לאו שאין בו מעשה · כגון הולך רכיל · נוקם ונוטר · ונושא שמע שוא · או שנשאר החמץ בביתו מקודם הפסח אינו לוקה שהרי הוא לא עשה מעשה · אבל אם החמיץ עיסה והניחה בביתו או לקח חמץ והצניעו חייב שני מלקיו' כי הן שני לאוין בל יראה ובל ימצא · אמנם כשלא עשה מעשה אינו לוקה (חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חבירו בשם דעקימת שפתיו בזה הויא מעשה כחסימת השור בקול שאמרו עליו שלוקה:

הב' הוא הנקרא לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין · כגון לא תנאף · לא תעשה מלאכה בשבת · וכל כיוצא בזה · שהוצרך הכתוב להזהירו שאם לא כן · לא היה יכול לחייבו מיתה שהעיקר אצל בעלי הקבלה

הקבלה הוא שלא ענש הכתוב אלא אם כן הזהיר (או שילמדוה בסברא כמ"ש בסנהדרין דפ"ה באזהרת מקלל אביו ואמו ומכה אביו ואמו:

הג' הוא הנקרא לאו שניתן לתשלומין· כגון לא תגזול ולא תגנב· דכיון דחייב בתשלומין הכי קיימא לן דאין אדם לוקה ומשלם ואל יקשה בעיניך מש"ל במצות תקפ"ב ותק"לא דמהתם מוכח דלוקה ומשלם שכבר הרגישו בזה המ"מ ומוהר"א הלוי ז"ל עי"ש דאמת אין זה נקרא משלם כל עיקר ומשעת נטילה אל עליו חיוב המלקות· ובידו היה להפטר ממנו אמנם מכח שהוא הביא עצמו לידי כך ונתרשל עד שנאנס ונאבד או נשרף· או את שלו אבד ודוקא באותה שעה הוא דלוקה· כמ"ש המ"ע ז"ל ואי אייתר אילי הוא אמינא דהרמ"בם ז"ל ס"ל דהאי דלוקה איכו אלא כשעדיין נשאר לו מה לגבות שכ"כ ומחשב דמי המשכון ותובע הנשאר בדין וכל זמן שעדיין הוא תובע מהלוה נמצא שאין זה לוקה ומשלם· אבל אם היה דמי המשכון שוה בשוה כחובו אפשר שדעתו ז"ל דלא ילקה וכגון דא צריכה רבא לעשות לו סמוכות· ולהיותי אוסל האמת שידעתי בו שלא כוון הרמ"בם לכך אין בחשקי להאריך ולהטריח· שהרי משעה שתפס ממנו המשכון נתחייב באחריותו· והוא דומה ללאו דחסימה דמצינו בו שלוקה ומשלם לבעלים לפי שמשעת משיכה נתחייב במזונותיו אף הכא הכי נמי והוא

פשוט ואין כאן מקום תימה לע"ד :

הד' הוא הנקרא לאו שניתק לעשה · כגון זה הלאו שלא תקח האם על הבנים · לא תכלה פאת שדך · לא תותירו ממנו עד בקר ואם עבר על הלאו עדיין יש בידו לקיים העשה דבאש תשרף · וכן ישראל שגרש את אנוסתו · ולא מתה ולא נשאת לאחר · מאחר שבידו להחזירה ולקיים העשה דולו תהיה לאשה אינו לוקה · אבל אם מתה קודם שהחזירה · או שנשאת לאחר · או שהיה כהן שאינו יכול עוד לקיים העשה אזי לוקה · אע"פ שהוא לא בטל הלאו בידים אלא שנתבטל מחמת סיבה מכיון שאינו יכול עוד לקיים העשה כמו שהוא העיקר אבל קיימו · ולא קיימו · וזה הכלל הוא לכל כיוצא בהם שיש עדיין ביד האדם העובר על הלאו לקיים העשה שבו · והכי אמרו בפירוש בפרק אלו הן הלוקין שכל מצות ל"ת שיש בה קום ועשה כמו זאת שהל"ת הוא לא תקח והעשה הוא שלח תשלח אם עבר ולקח · ועדיין יש בידו לשלח דהיינו קיום העשה פטור · אך אם לא קיים עשה שבה ואי אפשר עוד לקיימו כגון שהתרו בו שלא יקח האם ולקח ושחט שאז אין עוד בידו לשלח הרי זה לוקה על התראת ספק כזו שהלאו שלו מפורש בתור' (כמ"ש הרמ"בם ז"ל בפ"ה מהלכות שבועות ופי"ו מה' סנהדרין דהתראת ספק שמה התראה בתנאי הנזכר שיהיה הלאו מפורש :

הה'

הה' הוא הנקרא לאו שבכללות · כגון לא תאכלו על הדם שהוא לאו אחד שכולל ענינים הרבה · שלא יאכל מהבהמה קודם שתצא נפשה · שלא יאכל בשר קדש בעוד הדם במזרק · שאין מברין על הרוגי ב"ד · שסנהדרין שהרגו את הנפש אין טועמים כלום · והוא אזהרה לבן סורר ומורה · ושלא יטעום אדם כלום עד שיתפלל · ודומה לו הוא לאו דולפני עור לא תתן מכשול · ולאו דלא תשא שמע שוא שהם כוללים ענינים רבים שאין לוקין עליהן ואין למכות אלא אחת בלאו שבכללות:

ועיקר פשט שם זה דלאו שבכללות כדי שתבינהו הוא כשלא ימצא אזהרת או עונש הדבר ההוא במקום אחר זולתי באותו הלאו הכולל · אז נקרא לאו שבכללות · אמנם כשנכר במקום אחר עונשו מפורש כגון אלהים לא תקלל שאז"ל נאמר ונוקב שם ה' מות יומת עונש שמענו אזהרה מנין ת"ל אלהים לא תקלל · ועליך הלוא למפרשים ראו שמנינו שני לאוין מפסוק זה שלא לקלל את הדיין ושלא לברך את השם כדעת הרמ"בם ז"ל והטעם שכיון שהעונש מפורש בפסוק ונוקב שם השם אין זה לאו שבכללות ומה שבכללה אזהרתו עם אחר הוא כדי לקיים הכלל שבידינו שאין עונש בלא אזהרה · אמנם עיקרו מפורש בעונש · ולענין מחיקת שם זה דאלהים ל"ת ודאי

אסור:

אסו' ולוקה כמ"ש א"א ז"ל בה"ק א"א ס"ז לפי שכולל
גם השם הקדוש יתברך ויתפאר יתרומם ויתנשא:

עוד יש אופן לאו הנקרא לאו שבכללות שמפורש
שאינו לוקה אלא אחת· כגון אל תאכלו
ממנו נא ובשל מבושל במים הנאמר בשה הפסח·
שלא נאמר בו אל תאכלו ממנו נא ולא בשל מבושל
שאם נאמר כך אז היה לוקה שתים מפני שהיו שני
לאוין· ומאחר שבלאו אחד כלל איסור הנא והמבושל
לפיכך בין שאכלו נא ומבושל בין שאכלו נא או מבושל
לבד לוקה א' ולא שתים· וכן מכל אשר יעשה מגפן
היין ופרטיו שנאמרו על הנזיר מצוה א' הן שהרי
לא נאמר יין לא ישתה חומץ לא ישתה דאז היה
ראוי שיהיו שתי מצות אינם מאחר שאמר חומץ יין
לא ישתה וחומץ שכר לא ישתה אינו אלא הרחקה
מן היין ושכר שהוזכר ברשיה דקרא מיין ושכר יזיר
ומטעם זה כששתה יין והחמד אינו לוקה שתים ולא
נמצא בחשבון נודק אלא יין· וענבים· וצמוקים·
וחרצנים· וזג· שכל א"וא הוא מצוה בפני עצמה
ולוקה על כל א"וא בפני עצמו ואם עבר על כל
חמש לוקה חמש ולא יותר· וזה הכלל יהיה בידך
כל הנפרטים בלאו א' אין לוקין אלא מלקות א' כגון
אתנן וזונה ומחיר כלב·· ושאור ודבש· עמוני
ומואבי· אלמנה ויתום· ומשפט גר יתום ודומיהן·
אבל הלאוין שיש בהן כלל ופרטן בתחילה או בסוף
כגון הנא ומבושל שפרט בתחילה וכלל אל תאכלו כי

אם אלי את · וכן בנזיר מכל אשר יעשה מגפן היין ואח"כ פרט חרצנים וזג וכיוצא בהן לוקין על כל או"א ואינו לאו שבכללות :
ובפירוש אמרו כי יש לאוין אחרים שעם היותם לפי הנראה לאו שבכללות עם כל זה לוקה על כל א' מהן כגון לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירושך · ויצהרך · המבואר בכריתות ד"ד שחייב על כל או"א מכח יתורא דקרא שבא לחלק · ועל זה הסקם בעצמו אמרו ולחם · וקלי · וכרמל · שאכלם חייב על כל או"א · כמבואר באורך בס"ט מסמ"ק להרמ"בם ז"ל עיין עליו ותמצא שהרמ"בן ז"ל חלוק עליו באופן השני דלאו שבכללות וה' יאיר עינינו בתורתו :
הו' הוא הנקרא לאו הבא מכלל עשה · כגון ומיום השמיני והלאה ירצ' לקרבן אשה לה' · שזה הוא כאילו כאמר בפירוש שקודם זמן זה לא ירצה · כמצא שהוא לאו הבא מכלל עשה שאמרו עליו שהוא עשה · שרצונם לומר · שיש בו איסור כעובר על העשה שאין בו מלקות :

רכב תקמה לשלח האם מן הקן קודם שיקח הבנים שנאמר שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך :
בדרך

(בדרך · מה דרך שאינו קנוי לך אף כל שאינו קנוי · יצאו אותם שקננו בתוך הבית ויזכי הדרסיות שפטור מלשלח) :

רנג תקמו להסיר המכשולים והסכנות מכל מושבותינו ולבנות כל המקומות הרעועים על סדר שתוסר הסכנה שנאמר ועשית מעקה לגגך :

(ודיבר הכתוב בהווה · והזהיר אותנו שלא נסמוך על הנס שכל הסומך על הנס אין עושין לו נס · ועם היות שכל מקרה האנשים מטוב ועד רע מסובב וכגזר עליו מלמעלה · עכ"ז פ"ק חזי כי הוא ית' צוה לנו לערוך מלחמה ולשאת בכלי זין ולעשות כל טכסיסי המלחמה ע"ד הטבע הנהוג ואח"כ להיות בטוחים בחסדיו ית' שעל זה הטבע המוכן יחול השפע נס על הבלתי מוכן ויצ' ה' ונלחם בגו' כהוא כיום הלחמו ביום קרב שע"ז באמר סוס מוכן למלחמה · אמנם האמונה אגלינו שולה' התשועה . וזו היתה כונת הי"ת באומרו לרבן של נביאים מה תצעק אלי ואתה סומך על הנס לבד דבר אל בני ישראל ויסעו שהוא דרך הטבע ליסע מפני האויב הרודף ואז אעשה הנס בקריעת הים · וכן אמרו למען יברכך ה' יכול אפי' יושב ובטל ת"ל בכל מעשי ידך אשר תעשה ·

וברכת השמן ע"י אלישע יוכיח וכמה מן
הראיות יש שאין לסמוך על הנס · ובפרט
בדבר כזה היכא דשכיח היזקא שנודע הוא
שאין לסמוך כימנגלגלין חובה עי"ח וזכות
עי"ז ואין ראוי שתהיה ביתו של אדם מוכנת
לפורענות כי לזה בא בלאו דלקמן ולא תשים
דמים בביתך) :

תקמז שלא להניח המכשולות והסכנו' סכד
בארצינו ובבתינו שנאמר ולא
תשים דמים בביתך :

תקמח שלא לזרוע שני מיני תבואה סכה
בכרם ולא קנבוס ולוף (וכן
שאר ירקות) שנאמר לא תזרע כרמך
כלאים : (וזה הענין יקרא כלאי הכרם
דהיינו שהזורע שני מיני זרעים של תבואה
עם גרעיני הענבים כגון חיטה ושעורה
וחרצן במפולת יד וכיוצא מקנבוס ולוף שהן
זרעים שנאסרים עם תבואת הכרם
(דהכי משמע להו כרמך כלאים כלומר
דבעינן כלאים לבד מכרמך) בארץ
ישראל לוקה שתים א' משום שדך לא תזרע
כלאים והב' בקדושים מלוק רמ"ה [שאחת
מג' אותן הכלאים ככנס כלאי האילנות
דהיינו להרכיב אילן באילן או ייחוד של
תפוח באתרוג או אתרוג בתפוח ולוקין עליו
מן

מן התורה בין בארץ בין בח"ל ומן המרכיב ירק באילן או אילן בירק לוקה בכל מקום אבל מותר לישראל אפילו לערב הזרעים ולזורעם בח"ל לכתחילה כי כלאי זרעים בח"ל הותרו מפי הקבל') (וירק ע"ג גפנים אפילו בח"ל אסור משום דשרשי הזרעים עוברים בתוך שרשי הגפנים והוה ליה הרכבה והרכבה בח"ל אסור · אמנם בצד הגפנים בחוץ הכרם מותר לכתחילה לזורעם · אבל לא לאוכלם כי הדבר הולך ויורד במדרגות כי מה שאסור בהנאה בא"י · בח"ל מותר לזרעו ואסור לאוכלו · דמאי דבעי ר"י שלש מינים היינו לחייב את הזורע מלקות אבל הכרם והמלאה נאסרי' בלא זה כמ"ש בפי' אסור לזרוע ירקות או תבואה בצד הגפנים או ליטע גפן בצד הירק או תבואה ואם עשה כן אע"פי שאינו לוקה ה"ז קידש ונאסרו שניהם בהנאה שנא' פן תקדש המלאה הזרע · הרי שאפי' שלא נזרע במפולת יד אסור מן התורה לזרעו ואם זרעו אסור בהנאה · ובודאי לא פליג ר"י לכל הני מתני' דאסרי בזורע ירק בכרם · וכיון דבא"י ליכא מלקות דזריעה · בח"ל מותרת הזריעה · והיכא דזרע בא"י האסור בהנאה · בח"ל אסור באכילה · כאשר נבאר עוד] וא' משום לאו זה דלא תזרע כרמך כלאים · דקי"ל כרבי יאשיה דמשמע ליה לא תזרע בהדי כרמך כלאים · והיינו ודאי להתחייב משום כלאי הכרם · דאלו משום

כלאי זרעים · בלא חרצן כמי חייב · ומשום דעירב חרצן בהדייהו לא נפטר מחיוב כלאי זרעים דאפילו בלא מפולת יד אסור כדתנן בפ"ב דכלאים ה"נ · אבל שאר מיני זרעים אסורים מדבריהם · וכן הם אסרו לזרוע כלאי הכרם בחוצה לארץ מפני שכלאי הכרם חמורין הם שאם נזרעו בא"י הרי הן אסורין בהנאה וכיון שהן אסורין בהנאה בארץ אסרו לזרען בח"ל · ולא אסרו בח"ל אלא לזרוע שני מיני ירק או תבואה עם החרצן במפולת יד דבלאו מפולת יד מותר בח"ל לישראל לזרעו · ואם אמר לתינוק גוי לזרוע לו בח"ל מותר · אבל לא יאמר לגוי גדול שלא יתחלף בישראל ואע"פי שמותר לזרוע הירק בצד הכרם בח"ל כדי ליהנות ממנו הרי אותו הירק הזרוע שם (בצד הגפנים) אסור באכילה לישראל ואפילו בח"ל · והוא שיראה אותו לוקט ומוכר דאז אסור אבל ספיקו מותר והארכתי לך הביאור מפני ששמעתי רבים נכשלין מחסרון ידיעה ותולין עצמן להקל מבלי הסנחה הנערכת בדעת המקילין · שהם מפרשים דבריהם לחכמים הנבונים המביאים דבר מתוך דבר · אך לא לחולקים על האות מרוע לב לאהבת הקינטור והנילוח בחושבם כינס להם לב להבין כי הרואה יראה שאנו אין לנו כי אם מה שפרשו לנו רבותינו ז"ל הרמ"בם ומוהר"יקא ז"ל כזו שביארתי לך ואמיתות מנהג המקלים במדינות אלו למי שיודע להבחין במה הוא שנהגו להקל

פעגבו

אעפ"כו עטרות לי אמנם הנאן ששמעתי שאקליס בו אינו מה שנהגו היודעים בטיב המנהג ודיבוה כדי שהרואה לשמוע ישמע ויחדל):

תקמט שלא לאכול כלאי הכרם סכו
שנא׳ פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם: (וכבר פי׳ שכלאי הכרם הוא מין ממיני התבואה או מיני ירקות שזורעו עם הגפן בין שזרעו ישראל בין שזרע גוי בין שעלו מאליהן בין שנטע הגפן בתוך הירק שניהם אסורין באכילה ובהנייה. שכן בא בפ"ה פן תקדש פן תתחייב ותאסור שניהם. פן תוקד אש שאין ראוי להיות לך ממנו תועלת כי אסור בהנאה והאוכל כזית מכלאי הכרם בין מן הירק בין מן הענבים. אפילו שלא כדרך הנאתם שכל מודים שלוקה מן התורה אע"פ שבכל אסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא דרך הנאתן אבל הכא שאני דלא כתיב בהו אכילה אלא פן תקדש פן תוקד אש ושניהם מצטרפין זה עם זה. והיינו דוקא שנזרעו בא"י אבל בח"ל כלאי הכרם מדבריהם כמש"ל):

תקן שלא לחרוש בשור וחמור פכו
יחדיו שנא׳ לא תחרוש בשור

ובחמור יחדיו: (והוא הדין לכל שני מינין ושאר עבודות ומלאכות אלא שמן התורה אינו חייב כי אם כשהאחד טהור והאחד טמא אבל כששניהם טמאים או טהורים אסרום רבנן כמו איסור בלאים בהרבעה):

תקנא שלא ללבוש בגד ארוג בצמר ופשתים שנאמר לא תלבש שכח

שעטנז צמר ופשתים יחדיו: (ומן התורה אינו אסור אלא עד שנעשו בהן שלשה מלאכות הנקראות שוע · טווי · ונוז · ר"ל שהצמר יהיה שוע דהיינו טרוף · וטווי בפני עצמו ושזור בפני עצמו · וכן הפשתן ואח"כ כשמחברן יחד ע"י אריגה או שקשר זה בזה בקשר של קיימא שהן שני קשרים וזהו הנקרא שעטנז ואסור מן התורה · אבל רז"ל אסרו כל שנעש' בהן אחת מן המלאכו' שזכרנו או שוע או טווי או נוז · וראיתי להרמ"בם ז"ל בפ"י ה"נ מה' עדות דשם כתב בפי' על פסול לעדות בעבר עבירה שחייבין עליה מלקות מן התורה שמנה או שלבש שעטנז שזה שוע או טווי או נוז הרי זה פסול לעדות מן התורה · וכשמנה הפסול מדבריהם מנה מי שלבש בגד צמר שאבד בו חוט של פשתן כיוצא בו · ותלבד

מה

מה שהרגיש בו מרנא הכ"מ ז"ל בפ"י מה' כלאים בשינוי הנוסחאות במ"ש בפי' המשנה צ"ע ליישב הדבר) ועוד אמרו רז"ל שאפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאים תחתיהן אסור לישב עליהן אם הם רבים גזרה שמא תכרך נימא על בשרו · ודע שהכלאים אין להם שיעור ואפילו בחוט א' בבגד א' אוסר את כל הבגד עד שיוסר ויש להזהר הרבה באיסור לאו זה יען כי בנקל יכול אדם להיות נכשל ובפרט כי הוא מן החקים שהשטן וא"ה מונין את ישראל למה טעם יש בה · ואין לך טעם גדול מזה שהי"ת צוה כך ומי יפר את המעט בעיניך טעם זה לא דברה תורה במתים הנעשים חפשים מן המצות ועונך תשא רחמנא לשיזבן):

דבר

תקנב לבעול את האשה אחר שיקנה אותה בקדושין שיתן · או בשטר · או בביאה · שנא' כי יקח איש אשה ובא אליה ובעלה וגו': (ושלשה דרכים אלו שהאשה נקנית בהן כלהו רמיזי בקרא · ובעלה · הורה שיקנה אותה תחלה בביאה דהיינו שמתייחד עמה בפני עדים · וא"ל האת"ל בב"ן · ואח"כ כשיגמור ביאתו תהא מ"ל · בג"מ בביאור קדושי ביאה

ביאה שהם דאורייתא · ואמרו עוד ואלא והיתה·
מקים ימאה להויה · מה יציאתה בשטר
כמ"ש וכתב לה וגו' · אף הויה בשטר שיכתוב
ויתנהו לה בפני עדים כמו רוב קניות שבעולם
שהם בשטר · והוא כן למדנו שהיא נקנית בכסף ·
ואומרו באמה העבריה · ואלא חנם אין כסף ·
שבא בפ"ה אין כסף לאדון זה · אבל יש כסף לאדון
אחר · ומכוונא · והאב הרוצה לשמור בתו הגדולה
שלא יקדשנה שום אדם שלא לדעתו יעשה שתאסור
על נפשה כל כסף ושוה כסף שיתן לה שום נברא
בעולם לשם קדושין שלא לדעת אביה · והמובחר
שבדרכים שכל כבודה בת מלך פנימה ושיא בהיכלי
מלך ולפיכך ראוי לכל בנות ישראל שלא יתעסקו
עם בני אדם ובפרט עם בחורים ולא יראו בפניהם
כידוע אשה עקב תפלות מעשרה פריצות ·
ופירצה קורא לגנב המחזר אחר אבדתו וגונב מה
שימצא בהליכתו · ומ"ו כמו שאותן מרמות לבחורי
ישראל שיעשו הרע בעיני הי"ת כי עינם רואה
ולבם חומד · ועל טוב יזכרו אחינו בני א"י תו'
ששומרים בנותיהם שלא ישלוט בהן עין כל רואי ·
ואפילו החתן אם לא בשעת הקדושין אינו רואה את
משודכתו · ומהרלין הבחורים במה שאביהם
מקנין להם · ובמה שתן השמים הזמינו להם · והי"ת
יכוין את חנם בעיני בעליהן ומאהבה מנוחה אשה
בית אישה · ומעולם לא נשמעו גרושין · מכח
פשטיה

פשטיה דקרא · אם לא מלא חן בעיניו ·
וכן ראוי שינהגו כל ישראל קדושים הם ·
יחד אנשים ונשים נערים ונערות · כי
בעונות הניסיון מוכיח שההתערבות
והאריכיות שיש בין הנשים עם האנשים
שסופו אינו אלא הפך מסדר ותכלית כדבת
המשכן):

רכה **תקנג** להיות המוציא שם רע על אשתו
יושב עמה תחתיו לעולם שנא'
ולו תהיה לאשה : (אפילו עורת ומוכת
שחין · ובכלל דין זה שנצטוו הב"ד ג"כ
להלקותו על אשר הוציא ש"ר עב"י לשקר ·
ולענשו מאה כסף מזוקק מאחר שהוא
בש"ר שהוציא היה רוצה להפסידה כתובתה
שהיא חמשים כסף לפיכך ישלם בכפלים
כמ"ש ישלם שנים לרעהו · ואזהרת הש"ר
היא בכלל לא תלך רכיל וגו'):

שכפ **תקנד** שלא יוכל השקרן שהוציא ש"ד
על אשתו לגרשה כל ימיו שנא'
לא יוכל לשלחה כל ימיו וגו' :

רכו **תקנה** לסקול את העוברים על קצת
מצות ואחת מהן היא הנערה
מאורסה ובועלה שנאמר וסקלתם אותם
באבנים ומתו : (עיין מצות רפ"א)

של **תקנו** שלא לענוש בשום עונש את
העושה

העושה איזו פעולה רעה בעל כרחו · שלא בטובתו שנא' ולנערה לא תעשה דבר : (ומכאן ילפינן דה"ה לכל שאר אנוסים כמ"ש אנוס רחמנא פטריה ועם היות הרמב"ם ז"ל שאין זה בלאו מניעה אלא שלילות לפטור את הנערה מאונסה ונסתייע מהמאמר הנז' שאמר פטור ולא אזהרה · הדבר ברור שמאמר הסתומים פטרתו ודאי הוא צוי לנו לפוטרו שאם באנו לחייבו בזה אנו סותרין דעת התורה ולכן ראוי לחשוב את מניעה זו למצוה · כמו שמנה הרמב"ם והסמ"ג ז"ל) :

רכו תקנז שישא האונס את אנוסתו שנאמר [ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף] ולו תהיה לאשה : (ויתן לאביה או לה חמשים כסף בזמן שב"המ היה קיים שהיו דנין דיני קנסות · אמנם הנישואין גם בזמן הזה מצוה שישאנה אם היא ואבי' מרוצין שתכנס לו אבל אם הוא אינו רוצה כופין אותו ואפי' היא חגרת או סומא ומצורעת · אמנם אם היתה האנוסה אסורה עליו ואפילו מחייבי עשין או אפילו שניה לא ישאנה · (והאנוסה סתם מקראת כל שנבעלת בשדה וכל הנבעלת בעיר נחזקת מפותה עד שיעידו עליה

עליה שהוא אנוסה · ואין חיוב הקנס אלא
מבת שלש שנים ומורות עד שתבגור ·
ואין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים
בלבד דהיינו משכלתה בה סימן התחתון שהן
שתי שערות בששה חדשים אחר סימן זה
נקראת נערה · ואחר שכבר בגרה אין לה
קנס שנא' נערה בתולה · ובא הפ"ה נערה
ולא בוגרת וממאנת ואיילונית · בתולה ·
ולא בעולה):

תקנח שלא יוכל לגרש האונס את שלח
אנוסתו לעולם שנא' תחת
אשר ענה לא יוכל לשלחה כל ימיו :
(ואם מצא בה ערות דבר אחר שכנסה
צריך לגרשה שנא' ולו תהיה לאשה הראויה
לו (ודע שהאנוסה אין לה כתובה דהא לא
שייך בה טעם תקנת רז"ל כדי שלא תהא
קלה בעיניו לגרשה והרי זו אינו יכול
לגרשה · (וכמו שהוא אנס אותה היא
עכשיו תאנס אותו לשבת עמה כי מלה
כמל"ב) :

תקנט שלא ישא בת ישראל מי שלב
שנפסדו לו כלי המשגל עד
שאינו ראוי להוליד שנא' לא יבא פצוע
דכא וכרות שפכה בקהל ה' : (ובמתניתא
תאנא נאמר לא יבא פצוע דכא ונאמר לא
יבא

יבא ממזר מה להלן בידי אדם אף כאן בידי אדם ובכל גוונא פסול אבל בידי שמים בכל גוונא כשר) :

תקס שלא ישא מי שהוא ממזר בת ישראל שנאמר לא יבא ממזר בקהל ה׳ : (ובא בפ"ה שלא יבא לישא אשה מבנות קהל ה׳ · אבל לשאר הדברים הוא כישראל גמור עד שאמרו עליו ממזר ת"ח קודם לכהן גדול ע"ה · ואם תרצה להשגיח בעינא פקיחא תראה ותמצא חמלת הי"ת על עמו ישראל כי לא יטוש ה׳ את עמו בעבור שמו ואיך כל מגמתו והשגחתו היתה על ישראל עם קרובו ובראשית ברא אלהים בשביל ישראל שנקראו ראשית קדש ישראל לה׳ ראשית תבואתו וגו׳ ולעולם הקדים להם רפואה למכה וכאוי אכן מכת הגרושים של ספרד ופורטוגל ומשם נבין גם כן גודל מעלת התורה שבעל פה שאינה אלא לקרב אבל לא לרחק כי אם למי שרוצה להתרחק בזדון לבו ודע נא וראה כי ממזר האמור בתורה זה הבא מן הערוה הודאית והן העריות האמורות בפרשת אחרי מות שאסרה תורה אותן לישראל וחייב על ביאת כל או"א מהן כרת הנה הולד הנולד מאחת מהנה בין שהיה הבא עליה אנוס · או שוגג שלג

ואין

ואין צ"ל אם בא עליה ברצון וזדון · הולד נקרא ממזר ודאי · ואיסרו איסור עולם · ואם הדבר היה נסתר סתום ולא מפורש כמו שנתפרש בפ"ה לא היתה תקומה לשונאי ישראל לקבץ את שה פזורה הנדחה בהררי החשך הרי הגזרות והשמדות הנזכרים שמנחם אותם הבנים שנולדו שם הם בני נדה שהיא אחת מהעריות שחייבי' עליה כרת ולפי סתם כלל זה ח"ו היו אסורים לבוא בקהל · אמנם בחמלת ה' על עמו ישראל כתב לנו והבטיחנו בתורתו לא מאסתים ולא געלתים לכלותם וכאשר אין כל דבר נעלם ממנו והוא היודע את אשר יקרה לעם הזה באחרית הימים . לפיכך פירש לנו עפ"י הקבלה האמיתית שממזר האמור בתורה זה הבא מערוה מן העריות · חוץ מן הנדה שהבן ממנה פגום ואינו ממזר ומכח זה הותרו לבא בקהל כמו שאל"י בשמעי' ובאים אחד אחד גם בניהם עדי עד מקבץ נדחי ישראל יקבצם עד בלתי ישאר מהם נדח בלתי נדח · ועוד לפה והביט את פתיות לב הבאים מהתם להכא שלא ירצו לטבול ולטהר עצמם מטיט היון שהיו שקועים בו כמו שבאמת יש שאמרו דשמעו וראו מורין הלכה למעשה לטבול לבא לחזור בתשובה ממה שהמיר כבודו ולגלח שערו מקודם ודברים של טעם הם · אך אמנם כאשר הסבירו להם אותם שלא שמשו כל צורכן שטהרה זו תהיה לגנאי להם לפי שח"ו יהיו נקראים בשם גרים לכך אינם

רוצין לטבול ולדעתי נס לסיבה זו מבטיח
לנו הי"ת ע"י הנביא יחזקאל וזרקתי עליכם
מים טהורים וגו' כי עם היות שכולנו צריכין
לטהרה לפי שכולנו היום טמאי מתים
וכיוצא · עכ"ז כפל הפסוק בנבואה ההיא
מורה באצבע על טהרת אותם שצריכין לה
בודאי מכח העבר כי בעו"ה חסרון עשייתה
נרא' לי לטעם הגון על ההווה שעינינו המה
הרואות כמה וכמה שלבם נקפם על תורה
שבע"פ אם לא בכולה במקצתה או בפרט מן
הפרטים התכלית הוא כי לעולם פוסחים
על רגל אחד התלוי באויר ועל הרוב צולעין
הם על יריכם באיסור התערובת עם
הכשג"ז ובעיני ההיון תולין הדבר להקל
באומרם מקרה הוא אמנם אנכי הרואה
קורא ושונה מקרה הוא בלתי טהור כי לא
טהור והיא הגורמת לכל הדברי' המתהווים
כנודע לבקיאים שאילולי הטהרו כמ"ש רחצו
הזכו ודאי שהיו מודככין ומטהרין כל עיקר
וחוזרין לעיקרן הראשון זרע קדש מצבתם
כאשר יהיה לעתיד מקוה ישראל ה' מושיעו
בעת צרה הוא יהיה לנו לסתרה וישיב לנו
את העטרה בימינו יהיה במהרה אכי"ר

תקסא שלא נתחתן בזכרי עמון ומואב לבד אפי' אחד שנכנסו לדת סלד

לרת שנא' לא יבא עמוני ומואבי בקהל
ה': (אבל הנקבות מותרות מיד אחר
שנתגיירו · (ומעת שבא סנחריב ובלבל
כל האומות עמון ומואב טהרו בסיחון
ועכשיו כל הבא להתגייר מקבלין אותו)
ומלבד הטעם הכתוב שדרכו של איש לקדם
אבל אין דרכה של אשה לצאת · ואין מן
הראוי לענוש אשה בשביל כבלות אישה ·
עכ"ז גם ראה תראה כי היתר הנשים שבא
במצוה זו היה מאת השגחתו ית' על ישראל
כדי שתצא מהן אותן שתי פרידות טובות
שהם עתידין להיות מושיעים את ישראל
כמו שכבר היו גם בכיהן עדי עד):

תקסב שלא להשלים עם עמון ומואב שלה
לעולם שנאמר לא תדרוש
שלומם וטובתם כל ימיך לעולם: (וענין
השלמה זו ר"ל מה שנצטווינו במצות תקל"ז
כי תצור אל עיר להלחם עליה וקראת אליה
לשלום וגו' הכל כמבואר שם עם עמון ומואב
בשנאת ה' אותם על הנבלה אשר עשו עם
ישראל והחטיאו אותם במצותיו צוונו שלא
להתחתן בהם ושלא נקרא אליהם לשלום כל
עיקר כי במדה שאדם מודד בה מודדין לו
כמ"של בע"הי):

תקסג שלא להרחיק זרע עשו אחד שלג

שנכנס לברית הדת שנא׳ לא תתעב ארומי כי אחיך הוא:) וכל מה שעשה לך עשוי מלא בזרעו ית׳ בברכה שברכו אבינו יצחק והיה כאשר תריד ופרקת עולו ואילולי שהקל קולו של יעקב לא היו הידים ידי עשו כמצא שאנחנו גרמנו לעצמינו שיתגרה בנו כי הוא שלוחו של מקום וכל עושה שליחותו והאלהים עשה שיראו מלפניו וכל פעל השם למענהו וגם רשע ליום רעה׳ כדאיתא במדרש אלה הדברים מי יובילני עיר מבצר מינהני עד אדום רבנן אמרי האי קרא לא רישיה ספיה ולאו סיפיה רישיה מי יובילני מי נחני מי יובילני מי יתן לי שאפרע ממנה וכו׳ א״ל הקב״ה דוד ידיך אדומות ופרוצות הן ואני רוצה לרדות את עולמי בהן ד״א דוד אני צריך בה לדורות וכשרמשה רבך בקש להזווג בהן ואמרתי לו רב לכם רב יגוה לתלמידיו הרי לך שמשה רבינו ודוד אדונינו נלטוו שלא להכריתם ואין לך לדון ק״ו מעמון ומואב שהוא ק״ו דאית ליה פרכא׳ הבט נא וראה מ״ש לפנים באחור ותמצא טעם נכון ומספיק (ודע כי עיקר הציווי הוא שלא לרחקו׳ אך אין עלינו חובה לקרבו ולהתחתן עמו׳ או עם המצרי אחר דור שלישי׳ כי אין חפץ להי״ת שבוש מיוחס יפנוס יאוסו עם מי שהוא מדרגה פחותה ממנו׳ אלא שנשאר הדבר שלא נתרחק מהם מצד איסור תורה או מחמת שגאה כי אין כאן איסור ולא

שגאה

שנאה· כי הבן בנו של הגר · כשר ומוכשר מן
התורה · כמ"ש שמצרית שנתגיירה בעודה
מעוברת· בנה הוא נקרא שני· אע"פי שהורתו
בטומאה מצרית· כי הכתוב תלה הדבר בשעת
לידה· כמ"ש בנים אשר יולדו להם וגו'· הרי
שהכתוב תלאן בלידה· ושמור כלל זה בידך
שבאומות הלך אחר הזכר כשנתגיירו הלך אחר פגום
שבשניהם· ולעולם להחמיר הא כיצד גר עמוני
שנשא מצרית· הולד זכר עמוני· ושדינא ליה
בתר האב· כדי שלא יהא זרע הזכרים מותר
לעולם· ואם ילדו נקבה· שדינא לה בתר מצרית·
כדי שלא תהא מותרת לבא מיד בקהל· כמו העמונית
שהתירה תורה מיד כשאר האומות וגר מצרי
שנשא עמונית הולד בין זכר בין נקבה· הלך אחר
הפגום שהוא המצרי· ולא אחר האם שהיא עמונית
להכשיר הנקבה· וגוי הבא על שפחה גויה. או
עבד גוי שבא על גויה בת חורין· הלך אחר הזכר·
ע"פי הכלל הנזכר שאמרו באומות הלך אחר הזכר·
ואין קפידא בעבדות ושפחות בעודן בגיותן· אבל
גוי הבא על השפחה שטבלה· הולד עבד· ועבד
שטבל שבא על הגויה· הולד גוי· והלך אחר האם·
וזה הכלל בן הבא מן העבד· או מן הגוי או מן
השפחה· או מן הגויה· הרי הוא כאמו· ואין
משגיחין על האב· ולפי דבר זה התירו לממזר
לישא שפחה כדי לטהר את בניו. שהרי הולד עבד

שחררו נמצא הבן בן חורין · כשר כשאר עבדים
משוחררין ומותר בבת ישראל ולא גזרו על השפחה
לממזר מפני תקנת הבנים · וכן הדין לממזר
הבא על הגויה שהולד גוי · כשנתגייר הרי הוא כשר ·
כשאר גרים · וגוי ועבד שבאו על הממזרת הולד
ממזר וגוי ועבד הבא על בת ישראל · הולד כשר ·
בין פנויה בין בא"א · בין באונס בין ברצון (ואמנם
אם נקבה תלד יש מי שפוסלה לכהונה · והרמ"בן
כתב שאם נשאת אין מוציאין אותה מידו · והולד
ספק חלל ·) ועוד אמרו ממזר מותר לישא גיורת ·
וכן הממזרת מותרת לגר · והבנים משניהם
ממזרים · שהולד הולך אחר הפגום שבא' בקהל ה' ·
וקהל גרים לא אקרי קהל ה' · ולכן גיורת שנשאת
לגר · והולידו בן אע"פ שהורתו ולדתו בקדושה ·
הרי זה מותר בממזרת · עד שיתקע שם גירותו
ממנו · ולא יוודע שהוא גר · ואח"כ יאסר בממזרת ·
ואחד הגרים וא' העבדים משוחררין דין אחד לכולן ·
וגר שנשא את ישראלית · או ישראל שנשא גיורת ·
הולד ישראל · ואסור בממזרת · (ומלבד הממזר
ודאי · שכתבתי לך במצות תק"ח · יש עוד ספק
ממזר · דהיינו שבא מספק ערוה כמ"ש בהרמ"בם
פט"ו מא"ב שמן התורה מותר לבוא בקהל · אבל
חכמים עשו מעלה ליוחסין · ואסרו גם הספיקות
שבנ"ש · ויש עוד ממזר שלשי והוא המקרא ממזר
מדברי סופרים כגון באשה ששמעה שמת בעלה

ונשאת והרי בעלה קיים ובא עליה והיא
תחת השני הרי הבן ממזר מדברי סופרים)

תקסד שלא להרחיק המצרי שלו
ולתעב חתונתם בדור שלשי
אחר כניסתם לדת שנאמר לא תתעב
מצרי כי גר היית בארצו : (וכבר
הקדמתי לך שמשעה שסנחריב בלבל את האומות
כל הפורש מהן להתגייר חזקתו שפירש מן הרוב
ולפיכך גר שנתגייר בזמן הזה בכל מקום בין אדומי
(בין מצרי) בין עמוני בין מואבי בין כושי בין משאר
אומות אחד זכרים ואחד נקבות מותרין לבא בקהל
מיד (והרמ"בן והרא"ש ז"ל ס"ל שהמצרי עדיין
באיסורו כדקאי קאי עד דור שלשי מכח שנתן
הכתוב קצבה לאורחן מקץ ארבעים שנה אקבץ
את שבות מצרים אבל בכל השאר מסכימים דכל
דפירש מרובא פריש) (ובטעם למצות אלו עפ"י
בפשט ראיתי לא"א הגאון המפורסם זלה"ה הולך
בדרך ישרה : שדשו בה רבים בתורה · שהיתה
כוונתו ית' · שנקנה בנפשותינו המדות טובות ·
והדעות אלהיות · בהכרת החסדים · ולהחזיק
טובה עליהם · ושלא להיות כפויי טובה והלוה ·
ומינה נילף חיובנו אלו ית' · בק"ו שאדם דן
מעצמו אם על המצריים שנשתעבדו בנו · והטביעו
בנינו במים · ורדפו אחרינו אל המדבר · והאדומי
שהחריב ביתנו : ושרף את היכלינו · ועשו כל מה
שבגלותם

אלה המצות

שביכולתם · כדי שלא יזכר שם ישראל עוד · ועכ"ז
להיות שישבנו בארצם · ומפני שבשם אח נקרא
הוא עשו אחי אדום ליעקב צותה תורה עליהם ·
שלא נתעב אותם · ונשלם להם גמול טוב · לקרבם
אך לא לרחקם · וע"י הנביא כאמר דרשו את שלום
העיר וגו' מכל שכן וק"ו בן בנו של ק"ו · דראוי
לפקוח פתחא להאי גלותא · תהכא כי עבדים
אנחנו · ובעבדותינו לא עזבנו אלהינו · ויט עלינו
חסד · לפני מלכי ארץ ויש רחוקים · שבזמן הזה .
מלכי האדמה באדמה שישראל שרוים בקרב מלכותם
יר"ה · ובחסד אל מקבלים אותנו בסבר פנים יפות ·
בחירות הנפש · לשמור ולעשות · ככל אשר צוה
ה' אלהינו אותנו · בחקי תורתו הקדושה תורה
שבכתב ושבע"פ ומגידיה חכמי האמת והצדק ·
ונוסף נס הוא שנותנין לנו חירות הגוף · לסחור
את הארץ כאחד מהם · שודאי ראוי להחזיק להם
טובה ולהתפלל בעד שלומם שבכרם הטוב יהיה אתם
מאת אבינו שבשמים · וכך היא חתמינו מן התורה ·
וכך נאה לנו להכיר בטובתם וחסדם · כנ' כל
אשר גמלנו הי"ת על ידם · וכל פתי שיאמין ויאמר
הפך מזה הדבר שתורתינו מלמדת אותנו
לרמותם ולגנוב את ממונם ולבקש רעתם ח"ו אינו
אלא טועה והוא דרך הי"ת לא ידע · כי צדיק ה'
בכל דרכיו · והוא ותורתו הקדושה · הם המדריכים
את בניהם בני ישראל · בדרכים ישרים · ונכון

לנו חקים ומשפטים צדיקים · ובאהבתו אתנו לא
היה לו לצוות לנו דברים זרים כאלו · להבאיש את
ריחנו ביושבי הארץ · כדי שח"ו יאספו עלינו והכונ'
וזהו הדרך הישרה שכל חכמי ישראל האמיתיים
וראשי הקהלות דרכו ודורכים בה תמיד · להדריך
את העם בדרך הישר הזה · לבל יהיו נכשלים ·
ולעולם כל השתדלותם להסיר המכשולות מדרך
הרבים שאם אמיתות זה היה נודע · ונגלה
בבירור לעיני האומות · ודאי · שלא היה עינם
רעה כנגד חכמי ישראל · והיו נותנין להם כל
השליטה הנצרכת להעמיד הדת האמיתית · שהיא
המדרכת ומייעלת ישובו של עולם העליון והתחתון
ואם איזה אויב ושונא מסביר להמון הגוים דברים
המתנגדים להאמת הזה · מובטחים אנו בחסד
עליון ובראשיהם שופטיהם ושוטריהם · המה
בחכמתם אשר חלק ה' להם · יכירו וידעו כי רוע
לבו ושנאתו ומעוט אמנתו וחכמתו בעיקרי
תורתינו · היא הגורמת לאותו עוכר ישראל ·
לדבר דברים אשר לא כן נותה תורה לישראל ·
ולמה שטוענים שהתורה צותה לא תחיה כל נשמה ·
וכדומה לכתובים הללו · טענה שאין בה ממש היא ·
דלאו מכללה של תורה שבעל פה לבד אתמר לנו אלא
בפירוש התורה אמרה כי אין כל הכתובים הללו
מדברים אלא על אותם הגוים משבעת העממים
הגוררים שלא קבלנו מהם שום עובדת הנאה · והם
מכעיסין ·

אלה המצות

מכעיסין לאדון כל הארץ הוא אדונינו אבינו שבשמי' בכל התועבות אשר היו עושים · ופוק חזי מאי דקמן שלמצרי ואדומי · אמרה תורה לא תתעב אדומי · לא תתעב מצרי · וכי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום · וכשהיו צרים עליה · ונופלת בידי ישראל · צותה תורה להניח רוח אחת מבלי מצור · כדי שכל מי שירצה להמלט על נפשו · שילך לו דרך אותו הרוח · שניתן לריוח והצלה כמבואר בהרמ"בם ז"ל · וקרבנות החג בשבעים פרים · יוכיחו · היותינו מצווים להטיב ולא להרע · כי הקב"ה חס על בריותיו · ואפילו על העצים צותה תורה לא תשחית את עצה · וכאלה רבות · למי שעינים לו לראות · ראה יראה · כי יהיה מן הטעם שיהיה · רצונו ית' אינו אלא · שישראל עם קרובו · ילכו בארחותיו הישרים · כדי שיתקדש שמו ברבים · וכל רואיהם יכירום · כי הם זרע ברך ה' · עד שאמרו בתלמוד ערוך · על פסוק כספו לא נתן בנשך · אפילו ברבית דגוי · ואילו רבית הגוי היתה מצות חובה מן התורה · לא היו משבחין דבר זה שביטל מצות עשה שבה · ומה שבא לכלל מכין · הוא מהטעם האמור שם · שאז ודאי בדבר אשר זדו עליהם · דלא כפלא היא ולא רחוקה · ואשריו למי שלא בא לידי מדה זו · ומכל שכן לידי גזל · שגפירוש מוכח מן הגמרא ומפרשיה · שדעת אותם מרבותינו ז"ל שאמרו גזל הגוי אסור

הייכו מדאורייתא · דהכי קי"ל שגזל הגוי אסור · הן מטעם שהתורה אסרה אותו בסתימת הדברים לא תגנובו · וכדומה · ולא פרשה כמנהגה לפרש שור רעהו · וכיוצא · ועוד מטעם שהוא מבאים את רחינו ביושבי הארץ · והגונב מהם כמעט קרוב לומר · שנקרא רודף את ישראל · ועוד בה איסור חמור של חילול ה' שנצטווינו עליו ולא תחללו את שם קדשי · וכבר ידוע כי עון ח"ה חמור מאד · עד שנאמר בו שאין לו כפרה עד שעת מיתה · לכן שמעה ואתה דע לך להזהר · ושמור כפשך מאד · כי לפעמים עשיית נבלה אחת אנו רואים שמאוסה לפני הקב"ה · יותר מכל העבירות החמורות שבתורה · כמו שריחוק עמון ומואב יוכיח · שריחקם הי"ת עד עולם ע"ד אשר לא קדמו אותנו בלחם ובמים שלא הייכו כדרכי' להם · ולמגרי ולאדומי לא ריחק עם היות שעשו לנו מה שעשו · ובכן אל יקל וימעט בעיניך לעשותו נבלה כזאת בישראל כי אם תתקור תמצא שגדולה היא בעיני המקום ובפרט מהנמשך ממנה ח"ו : (והנה עתה כי זרח השמש על הארץ בשאלות ותשובות הגאון האמיתי הא"בד הישראלי גדול הדור והדרו מה"רר צב"י אשכנזי נר"ו מצאתי ראיתי שבתשובה כ"ו הולך ואור להוכיח במישור הדעת האמיתי הגו' דמאן דאסר גזל הגוי מדאורייתא קא אסר עי"ש ושפתים ישק) :

תקסה שלא יכנס כל טמא תוך סלח
מתנה לויה שכמוהו לדורות
הר הבית שנאמר כי יהיה בך איש אשר לא טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה :
(ומדלא כתב לא יבוא אל תוכו · בא ליתן לו מחנה אחר והוא מחנה לויה מלבד מחנה שכינה שכבר נאמר ויצא אל מחוץ למחנה) :

רכח תקסו להכין ולייחד מקום קבוע
לעשות כל אחד צרכיו מחוץ
למחנ' שנא' ויתד תהיה לך מחוץ למחנה :
(ואין יד אלא מקו' כמ"ש איש על ידו לדגליהם דיהונתן תרגם והוא מתקן ליה תמן אתר לפלגא בה ביותא וכמו והנה מציב לו יד · כי הוא שבח לאומה הקדושה הישראלית שאפי' כשיוצאין חיילותיהם למלחמה הם מתנהגים בטהרה ונקיות המביא לידי רוח הקדש כנודע וכל רואיהם יכירום כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך ולכך והיה מחניך קדוש) :

רכט תקסז להיות לכל אחד ואחד
מאנשי החיל כלי החפירה
תלוי לו עם כלי מלחמתו שנאמר ויתד תהיה לך על אזניך : (ואין אזניך אלא

מקום

מקום ויזכיך · כדי לחפור בו חפירה באותו
מקום הקבוע לעשות בה צרכיו ולחזור עפר
החפירה לכסות את צואתו באופן שלא תראה
כל עיקר במחנה המלחמה) :

תקסח שלא להשיב עבר שברח סלט
מאדוניו מחוצה לארץ לארץ
ישראל שנא׳ לא תסגיר עבד אל אדוניו
אשר ינצל אליך מעם אדוניו : (אעפ"י
שאדוניו ישראלי · גם זו לטובה היתה מעלת
ארץ ישראל שהיתה קולטת העבדים שמלו
וטבלו לשם עבדות כשהיו בורחים לתוכה
להוציאם לחירות ומצלת אותן מהעבדות
והיה האדון חייב לשחררו והעבד היה כותב
לרבו שטר חוב בדמיו עליו) :

תקסט שלא להונות את העבד סמ
הנזכר, שברח מח"ל ואפילו
בדברים שנא׳ עמך ישב בקרבך בטוב לו
לא תוננו : (וזו אזהרת דברים כי כמו
שהזהירנו על אונאת הגר בתוספת לאו
לאונאתו ובגנותו הוסיף גם כן לאו שלישי על
העבד הזה לפי שהוא יותר חלוש ושפל שלא
להונות אותו מאחר שהעבד הזה מל וטבל
לשם עבדות לפי ערכו הרי הוא כמו הגר
צדק שקבל עליו התורה ולפיכך צותה תורה
עליהם בתוספת אזהרה) :

לאוי סמ

תקע שלא לבעול את האשה בלא כתובה וקדושין שנאמר לא תהיה קדשה בנות ישראל : (וככפלה האזהרה לאבי הבת בקרא דכתיב אל תחלל את בתך להזנותה זה המוסר בתו פנויה שלא לשום אישות לפי שהיה באפשרות לעלות על דעת האנשים לומר שהואיל שהתורה לא חייבה לאונס ומפתה אלא עונש ממון וגם זכתה לאב בקדושי בתו ושיכול למכרה א"כ יראה להם שהותרה הרצוע' לאבות למסור את בתיהם לבעילת זנות בדרך שכירות או מתנה לפיכך אמרה תור דע כא וראה שכל אחד מהאופני' הנזכרים לא יקר אלא פעם אחת בכל דור ודור שימצא אדם עז פני בישראל שיפתה או יאנוס את בת חבירו א שימצא עוכר שארו אכזרי שימכור בתו ולכ ענש הכתוב ממון ולא זולת אמנם כשיהיה הענ ברצון שניהם והסכמת דעתם מאחר שיכול להמש נזק גדול שתמלא הארץ זמה ויבואו להזדווג ע איסורי ביאה נותה תורה לאב שלא ימסור ב לכך ולאשה שלא תפקיר עצמה לכך ולנ" שימחו בידם שכל קלקול הדור תלוי בראשי הע שבידם למחות ואינם מוחין (ועיין בש"ה מ שהשיג הרמ"בן ז"ל בדבר מ"ש בלא כתובה וקדושי שהרי הכתובה אינה מן התורה ואיך ילקה עליה וא"ת

וא"ת שהר"מבם .פסק כדעת רש"בג שאמר שכתובת בתולה דאורייתא והלכה כמותו כמ"ש התו' בפ"ק דכתובת ד"י ע"ב צריך עיון דשיכא ליה בעשירי דה"א דפסק כמ"ד דכתובה דרבנן שחכמים הם שתקנו כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה · ובריש ההלכות הנז' לא כתב רק הבועל בלא קדושין לוקה דמשמע שבבעילה בלא כתובה אין בה מלקות דוק ותשכח דרבו הדעות בהלכה זו ובפסוק זה) :

תקעא שלא להקריב לגבי המזבח אתנן זונה ומחיר כלב שנא' לא תביא אתנן זונה · ומחיר כלב בית ה' אלהיך וגו': (ואחד אתנן זונה גויה או שפחה או ישראלית שהיא ערוה עליו או מחייבי לאוין אסור · וכן נמי אתנן הזכור : ואתנן הוא הטלה או טלאים שנותן לה באתננה לעולם גופן אסור · וכן נמי המחיר כלב שהוא האומר הא לך טלה זה תחת כלב זה אפי' כמה טלאים תחת כלב א' כלום אסורים משום הקריבהו נא לפחתך מה גם כי אין קטינור נ"ס והרי הקרבן עצמו קורא תגר ומגלה קלונו כי בעד אשה זונה עד מחיר כלב בא להקריב לפני אדון הכל ית'שמו (וראתי להרמ"בן ז"ל

בהסגותיו על ס"ט במין הסני סכתב ז"ל והעולה מכל זה סהנפרטין בלאו א' אין לוקין עליהם אלא א' · והנה כולה בדינו של הרב בלא תביא אתנן זונה ומחיר כלב ושאור ודבש ומשפט גר יתום וכיולא בהן כולן עי"ש והבן) :

תקעב שלא ללוות ברבית מישראל שנאמר לא תשיך לאחיך נשך כסף נשך אוכל נשך כל דבר אשר ישך : (ובא הפי' לא תנשך מאחיך דהיינו לאסור על הלוה שאינו יכול ליקח בהלואת רבית מעות ישראל חבירו ולומר שהוא מוחל לו הרבית כי לכן הוכפלו האזהרות שזה לאוין למלוה שהוא הנושך וגם ללוה שהוא הנשוך שלא יתרצה להיות נשוך כי הוא יעבור על לאו דלא תשיך ולאו דלפני עור לא תתן מכשול ואין זה דומה ללאו דלא תונו שתי שנעשית לו ההונאה אין עליו חטא ומשפט אשם · דהכא המלוה והלוה הערב הסופר ועדים כולם נכשלים בנשך אדם של עבנאי הרבית עד שאמרו רז"ל על המתעסקים בו שהם כאילו כפרו באלהי ישראל · וביציאת מצרים · ותחיית המתים · ונכסיהן מתמוטטין ויורדי' לבאר שחת ואינם עולים לעולם · ועם היות שכולם נפטרו מןמלקות שהרי המלוה שהוא העיקר שעושה המעשה רע אינו במלקות שהרי ניתן להשבון ומכ"ש הנהו דפקיחי מיניה

מיניה ואתו מתמתיה עם כל זה עונש כולם חמור שמור כפסך ומאדך מאד מאד) :

ר"ל תקעג לבקש רבית מן האומות אם נרצה להלוות להם והם ירצו ללוות מאתנו שנא' לנכרי תשיך: (וז מצות עשה ולאחיך לא תשיך מצות ל"ת ואמרו רז"ל שאע"פי שהרבית שלהם מותר עם כל זה אסור להלוות להם ברבית קצוצה אלא בכדי חייו · אבל אבק רבית מהם מותרת · והכל כמ"של מצוה תע"ו שכמו שהם לא יגמלו חסד עם הישראלי שאפילו בינם לבין עצמם יקחו רבית מזה לזה אם כן למה הישראל יעשה חסד עמהם יכול על מנת והם לא מבני בריתינו ולא נצרכים אלינו ואנו צריכים לגמול חסד עם העניים שלנו שאין להם מקום לפנות כדי לפרנס את עצמם עי"ש הכל כמו שמפורש בכתוב אם כסף תלוה את עמי תלוהו ולא לנכרי ולאיזה מעמי את העני ולאיזה עני לאחיו שעמך) :

תקעד שלא לאחר הנדרים והנדבות ושאר הקרבנות שנתחייבנו בהם שנאמר כי תדור נדר לה' אלהיך לא תאחר לשלמו: (ובא בפי' המקובל שאינו עובר על לאו זה עד שיעברו עליו שלשה רגלים כסדרן פסח שבועות סוכות כדעת דעת

ר"ס וסכ"א שמשעברו ב"ר עובר מיד אפילו שהו
שלא כסדרן כדאיתא בר"ה ר"ד) :

רלא **תקעה** לקיים כל מה שקבלנו ונתחייבנו
על נפשותינו בדבור משבועה
ונדרים · וצדקה · וקרבנות · וזולת זה · שנאמר
מוצא שפתיך תשמור · ועשית · כאשר
נדרת · לה' אלהיך · נדבה · אשר דברת
בפיך : (בפיך זו צדקה וכן כל מלה ומלה
מפסוק זה מורה על ענין אחד והתכלית הוא
כדי ליתן עשה על ל"ת כדי לחייב לאדם שיקיים כל
מה שחייב על נפשו באיזה דבר שיהיה מהדברים
ונכפל הציווי במאמר ככל היוצא מפיו יעשה
(והרמ"בן ז"ל בס"מק שלו ג"ד מחלק המצוה לשתים
דהיינו מצוה א' לקיים מוצא שפתיו בנדרי גבוה
בין שיהיה מן הדברים הקרבים לפניו · או הכתכים
במצותו לאסר נזה לתתם אליו כמו שבא הרמז
בפרשה זו שנא' כי תדור נדר לה' אלהיך וגו'
ומצוה אחרת היא לקיים הנדרים והשבועות של
ביטוי דהיינו מה שנתחייב בו האדם מדברי הרשות
כגון שנדר או נשבע לאכול היום או שלא לאכול
וכיוצא שהוא הביטוי שמוציא ומזכיר בשפתיו הנדר
או הידות והכינויים שכל נדרי רשות נתייחדו בפ"מ
שהיא פרשת הנדרים שגם כתוב לאסור אסר על
נפשו דדרשו בו לאסור את המותר וכו' עי"ש (ואמנם
כפי הנראה באמת כי השתי פרשיות כאחת

משתוות

משטחיות פשט ודרשת המקראות משמע שמדברים הכא והתם משני ענייני נדרים כאחד דהרי התם כמי קאמר קרא איש כי ידור נדר לה'· דומה לקרא דהכא · כי תדור נדר לה' ומלא יחל הנאמר התם · באה האזהרה לנדרי גבוה · אם כן קיום נדרי גבוה ונדרי הדיוט מהתם ומהכא נפקי וכלהו חדא מלוה נינהו · כדעת הרמ"בם והס"מג ובמ"א גל"הה):

רלב תקעו להיות השכיר אוכל מהדבר שיעבוד בו בעת עבודתו כשיהיה הדבר ההוא מחובר לקרקע שנא' כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבי' כנפשך שבעך: (ונאמר כי תבא בקמת רעך וגו' ומפי השמועה למדו שאין הכתוב מדבר אלא בשכיר שאם אינו שכיר מי התיר לו שיבא בכרם רעהו בקמה שלו שלא מדעתו אלא כך הוא אומר כי תבא לרשות בעלים לעבודה תאכל ומשני כתובים הללו הבאים כאחד ילפי לה בב"מ פ"ז שהשכיר אוכל במחובר לקרקע בשעת מלאכה · ולא יספיק לנו כתוב אחד בלתי אם כותב חבירו עמו עי"ש בהלכ השוה שבהן שדבר שגידולו מן מן הקרקע פועל אוכל בו):

שמה תקעז שלא יקח הפועל השכיר ויוליך

בית

בידו מהאוכל שיעבוד בו יותר על אכילתו· ולא יתן לאחרים שנא׳ ואכלת וגו׳ ואל כליך לא תתן:

תקעח שלא יאכל השכיר בשעת עבודתו מן הדבר שיעבוד בו כשיעבוד במחובר לקרקע שנאמר וחרמש לא תניף על קמת רעך : שמו

(אמרו וחרמש לרבות כל בעלי חרמש ובשעת הקציר לא תקצור לעצמך) (וכולן לא אמרו שיאכל· אלא בשעה שהוא עסוק במלאכה· ולא שישב ויאכל· כי המתבטל ממלאכתו לאכול· או שאוכל שלא בשעת גמר מלאכה· הרי זה עובר בל"ת הנזכר· שמפי השמועה למדו· שכל זמן שהוא עוסק בקצירה· לא יניף חרמש לאכילתו· וכן כל כיוצא בזה):

רלג **תקעט** לגרש המגרש את האשה בספר שנאמר וכתב· לה· ספר כריתות· ונתן בידה· ושלחה מביתו: (וכתיבת ספר זה הוא הנקרא גט ועשרה דברים הן עיקר הגרושין מן התורה ורמוזין במשמעות מקרא זה):

א והיה אם לא תמצ׳חן בעיניו ·מלמד שאינו מגרש אלא דוקא ברצונו· חוץ ממי שהדין נותן שכופין אותו לגרש ולא רצה לגרש

לגרש ב"ד של ישראל בכל מקום ובכל זמן כופין אותו עד שיאמר רוצה אני :

ב וכתב · מלמד שאינה מתגרשת אלא בכתיבה ולא בכסף ודבר אחר · ואחד הכותב בידו או שאמר לאחר לכתוב לו ואחד הנותן בידו או שאמר לאחר ליתן עליו בכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו ולא באמר וכתב אלא להודיע שאינה מתגרשת אלא בכתב · וכתן שלא תקח מעצמה ואינה מתגרשת בכסף :

ג לה · שיהיה נכתב לשמה :

ד ספר כריתות · דבר הכורת בינו לבינה שלא ישאר לו עליה רשות:

ה ונתן בידה · מלמד שאינה מתגרשת עד שיתן הגט בידה או ביד שלוחה שהוא בידה ומה ידה מיוחדת שהיא רשותה אף כל שהוא רשותה כגון חצרה הקנוי או מושכר או שאול לה:

ו ונתן בידה·ולא שתקח היא מעצמה ולפיכ' אם היה מוטל ע"ג קרקע וא"ל טלי גיטיך מפס וכטלתו אע"פי שאמר לה אח"כ הו"ג אינו גט שהרי לא נתן לה לא הוא ולא שלוחו :

ז וכתב ונתן· שלא יהיה מחוסר מעשה אחר כתיבתו · אלא כתיבתו לה בלבד :

ח ספר כריתות ונתן בידה · שאינו נותנו לה אלא בקורת גרושין · ולא בקורת שהוא שטר

חוב

חוב או מזוזה · או כשהיא ישנה :

ט כי מצא בה ערות דבר · ילפינן דבר דבר ממָמון כדי להצריך שיתננו לה בפני עדים כמ"ש ע"פי שנים עדים או ג"ע יקום דבר :

י ושלחה · שיהיה ענין הגט שהוא המשלח אותה · ולא שישלח את עצמו ממנה וזה שנאמר ושלחה מביתו אין ענייננו שלא יגמרו גרושיה עד שתצא מביתו אלא כשמגיע גט לידה נגמרו גירושיה ואעפ"י שעדיין היא בביתו שלא כאמר ושלחה אלא להודיעך שאם גירש ולא הוציאה מביתו ה"ז כמי שגירש והחזיר גרושתו · ולפיכך צריכה ממנו גט שני. (ויצאה מביתו מגיד שהאשה יוצאה מלפני האיש · והלכה והיתה לאיש אחר מגיד שלא תכנס עמו בשכונה ·

ושאר הדברים שבגט כגון הזמן שתקנו משום בת אחותו וחתימת העדי' שמא ימותו עדי המסירה ויצא בהן הכל מדברי סופרים :

תקפ שלא להחזיר את הגרושה אחר שנשאת או נתארסה לאחר שנאמר לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה : (ולפי שנאמר ויצאה מביתו והלכה והית' לאיש אחר ילפינן דהוייתה שמו

דהוייתה לאיש אחר שהיא הקדושין היא שאוסרת אותה על בעלה לחזור · ולפיכך אם זינתה עם אחר כשהיא גרושה מותרת לחזור לבעלה · אך אשה שזינתה תחת בעלה נאסרה עליו שנאמר אחרי אשר הוטמאה · והרי נטמאה · ואשה רעה כזו ושאינה צנועה כבנות ישראל הכשרות מצוה לגרשה שנאמר גרש לץ ויצא מדון · ולא די שהמוציא את אשתו משום שם רע אינו יכול להחזירה לעולם (גזירה שמא תינשא לאחר ותעשה תשובה ותהיה צנועה תחתיו ויאמר הראשון; אילו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי מגרשה ונמצא כמגרש על תנאי ולא נתקיים שנמצא הגט בטל למפרע . ולפיכך א״ל שיגמור בלבו לגרשה שאין ע׳ חוזרת לו לעולם (אלא שאין ראוי לאדם כשר שישאנה שלא יאמרו זה הוציא רשעה מביתו · וזה מכניסה ועל זה קראו הכתוב אחר כמתמיה אפשר שזה הוציאה מחמת רשעתה והלכה והית׳ לאיש אחר (והמחזיר גרושתו משנשאת הולד כשר כי היא תועבה ואין בניה תועבים ומפני שכתוב בה תועבה הוצרכו רז״ל לבאר כאן בבירור יותר מש׳אר חייבי לאוין (ולא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה · ולא תהיה יושבת תחתיו ומשמשתו ודעתו לגרשה דקרו עלייהו אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך · ולא יגרש אדם אשתו אלא אם כן מצא בה ערות דבר שנאמר כי מצא בה ערות דבר (והרמב״ן בס״מק שלו במצוה ט״ו מונה בפ״ו

לאו

לאו שני כדעת בה"ג והיינו חלוקת אשה שזינתה תחת בעלה שימנע הבעל מלבוא עליה והמליץ בעד הרמ"בם ז"ל לפי שדרכו הוא שלא למנות אלא אחת בלאו שבכללות הבליעה בנעימה׳ ולבמ"א ז"ל לא ערב לו המלצה זו ועיין בכ"מ פי"א מה"ב) :

תקפא שלא יצא החתן מביתו שנה ראשונה׳ לצבא ולא לזולתו׳ סמג

שנא׳ לא יצא בצבא ולא יעבור עליו לכל דבר (וככפל הלאו כדי לעבור עליו לעולם בשני לאוין ואפילו אם יצא לספק יין ומזון כיון שהוא לצורך הצבא עובר בשני לאוין אך איכו נמנה כי אם למצוה א׳ כמ"ש בש"ט. שלא כל מה שיתחייב עליו שני לאוין, יתחייב שיהיו שתי מצות והסמ"ג לא מנאו אלא ללאו א׳ אמנם בה"ג והר"מבן ז"ל מנו אותן לשני לאוין להיותן שתי מניעות כמ"ש שם בסמ"ק שלו לאוין שי"א׳ ובהשמטות מנה למצוה מניעת היראה ורך הלבב לצאת ולבא במלחמה׳ והרמ"בם ז"ל לא מנאו פי חשבו לשלילה ולא למניעה כנראה מפשט הכתוב כמ"ש במ"א שם עי"ש) :

רלד תקפב להתייחד החתן עם אשתו שנה תמימה כדי לשמחה

שנאמר ושמת את אשתו : (דהיינו שלא יצא

יצא חוץ לעיר ולא לצבא) :

תקפג: שלא למשכן כל דבר שעושין בהם
בו אוכל נפש בין בשעת

הלואה בין שלא בשעת הלואה שנא׳ לא יחבול רחים ורכב: (ולא רחים בלבד אמרו אלא כל דבר שעושין בו אוכל נפש דהיינו כלי טחינה וכלי לישה וכלי הבישול וכלי שחיטת הב"ח ודומיהן · ומה רחים ורכב מיוחדין שני כלים ומשמשין מלאכה אחת וחייבין על זה בפני עצמו ועזב"ע כך כל שני כלים שמשמשין מלאכה אחת חייב על כל אחד בפני עצמו ואין לפוטרו במלקות אחד בטענה כי מאחר ששניה׳ כאחד עושין מלאכה אחת דהא אי אפשר לרחים לטחון בלא רחים אם כן לכלי אחד יהיו נחשבין לכך בא בביאור שחייב על רחים ורכב ודומיהן משום שני כלים והממשכן רחים ורכב הוה ליה כאילו משכן כלי לישה וכלי שחיטה שהם מאוכים במלאכתן והם כלים שעושין בהם אוכל נפש אך לא מפני זה יחשבו לשתי מצות · וכן הדין בבגד אלמנה והעובר ע"ז יצליאו מידו ויחזירו לבעלים · ואם עד שלא החזירם נשרף או נאבד לוקה על כל כלי בפני עצמו כאמור אע"פי ששניהם עושין מלאכה אחת הכל לדעת הרמב"ם ז"ל אך לא לדעת ההשגות שדעת הרוב מסכימת עמהם שכל בשעת הלואה אין זה חובל אחר שמרצון הלוה הוא מקבלו ממנו וע"ז הלוהו והרי הוא כמכרו לו. ע"כ נ"ב דה׳ מלוה ולדעת רשי ז"ל

בפי' הקודם שכתב אם חבל תחבול כל לשון חבלה אינו משכון בשעת הלואה אלא שממשכנין את הלוה כשמגיע הזמן ואינו פורע נראה פשוט דלא כהרמב"ם ז"ל ומסתבר טעמייהו)

תקפד שלא לקוץ ולתלוש סימני טומאת הצרעת שנא' השמר בנגע הצרעת : (ודע שהנתק אינו צרעת והצרעת אינה נתק ולפיכך יחשבו שתי מצות הנתק למצוה א' והיא מצות ק"ח והצרעת למ"א שהיא ואף דלא ראי זה כראי זה · ויצא הנתק מכלל לאו זה שהוא הכולל כל שאר הנגעים חוץ מנתק ודלא כדעת הרמב"ן ז"ל דמשיב עליו בסמ"ק שלו בז' והסמ"ג מנאם לשתי מצות (ולפי שמהכא ילפי להשוו כללא דאתי עשה ודחי לא תעשה יש לך לדעת מה שנאמר עוד בסיפיה דהאי כללא שאינו כולל בכל הלאוין שאם בלאו יש כרת אינו נדחה משום העשה והרי הוא כאילו אמר בפי' עשה עשה זה אם תצטרך לעבור על הלאו שכנגדו שהאמרתי לך בעונשו כרת · אמנם אם הלא תעשה הוא קיל כזה דהיינו שאין בו כרת הקולא הזאת שיש בו הוא כאילו מפרש ואומר אל תעש' זה ללא צורך קיום מצות עשה אך במקום שיש קיום עשה דציצית ומילה ודומיהן הלאוין שכנגדן ודומיהן שאין בהם כרת באין בפני קיום העשין ושמור זה בידך כדי שלא'

קטנה מחסרון לימוד הספרים המורים לנו דרכי הכללים כי אין למדין מן הכללות וכו׳ אלא מי שבקי בפרטי הכוך :

תקפה שלא ימשכן המלוה את חבירו שנא׳ חבירו מבית ומחוץ מרוע שלא ע״י שליח ב״ד ובגזרתו שנא׳ לא תבא אל ביתו לעבוט עבטו : (ולאו דוקא ביתו אלא הוא הדין בחוץ שנא׳ בחוץ תעמוד) :

תקפו שלא למנוע המשכון מבעליו שנ׳ בעת שהוא צריך אליו שנא׳ לא תשכב בעבטו וגו׳ : (ובא כפ״ה לא תשכב ועבוטו עמך אבל החזיר לו מה שאי אפשר לו לעבוט בלעדיו מפני עניותו והיינו שכשיב לו כלי הנצרך לו ביום כגון המחרישה וכלי הנצרך לו בלילה כגון הכר והכסת) :

דלה תקפז להשיב המשכון לבעלים בעת שיצטרכו אליו שנא׳ השב תשיב לו את העבוט בבוא השמש : (והיינו דוקא כשמשכנו שלא בשעת הלואתו · ותועלת המשכון הזה אינו אלא כדי שלא ישמט החוב בשביעית · ועוד שמשכון כזה אינו נעשה מטלטלין אצל היתומים של הלוה ואפילו מית הלוה בעוד שהמשכון בביתו שומטו המלוה ונפרע ממנו ואין לו דין שאר מטלטלי יתומי׳ דאינם משועבדים לבעל חוב · ועוד יש נפקותא שאם המלוה רוצה להפרע מחובו מחמת שאין הלוה

רוצה לפדותו יכול למכרו וכל מצות התורה
אינו אלא כשהמלוה אינו רוצה להתפרע ·
ופקח עיניך וראה כי משפטי ה' אמת צדקו
יחדיו ואין להרהר אחריהם):

רלו תקפח לתת שכר שכיר ביומו ולא
יאחר אותו ליום אחר שנא'
ביומו תתן שכרו: (והשכיר יום גובה כל
הלילה ועל זה נאמר ולא תלין פעולת שכיר
אתך עד בקר. שהוא הלאו הנ"ל במר"ל
והשכיר לילה גובה כל היום מקרא דהכא ·
ואין השוכר עובר אלא כשתבעו השכיר ·
ויש לו לשוכר בידו כדי לפורעו · והחכם
עיניו בראשו שלא להביא עצמו לידי כך
לבטל עשה דהכא ולאו דקדושים):

תקפט שלא לקבל כל עיקר עדות סנג
הקרובים קצתם על קצתם
בין לזכות בין לחובה שנאמר לא יומתו
אבות על בנים וגו': (ובא בפ"ה. לא יומתו אבות
בעדות בנים ובנים בעדות אבות· ומינה ילפינן
מסברא לדיני ממונות שגזרת הכתוב היא שלא
יקובל עדות אבות על בנים דהרי אפילו שהם
בעדותם מחייבים אותם מיתה אשמעינן קרא דלא
מהימנו · ומכ"ש לזכות בין בממונות בין בנפשות
ומכ"ש שאר קרובי' ממשפחת האב ומדבריהם למדנו
לפסול שאר הקרובים מן האם כמבואר בדבריהם

וגם

ועם היות שגזרת הכתוב אין לה טעם כלל אפשר
לומר קרוב לשכל המשכיל כי הקורבה היא כגופו ·
ואין אדם משים עצמו רשע ולא פחות מעיד על עצמו
לזכותו · ולעולם התורה השלמה מרחקת המכשולות
ולזות שפתים ואם עדות הקרובים היה מועיל זה
על זה · בנוהג שבהמון הוא כי קרובים דרכם
להתקנות ולהתגורר זה בזה · ולפי שעה כאשר
חמתם תבער בהם יחדיו למשפט יקרבו ויחייבו זה
לזה ויזכו ז"לז וכשוך חמתם מדאגת לבם שיזכרו מה
שיעשו ויתחרטו על הדבר ותבחר מחנק נפשם כי
כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד באופן שיולד מזה
רבות צרות ורעו' לכך גזרה תורה שאפי' משה ואהרן
בחירי ה' ונאמניו · אינם כשרים להעיד זה לזה ·
כי כך גזרה חכמתו יתברך משפט אחד לכולם והיה
כצדיק כרשע דוק והבן):

תקצ שלא להטות משפט הגרים והיתומים סנג
שנאמר לא תטה משפט גר יתום :

(וכפלה התורה להודיעך כי מי שמטה משפט
אחד מישראל עובר בלאו אחד והוא אומרו לא תעשו
עול במשפט ואם הטה משפט גר עובר בשני לאוין
ואם הטה לגר ויתום עובר בג"ל (וכפי האמת
הנראה השני לאוין שכתבנו בענין העסק הם דומה
בדומה דלא הטה משפט שהוא כללי ולאו דהכא דלא
תטה משפט גר ויתום שהוא פרטי והם נמנין לשנים
אוף הכא הכי נמי דאין הפרש ביניהם והתימא על

הרמב"ן ז"ל שכתב בפירוש שאינם אלא לאו אחד כי עושק השכיר הוא כמו הגר בהטיה)

שנה **תקצא** שלא למשכן אלמנה בין עניה בין עשירה שנא' לא תחבול בגד אלמנה: (לא ע"פ עצמו ולא ע"פי ב"ד לא בשעת הלואה ולא שלא בשעת הלואה · ואם עבר וחבל מחזירין אותו ב"ד בעל כרחו · ואם אבד המשכון או נשרף קודם חזרה לוקה כנודע · לדעת הרמב"ם ז"ל וכפי גרסתו דוק ותמצא) :

אלו **תקצב** להניח עומר השכחה שנאמר ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ולאלמנה יהיה: (הוא בגוי להניחו כמו לעני ולגר שעוזב אותם שנאמר בלקט):

תקצג שלא לקחת עומר השכחה שנו שנא' ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחתו. (והשכחה נוהגת בין בתבואה בין באילן · ולאו זה הוא מהסוג הרביעי שכ"לל במת"קיד הנזכרת לאו שנתק לעשה שאם עבר ולקחה חייב להשיבה לעניים שכ"כ לגר ליתום ולאלמנה יהיה · וכל זמן שמקים עשה שניה או שיהיה אפשר לקיימו אע"פ שאינו מקיימו עדיין כמש"ל אינו לוקה יאבל כשוה עליו שיקיימה וכשיהיה בלתי אפשר עוד לקיים העשה שנה כגון שנא שנאבדה

שנאבדה אותה החטה בכללה · או נשרפה ומכ"ש כשאכל את כל החטה הרי אזי לוקה)

רלח תקצד להלקות את העוברים על קצת מצות מיוחדות בתורה שנא' והכהו לפניו כדי רשעתו במספר ארבעי':

(וזהו ענין המלקות הנזכר בכל מקום מתורתינו הקדוש' כמפורסם בישראל קדושי' הם ויודעים כי אין זה מכתב א"ה ח"ו · אלא מצוה ממצות התורה שנצטוה הבית דין הישראלי להלקות למי שחייב מלקות בעבור יכנע לבבו באותו מלקות וישוב אל ה' וירחמהו כי זהו מחסדיו ית' המתרצה בהכנעה מן ע"ש יסר בנך כי יש תקוה ואל המיתו אל תשא נפשך תכף ומיד להענישו עונש המיתה שהיתה ראויה לו בעבור שהמרה את פי מלכו של עולם אלא ילקה וכיון שלקה ונכנע הרי הוא כאחיך · ופוק חזי מהכא כח הב"ד הישראלי וחסדי ה' עם בני עמו עם קרובו שאמרו כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן · וכאשר עונותינו הטו אלה שאנו מגורשים מא"י ואין לנו סמוכין אין בידינו להלקות לכמה חייבי כריתות שיש בע"וה ונשאר הדבר תלוי ברצון היראים לנפשם שבישראל והחרדים אל דבר ה' שמרצונם הטוב נכנעים לפני בוראם וממהרים תשובה בלבם:

בלבם ואו הן הלוקין בער"ה ועיו"הך אחריהם אשרי חלקם שיודעים לכוף ראשם ולכפות ידם ולהכניע לבבם לפיים את יוצרם כי מי יאמר זכיתי לבי טהרתי מחטאתי:

תקצה שלא להכות את החוטא יותר ממה שיוכל לסבול שנא' ארבעים יכנו לא יוסיף: (ואם הוסיף עובר בל"ת אין לי אלא שהוסיף על מ"ח מכין על כל אומד ואומד שאמדוהו ב"ד ת"ל לא יוסיף ולפיכך אמו רבנן ובצרי להו חדא דהיינו ארבעים חסר א' פן יוסיף ויגע באיסור תורה · ולפיכך אמרו שאם יוכל לסבול כל המלקות ילקה עד מספר ארבעים ולא עד בכלל ואם לא יוכל לסבול את כלו יכה מה שבאפשרות יכולתו אך לא פחות משלשה הכאות · ומכאן אתה דן ק"ו מעצמך בעוד אזהרה שבאה כלולה בזו אם על רשע שנתחיי' מלקות חסה תורה והזהירה אותנו שלא להכות שאר כל אדם מישראל לא כ"ש וכבר הזהירונו רז"ל שאפילו ברמיזה להכות לא נהיה רשאין לעשותו שהרי אבי התעודה משה רבן של כל ישראל שמבטן יצא למלוך וראתה עינו שביג' בהרמת יד לבד קראו רשע · שנא' ויאמר לרשע למה תכה רעך · הכית לא נאמר אלא תכה): סנו

תקצו שלא נמנע הבהמה מלאכול מאותו דבר שתעבוד בו עבודתה שנאמר לא תחסום שור בדישו: (ואחד בהמה ואחד חיה טהורה סנח

א: טמאה במשמע אלא שדבר הכתוב בהווה
וכן כמו אחד הדישה ואחד כל שאר המלאכו'
של גידולי קרקע אלא שדבר הכתוב בהווה ·
ואחד החוסם בשעת מלאכה או קוד' מלאכה
ואח"כ עושה בה מלאכה חייב ואם שכר
בהמה וחסמה ודש בה לוקה ומשלם לבעלים
ארבעה קבין לפרה ושלשה קבין לחמור· לפי
שמשעת משיכה נתחייב במזונותיו · ולא
שייך הכא הכלל דאין אדם לוקה ומשלם דוק
והבן · וכן נמי אם חסמה בקול לוקה כמ"ש
בכ"הא דעקימת שפתים דחסימה הוא
מעשה · שהרי בכח דיבורו בא לכלל מעשה·
ולפיכך התימר הוא לוקה שהרי הוא ע"י
דבורו עושה מעשה· שנתפסת הבהמה
בקדושה וע"כ מי שהולך רכיל שברכילותו
הוא אינו עושה מעשה · אלא המקבלו הוא
שילך ויכה לאותו שאמרו לו עליו שדיבר
סרה כנגדו ואנו צריכין כדי להלקותו שיהי'
הוא עושה המעשה שכן פתב והכהו כדי
רשעתו ולא רשעת חבירו שמספה מכח
רבילותו וכיוצא) :

תקצז שלא תנשא היבמה לאיש זר שנט
ולא יבא איש זר עליה בעודה
זקוקה ליבם שנאמר לא תהיה אשת
המת החוצה : (והאשה שהיא ראוים
לייבום

ליבום נקראת זקוקה ליבם · ורשות היבם נקראת זיקה) :

רלט **תקצח** להיות היבם נושא את אשת אחיו מאביו כשמת ולא הניח זרע שנאמר ובן אין לו יבמה יבא עליה · ולקחה לו לאשה ויבמה: (ומן התורה אינו צריך לקדשה שזו היא אשתו שהקנו לו מן השמים אלא יבא עליה וכתובתה על נכסי בעלה שמת ומד"ס שלא יבא היבם על יבמתו עד שיקדש אותה כדין קדושין דעלמא וזהו הנקרא מאמר שאין המאמר קונה בה קנין גמור כמו הבעילה שהרי אין היבמה נהרת לזר אלא אחר בעילת היבם או אחר חליצה אבל הגט פוסלה ליבום ואינו מתירה לזר אתנם כשבועל אותה אחר המאמר מבלי שיקדים לו דבר אחר הוא הנקרא מאמר כשר ואם קדמו גט או חליצה בין בין וכו' ה"ז נקרא מאמר פסול כמבואר בפ"ה מה"יב · ואמרו עוד ובן אין לו עיין עליו. כלומר שאחד בן ואחד בת או זרע שלהם בין מאותה אשה שמת תחתיה בין מאשה אחרת · ואפילו זרע ממזר או ע"עו פוטר את אשתו מן החליצה ומן היבום חוץ מבן השפחה והנכרית שהם עבדים וגוים שאינם זרעו שאופן בנים כאלו אינם פוטרים את האשה וכאילו אינם בעולם ובן מזרע מהסוג הראשון שאמרנו כיון שהוא ודאי בן קיימא לדעת התורה ביציאתו חי מרחם אמו ולדעת רז"ל עד שיודע שכלו לו חדשיו ונולד לט"סב

אפילו

אפילו שלא חי אלא שעה אחת אחר מיתת האב פוטר את האשה מהחליצה והייבום · אבל אם לא נודע לכמה נולד אם חי ל' יום הרי זה ולד של קיימא ואם מת בתוך ל' יום אפי' ביום שלשים תהי' כמו שהיה מיתתו הוא ספק בן קיימא וצריכה חליצה. מד"ס אבל לא תתייבם · ועמ"ש הרמ"מ ז"ל שם בהלכות בפירוש הדברים · ולעולם לא תתייבם ולא תחלוץ עד שתמתין תשעים יום חוץ מיום המיתה ויום היבום והחליצה כדי להבחין בין זרע לזרע · והאח המייבם או חולץ שאמרנו ר"ל אח מכל מקום אפילו ממזר או ע"ע גדול או קטן כיון שהיה בעולם. דהיינו שהוציא ראשו ורובו לאויר העולם קודם. שימות אחיו הרי זה נשארה אשת המת זקוקה לאחיו אח · שנא' כי ישבו אחים יחדיו פרט לאשת אח שלא היה בעולמו ואחים המיוחדים לנחלה אך לא אח מן השפחה ונכרית כאמור כיון שהיתה הורתו שלא בקדושה אע"פי שלידתו בקדושה אינו אחיו לדבר מן הדברים ואין אשתו זקוק להם · וכן כמו האחים מן האם אינם אחים לענין זה ולא לענין ירושה וחשובין כמי שאינן · אלא שרז"ל הצריכו להתאבל על אחים מן האם ופסולים לענין עדות) (ודע שאמרו בגמרא שהבא על יבמתו נדתה קיימא עליה בעשה · שהרי הכתוב אומר יבמה יבא עליה · עליה ולא על נדתה · ועוד דכתיב אשר לא יבנה בית אחיו · בית אחד הוא בונה ואינו בונה שני

בתים

בתים ולאו הבא מכלל עשה עשה וכן נמי אמרו
בהחולץ את יבימתו דלרבה קיימא עליה בעשה שכן
כתיב אשר לא יבנה אב"א כיון שלא בנה שוב לא
יבנה :

ועוד אגלה אזנך במ"ש רז"ל ביבמות דכ"ד אמר
רבא אע"ג דבכל התורה כלה אין מקרא
יוצא מידי פשוטו הכא אתאי ג"ש ואפקתיה מפשטיה
לגמרי · והיה הבכור גדול שבאחים הוא שייבם
אותה · אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת ·
יקום על שם אחיו · זה שייבם את אשתו יטול נחלת
המת בנכסי אביו · ולא כמו שנראה מפשטיה דקרא
שצריך לקרות לבנו בשם אחיו המת · והכי גמר ליה
מרביה · עד משה מפי הגבורה · וכשאמרו אין
מקרא יוצ' מידי פשוטו אינו ר"ל שח"ו אותה הדרשה
הנדרשת בו שאינה אמת כי דבר זה הוא דעת לדוק
וביתוס שתמחה מן העולם אלא כונתם היתה בזה
כי פשוטו הראשון לעולם קיי' ובא הדרשה ומוספת
על ענין ראשון ויש לנו פשוטו ומשמעו כי מאמרי
הי"ת סובלים זה וזה · וכך אמר רבי אלעזר בר"ש
בפ"י דפ"א ע"ב וכלהו לאתכללא בהו מלה אחרא
וכו' עי"ש · ופוק חזי כי אחת דבר אלהים שתים זו
שמענו כן הדבר הזה · דרשת את לרבות ת"ח ·
אינה סותרת הפשט וכן מ"ש כי יקח איש אשה שהוא
בכסף · אינו מוציא הכתוב ממשמעו ופשוטו שהוא
בביאה · וולת הנדרש במקרא זה שלפום ריהטא

יוצא מידי פשוטו כל עיקר · ולדעתי אם תחקור
תמצא גדולת תורתינו הקדושה שאפילו הכא לא
יצאו דבריה לבטלה הפך הפשט · ומנהג ישראל
תורה היא ושים עיניך בהשגחה פרטית שאם
יתגלגלו הדברים בגלגול האמיתי הנודע אצלינו
בחפץ ורצון הי"ת אשר צוה אותנו במצות היבום ·
שהיבמה הזאת כשתלד בן · לא תמצא אחד ממקיימי
מצוה זו שקרא או שיקרא לאותו הבן שתלד לו יבמתו
ע"ש אביו ומכ"ש בשם אחר כי אם בשם אחיו כמנהג
ישראל קדושים הם שלא בכונה עושים בכונה ·
ומקיימים דת יומים הרי לך שאפילו הכא אין מקרא
יוצא מידי פשוטו לעולם וגדול שבאחים שהו' המקובל
אצלינו הוא המייבם ולפיכך אמרו הנח להם לישראל
שאם אינם נביאים הם בני נביאים · וכל בניך
למודי ה' · ורב שלום בניך · א"ת בניך · אלא
בוניך · אלו ת"ח שבונים הדברים ומוציאין אותן
בפלס מאזני משפט · דוק והבן שלא אמרו בכל
התורה כלה אין המקרא אלא כפשוטו · דאי הוה
מקום למכחישי האמת לחלוק על המקובל אצלינו
במדרשי הכתובים · אך הם אמרו כמו שקבלו אין
מקרא יוצא מידי פשוטו · ולא פחות מדרשו ·
אפילו שיראה לך להפך · אם תחקור תמצא שזה
וזה יתקיימו בידך דוק והבן כי הוא כפתור ופרח) :

תקצט להיות היבמה חולצת ליבם אם לא
ישאנה שנא' וחלצה נעלו מעל רגלו

וגו׳ : (וככר ידעת מאמרם ז״ל שמלות יבום קודמת
למלות חליצה עד שלכך נקראת המסכתא יבמות
אע״פי שהיא כוללת דיני יבום וחליצה בשוה · אמנם
אח״כ נפל המחלוקת בין גדולי ישראל דיש מהם
אומרים דעכשיו מלות חליצה קודמת לפי שמלות
ביאה בעינא כוונה לשם מלוה · דאז הוא דעדיפא ·
אמנם כאשר לב לכוון לשם מלוה אין · הכי
קפרא לעולם ידבק אדם בחליצה כאבא שאול)
(ודומה בדומה מ״ש במלוה זו ביבמות כאמ׳ בראשי
דבכורות מלות פדיה קודמת למלות עריפה ומלות
יבום קודמת למלות חליצה דלכך הוכיח הרמ״בם ז״ל
שראוי למנות לשתי מלות הפדיה והעריפה והיבום
והחליצה · שהרי הפ״ח והיבמה מוכנים הם וראוים
הן לזה או לזה · אמנם ראיתי להב״הג שמנה לא׳
לפדות פ״ח או לעורפו · וכתב הרש״בץ שאם יש
למנותם מלוה היא שנאמר שמלוה על הב״ד לדון
בדין מי שלא רצה לפדות פ״ח שיערפנו ושכל מסרו ל
בזה לא יחייבו משום זה למנותם לשתי מלות · וא״א
המפורסם ז״ל כתב שכן נראה שכל שתי מלות שהם
בנושא אחד שאם ירצה לקיים שתיהן אי אפשר ט
שהרי אי אפשר לפדות ולערוף כאחד וכן כמי ליבם
ולחלוץ אי אפשר בבת אחת ולכך שראוי למנותן
למ״א ולא לשתים) :

רמא תר להציל הנרדף אפילו בנפשו של רודף
אם לא נוכל להצילו באחד מאבריו

שנא׳

שנא' וקצתה את כפה : (ונאמר וקרבה אשת האחד כי דבר הכתוב בהווה וה"ה לכל אדם ומה מבושיו שיש סכנת נפשות ואתה חייב להצילו בכפה אף כל רודף ואם אי אתה יכול להצילו בא' מאבריו אתה יכול להצילו בנפשו של רודף כדי שלא יעשה המעשה הרע אשר זמם לעשות שכן כתיב לא תחוס עינך עליו · ועל ש"ד וג"ע שיש בהן כרת והרודף אחר הזכר לבד הותרה הרצועה הזאת בשעת רדיפה שרודף להרוג או לגלות ערוה אבל על שאר עבירות ואפילו ע"ז והרודף אחר הבהמה · או אם כבר הרג ובא על הערוה אין הורגין אותו אלא בב"ד בלבד כי כך אלינו בקבלה אמיתית) :

תרא שלא לחוס על הרודף הנזכר שנא' ולא תחוס עינך עליו : (וכשלא רצה לשמוע אלינו להמנע מן העבירה ההיא וגם אין בידינו למונעו מלעשותה בחסרון אבר מאבריו · אין לנו לחוס עליו וצוה לאבד את נפשו כדי שלא יעשה המעשה הרע ההוא · ומהכא איכא למילף טובא עד כמה מגיע פגם העבירה שכדי שלא יעשנה ואשמה בה אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב דוק והארך והחזיק במוסר אל תרף אם חייס את בעי) : שם

תרב שלא יהיו אצלינו בבתינו המשקולות והמדות חסרות שנא' לא יהיה בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה וגו' : (אע"פי שלא יעשה שם א

בהם מקח וממכר) וכל פרטי הכתוב ענין אחד ולאו אחד הוא שכולל בו מיני השעור כמ"ש בס"ט)

רמב **תרג** לזכור בפה [כל הימים] מה שעשה להרע לנו עמלק שנאמר זכור את אשר עשה לך עמלק: (וכך שנו רז"ל זכור בפה ואל תשכח בלב ולפי שמסופק אצלינו אם זכירה זו היא זכירת יום לאחינו מ"מ שבה מפורש כל ימי חייך נזדרזו מחכמי האמת ללמוד בכל יום ארבעה זכירות אלו · **א** למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך · **ב** זכור את יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב פן תשכח את הדברים · אשר ראו עיניך · **ג** זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים · והיה בהניח ה' אלהיך לך מכל אויבך מסביב בארץ ה' אלהיך נותן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח · **ד** זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים (שלדעת הרמב"ן ז"ל באה בחשבונו כדי שנתרחק מלשון הרע ולא נהיה מאותם שנאמר בהם תשב באחיך תדבר בבן אמך תתן דופי ונהיה נרמא בנוקי הנגעים הבאים על לשון הרע כמוכח מסמיכות הפרשיות ונעשה ק"ו בעצמינו והסכים ע"י הבמ"א ז"ל (ויש מוסיפין ללמוד בכל יום עוד שתי זכירות אלו · **ה** זכור את יום השבת לקדשו · עד ויקדשהו

כנודע שיניקת כל הששה ימים הם תלוים בשבת ·
ו׳ זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה׳ אלהיך במדבר למן היום אשר יצאת מ״מ. עד בואכם על המקום הזה ממרים הייתם עם ה׳) כי גם זכירה זו הששית הרמב״ן ז״ל נסתפק בה אם תכנס במנייננו ואע״פי שלא הכניסה גלה דעתו דעת עליון ואמיתי שמצוה. עלינו לדעת חסד האלהים עלינו כי שמר הבטחתו לנו ולאבותינו ועם היות כי ממרים היו ואנחנו קמנו תחת אבותינו והלכנו בדרכיהם והרשענו לא. עזב חסדו. ולא הפר את בריתו ברוך שומר הבטחתו לישראל ברוך הוא שמחשב את הקץ להשלים את השם המבורך ואת הכס המרומם ישיב נקם לצריו אבד זכרם המה סלה וה׳ לעולם ישב כונן למשפט כסאו שיראו עינינו וישמח לבינו בישועתו אכי״ר) :

רמג **תרד** להכרית מזרע של עשו את עמלק לבדו עד בלי השאיר לו שריד לא מהזכרים ולא מהנקבות גדולות וקטנות שנא׳ תמחה את זכר עמלק : (וכבר שר צבא ה׳. הגדול בדורו יואב ן׳ צרויה טעה בניקוד והשאיר מהם הנקבות כמרז״ל בב״ב פ׳ לי לכן פקח עיניך בלימוד המקרא בניקודיה וטעמיה כי הם עיקרי התורה עד שמרוב מעלתם לא ניתנו להכתב בס״ת · והכל מאת ה׳ מן השמים כי רצה הקב״ה לזכות את ישראל ע״ש שנגנת הרופא כוונת הבורא · וכאשר הוא

היודע בכלליות תורתו אשר נתן לנו כי הדבר תלוי בו ומלחמה לה' בעמלק ועל ידו ית' דוקא יהי אחריתו להכרית · והוא אשר יכרית מארץ זכרם כשכבו הדברים בימי שאול ויואב לבוא לידי טעות שמענה וז"ל):

תרה שלא נשכח מה שעשה והרע לנו זרע עמלק בצאתינו מ"מ שנאמר לא תשכח: (אותו עוות מלת שהתרין לא כנגדינו לבד אלא כנגד אדון כל הארץ יתברך שמו אשר הוציאנו בעצם היום וביד רמה וזרוע נטויה לעיני כל עמים אשר שמעו רגזו וחלו מפנינו : והוא היה הכלב הראשון שנתגרה בנו כמ"ד ראשית גוים עמלק · וכמו המשל שהמשילו רז"ל ליורה רותחת שאין כל בריה יכולה לירד לתוכה ובא אחד וקפץ לתוכה אע"פי שנכוה הקר אותה לאחרים כך היה הכלב הע"ז הזה ולכך חרה לאבינו שבשמים וצוה לנו בעשין ולאוין על מעשיו הרעים שהם נגד ית' תמיד): שסג

תבא

יש בה ששה מצות ג' עשין ושלשה לאוין:

המר **תרו** להתחיל בשבח סיפור טובותיו ית' עם אבינו יעקב כשנביא הבכורים

עשין תר"יג הבכורים למקדש והם הפסוקים הללו שנאמרת בפרשה שנא' וענית ואמרת לפני ה' אלהיך וגו': (ולקיים בגלאי עבודת המצריים ועם היות כי רבת צררונו מנעורינו גם לא יכלו לנו כי ה' היה לנו ומידם הצילנו · וזאת המצוה נקראת בלרז"ל מקרא בכורים שנצטוינו בהבאתם במל"א ופה נצטווינו בקריאת הפסוקים הללו ככתבם וכלשונם בלשון הקדש כמ"ש וענו הלוים ואמרו מה להלן בל"ה אף כאן דכתיב וענית ואמרת בלשון הקדש · ושאר ענייני הדינים המופלאים הרמוזים בהם):

רמה תרז להתודות לפניו ית' שעשינו כל מה שגזר עלינו בהוצאת המעשרות והתרומות ולא חחוקנו בהם שנא' ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית וגו': (וזהו הנקרא ודוי מעשר שהיה מתודה אחר שנה השלישית שמפרישין בה מעשר עני ביום טוב אחרון של פסח משנה הרביעית · וכן בשנה השביעית · ווידוי מעשר זה נאמר בכל לשון שנא' ואמרת לפני ה' אלהיך בכל לשון שאתה אומר · ודע כי כל המתנות רמוזות במקרא · דכתיב בערתי הקדש מן הבית · זה מעשר שני ונטע רבעי שקרוי קדש: מן הבית · זו חלה: שהיא המתנה של כהנים בבית · נתתיו ללוי · זה מעשר ראשון : וגם נתתיו · מכלל שקדמתו מתנה אחרת · והיא תרומה גדולה ותרומת מעשר: לגר ליתום ולאלמנה · זה מעשר עני · ולקט שכחה

ופאה

ופאה · אע"פי שהלקט שכחה ופאה לא היו מעכבין
הוידוי ככל מצותיך אשר צויתני · שהפרשתים
על הסדר · כמ"ש מלאתך ודמעך לא תאחר לא
תאחר לא תשנה סדר הפרשתן לאחר את המוקדם
ולהקדים את המאוחר (ורב סעדיה גאון פי' מלת
דמעך שהיא רמז ליצהר כי כאשר ידרכו הזית הוא
יורד טיפה כמו הדמע) דאם שינה לא היה יכול
להתוודות · לא עברתי ממצותיך · שלא הפרשתי
ממין על שאינו מינו · ולא מן התלוש על המחובר ·
ולא מן החדש על הישן · ולא מן הישן על החדש : ולא
שכחתי · מלברכו ומלהזכיר שמו עליו : לא אכלתי
באוני ממנו · הא שאם אכלו אינו מתודה · וכן כתי
ולא בערתי ממנו בטמא · ולא נתתי ממנו למת
שלא לקחתי ממנו ארון ותכריכין ולא נתתי לאוננים
אחרים : שמעתי בקול ה' אלהי · שהבאתיו לבית
הבחירה : עשיתי ככל אשר צויתני · ששמחתי
ושימחתי בו · כמ"ש ושמחת בכל הטוב : השקיפה
ממעון קדשך · זו בקשה להשקפה לטובה · שיתן
טעם בפירות : ואת האדמה אשר נתת לנו למעוטי
גרים ועבדים משוחררים · שאין להם חלק בארץ ·
אך לא כהנים ולווים · שיש להם ערי מגרש · ולא
מיעוטים במשמע :

שסה **תרח** שלא לאכול מעשר שני באנינות שנא'
לא אכלתי באוני ממנו · (וכן הדין
בביכורים ושאר קדשים) :

שלא

שסד תרט שלא לאכול מעשר שני בטומאה ואפי' בירושלם שנא' ולא בערתי ממנו בטמא: (בין שאני טמא והוא טהור בי שאני טהור והוא טמא היה לוקה אם אכלו בירושלם · שהוא מקום אכילתו אבל חוץ למקום אכילתו לא היה לוקה אלא מכת מרדות מדרבנן · והמעשר שני שנטמא היו פודין אותו והכת בא וראה שמדהיא אומ' שלא עשה כן נראה שנצטוינו שלא לעשותו והבן: [כי כן הדין בביכורים]

שסה תרי שלא להוציא דמי מעשר שני אלא בצרכי אכילה ושתיה: [וסיכה] שנא' · לא נתתי ממנו למת וגו': (ר"ל אפילו לצורך ארון של קבורת המת לא נתתי ממנו):

רמו תריא להדמות וללכת בדרכי הי"ת ככל מה שבאפשרות יכולתינו שנאמר והלכת בדרכיו: (מה הוא חנון ורחום וחסיד אף אתה כן מה הוא מלביש ערומים מבקר חולים מנחם אבלים אף אתה כן · ואמרו בספרי והלכת בדרכיו ולדבקה בו הדבק בחכמים ובתלמידיהם (שמשו כל צרכם) ועוד אמרו למוד דברי הגדה שמתוך כך אתה מכיר מי שאמר והיה העולם ועוד אמרו כל הנושא בת ת"ח והמשיא

עשין

תרי"ג

והמשיא בתו לת"ח והעוסק בפרקמטייא לת"ח והמהנהו מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאלו נדבק בשכינה ועיקר הדביקות בהי"ת הוא ע"י לימוד התורה ועשיית המצות שאנו מצווים מפי מצווה ועושה כמ"ש אשר קדשנו במצותיו וצונו · ומדברים הללו שהם דבשונו של עולם כבשים ללבושך כי לא כל מוחא ומוחא זוכה לסבול ידיעת פרטות משמעות דברים כהווייתן :

וילך

יש בה ב' עשין :

דמז

תריב להקל את כל עם בני ישראל אנשים ונשים וטף בכל מוצאי שביעית ביום השני מחג הסוכות של שנה שמינית שנא' הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגו' : (כדי שהמלך יקרא להם בעזרת הנשים מתחלת ספר אלה הדברים עד סוף פרשת שמע ומדלג לוהיה אם שמוע ונומר אותה פרשה ומדלג וקורא מעשר תעשר עד מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב שכל הפרשיות הללו הן מורות את כל ישרא' במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת · הקריאה והברכות תשעה · היה אומרם בלשון הקדש · ואפי' אותן שלא מכירין היו חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה כיום שניתנה בו התור' בסיני ואפילו החכמים גדולים שהיו יודעין כל התורה.

התורה כולה היו חייבין לשמוע את הקריאה בכוונה גדולה יתירה · ומי שלא היה יכול לשמוע היה צריך לכוין לבו לקריאה זו שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת ויראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה שהמלך שליח הוא להשמיע דברי האל · והיו תוקעין בחצוצרות בכל ירושלם כדי להקהיל את העם ואם היה יום הקהל בשבת היו מאחרין אותו לאחד בשבת מפני תקיעת החצוצרות והתקיעות שאינם דוחין את השבת) :

רמח תריג לכתוב כל איש מישראל ספר תורה לעצמו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה · (כלומר כתבו לכם תורה שיש בה שירה זו שהרי אין כותבין את התורה פרשיות פרשיות · ואע"פ שהניחו לו אבותיו ס"ת מצוה לכתוב משלו · ואם כתבו בידו הרי הוא כאילו קבלה מסיני · ואם אינו יודע לכתוב אחרים כותבין לו וכל המגיה ס"ת ואפילו אות אחת הרי הוא כאילו כתבו כלו · שהרי ס"ת שנכתב המלא חסר או החסר מלא מכח אותו יתרון או חסרון של אותה אות אחת פסול ואין בו קדושת ס"ת · וצריך תיקון או גניזה · א"כ זה שהגיהו הרי הוא כאילו כתבו כלו · מפני שהכשירו וקדשו · ומצוה לייחד לו מקו' טהור · ולכבדו ולהדרו יותר מדאי וכל הרואה ס"ת כשהוא מהלך · חייב לעמוד מפניו · ולהיות עומד עד שיעמוד זה שהוא מהלך בו כשיגיענו למקומו · או עד שיתכסה

מפניו

מפניו׳ כי דברים שבלוחות הברית׳ הן הן שבכל ספר וספר וכל השב לפניו׳ ישב באימה ופחד׳ שהוא העד הנאמן לכל באי עולם שנאמר והיה שם בך לעד ויכבדהו כפי כחו כי כל המחלל את התורה גופו מחולל על הבריות׳ וכל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות׳ וכתבו חכמים ז״ל טעם למצוה זו שהיה חפץ ורצון הי״ת לזכות את ישראל שיתרבו הספרים בינינו׳ כדי שנוכל להשאיל מהם כי מצוה רבה היא עד שאמרו עושה צדקה בכל עת זה המשאיל ספריו לרבי׳ ולאשר לא תשיג ידו ומטעם זה אמרו שאפילו הניחו לו אבותיו׳ מצוה לכתוב משלו׳ כדי לחבב המצוה מצות ת״ת כי תפארת לו מעושיה׳ כי כאשר הספר נמצא ומוכן אצלו בביתו עכ״פ לא יבטל שעה א׳ ביום מהפנותו לפניו יפנה אליו׳ ולא יצטרך לחזור אחריו׳ ולפיכך הדבר פשוט שעם היות כי עיקר חיוב המצוה הוא על הס״ת אך אמנם עתה בעונותינו כי המעטנו הל. מות ואין בידנו ולא שגורה בפינו התור׳ שבע״פ׳ כמו שהיו בדורות הראשונים שבקראתם במקרא היו מפרשים על כל כתוב וכתוב כל פרטי דיניו והלכותיו׳ ולפיכך לא היו צריכין כי אם דוקא לס״ת אמנם עתה שלא אתנו יודע עד מה פשטי המקראות אם האד׳ הישראלי לא יקבע לימודו כי אם דוקא בתורה שבכתב כתובה ח״ו שתשכח מישראל התורה שבע״פ׳ ויבואו ח״ו להיות מבני מקרא ימת

שמם

שמים · וכיון שכן ודאי שמצוה בעיני על כל א׳ מישראל · להיות בידו ספרי הקדש שנתחברו על פי התורה כמו שהיא המקרא עם פי׳ רש״י ז״ל · ודומים לו · והבקי במשנה · משנה עם הפרושים הנבחרים שנתחברו אליה · כי היא נשמה לנשמה · ומפתח ראשון לתורה שבע״פ · ויערוך לפניו בשולחן הערוך · מנורה בלפון ספר מנורת המאור · וראשית חכמה · ועין יעקב · ומדרש רבות · ודומיהן · לפי שמאירים עיני ההמון · ואם ירגילו עצמן בספרים הנז׳ · כמו שהוא מנהג הבעלי בתים היראים · את ה״ית ואוהבי תורתו ; ידאו וימצאו טעם כעיקר · במה שיאמר להם · מחכמי הזמן אותם האמתיים ואח״כ יוכל כל אחד להיות משכיל לדבר ויועיל לו · שכאשר יברכהו ה׳ בעושר וכבוד יוסיף לקנות לו תלמוד ערוך הרי״ף והרמ״בם ז״ל · והבית יוסף · ודומיהן מגדולי רבותינו בעלי ההוראה · אשר באמצעות הספרים הללו · יתחבר אל החכמים הבקיאים בהם · ותחשוק נפשו בתורה · עד שיבא למדרגה להיות ביתו בית וועד לחכמים · ויקבע מדרש בביתו · כפי יכולתו · ולמעלת אחינו הלועזים כי גם להם לבב להבין ולהאזין דבריהם ז״ל חובה עליהם ליהנות · ממה שחנן להם הי״ת · אשר באהבתו אותם · נתן בלב קצת מחכמי ישראל · שיעתיקו לצורך הנאת נפשם · קצת ספרים נחמדים · כמו שהוא ספר החינוך שנעתק בתכלית היופי · ודומה לו ספר מנורת המאור שנעתק על יד אדוני

רבי המפורסם ז"ל · ושער היראה מראשית חכמה ·
וספרי הרב השלם מוה"רר מנשה בן ישראל ז"ל ·
שהמובחר שבהם לקיום הדת הוא הנקרא בשם
קונסולאי"דור · ועוד להם ספר הפא"רה פרא"זים
של הרב האלהי מוה"רר יצחק אבוהב ז"ל · וספר
הכומולוגי"אה של הרב עמנואל אבוהב · וספר אשר
חיבר החכם הירא את דבר ה' רופא ובקי ברפואת
גוף והנפש כמ"הר יצחק קרדוזו הנקרא בשם
איכסיליב"ייא די לו"ס איברי"אוס · שכל אלו יועילו
לגלות את און ההמון להאמין בדברי האמת והצדק
שנמצאו בדברי רז"ל · ומדריכים את בני האדם
הישראלי · בדרכי ה' ותורתו באמונה הנצרכת ·
ובכן חופה עלהם · וכך נאה להם להתעסק בכל יום
תמיד · בהבנת הלב · והכוונה הנצרכת בהם ·
ואל ישעו בדברי שקר הנכתבים ונחתמים בספרים
החיצונים כמו שהן כתיבות כוזבות שנתהוו ונתייסדו
על פי חכם בעיניו ובשם משיח לפי טועתו יתכנה
אברם מיכל קרדוזו ודומין לו · שהפכו ללענה
משפטי התורה וסודותיה · ובלבלו דעות ההמונים
(כדי שלא לומר חכמים ונבונים) מכח שנתכסה
בטלית שאינו שלו להגיד עקידות · הידועות ללבבות ·
ולא נתגלו לפיפיות בני אדם בליעל כזה אשר זמם
ועשה · ובדה מלבו דברים אשר לא ניתנו להכתב
וסוף דבר תיאר עצמו למשיח בן אפרים ולקיים נאות
לבו אף הוא אמר היות שבתי צבי משיח ב"ד · (ח"ו

לעורר עלינו מדפים ויושבי הארץ להבאיש את
ריחנו בשנאה כבושה שבלב הקרובים שנתרחקו)
ובנבואת שקר זו · בלבל כל ימיו · דעות שוטים
שכמותו · ועם היות כי גדולי ישראל · היו מוכיחים
אותו על פניו · כי היה עובר על דברי תורה · ורודף
את ישראל · הוא בזדון לבו · היה נותן כתף סוררת ·
לבלתי שמוע אל הדבר · אשר דברו ה' · באלו דלא
תסור · ולפי שארבע מיתות ב"ד בטלו לא היה
באפשרותם לבערו מן העולם · כאשר צותה תורה ·
אך ורק היו מנדים ן אותו ואת כתביו מעל פניהם חוץ
למחנה העברים · ויהי היום עם היות כי אבד זכרו
סלה · ודין ארבע מיתות לא בטלו ובן ביתו המיתו
שוטים שכמותו · הטו אחר כתיבותיו · ולא הניחו
לו שתהיה הריגתו כפרתו · והחזיקו בכתיבותיו אשר
כתב בסתרי תורה שהיו נסתרים ממנו · עד שכמעט
הנ׳ ריס היו ממשמשים ובאים לגדר מה שנתהווה
בימי הראשונים כאשר בא בכתובים ומבני פריצי
עמך נשאו להעמיד חזון ונכשלו · ברוך המקום
שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה להאי דרא בתרא
דבעקבות משיחא שנתקיים בו נבואת רבי אליעזר
הגדול עד שמים הגיעה דאין לך חליפות גדול מזה
לעלות על במותי עב לכנות עצמו בשם משיח מה
שבלב מלכים אין חקר · וזה והדומים לו ודאי שלא
נכנסו בגדר אותם המשכילים שדבר עליהם הכתוב
ומן המשכילים יכשלו לצרוף בהם וגו' שפרש"י ז"ל

יכשלו בחשבון הקלים שיתנו לב לגרפן ולהכנס לדעת
אותם ויטעו בהם· ואינם אלא מאותו סוג שאמרה תור'·
לא תשמע אל דברי הנביא ההוא וגו'· לא תאבה לו·
ולא תשמע אליו ולא תחוס עינך עליו· ולא תחמול· ולא
תכסה עליו· ודרשינן סמוכים לעד לעולם· ליתן את
של זה בזה ומכאן שאין טוענין למסית· ואין לנו מסית
ומדיח ורודף את ישראל כמתהלך אחר גדולות
ונפלאות כאלו שנעלמות הם מעיני כל חי· ברוך ה'
אלהי ישראל אשר לא עזב חסדו ואמתו וקיי' לנו הבטחתו
ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים וגו'
להפר בריתי אתם. בימי רומיים שהעמדתי להם של
בית רבי וחכמי הדורות האמיתיים שהעמיד ומעמיד
לנו בכל דור ודור כדי להקים ולקיים דגל התורה
בתורה לכונן אותה ולסעדה· כמו שת"לי אכן יאמי
דיתמי עינינו המה הרואות· והיו למאורות רבני
גאוני העיר המהוללה אזמיר יע"א שריה וכהניה
שנתוועדו ונתעוררו באמצעות מורינו הרב המופלא
ראשון לציון גאון ישראל והדרו כמוה"רר יצחקי כר"ו
לחקור ולדרוש בכתיבות חדשות אלו וכאשר מצאו אדם
של כחש הקדמוני מובלע בחברי כתיבותיו של קרדוזו
הנזכר כדי לבער מחשבת דעתו הנכזב· כי היכי דלא
לגררו עלמא אבתריה· דנו אותן לשריפת אש כשריפת
גוף ונפש המייסדם והמולידם ונזרו בתוקף גזרת
נח"ש דרבנן לבל יזכרו ולא יפקדו ולא יעלה על לב
אדם מישראל להדפיסו והודיעו ברבים שמצוה לבערם

כי חרם הם · ומובטח אני בכל המקו' אשר דבר המלך
מלכו של עולם יגיע לאוכם את המעשה הזה אשר
כעס'בב"ד מומחה ומפורסם כל רבני ונאוני הקהלות
ופרנסי ומנהיגי ישראל יאמרו יישר ויישר חילם
לאורייתא ויגדרו את הפרצה הזאת גם הם ומהם יראו
וכן יעשו ויוסיפו לעשות בדורו אחר דורו לבערם מן
העולם · ולית דין צריך בשם שיהיו עיניהם פקוחות
לעכב דבר הדפסה כזו · וכאשר מרוב הענוה שברבני
ונאוני אומיר ה"י כתבו אלי ורצוני להיות עושה גם
אני את שלי בכל אשר תשיג ידי יד כהה · אמרתי אל
לבי דמצוה לשמוע לדברי חכמים ומצוה שבאה לידי לא
אחמיצנה · ושליחותייהו דרבנן קא עבידנא לפרסם
את הדבר על הספר ובדיו בהתראה העומדת לפני
הרבים כדי להסיר המכשול ולייסר המסילה יתבטלו
מלימוד והדפסת ספרים חיצונים כאלו שאנו אין לנו
להאמין מדברי קבלת האחרונים כי אם דוקא מה
שנתקבל ונתאמת בדור שכלו דעה הוא שהיה בימי
הקדוש האר"י ז"ל ותלמידי תלמידו נאמן ביתו
הרח"ו ז"ל כי האמת עד לעצמו כמ"ש בס' מגן דוד
וזולתו שהכל סובב אל מקו' האמת לתמימים הבקיאים
אמנם ההמון אין להם עסק בנסתרות ויתמידו דוקא
בספרי הקדש שהזכרתי לעיל ודומיהן כדי שיתקע
בלבבם יראה ואהבה והאמונה הנצרכת לאיש ישראלי
ומתוכם יכירו וידעו מעלת כל איש אשר בשם ישראל
יתכנה · ואחדותו ודבקותו עם ה' אלהים אמת · עד

אלה המצות

יערה עלינו רוח ממרום ומלאה הארץ דעה את ה'
הוא ברחמיו ינחנו בדרך אמת ויזכנו ללמוד וללמד
לשמור ולעשות את כל דברי התורה אשר שם משה
לפני בני ישראל: כאשר בפי ובלבב אחי שואל ויראי
בביאת הגואל ובנין האריאל שיבנה במהרה
בימינו אמן כן יהי רצון א"וא:

אברך שם נורא תהלות שהוא סבה להתחיל כל התחלות · ועוזר לכל עושה רצונו · וסומך ומקים כל נפילות · שעזרני עד כה להשלים מנין המצות במספרם סלולות · הוא בחסדיו וגמור בעדי לטובה ויזכני לשיר המעלות · אל ציון ברנה · כי עת לחננה · ילמדו תועים בינה · בשוב עטרת התורה ליושנה והעבודה על מכונה · ועתה יגדל נא · ועתה סלח נא · ועתה שא נא לפשע עבדך בן אמתך הוא :

משה זעירא דירושלם תו"בבא נלא"א הגאון
המיוחס בעל עץ החיים פי' הש"ס וכו'
ונכד להגאון וקדוש מ"ה הגדול מוהר"מ גאלנטי
זצו"קל שותם בארץ לא לו בסדר נוספים אנחנו אל ספק. אשר
אמר ה' אותו אתן לכם וגו' בשנת ויבא והנה מראשותיו עג"ת
רצפים וצפחת מים ויאכל וישת וגו' לפ"ק:

כ ה ת י ה

לת ה׳
וללמד
ם מעה
ויר לט
ה

תחיל
צונו׳
שלים
חסדיו
ל ציון
ה׳
בונה׳
נא׳

הנחן
וכו׳
לנטל
קו חסר
ג׳ת